

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Kendini Fransa Kralı Sanan Adam

Tommaso Di Carpegna Falconieri

Tommaso Di Carpegna Falconieri
**Kendini Fransa Kralı
Sanan Adam**

Tommaso Di Carpegna Falconieri

1968 yılında Roma'da doğdu. 1992'de Roma Üniversitesi'nden mezun oldu ve 1996'da Ortaçağ Tarihi üzerine yaptığı doktora-sını tamamladı. 1998'den beri Urbino Üniversitesi'nde dersler vermekte.

Kendini Fransa Kralı Sanan Adam
Tommaso Di Carpegna Falconieri

Orijinal Adı: *L'uomo che si credeva re di Francia: Una storia medievale*

İthaki Yayınları - 1022

Yayın Koordinatörü: Tuğçe Nida Sevin

Editör: Tuğçe Aysu

Redaksiyon: Merve Süzer

Kapak Tasarımı: Aslıhan Kopuz

Sayfa Düzeni ve Baskıya Hazırlık: Kübra Tekeli

1. Baskı, Haziran 2015, İstanbul

ISBN: 978-605-375-465-7

Sertifika No: 11407

Türkçe çeviri © Emre Güler, 2013

© İthaki, 2015

© Gius. Laterza&Figli, Gius. Laterza&Figli, 2005

Tüm hakları saklıdır. Marco Vigevani Agenzia Letteraria aracılığıyla yayımlanmıştır.

Bu eserin tüm hakları Anatolia Telif Hakları Ajansı aracılığıyla satın alınmıştır.
Yayıncının yazılı izni olmaksızın alıntı yapılamaz.

İthaki™ Penguen Kitap-Kaset Bas. Yay. Paz. Tic. Ltd. Şti.'nin yan kuruluşudur.
Bahariye Cad. Dr. İhsan Ünlüer Sok. Ersoy Apt. A Blok No: 16/15 Kadıköy - İstanbul
Tel: (0216) 348 36 97 - Faks: (0216) 449 98 34
editor@ithaki.com.tr – www.ithaki.com.tr – www.ilknokta.com

Kapak, İç Baskı: Deniz Ofset Matbaacılık
Gümüşsuyu Cad. Topkapı Center, Odin İş Merkezi No: 403/2 Topkapı-İstanbul
Tel: (0212) 613 30 06 - Faks: (0212) 613 51 97
Sertifika No: 29652

Tommaso Di Carpegna Falconieri

KENDİNİ FRANSA KRALI SANAN ADAM

Gerçek Bir Ortaçağ Hikâyesi

Çeviren
Emre Güler

*Kendini diller üzerine çalışmaya adanmış babam
ile
tarih ve masalları seven anneme...*

İÇİNDEKİLER

Önsöz (2005)	9
1360 Yılında Avrupa	11
Birinci Bölüm-Roma'da	13
İkinci Bölüm-Siena'da	38
Üçüncü Bölüm-Doğuda	65
Dördüncü Bölüm-Batıda	86
Beşinci Bölüm-Hapishanede	116
Altıncı Bölüm-Tarihte, Efsanede ve Edebiyatta Giannino	144
Ek I-Capet Soyu, Valois Kontları, Évreux Kontlarının Soyağaçları	191
Ek II-Napoli ve Macaristan Angevin'lerinin Soyağaçları	192
Notlar	193
Kaynakça	239

ÖNSÖZ

(2005)

Giannino'ya (aslında Giovanni ismi için kullanılan bir lakaptır) ilk kez, onunla hiç alakası olmayan eserleri inceleyen Vatikan Kütüphanesi'ndeki bir el yazmasında rastladım. Daha sonra Paris'teki Bibliothèque Nationale'de Romalı senatör Cola di Rienzo'nun hayatını araştırırken bir el yazmasında karşıma çıktı. Bir şey beni Giannino'ya çekti ve bir gün onun hikâyesini keşfedeceğime dair kendime söz verdim.

Fransa kralı olduğuna inanan Sienalı tüccar inatçı ve entrikacı, fakat aynı zamanda zeki, uğruna kolay ve güvenli bir hayatı terk edip kendini Avrupa'nın çeşitli yerlerinde maceraya atan iddiasının haklılığından çok emin bir on dördüncü yüzyıl adamıydı. Hristiyan prenslerin sarayları arasında bazen hapse atılarak dolaştı ve gittiği her yerde her biriyle karmaşık ilişki ağlarına girdiği pek çok milletten lordlar ve askerlerle, hancılar ve tüccarlarla, din adamları ve dolandırıcılarla tanıştı. Bu bile tek başına onu yeniden keşfetmeye değer kılıyor.

Giannino'nun hikâyesi o kadar saçma ki *Novella del Grasso legnajuolo* (Marangoz Grasso'nun hikâyesi) ya da Pirandello'nun *IV. Enrico*'su gibi edebi bir uydurma olarak

farz edildi. En azından, Giannino'nun (her şeyden öte, öyle olmayı başaramadığı için) Fransa kralı olmadığının gerçek olduğu gibi, Capet tacında hak iddia eden Sienalı bir tüccarın var olduğu da aynı şekilde gerçek.

Elimizdeki kaynaklar onun bu ilginç kariyerini yeniden inşa etmek için alışılmamış türden. Bizim elimize el yazması geleneginin karmaşık kanalları ve bilimsel çeviriler yoluyla geçtiler. Giannino yapbozunu çözmeye çalışma mücadelesi bu sebeple de girişilmeye değerdi.

Aslında başka pek çok sebep dolayısıyla da ilgi çekici. Ben onun sınırdaki bir kişi olduğunu düşünüyorum. Çünkü hayatı Orta Çağ çalışmalarının merkezinde olan iki alan, kraliyet gücünün kutsallığı ve tüccarın ticari kültürü arasındaki sınır boyunca, tabiri caizse Île-de-France ve Toskana arasındaki sınırda ilerliyor.

Kendini kral yapmaya çalışan tüccar, tarihin bizi hayrete düşürmek için sonsuz bir kapasitesi varmış gibi görünen tek hevesi değil. Fakat bunların bir çeşit zirvesi. Çünkü Giannino'nun hayatında gerçek ve yalanlar, esas ve görünüş, gerçek, sahte ya da var olmayan belgelerin, açıklamaların, iddiaların, uydurmaların, entrikaların, gerçek kayıtların, anıların ve edebiyatın karmaşasında birbirine girmiş bir halde hep. Bir Orta Çağ hayalperesti olan Giannino hem büyülüyor hem de melankoli uyandırıyor.

1360 yılında Avrupa

BİRİNCİ BÖLÜM

ROMA'DA

*Questo si è il modo, come fu scambiato lo re Giovanni,
figliuolo che
fu delo re Luigi, e dela reyna Clementia ragionevole re
di' Francieschi,
pochi di doppo la natività sua.*

Kral Louis ve Kraliçe Clémence'in oğlu, Fransızların gerçek kralı Kral Jean doğumundan birkaç gün sonra bu şekilde değiştirilmişti.

-Istoria Del Re Giannino

COLA DI RIENZO

Ulak, Giannino di Guccio'dan Cola di Rienzo'yla görüşmesi için derhal Roma'ya gitmesini talep ettiğinde o bunu reddetti. Ulak bir mektup bile getirmemişti. Sadece sözlü olarak iletilmesi gereken bir mesajı vardı. Temkinli davranan tüccar da ona güvenmesi için hiçbir geçerli sebebinin olmadığını gördü. Ulağa Cola'yı tanımadığını ve onunla hiçbir işinin olmadığını bildirdi.

Yedi yıl süren inanılmaz maceraların ardından Roma'yı yönetmeye dönen Cola di Rienzo'nun Colonna'ya düzenle-

yeceği sefer için ihtiyacı olan parayı durmaksızın aradığının herkes gayet farkındaydı. Ücretli asker Fra Moriale'yi servetini ele geçirmek için o öldürtmemiş miydi? Şarap içerek sarhoş olan senatörün fidye almak için insanları hapsediği söylenmiyor muydu? Roma'ya gitmek tehlikeli olabilirdi. Giannino en iyi ihtimalle parasını ve hayatını Via Cassia yolu boyunca görülen kervan hırsızlığına karşı riske atardı, en kötüsü de kendisini almaya gelen adam tarafından gasp edilebilirdi.

1354 yılı Eylül ayının ilk günleriydi. Otuz sekiz yaşında, evli ve çocuklu bir tüccar olan Giannino di Guccio hayatını ve servetini böylesine pervasızca riske atma zorunluluğunu hissetmedi. Fakat Cola di Rienzo her ne pahasına olursa olsun onunla görüşmek istiyordu. Bir süredir Toscana'nın dört bir yanında bir araştırma yürütüyordu. Artık aradığını bulmuş olduğundan onu bırakmaya hiç niyeti yoktu. 22 Eylül'de Siena'ya ikinci bir ulak geldi. Bu kez yanında Roma senatörünün Giannino'dan, geç kalmadan ve mümkün olduğunca dikkat çekmeden bizzat gelmesini talep ettiği 18 Eylül tarihli resmi bir mektup taşıyordu.

Capitol'den gelen bu mektup Giannino'yu ikna etti. Takma bir sakalla asker kılığına girerek Roma'nın yolunu tuttu. Fakat şüpheleri kaybolmamıştı. Temkinli bir adam olarak *compare*'si (ya çocuklarından birinin vaftiz babası ya da düğünündeki sağdıç olan kişi anlamına gelmektedir) ve bir noter olan, koşulsuzca güvendiği Ser Angelo d'Andrea Guidaregli'yi de yanında getirmekle akıllılık etti. Eğer başı belaya girerse, Ser Angelo onu bu beladan kurtarmasını kesinlikle iyi bilirdi.

2 Ekim akşamı Roma'ya ulaştı ve kendini Campo de' Fiori'de bir handa buldu. Gece olunca hancı onu Cola di Rienzo'yu yemekte bulacağı Capitol'e götürdü. On iki-on altı civarı adam diğer masalarda otururken senatör platform

zerindeki bir masada yalnız başına yemek yiyordu. Gian-
nino h    asker kılığındaydı. Platforma yaklaştı, şapkasını
ıkarıp diz   t   ve mektubu çıkardı. Cola di Rienzo derhal
kalkmasını emretti ve uşakları onu özel bir odaya götürdü.
Hemen ardından Cola trompetlere yemeğın bittiğının işa-
retini vermelerini emretti ve Giannino'nun yanına gitti. İlk
yaptığı şey, "Nasıl göründüğünü çok iyi biliyoruz,"¹ diyerek
Giannino'ya takma sakalını çıkarmasını söylemek oldu.

Cola di Rienzo gücünü yeniden kazanalı ancak iki ay
olmuştu. Kırk bir yaşındaki bu adam, başka hayatların bir
karışımıymış gibi görünen, birbirinden oldukça farklı d  -
nemler boyunca dopdolu bir hayat yaşamıştı. Bir hancı ile
amaşırcı bir kadının oğlu olarak noter olmayı başardı. O
kadar iyi konuşup yazabiliyordu ki halk onu Avignon'daki
papaya elçi olarak gönderdi. Orada şair Petrarca'yla arkadaş
olarak ani yükselişine başladı. Kansız bir darbeyle iktida-
rı ele geçirerek Roma'yı 1347 Mayıs'ından Aralık'ına dek
yönetti. O ihtiyaşmalı günlerinde Roma halkını o eski, çan-
lı günlerine döndürmek istedi. İtalyan kentlerini bir birlik
altında toplamayı denedi ve ertesı yıl imparator unvanını
almak niyetiyle kendini "Tribunus Augustus" olarak talan-
dırdı. Fakat bu rüya kısa zamanda sona erdi ve çok geçme-
den belli belirsiz bir seraba dönüşerek daha da uzaklaştı.
Cola, Maiella Dağları'na kaçtı ve orada inzivada yaşayan
heterodoks Fransisken rahiplerle sıkça görüşmeye başla-
dı. Cola, ellerindeki bazı kutsal metinleri okurken Kutsal
Ruh tarafından dünyayı kurtarmak, saf ve kusursuz bir yeni
ağa doğru ona liderlik etmek için seçildiğinden emin oldu.
Bunun   zerine Bohemya'ya, seçilmiş ama henüz ta giyme-
miş olan Kutsal Roma İmparatoru IV. Charles'ın sarayına,
imparatorun Roma'ya göndereceği temsilci olma umuduyla
gitti. Fakat başına aldığı bela ilk olarak Elbe Nehri kıyısın-
daki uzak bir şehirde, daha sonra ise papanın onu impara-

tordan teslim almayı başarmasının ardından Avignon'daki papalık sarayının bir kulesinde yıllarca hapis yatmak oldu. Eğer Papa VI. Clement'in ani ölümü ve kendisine büyük saygı gösteren VI. Innocent'in seçilmesi olayları onun lehine çevirmeseydi, kâfirlikle suçlandığından pekâlâ kazıkta yakılabilirdi. Yeni papa Ebedi Kent'i yeniden papalık kontrolüne almak için Romalıların hâlâ sevdiği Cola'yı kullanmaya karar verdi. Böylelikle Cola papalık için İtalya'daki kaybedilmiş toprakları yeniden fetheden elçi Kardinal Gil de Albornoz'a katılmak üzere Avignon'u terk etti. 1 Ağustos 1354'ten itibaren, Cola di Rienzo yeniden Roma'nın kent yönetimindeydi. Elçi kardinal seksen kilometre kuzeydeki merkezi Montefiascone'den dikkatli bir biçimde onu izlerken Cola, debdebeli ve sıra dışı "Tribunus Augustus" unvanını resmi olarak bıraktı ve papa naibi olarak geleneksel "senatör" unvanını aldı.² Cola kızıl sakallı, uzun ve iriydi. Yanında oturan Giannino ise küçük ve ince bir adamdı. Söylediğine göre çalışmaya zorlandığı ağır işler yüzünden büyümesi durmuştu. Cola ondan gerçeği söylemesi için yemin etmesini istedi. Daha sonra Giannino'ya adını ve anne-babasının adını, doğumunu ve çocukluk anılarını sordu. Bu sorgu sual bittikten sonra senatör, tüccarın önünde eğildi ve onun sağ ayağını öptü. Giannino, "Efendim, ben kimim ki bana böylesi hürmet gösteriyorsunuz?" diyerek bu onurlandırmaya itiraz etti. Cola di Rienzo, "Olduğunu sandığın ve bana da söylediğin kişi olmadığın için sadece ben değil tüm Hristiyan âlemi böyle yapmalı. Doğrusu, sen Kral Louis ve Kraliçe Clémence'nin oğlu olduğun ve doğumundan birkaç gün sonra başka bir bebekle değiştirildiğin için Fransa'nın gerçek kralısın."³

EPIFANİ*

Giannino'ya kraliyet soyundan olduğunu dramatik bir biçimde açıklama tarzından ve Sienalı tüccarın şaşkın tepkisinden memnun olduğunu gayet iyi tahayyül edebileceğimiz senatör, Giannino'dan onu dinlemesini isteyerek hikâyesini anlatmaya başladı.

Augustin Keşişleri tarikatına mensup olan Rahip Antonio'dan Fransa kralı hakkında çarpıcı açıklamalar içeren bir mektup aldığını söyledi. Rahip, şöhretini duyduğu senatörle doğrudan konuşmak için Roma yoluna koyuldu ancak Liguria'daki Portovenere'de hastalandı. Orada ölebileceği korkusuyla, kendisine Giordano adlı başka bir rahip tarafından emanet edilmiş bu mesajı gideceği yere ulaştırmak için Cola'ya bir mektup yazmaya karar verdi. Ayrıca mektubu Fransızcadan Toscana lehçesine de tercüme etti.⁴ Yani Cola, tarikatının başka bir mensubundan gelen mesajı kendisine aktaran bir rahibin iddialarını iletliyordu.

Paris yakınlarındaki Cressay adlı yerde Sieur Piquart de Cressay ve Dame Eliabel'in kızı, Marie adında asil bir kadın yaşırdı. Cressay yakınlarındaki Neauphle-le-Vieux adlı kalede yaşayan, akrabası Spinello Tolomei'in kredi firmasında çalışan Toscanalı Guccio di Mino zamanını av arkadaşları olan, Marie'nin erkek kardeşleriyle geçirirdi. Bu avlanmalardan birinde Guccio Cressay'deki evde birkaç gün kaldı ve Marie de Cressay bu yakışıklı gence âşık oldu. Bir gün, onu hizmetçilerinden biri vasıtasıyla odasına getirtti ve şahitler olmadan orada evlendiler. Guccio, evliliği bir sır olarak saklayacağına söz vererek ona bir yüzük verdi ve Marie'nin hamile kalmasına sebep olarak karı koca oldular. Merhum babasının yokluğunda Marie'nin koruyucusu olan erkek kardeşleri bunu fark edince onu sorguya çektiler.

Marie korkarak her şeyi itiraf etti. Marie'nin erkek kar-

* Üç doğulu bilginin beşikteki Hz. İsa'yı ziyaretlerinin yıldönümü. —çn

deşleri, Guccio'yu eğer kalırsa öldürmekle tehdit ederek ona bölgeyi terk etmesini emrettiler. Çünkü Toscanalı bir avamın damatları olması onlara yakışmaz diye düşünüyorlardı. Ancak hacı kılığındaki Guccio kendisini hizmetçiye ifşa ederek, onun yardımıyla Marie'ye hoşçakal demeyi başardı. Ona, "Memleketime gitmeli ve geri dönene dek orada kalmalıyım," dedi.⁵ Bebeği, kız ya da erkek, her ne olursa, bir sütanneye emanet etmesi ve özenle bakması için ona ısrar etti. Aynı zamanda Marie'nin erkek kardeşlerini iyi bir damat olacağına ikna etmek için gerekli adımları atabilirdi.

Ancak Marie'yi havaliden bir asile çoktan vermiş olan ve bu yüzden de olayın hiç kimse tarafından duyulmasını istemeyen erkek kardeşleri onu doğum yapması için başrahibenin tanıdıkları olduğu Paris'teki bir manastıra gönderdiler. Neler olduğunu ona anlattılar ve Marie'yi doğum yapana kadar orada tutmasını istediler; ondan sonra geride hiçbir iz kalmadığı sürece, başrahibe bebekten uygun gördüğü her yolla kurtulabilirdi. Beklendiği gibi Marie manastırda bir oğul dünyaya getirdi ve ona Giannino adını verdi. Başrahibe, Giannino için Cressay'den uzakta yaşamayan, onu yetiştirecek ve yeğeni olarak sahiplenecek Amaloth adında bir sütanne seçti.

Tam da o sırada, daha Amaloth bebeği yanına alıp manastırı bile terk etmemişken, Fransa kraliçesi de bir oğul dünyaya getirdi. Paris'te büyük coşku vardı ve yeni doğan prense süt sağlamak için derhal bir arayış başladı. Bu görevin verildiği kraliyet kâhyaları manastırda henüz doğum yapmış asil ve güzel, genç bir kadın olduğunu biliyorlardı. Hekimlerle beraber manastıra gittiler ve onu bulana kadar araştırdılar. Yemin ettirerek, başrahibeyi onun kim olduğunu açıklamaya zorladılar. Fazlasıyla endişelenen başrahibe Marie'nin kimliğini ifşa etti ve hem erkek kardeşlerinin hem de manastırın itibarını sarsmamak adına onu rahat bırak-

maları için yalvardı. Ancak kâhyalar acele etmek zorundaydı ve hekimlere danıştıktan sonra kralın oğlunu, emzirmesi için Marie de Cressay'e emanet etmeye karar verdiler.

Ve böylelikle Marie prensin sütannesi oldu. O ve Amaloth aynı odayı paylaştılar. Biri kralın oğlunu, diğeri Giannino'yu emziriyordu. Başka hiç kimse yoktu. Fakat tesadüfen Amaloth'un yanında yataarken Giannino öldü. Sonra Marie ölü oğlunu kendi yatağına aldı ve kralın sağlıklı oğlunu süt emmesi için Amaloth'a verdi. Sütanne bu değişikliğe uymaya tehditler ve sözlerle mecbur edildi.

Daha sonra Marie kaybettiği evladına olan sevgisini haykırarak feryat figan ağlamaya başladı. Kraliyet kâhyaları, şövalyeler ve leydilerin hepsi ne olduğunu görmek için koşarak geldiler ve Marie'yi kollarında ölü bebeğiyle buldular. Onun prens olduğunu düşünerek (Marie de böyle düşüncelerini sağladı) onlar da yüksek sesle ağlamaya başladı. Ölen bebek gömüldü ve Marie prensi, kendi çocuğuymuş gibi, emzirmesi için Amaloth'a bıraktı. Marie bebekleri, hayatta kalana duyduğu özel bağ sebebiyle değil, Guccio'ya olan, "Eğer Guccio memleketinden döner ve oğlunu ölü bulursa, beni sevmeyi bırakacak ve ben hem namusumu hem oğlumu hem de kocamı kaybetmiş olacağım,"⁶ diye gerekçelendirmesine yol açacak denli güçlü aşkı yüzünden değiştirmişti.

Fakat Guccio ona dönmeden önce altı yıl geçti. Marie'nin erkek kardeşleri kral tarafından Paris'e birkaç günlük mesafedeki toprakları gözetmeleri için gönderilince tüccar, büyüüp güzel bir çocuk olmuş olan Fransa kralının oğluyla ailesinin evinde yaşamakta olan karısını ziyaret edebilirdi. Guccio, "Kim bu çocuk?" diye sordu. Marie cevapladı: "Bu senin oğlun."

Guccio memnundu ve karısıyla gizlice birkaç gün geçirdi. Veda ederken Marie'ye, "Bu çocuğu Paris'e, benim yanıma göndermeyi bir düşün,"⁷ dedi. Marie de birkaç gün

sonra öyle yaptı. Fakat Guccio onu Paris'te birkaç günden fazla tutmadı ve onu Toscana'daki memleketine gönderdi. Marie ikisini de bir daha asla görmedi.

Uzun yıllar geçti ve 1345'te Marie'nin hayatı sona yaklaşıyordu. O sırada Cressay yakınlarında bir münzevi olarak yaşayan rahip Giordano'yu çağırdı. Cola di Rienzo'nun eline geçen ve şu an Giannino'ya özetlediği mektuptaki anlatı bu noktada üçüncü şahıstan birinci şahısa, Giordano'nun kendi bakış açısına doğru değişiyordu:

Ve ölmeden önce benim için Cressay yakınlarında yaşayan Rahip Giordano adında bir münzeviyi gönderdi, bana bir itirafta bulundu ve bütün hikâyeyi anlattı. Bana çocuğu aramamı ve eğer onu canlı bulursam papayı, kardinaller meclisini ve Fransa kralını derhal bilgilendirmemi öğütledi. Neden sonra ben her şeyi adamın kendisine açıklamalıydım ki böylelikle onun kraliyet itibarı onarılsın. ⁸

Marie'nin ölümünden sonra rahip Guccio'nun izini sürmeyi denemeye başladı. Ancak Guccio'nun öldüğünü keşfettikten sonra vazgeçti ve hiçbir kanıt olmadan ne olduğunu papa ile krala açıklayamayacağı için yıllarca bir tür ümitsizliğe hapsedi. Kralın oğlunu nerede bulacağı hakkında hiçbir fikri yoktu ve bu konudaki tembelliğini, "1348 yılında insanların yarından fazlası ölmüş olduğu için onun da ölmüş olduğunu düşündüm,"⁹ diye meşrulaştırdı.

Belli ki Fransa tahtının vârisi 1348'deki veba salgınında ölmemişti. Rahip Giordano onunla rüyalarında karşılaşmaya başlamıştı. Kralın, babasının önünde diz çöküyor ve yalvarıyordu: "Baba, İsa'nın kabrini kurtarmaya gitmeyi istediğim için bana hayır duanı ver."¹⁰ Rahip uykuya dalar dalmaz, prens ona her gün bu şekilde görünmeye başladı. Böylece Giordano kralın mukaddes oğlunu nasıl bulabileceğini ona göstermesini isteyerek İsa'ya dua etmeye başla-

di. Giordano günlerce süren dua ve oruçtan sonra sunağın önünde diz çökmüş bir haldeyken içi geçti. Kralın oğlunun Kilise'nin sancağını ellerinde taşıdığı görüldü ona. Genç prens, "Bu sancağı Kudüs'ün kapılarına dikmediğim sürece rahat etmeyeceğim," diyor ve, "İsa'nın kabri azat edilmeli ve her inançlı Hıristiyan onu güven içinde ziyaret edebilmesi,"¹¹ diye devam ediyordu.

Neden sonra Giordano uyandı ve sonra prensin çok yakında olduğunu düşünerek etrafına bakındı. Onu göremeyince derin bir keder duydu. Ve sonra ruhban dostlarına danıştı. Onlar Giordano'ya şöyle dediler:

Yaşlısın ve seyahat etmek için artık uygun değilsin. Burası ve Roma arasındaki bütün yerleri ziyaret etmesi için birini gönder. Düzgünce yazılmış bir mektupta kadının itiraflarını ortaya koy ve sonra gönderdiğin kişiye sana rüyada görünenlerden de bahset ki gittiği yerlerin piskopos ve lordlarına vardığında çocuğun hayatta olup olmadığını ortaya çıkarmak için iyice bilgisi olsun. Ve eğer çocuk canlı bulunursa, bulunduğu yerin piskoposu ya da lordu meseleyi papaya, kardinallerine ve şu an Fransa'yı yöneten kral ve onun baronlarına beyan etmesi yönünde teşvik edilsin. Ve eğer o bulunmazsa, sen Tanrı'nın gözünde affedilirsin. Meseleyi bu kadar uzun süre bir sır olarak sakladığın için cezalandırılabilceğinden, onlara bunun hakkında asla bir şey söyleme.¹²

İşte Rahip Giordano Fransa'dan Roma'ya sık sık seyahat eden ve bu yol üzerindeki toprakları iyi bilen meslektaş rahip Antonio'ya bu yüzden bir mektup yazdı ve Guccio di Mino ile Spinello Tolomei'nin kimler olduğunu bulması ve "Hıristiyan âlemine barışı getirecek, Kudüs'ün geri alınmasını sağlayacak"¹³ kralın oğlunun yerini saptamak üzere Roma yoluna koyulmasını hem emretti hem de bunun için ona yalvardı. Antonio prensin izini bulur bulmaz onu bul-

duğu yörenin piskoposu ya da lordunu uyarmalıydı, böylelikle onlar da derhal papayı bilgilendirebilirdi. Prens Marie'nin ona söyleyemediğı, adını bilmediğinden Giordano Antonio'ya aradığı kişinin "Guccio'nun oğlu olduğunu sandığından, Giannino di Guccio olarak adlandırılacağını"¹⁴ yazdı.

İşte burada mesele dallanıp budaklandı. Yakında ölümüne yol açmasından korktuğı ağır bir hastalığın araştırmasını engellediğı Rahip Antonio, Cola di Rienzo'ya bu araştırmayı onun yerine kendisinin tamamlamasını rica eden bir mektup yazdı. Öğrencisi olduğunu söylediğı, "Seksen veya üzeri bir yaşta, Tanrı'nın hizmetinde bir münzevi" olarak yaşayan mübarek bir adam olarak anlattığı efendisi Rahip Giordano tarafından bu görevin kendisine emanet edildiğini doğruladı. Giordano, Marie'nin itirafını 1345'te dinlemişti; o zaman kralın oğlu yirmi altı ya da yirmi sekiz yaşında olmalıydı.

Rahip Antonio'nun mektubu 25 Ağustos 1354 tarihini taşıyordu: "O gün, [Kutsal Topraklar'a] defalarca gitmiş Fransa Kralı Aziz Louis'nin yortu günüydü. İzini aradığım kişi onun soyundandı ve onun adımlarını takip edecektir."¹⁵

Rüyalara, alametlere, denk gelen tarihlere yürekten inanan Cola di Rienzo'yu böylesi bir kehanetin heyecanlandırmaması mümkün değildi. Senatör 6 Eylül'de mektubu aldığı zaman, hikâyedeki en iyi ipucunu yakaladı: Guccio'nun Tolomei için çalıştığı gerçeğini. Onlar Siena'da iyi bilinen bir aile olduğu için adamlarını Giannino'ya bakmak üzere oraya yönlendirdi.

Bu yüzden Cola, Giannino'ya ölmekte olan bir kadının bir rahibe itirafta bulunduğunu ve o rahibin de meslektaşı olan başka bir rahibe konu hakkında bir mektup gönderdiğini ve o rahibin de kendisine bir mektup yazdığı hikâyesini anlatıyordu. Giannino kendisini her zamanki gibi Guccio

ve Monna Maria'nın çocuğu olarak görmeye devam ettiğini söyleyerek bu kurmaca hikâyeye inanmaya çekindi ve senatörden kendisini bu konuda daha fazla rahatsız etmemesini istedi. Ama Cola onu şaşkınlığını üzerinden atmaya zorladı. Ona Marie'nin itirafını içeren Rahip Antonio'nun mektubunu gösterdi ve "Eski tarihin bütün bilgileri parmak uçlarında olan birisi olarak ona doğumda değiştirilmiş pek çok kraldan bahsetti ve senatör, Giannino'nun da kabul ettiği pek çok şey anlattı ona."¹⁶

ÇIKARIMLAR

Aslında Giannino kralın oğlunun beşikteyken başka bir bebekle değiştirildiğini biliyordu: Bunu tüccarın hastanede ziyaret ederek büyük alaka gösterdiği, Jübile yılı* 1350'de Roma'ya hac yolculuğu yaparken Siena'da hasta düşmüş Parisli Francesco Guifredi adlı Fransız bir şövalyeden duymuştu. Şimdi Cola di Rienzo ona daha bebekken değiştirilen prensin kendinden başkası olmadığını söylüyordu. Çok para kazanabileceğini göstermiş, prestij ve saygınlık sahibi Giannino aptal değildi. Ancak Cola'nın ikna kabiliyeti ender bulunan türdendi. Çok iyi bildiği üzere, bu onun en iyi ve en etkili silahıydı. Hikâyeyi Avignon'dayken diğer kaynaklardan da dinlemiş olan senatör, Giannino'ya kralın yalnızca oğlu olmadığını, kralın bizzat kendisi olduğunu kanıtlayarak Kral I. Jean'ın Fransız hanedanındaki yerini muhtemelen daha iyi bir şekilde açıkladı. IV. Philippe'in (Güzel Philippe) en büyük oğlu, Fransa ve Navarra Kralı X. Louis (Kavgacı Louis) 5 Haziran 1316'da ikinci karısını, Anjou hanedanından Macar Clémence'ı hamile bırakarak öldü. Hugues Capet'nin 996'daki ölümünden sonra bir Fransa kralı ilk kez erkek bir vâris bırakmadan ölmüştü.

* Hristiyan inancında günahların bağışlandığı, kölelerin ve mahkûmların serbest bırakıldığı, borçların silindiği, elli yılda bir yaşanan yıldır. -çn

Kocasının ölümünden birkaç ay sonra kraliçe 15 Kasım 1316'da Vaftizci Yahya'ya adadığı adak sebebiyle Jean adını verdiği bir erkek çocuk dünyaya getirerek zor bir doğum yaptı. Tarihte, Babasının Ölümünden Sonra Doğan olarak bilinen küçük Jean, ana rahminden çıktığında çoktan Fransa kralı (adı Jean olan ilk kral) olmuştu. O sırada Fransa, kral naibi, X. Louis'nin kardeşi, Poitiers kontu amcası Philippe tarafından yönetiliyordu. Fakat bebek yalnızca dört gün yaşadı ve ölümünün ardından taht V. Philippe (Uzun Philippe) adını alan kral naibine geçti.¹⁷ Eğer Jean şimdi hayatta olsaydı, Kral (ve Aziz) IX. Louis'nin oğlu III. Philippe'in vârisi ve halefi V. Philippe'in (Güzel Philippe) en büyük oğlu olan Kral X. Louis'nin en büyük oğlu olarak şüphesiz ki "Fransa'nın haklı kralı" olurdu.

Giannino ve Cola bütün geceyi sohbet ederek geçirdi. Gün doğarken senatör bundan sonra nasıl devam edeceklerini özetledi. Öncelikle Giannino'ya Castel Sant' Angelo'nun güvenli duvarlarının içine dek refakat edilmeliydi. Daha sonra Cola papaya, imparatora, bütün Hristiyan krallara, İtalya'nın bütün yerel yönetimlerine ve lordlarına onları Roma'ya iki elçi göndermeye davet eden bir mektup yazabilirdi. Onlara "bütün Hristiyan âlemine faydası olacak büyük ve mükemmel bir gerçek"¹⁸ açıklanacaktı.

Bu temsilcilerin gelmesi üzerine Cola, Giannino'yu kraliyet giysilerine büründürüp etrafını Romalı prens ve baronlarla sararak en sonunda ona gerçekte kim olduğunu açıklardı. Papadan ve diğer lordlardan şimdiki krala "Fransa tacını uygunsuzca taşıyan kişi"¹⁹ şeklinde muamele etmesini ve krallığı Giannino'ya/Jean'a barış içinde ve anlaşarak devretmeye ikna etmesini isterdi. Kral buna uymadığı takdirde senatör, Roma yönetiminin müttefik krallar, lordlar ve diğer yerel yönetimlerle beraber bütün gücüyle ona karşı hareket etmesi ve Jean'ın Fransa krallığına yükselme-

sini sağlama emrini verirdi. Cola ve müttefikleri krallık doğal hükümdarına yeniden kavuşturulana dek vaatlerinden vazgeçmeyeceklerine yemin ederdi. Hatta senatör Roma dünyanın merkezidir ve bu yüzden hangi krallıkta kimin hükümdarlık edeceğine, özellikle de “ilk kralı, soyu oradaki gelmiş geçmiş bütün kral ve asillere dayanan bir Romalı olan”²⁰ Fransa Krallığı’nda kimin hükümdarlık edeceğine karar verme hakkına sahiptir diye bitirdi.

Bu iddianın ifade edilme tarzı tam olarak Cola di Rienzo’nun tarzıydı: hitabete önem veren, gösterişli, olağanüstü sırları gün yüzüne çıkaran açıklamalar. Gerçeğin yön değiştiren kumlarına ekme amaçlı, hayal gücünün sınırlarındaki siyasi fikirler ve onlardan daha az hayali olmayan siyasi entrikalar da Cola için yeni değildi. Cola’nın dünyanın efendisi olabileceğine inandığı 1347’deki birkaç ayda, onun altın çağının ana özellikleri geri dönmüştü. O zamanlarda Avrupa liderlerine tekrar tekrar mübalağalı mektuplar göndermiş, yazdığı güçlerin her birinden, büyük çoğunluğunun hiç değilse başlangıçta mektuplarına cevap verdiği iki elçi toplamış, gerçekten dile getirmeye devam ettiği daha önce hiç duyulmamış açıklamalar yapacağına söz vermiş, çalım ve kibirle şanını kutlamıştı.

Şu anki niyeti fazlasıyla aynıydı. Esas ve belirleyici ânın “Fransa’nın gerçek kralı”nın açıklanması olduğu bir resmi geçit töreni hazırlardı. Giannino’ya gizlice açıklamış olduğu asil doğasını şimdi dünya milletlerinin önünde açıkça ilan ederdi. Bu olay gerçeği gün ışığına çıkarmış yeni bir peygamber olarak onu onurlandırır. Ve Fransa kralı Jean’ın şüphesiz bağlılık göstereceği, dünyayı yöneten, imparatorluk gücünün kaynağı olan şehri, Roma’yı da onurlandırır.

Kendini Ebedi Şehir’i eski ihtişamına kavuşturmaya adanmış, “Romalı senatörlerin sonuncusu” olarak anılan bu adamın aklında Fransa’nın gerçek hükümdarını ortaya çı-

karmaktan doğacak menfaat kusursuzca netti. Cola'ya göre Fransa, bir derebeylik olmaya geri dönerdi.

Fakat bundan daha fazlası da vardı. Roma ve onun eski kültürüne âşık olan Cola di Rienzo daha 1347'de bile ateşli bir dindarlıkla dolmuş ve hem siyasi programını hem de iktidarı elinde tutmaya çağırıldığı inancını cennetten gelen işaretlere dayandırmıştı. Şimdi, yedi yıl sonra, 1354'te, çok daha geniş ufuklar işaret edilmişti ona. Bir süreliğine peygamber, Kutsal Ruh'un temsilcisi, hatta belki de Vaftizci Yahya ve Assisili Francis'in dengi bir figür olduğuna ikna olmuştu. Fioreli Joachim'in gözetimindeki Fransisken din adamlarınca derlenmiş *Oraculum Cyrilli* (Cirillo'nun Kehaneti) adlı bir kitapta keşfettiği yeryüzündeki görevi esasen yeni mükemmellik çağını, Joachimci düşüncenin üçüncü çağını (ya da Kutsal Ruh'un çağını) ilan etmek ve İmparator IV. Charles'ı harekete geçmesi için uyandırmaktı. Eğer IV. Charles'ı kurtuluşun taşıyıcısı olarak gördüyse, Cola'nın kendisine biçtiği rol Roma'ya geri dönmek, Roma'yı imparator adına yönetmek, taç giyme törenine giden yolu orada döşemek ve imparatoru en başta Avignon kilisesine karşı bir saldırı başlatarak evrensel düzenin yeniden kurulması için çaba göstermeye zorlamaktı. 1350'de büyük hitap kabiliyeti ve enerjisiyle giriştiği bu projeler onun uzun süre tutuklu kalmasına mal oldu. Cola di Rienzo büyük olasılıkla her tür sapkınlıktan resmi ve tam bir tövbe etmiş ve kendisinin Aziz Petrus'un yoluna bağlı inançlı bir Hıristiyan olduğunu itiraf etmek zorunda kalmıştı. Ancak Fioreli Joachim'in müritlerinin inancını terk etmiş olsaydı bile, dünyanın kaos içerisinde olduğu ve doğru şekilde kurulması gerektiği kanısı gibi birkaç temel görüşü yerinde kalmış olmalıydı. Dahası, radikal grupların imtiyazı olmaktan çok uzak olan bu görüş o zaman toplumun pek çok kesimince paylaşılıyordu.²¹

On dördüncü yüzyılın ortasında dünyanın bir kaos içerisinde daldığı görüşünü sürdüren pek çokları vardı. Bu düşünce tarzı yeni olduğu için değil. İnsanoğlu sıkça kendi yaşadığı dönemin tarihin en kötü dönemi olduğuna ikna olurdu. Fakat 1350 civarında hayat hakkındaki böylesi korkunç duygular kuyruklu yıldızlar ve iki başlı doğan bebeklerin çok daha ötesine giden pek çok açık işaretlerle onaylanıyordu. Yüz yıllık ihtişamın ardından zengin tüccarlar şimdi iflas ediyordu. Bardi ve Peruzzi firmalarının çöküşü bir devrin sonunu işaretliyordu. Akrabalarını yoksulluğun vurduğu Giannino için de Tolomei şirketinin başarısızlığı daha az acı verici olmamıştır. Mali krizle demografik kriz kol kola gitti. Büyüyen nüfusu için çapı giderek artan duvarlar örmesi beklenen kentler şimdi sakinlerini kaybediyordu. Sahip oldukları sakinler de, küçük zanaatkarlar ve işçiler bile siyasette bir seslerinin olmasını istediği için, halkça sevilen bir yönetim oluşturma girişimlerinde kararsız ve kavgacıydı. Gıda arzı artan bir biçimde düzensizleştiği için kentler bütün sakinlerini besleyecek durumda bile değillerdi.

Ekmek kıtlığı ve savaşların çokluğu, ortadaki panosunda yüzyılın felaketi olan, batıda sekiz yüz yıllık bir aradan sonra yeniden ortaya çıkmış hıyarcıklı vebanın bulunduğu bir triptiğin* yan panoları gibiydi.²² 1347 yılında doğudan gelerek nüfusun en azından üçte birini toprağa gömüp ardından insanların kalbinde ümitsizlik ve kalıcı bir korku bırakarak dört yıl içinde neredeyse bütün Avrupa'ya yayıldı. O zamandan itibaren sonraki dört yüz yıl boyunca periyodik olarak salgın şeklinde nükseden veba Avrupa nüfusu içerisinde varlığını yaygın olarak sürdürmüş olmalıydı. 1348 salgınından bile daha kötü olanı on beş yıl sonra görülecek olandı. Çünkü onun başlıca kurbanları çocuklar ve gençler-

* Yan yana ve birbiriyle ilişkili üç resmin oluşturduğu pano şeklindeki hareketli grup resim. -çn

di. “Efendimiz, bizi vebadan, kıtlıktan ve savaştan kurtar.”

Yani bir on dördüncü yüzyıl krizi olduğu o zaman hayatta olanların çoktandır sahip olduğu bir fikirdi. Orta Çağ’ın olumsuz Rönesans imajı insanların yaşadıklarının, üzerlerinde yarattığı korkunç şaşkınlıktan ve torunlarına anlattıkları anılardan kaynaklanmıştı.

Kriz, iktisat ve geçim sorunu, demografi ve kültür sorunu da olabilirdi, fakat çağdaşlarının gözünde onlara dünyanın çarpık olduğunu söyleyen sayısız vaziyetle karakterize edilip açıklanıyordu. Başlıca üç sorun Kudüs’ün yeniden Müslümanların elinde olması, papanın Roma yerine Avignon’da bulunması ve Fransa’nın krallığına talip iki kişinin de taht için kanlı bir yarış içerisinde olmasıydı.

Fransa’yı paramparça eden çatışma daha sonraları Yüz Yıl Savaşları diye adlandırılacaktı. Hanedanlık terimlerine göre, İngiltere kralının ve Fransa kralının her ikisinin de kendini Capet tacının meşru vârisi olarak görmesinden kaynaklanıyordu. IV. Philippe’in (Güzel Philippe’in) son oğlu öldüğünde Hugues Capet’nin kurduğu hanedanın erkeklerinin soyu tükenmiş olduğu için belirmişti bu sorun.²³ Üç oğlu da birbiri ardına tahta çıkmış, ancak üçü de vârisi olacak bir erkek evlat bırakmamıştı. Sonuç olarak taht bir kuzene, IV. Philippe’in (Güzel Philippe’in) erkek kardeşi, “Yurtsuz” diye adlandırılan Valoislı Charles’ın oğlu VI. Philippe’e devredilmişti. Ancak İngiltere kralı III. Edward, Güzel Philippe’in kızı Isabelle’in oğlu olduğundan Capet soyuna çok daha yakın kan bağıyla böbürlendi. Her ne kadar İngilizler kendi paylarına Isabelle’i tahtın vârisi yapan, oğlunun da İngiltere gibi Fransa’yı da yönetmesine imkân veren doğrudan veraset üzerinde durdularsa da, onlar Fransa’daki, kadınların Fransa tahtına çıkmasını önleyen Salic Kanunu’nu hatırlattılar. Ve böylelikle iki rakip ve onları takip eden oğullarıyla torunları, Fransa tacı için yüz yıldan

uzun bir süre boyunca savaştılar (1337-1451). En sonunda taç Valoislılara kaldı.

Doğrusu bir süreliğine üçüncü bir rakip sahneye çıktı: tüccar Giannino di Guccio. Eğer o gerçekten I. Jean'dıysa, başka bir deyişle Güzel Philippe'in en büyük oğlunun ilk erkek çocuğuyduysa, bu halde o tahta çıkmada her iki rakibinden de üst sıradaydı.

Dünyanın korkunç bir kaos içine düştüğü ve barış şartlarını yeniden sağlamanın gerektiğı şeklindeki on dördüncü yüzyılın yaygın kanısına geri dönersek eğer, Cola di Rienzo'nun neden Giannino'yu "tanımaya" karar vermiş olduğunu anlamaya başlarız. Eğer kendimizi bir an için Cola'nın kafasının içindeki metapolitik hayal dünyasının içine koyarsak, Giannino'nun bir anlamda gerçek bir kozu, bütün hastalıkları tedavi edebilecek, her derde deva bir ilacı temsil ettiğini fark ederiz.

Cola dünyayı iyileştirmek için gereken tek şeyin bir "kader adamı" olduğuna tamamen ikna olmuştu. Hatta bir zamanlar bizzat kendisinin insanlığı daha iyi bir geleceğe taşıyacak kişi olduğuna inandırılmıştı. (Aralarında Petrarca'nın da olduğu pek çoklarınca da böyle görölmüştü.) Daha sonra elçi ve kâhin rolünü kendisi için ayırarak, vekâleti İmparator IV. Charles'a devretmişti. Ve şimdi sıra "Fransa kralı"nındı.

Giannino'nun, başka bir deyişle, Kral Jean'ın Cola di Rienzo için bir diğerkader adamını temsil ediyor olmasının sebebi onun Hristiyanlığı sarsan üç siyasi musibeti, Kudüs'teki Kutsal Mezar'ın kaybını, papanın Avignon'daki esaretini ve Fransa'daki savaşı tersine çevirebilecek eşsiz bir pozisyonda olmasıydı. Bunun üstesinden neden gelemesindi ki? En başta diğerkakiplerin iddialarını tamamen sürdürülemez hale getiren hanedandaki pozisyonu sebebiyle Cola'nın 1 Ağustos 1347'de Fransa ve İngiltere krallarına

mektup yazıp onları barışa ve uyuma teşvik ederek yıllar öncesinden beri arzu ettiği gibi dünya savaş felaketinden kurtarılabilirdi.²⁴ Bir kez Fransa kralı olarak tanındığında (ve vakitlice tavsiyelerle desteklenerek) Jean, Cola di Rienzo, eski arkadaşı Petrarca ve onlarla beraber pek çoklarının bir süredir ümit ettiği gibi, papanın Avignon'da daha fazla ikamet etmemesini ve aksine Roma'ya dönmesini sağlamak için gereken adımları kesinlikle atardı. Ve son olarak Kutsal Mezar'ın kurtarılması: Cola bir keresinde Kudüs'te küçük bir kilise inşa etmeyi arzuladığını ifade etmişti. Bir diğer defa ise haçlı seferlerine katılmayı istemişti. Ancak mademki son bir haçlı seferi için yola koyulup seferin orta yerinde ölen iyi kral Aziz Louis'nin soyunun, kesintisiz bir takdis edilmiş hükümdarlar zinciri yoluyla doğrudan temsilcisiydi. Bu büyük girişimde kan hakkıyla başarılı olması Jean'ın kaderiydi. X. Louis'nin oğlu I. Jean (Aziz Louis'nin çocukluğunda ölen oğullardan biriyle aynı adı taşıyan) atasının vazifesini tamamlayabilecek biriydi. Her şeye tamamen aynı şekilde bakan Rahip Giordano genç adamı tekrar tekrar rüyasında Kudüs'e yola çıkmadan önce kendisinden dua isterken görüyordu. Ve Rahip Antonio'dan (ki kendisi kralın oğlunun kurtarıcı bir rol oynayacağına ikna olmuştu) Cola'ya gelen mektup tam olarak Aziz Louis'nin yortu günü tarihini taşıyordu. Roma senatörü yazısında da belirttiği gibi mektubun ona Tanrı'nın isteğiyle geldiğine ikna olmuştu.

Tüccar Giannino'nun şahsında tanınan Fransa kralı I. Jean, Hristiyanlığın barış elde etmesinde, papanın görevine Roma'da başlamasında ve Kutsal Topraklar'ın kâfirlerin elinden alınmasında bu yüzden bir araç olabilirdi. Fransa'nın gerçek kralını tahta çıkarmak yoluyla iyileştirme sürecini başlatmanın fazileti Cola di Rienzo'nun olurdu. Meşru hükümdarı tarafından bilgece yönetilen, gerçek, doğal siyasi düzenini en sonunda iyileştirmiş bir dünyada herkesin görebileceği diğer acı verici felaket kaynakları, kıtlık ve veba yok edilebilirdi.

Cola di Rienzo'nun planları hangi raddeye kadar gerçekleştirilebilirdi? Bundan etkilenenler nasıl tepki verirlerdi? Papa ona kulak verir miydi? Fransa kralı, Giannino'yu İngiltere kralına denk asil bir rakip olarak mı, yoksa daha çok bir soytarı olarak mı görürdü? Roma senatörü bu soruları kendine belki de asla sormamıştı. Olağanüstü entrikalar tasarlamakta ve vurgulu demeçler vermekte bir uzman olarak kendi provokatif eylemlerinin ne gibi sonuçlar doğuracağını asla öngöremedi.

DEĞİŞ TOKUŞLAR

Cola, Giannino'yu tamamlanmasının kendi yükümlülüğü olduğuna inandığı görevdeki yetersiz kaldığı yerlerde muhtemelen başarılı olabilecek bir çeşit halef olarak görüyordu. Senatör kendisinin tiyatrodaki hikâyeyi ve ana karakterleri izleyicilere sunan basit bir tanıtıcı figür değil, Giannino'nun esas yaratıcısı olduğunu düşünüyordu. Hikâyeyi açıkladığı, birlikte gelecek için büyük planlarını tasarladıkları o ilk gecede Cola, Cola di Rienzo ve Fransa kralı arasındaki bu ilişkiyi netleştirmek için Giannino'ya kendi armasını edinmesini teklif etti.

Fransa kralının arması mavi bir fonda altın zambaklar taşıyor olduğundan Kral Jean kendisi için geleneksel olan-
dan esinlenmiş ama aynı zamanda da farklı bir sancak yaratmalıydı. Cola ona “on iki ışınlı bir yıldız biçiminde bir *tondo*”²⁵ ekleyerek sancağı kişiselleştirmesini önerdi. Güneşin görüntüsü tondonun merkezine otururken, on iki ışının her birinin ucunda bir yıldız olurdu. Her bir yıldız Fransa'nın on iki lordundan birini temsil ederdi. Peki ya güneş?

Güneş sembolizmi Cola di Rienzo'nun ilk kez 1347'deki Hamsin Yortusu'nda** sergilediği kendi sancağının çoktan-

* Yuvarlak biçimde yapılmış resim. —çn

** Paskalya bayramından sonraki ellinci günde kutlanan bir Hristiyan bayramı. —çn

dır bir parçasıydı. Onun üzerinde güneş, yıldızlarda sona eren ışınlarla, savaşta “altın güneş, gümüş yıldızlar ve Roma amblemini taşıyan mavi hanedan armasını”²⁶ sancağı olarak yükseltmiş senatörün kendisine gönderme yapan güçlü bir araç olarak gösteriliyordu. Guelf partisinin lordları kendi hanedan armalarında Angevin zambaklarını ve imparatora olan kulluk ve bağılıklarının bir sembolü olarak Ghibelin’lerin imparatorluk kartalını kullanabilirlerdi. Kral Giannino Roma senatörünün güneşini havaya kaldırırdı. Savaşta şeref bayrağının yanında taşınacak zambaklı yeni Kutsal Fransa bayrağının tam ortasında Cola di Rienzo’nunkine çok benzeyen bir amblem olurdu. Giannino’nun daha sonra dediğine göre o kadar benziyordu ki, Cola Sienalı tüccara bir tasarım hatası (yıldızın olması gereken yerde zambak vardı) yüzünden kullanılmaz olan, kendine ait mühürlerden birini bahşetti ki böylelikle Giannino onu kopyalayabiliirdi.

Cola’nın kendi girişimiyle Giannino’nunki arasında gördüğü yakın ilişki senatörün hayatının tüccarın bilmiyor gördüğü başka bir yönüne dayanıyordu. Eğer bilseydi, bu kadar kolay ikna olmaya izin vermezdi. 1350 yılında, Cola Bohemya’da IV. Charles’ı kendini Roma’ya göndermesi için ikna etmeye çalışır ve talebine soğuk bir yanıt alırken bir jokeri oynamaya karar vermişti. Cola, 1312 yılında imparator Roma’dayken kendinin imparator VII. Henry’nin gayrimeşru oğlu olduğunu açıkladığı uzun bir mektup yazmıştı.²⁷ Hikâyesi girift ve ayrıntılıydı. Hikâyenin özeti: Henry taç giyme töreni için Roma’ya geldiğinde Cola’nın ebeveyninin hanında tebdil-i kıyafet olarak birkaç hafta kalmıştı. Koca Rienzo siperde nöbet tutarken güzel karısı Maddalena kendisini imparatora teslim etmişti sözde. Aynı küçük Kral Jean’ın sütannesi Marie gibi, sözde küçük Nicola’nın annesi Maddalena da ölmeden önce gerçeği bir rahibe itiraf etmişti.

Kuzey Avrupalılara özgü uzun boyu ve kızıl saçıyla cesaretlenmiş olan Cola di Rienzo hiç korkmadan kendisini imparatora kraliyet kanından biri, hatta imparatorun dayısı olarak tanıtmıştı.

Hiç kimse Cola di Rienzo'nun kendi imparatorluk soyuna gerçekten inanıp inanmadığını ya da yanlış olduğunu bilerek taktiksel sebeplerden dolayı bu açıklamayı sunup sunmadığını bilmiyor ve muhtemelen de asla bilmeyecek. Hikâyemizi ilgilendiren şey Cola'nın Giannino'yu aramaya başlamadan çok önce hanedanların akrabalarınca onaylanmamış (bu yüzden de edebiyatta kendine sıkça yer bulmuş), hanedan üyelerine ait hikâyelere belirgin biçimde hâkim olduğunu, kendini yeni bir Aziz Alexius gibi, onlardan birinin kahramanı olarak seçme noktasına kadar göstermişti.²⁸

Bu entrika aracına (tiyatro öğrencilerinin anagnorisis* ya da tanıma diye adlandırdığı) inanmaya aklen meyilli olduğu ya da onu hiç olmazsa kullanmak için Giannino'yu arayıp bulması şaşırtıcı değildi. Tüm soruların en önemlisi gibi görünen, Cola di Rienzo'nun Giannino'nun kraliyet soyundan olduğuna inanıp inanmadığı, her iki durumda da kendisi aynı eylem akışını takip edeceğinden aslında çok az bir fark yaratıyordu. Senatörün, bir rahip tarafından kendisine açıklandığı gibi gerçekten İmparator VII. Henry'nin gayrimeşru çocuğu olduğuna inandığını farz edin. Bu onun, Fransa kralının beşikteyken süt kardeşiyle değiştirildiğine, kendisinin Fransa'da yaşarken bunu çoktan duymuş olduğu ve bu hikâyenin onunla Tanrı'nın adamları, kutsal yaşamın keşiş biraderlerince ilişkilendirildiğini göz önüne alınca, her şeye kolayca inanmasını sağlayabilirdi. Öte yandan bir de onun VII. Henry'nin oğlu olduğuna asla inanmadığını farz edin. Bu muazzam yalanı dile getirdiği gerçeği kalıyor

* Bir oyun kişinin gerçek kimliğini öğrenme anlamına gelen tiyatro terimi. -çn

geriye. Giannino'yla ilişkisinde hiçbir şey değişmez, her iki durumda da zarları atardı.

Cola gerçekten de imparatorun oğlu olsaydı aynen Lüksemburglu Nicholas gibi Fransız Jean olarak adlandırılır, evrensel barış ve düzeni yeniden inşa etmekle görevli olurdu. İster Antik Roma'ya, ister kutsal bir hükümdarın önderliğinde birleşmiş Fransa'ya, ister kilisenin ilk haline olsun, eski ve daha hayırlı bir duruma geri dönmek şeklindeki bu reform fikriyle ilgili hiçbir şey yeni değildi.

Ancak gerçekten yeni olan şey bu çağırışı alan her iki adamın da bir çift sağlam burjuva olduğu gerçeğiydi. İmparator olmayı düşleyeni bir noter, şimdi kral olmayı düşlemeye başlayanıysa bir tüccardı. Neredeyse burjuvaların asilleşme arzusunu hicveden bir romanı ya da Molière'in gülünç kahramanı zavallı Monsieur Jourdain'le *Kibarlık Budalası*'nı okuduğumuzu düşünebilirdik.²⁹ Fakat düşünmüyoruz. Giannino'nun biyografisinin yazarı alay ya da ıg-nelemeye dair hiçbir ipucu bırakmıyor.³⁰

Cola, mütevazı başlangıcından noter, şövalye ve senatör rütbesine yükselişi ve imparator ilan edilme özlemiyle, dediğimiz gibi "bir yerlere gelmişti" Giannino tüccar sınıfına doğmuştu ve bir kral ya da imparatorla karşılaştıınca, o da sıfır noktasından gelmişti. Bu Cola di Rienzo'yu muhtemelen rahatsız etmeyen bir durumdu. Ancak ikisi birbirinden çok farklıydı. Senatör iktidarı güçlü karizması sayesinde elde etmişti. Kalabalıklara konuşabilir ve pek çoklarına çekici gelen fikirlerini iletebilirdi. Giannino ise bir tüccar olarak para idare etmeye demeçler vermekten daha alışıktı. Oysa elde etmesi gereken güç, elinin bir dokunuşuyla sıracı hastalığını iyileştirebilecek olan Fransa hükümdarının gücüydü.³¹

EVE DÖNÜŞ

Giannino, takma sakalı bir kez daha takılı olarak gecenin bir yarısı Cola'nın uşaklarınca hana geri getirilmişti. Orada noter Ser Angelo'yu gördü. Beraber yemek yediler ve gün çoktan aydınlandığında yataklarına gittiler. Derin bir uykuya dalamayıp uyuklarken senatörden bir hediye olarak onun için iki muhteşem at getirildi. Giannino uyanınca seyahat arkadaşıyla, günah çıkardığı, ayini dinlediği ve komünnyona katıldığı Aziz Petrus Kilisesi'ne gitti.

Giannino 3 Ekim gününü Santa Maria Maggiore ve San Giovanni in Laterano, Tre Fontane Manastırı ve diğer kutsal mekânları ziyaret edip hacı olarak geçirdi. Öğleden sonra yemek yemek için hana geri döndü. O akşam Ser Angelo aşağıdaki adamlarla yemek yerken Cola onu kendi masasında bir akşam yemeğine davet etti. Hâlâ takma sakalını takıp asker kılığında gezen Giannino'ya altın ve gümüşten kaplarla, orada olup notere kendisini soranların arasında hayranlık uyandırarak görkemli bir servis yapıldı. Ancak noter onlara Toscanalı beyefendinin kimliğini gizlilik yemini ettiği gerekçesiyle açıklayamayacağını söyledi.

Bolluk içindeki bu yemekten sonra Cola, Giannino'yu özel bir odaya götürdü ve orada saatlerce konuştular. Giannino'ya Colonna ailesinin Cola'yı öldürme emri verdiğinden emin olduğunu söyleyerek Giannino'dan ertesi sabah Kardinal Alborno'z'a gönderdiği ve ondan koruma talep ettiği mektupları yanına alarak Montefiascone'ye gitmesini istedi.

Aynı gece Cola di Rienzo, Marie'nin itirafını içeren Rahip Antonio'nun mektubundan iki kopya yapılmasını isteyip kendisinin tüccar Giannino'yu arayışı ve keşfiyle ilişkilendirdiği kişisel bir çıkarım ekleyerek onlara kendi damgasını vurdu. Sonunda şöyle diyerek açıkladı:

Avignon'da papa efendimizi ziyaretteyken bize söylenene, sahip olduğu belli yaşa göre ve söz konusu mektupta geçen kadının itirafında açıkça görüldüğü üzere o gerçekten Fransa'nın haklı kralıdır. O, çok açık bir şekilde Kral Güzel Philippe'in ilk oğlu olan Kral Louis'nin oğludur.³²

Cola her iki kopyayı da birini sürekli yanında taşıması, ötekini ise güvenli bir yere saklamasını söyleyerek Giannino'ya verdi. Uzun tartışmaların ardından Cola onu sepetledi. Giannino, Ser Angelo'yla hana geri döndü. Ertesi sabah, 4 Ekim Cumartesi günü tüccar senatöre son bir veda etti ve saat dokuz civarında atına bindi.

Aziz Petrus Kilisesi'ne gitti ve önceki gün günah çıkardığı aynı rahibe günah çıkardı. Şehrin dışına çıkınca biraz şarap içmek için bir meyhanede mola verdi ve orada silahlı Toscanalılarından oluşan bir çeteyle karşılaştı. Giannino takma sakallı ve asker kılığındaydı ama çetedeekilerden Sienalı biri onun sesini tanıdı ve noter Ser Angelo'ya:

Giovanni'ye buradan mümkün olduğunca çabuk gitmesini söyle. Eğer gitmezse senatörle birlikte o da öldürülebilir. Senatörü öldürmek için Colonna ailesi tarafından görevlendirilmiş, Toscana'dan gelen iki yüz piyadeyiz. Giovanni'nin Capitol'e defalarca girip çıktığını ve sarayın penceresinde senatörle birlikte durduğunu gözlemledik. Yani ona eğer öldürülmek istemiyorsa gitmesini söyle.³³

Ser Angelo reddetti, ancak Sienalı onu tanıdığına ısrarcıydı ve Roma'yı derhal terk etmeye zorladı. Giannino, Capitol'ü terk etmesi ve kendini daha güvenli bir yerde saklamasını tavsiye edip eli kulağındaki bu tehlike konusunda uyarmak için Cola'ya koştu. Fakat senatör bunu reddetti ve ondan gitmesini istedi. Böylelikle 4 Ekim akşamı Giannino Roma'dan ayrıldı. Bütün gece atını sürerek Cola'nın yardım çağrısını Kardinal Albornoz'a ilettiği ertesi günkü öğle yemeği vaktinde Montefiascone'ye vardı. Papa-

nın elçisi, emrindeki memurlardan biri olan Luccalı Andrea Salamoncelli'ye atlılar ve piyadelerden oluşan bir birlik oluşturmalarını emretti. Ertesi gün kardinal Orvieto'ya ulaştı ve Giannino gerçekte kim olduğunu açıklamadan onu takip etti. İki gün sonra, 8 Ekim Çarşamba akşamı, senatörün bir isyan sırasında öldürüldüğü haberi geldi. "Bu yüzden söz konusu Giovanni, senatörün ölümünü işitince üzüldü."³⁴

Hemen kardinalin yanından ayrıldı ve bütün olup bitenler hakkında sessizlik yemini eden noterle birlikte Toscana yoluna koyuldu. Siena'ya geri dönmeden önce Arezzo'da bir süreliğine mola verdi. Onunla birlikte, inanılmaz dönüş noktalarının hatırlatıcıları olarak muhteşem atlardan bir çift, eksik bir damga ve Cola di Rienzo'dan tescilli iki mektup getirdi.

İKİNCİ BÖLÜM

SIENA'DA

Imo si vera destituunt, simulata iungantur; non est mendacio

im putanda simulatio veri adiutrix; ut sis liber ut sis tuus ut sis salvus

ut sis bonus, omni ingenio enitendum est.

Aslında, eğer gerçek şeyler kayıpsa taklitleri eklen-
sin; gerçeği yükselten taklit yalancılıkla suçlanmamalı-
dır; yapman gereken şey bütün gücünle özgür olmak,
kendin olmak, kurtarılmış olmak, iyi olmak için çaba-
lamaktır.

-Francesco Petrarca, *Familiar Letters*, 22.5

FRANSA'NIN BEBEĞİ VE SIENALI TÜCCAR

Geri Baglioni'nin oğlu Mino'nun oğlu Guccio'nun oğlu
Giannino: Bu, dürüst bir noterin, kişinin kendi adı içeri-
sine babasının, büyükbabasının ve büyük büyükbabasının
isimlerini de ekleyip İtalya'da yaygın bir şekilde görülen ge-
leneğe uygun olarak adını yazma şekli olurdu. Giannino,
ismi, sülalenin soyadı olmuş bir ata olan Baglione tarafın-
dan kurulmuş yün tüccarı bir aileye mensup olduğundan

asla şüphelenmemişti. Şimdi her şey değişti. Onun yeni, uzun soyağacı onu Aziz Louis'nin ve daha uzaktan Hugues Capet'nin "ırkından", Fransız Philippe'in oğlu Philippe'in oğlu Louis'nin oğlu Jean yapabilirdi. İşin aslı, çok az anısı vardı. Bu anılar onaylanmalı ve başkalarının anılarıyla ay-
rıntılılandırılmalıydı.

Dokuz buçuk yaşına kadar Cressay köyünde anne-
si olduğuna doğal olarak inandığı ve muhtemelen genç Guccio'yla gerçekten gizlilik içerisinde evlenmiş olan ka-
dınla babasız bir çocukluk yaşadığını hatırladı.³⁵ 1326 yılın-
da babası Guccio üç gün içinde annesine göndermeye söz
vererek onu Paris'e getirdi. Marie onu bir daha asla göre-
meyeceğinden korkarak, isteksizce gitmesine izin verdi. Ve
haklıydı da. Sienalı tüccar çocuğun henüz ata binemediğini
görünce bir atı hasır küfelerle donattı ve onu İtalya'ya gö-
türmesi için Giannottino adında bir kuryeye emanet etti.
Yıllar sonra tüccar bir küfe içindeki uzun seyahatini, ken-
dini sözde memleketine getiren adamın ismini, Siena'ya en
sonunda vardığı mayıs ayının ilk günlerinden birini gayet
iyi hatırladı.

Onu herkesin yapmak için doğduğunu düşündüğü işe
yönlendiren büyükbabası Mino'nun evine götürülmüştü.
Küçük Fransız oğlan, yaşıtı oğlan çocuklarıyla birkaç ay
geçirmesinin ana dilini unutması ve Toscana lehçesini ko-
nuşmaya başlamasına yettiği okula gitti. Geçimini ticaret-
ten sağlayan herkesin kullandığı tüccar yazısını okumayı ve
yazmayı öğrendi.³⁶

Hiç ihtiyaç duymadığı Latinceyi öğrenmedi fakat aritme-
tiği öğrendi. İki yıllık öğrenimden sonra büyükbabası onu
yün loncasında çırak olarak işe soktu. Giannino ağır yün
balyalarını sırtında taşıdığı üç yıllık ağır bir iş temposunu
hatırladı. İş o kadar ağırdı ki onu ufak tefek bırakarak büyü-
mesini durdurmuştu. İşte o hep bu yüzden boyu tamamen

uzayamamış küçük bir Giovanni'ydi, yani Giannino olarak çağırılıyordu. Mino sonra onu üç yıl daha ağır yükler taşıdığı demir ve çelik tüccarları için çalışmaya gönderdi. On sekiz yaşındayken bir tüccar şirketine girdi ve beş yıl boyunca, ayağına giyecek ayakkabı, sırtına geçirecek giysi almasına yetecek kadar az bir maaş aldı. Büyükbabası hissedarı olduğu Tolomei Şirketi'nin batmasının ardından şehirde bütün nüfuzunu kaybetti. Torununa başarılı olması için artık yardım edemiyordu.³⁷

Fakat Giannino bir fırsat yakaladı. Akrabası, Casa di Santa Maria della Misericordia Papazı Bonaventura Ugolini onu kâhyası olarak, yani kentteki önde gelen hayır kurumlarından biri olan o varlıklı hayır kurumunun bütün gelir giderlerinden sorumlu haznedarı olarak seçti. Böylelikle 1340 yılıyla beraber Giannino iyi bir konum elde etmişti ve en sonunda iyi para kazanmaya başlayabilirdi. Hemşerilerinin kuruma yatırdığı paralarla yatırım yaparak kısa zamanda 12.000 florin biriktirdi. Yoğun inşaat sahalarından yükselen katedral ve Torre del Mangia'yla birlikte şehir en parlak döneminde zenginleşirken, Giannino da Siena'yla birlikte zenginleşti.

Genç adamı gözeten Bonaventura Ugolini onun için on beş ya da on altı yaşında, Misericordia'nın rahiplerinden birinin yeğeni olan Giovanna di Niccolo Vivoli adında bir kızı eş olarak seçti. 13 Haziran 1342'de evlendiler. Üç erkek çocukları hayatta kaldı: Guccio, Niccolo ve Gabriello. Daha sonra büyük veba salgını 23 Haziran 1348'de Giovanna'nın ölümüne yol açtı ve Giannino onu San Domenico'ya defnetti.

Bu arada Bonaventura ölmüştü ve hâlâ Misericordia'nın muhasebecisi olan Giannino hayır kurumunun sermayesini zimmetine geçirmekle suçlanıyordu. Fakat yerel idare ve Casa'nın altı rahibi tarafından atanmış üç müfettişten olan

bir komisyon onun suçsuz olduğunu ilan etti. Şimdi oldukça zengin bir tüccar olan Giannino, ilk karısının ölümünden yedi ay sonra, 1349 Ocak'ında yeniden evlendi. Vanni di Giello degli Agazzari'nin kızı Necca on altı yaşındaydı. Üçü erkek ve üçü kız olmak üzere altı çocukları oldu. En büyük oğlun ismi Giovanni, ikincisinin Luigi, üçüncüsünün ise Francesco'ydu. En büyük kızın ismi Bartolomea, ikincisinin Clemenza ve üçüncüsünün ise Isabella'ydı. Böylelikle tüccarın ikinci evliliğinden olan çocuklarının dördü Fransız kraliyet ailesinden isimlerle vaftiz edildi. (Giovanni/Jean, Luigi/Louis, Clemenza/Clémence ve Isabella/Isabelle olmak üzere.) Beşinci çocuk, Francesco da açıkçası uygun bir isim taşıyordu. (Orta Çağ İtalyancasında "Francesco", tamı tamına "Fransız" anlamına geliyordu.) En büyük çocuk olduğunu sandığım Bartolomea dışındaki çocuklar 1354'te olayların açığa çıkmasından sonra doğmuş olmalıydı. Kral olduğuna inanan Giannino her tüccar gibi sanki hâlâ bir *libro di ricordanze*, yani kişisel meselelerden kamusal olaylara kadar her tür bilginin kaydedildiği bir defter derliyormuşçasına, aile üyeleriyle alakalı hayati verilerin eksiksiz kaydını tutuyordu.³⁸ Bu sayede çocuklarından üçünün küçükken öldüğünü ve yöre sakinlerince Magione del Tempio olarak bilinen S. Pietro alla Magione kilisesine gömüldüğünü biliyoruz.

Giannino anılarında Papa VI. Clement tarafından ilan edilmiş Jübile yılına olan bağlılığı sebebiyle 1350 yılı boyunca iş ilişkilerine ara verdiği beyanını sürdürüyor. Onun yerine Aziz Andrea ve Onofrio Bakımevi'ndeki fakirlere hizmetle meşguldü ve günahlarının affı için Roma'ya gitmişti. Artık yetenekli bir tüccar olarak Casa della Misericordia'yı terk etmiş ve bir yün tüccarı olan Gherardino di Cenni'yle ortaklığa girmişti. 1351 Haziran'ında kendini yün tüccarları loncasına kaydettirdi. Kendisi ve diğerleri için çok

para kazanıyordu. Daha sonra bir başka Sienalı olan Pietro Landi'yle kârlı bir kumaş, yün, çivit otu ve şarap toptan ticareti yaparak ortak oldu. İçinde perakende şarap satışı yaptığı pek çok mahzen satın aldı. Daha da zenginleştikçe bir banka açmak üzere Sienalı Pietro di Messer Tancredi'ye katıldı. Giannino döviz alışverişi yaptı, toptan kumaş ve yün ticaretine devam etti, hatta inci ve değerli taşlarla da uğraştı.³⁹

Siena yönetiminin değiştiği 1355 Mart'ına kadar Pietro di Messer Tancredi'yle ortaklığını sürdürdü. 1286'dan beri iktidarda olan popüler Guelf yönetimi, *di gente mezzana* (kabaca, zamanın varlıklı tüccarları, burjuvazisi ya da orta sınıfı anlamına gelmektedir) resmi taç giyme töreni için Roma yolunda olan İmparator IV. Charles'ın şehre girdiği günün ertesinde düştü. İmparatorun onayıyla Siena'nın önde gelen asil ailelerince düzenlenmiş ve desteklenmiş bir "aşağı tabaka" (*popolo minuto*) isyanı 26 Mart'ta Siena Cumhuriyeti'nin yönetim birimi olan "Dokuz"u saraydan "Yaşa İmparator! Dokuz'a ve vergilerine ölüm!" şeklindeki bağırıslara yöneltti. İsyancılar memurluğa uygun olarak yetkilendirilmişlerin isimlerini içeren kutuyu sarayın penceresinden attı ve şehri IV. Charles'a sundu. İmparator Siena'da birkaç gün kaldı. 5 Nisan'da Roma'da taç giydi ve iki hafta sonra pek çok orta direk vatandaşı *cavalieri* (şövalye) statüsüne yükselttiği Siena'ya döndü. Siena'yı terk ederken ardında erkek kardeşini Siena'nın efendisi olarak bıraktı. Ancak 18 Mayıs'ta kopan yeni bir isyan "Siena şehri ve bölgesinin on iki valisi" adında, bazısı mütevazı ticaretten, bazısı ise farklı ailevi arka planlardan gelen on iki hâkimin başkanlığındaki yeni bir yönetimin oluşturulmasına ön ayak oldu.⁴⁰

Dokuz yönetiminin On İki'yle değiştirilmesi siyasi fırtınayı konumunu yükseltmek için kullanmış olan Giannino di Guccio'ya yardım etmiş olmalıydı. Geçiş dönemi bo-

yunca ailesininki kadar kendi durumu da belirsiz. Aslında büyükbabası Mino bir süre önce Dokuz'un hâkimliğindeki bir üyeydi ve isyanın tam orta yerinde Giannino'nun "kuzeni" ve adaşı olduğunu düşündüğüm Vannino di Guccio di Baglione diye biri vergi dairesinde görevli dört memurdan biriydi.⁴¹ Bu sebeple Baglioni ailesi yönetim değişikliğiyle kısmen bir kenara itilmiş ailelerden oluşan gruba aitti. Aksine, devrimden pek de uzun olmayan bir süre sonra Giannino'nun Ocak-Haziran 1356 dönemi için şehir hazinesi Biccherna'nın muhasebecisi olarak seçildiğini görüyoruz.⁴² Daha fazla araştırma ışık tutabilir, hatta Vannino ve Giannino'nun aslında bir ve aynı kişi olduğunu öğrenebiliriz. Bu durumda hem eski hem de yeni yönetimin zirvesine çıkabilen bir adamla uğraşılıyor olabiliriz. Pek şaşırtıcı değil çünkü yönetimin değişmesi yönetici kadro arasında pek fazla zarara yol açmadı ve yönetim sistemi genellikle bozulmadan kaldı. Şimdi tüccarın yalnızca felaketten korunmayı başarmakla kalmayıp önemli bir görevi, yerel yönetimin başlıca muhasebeciliği olarak da bilinen Biccherna'nın muhasebeciliğini, şehirdeki en güçlü hâkimliği ele almasına odaklanalım. Uzun yıllar sonra "şehre akan tüm para ve harcamalar onun ellerinden geçti ve o tüm vatandaşlarca sevilip onurlandırılıyordu," diyerek bundan memnuniyetle bahsetti.⁴³

İYİ BİR AMAÇ İÇİN SAHTEKÂRLIK

Giannino varlıklı bir tüccar ve şehir yönetiminin zirvesinde bir iş adamı haline gelirken kral olduğuna da giderek artan bir şekilde ikna olmuştu. Cola di Rienzo ona yepyeni bir dünyanın kapılarını açmıştı fakat senatörün ölümüyle, birkaç gün sonra bu manzara Giannino'yu derin bir hayal kırıklığı içerisinde bırakarak birdenbire yok olmuştu. O andan itibaren bir karara varmadan şimdi ne yapması gerekti-

ğini sık sık düşünmüş olmalıydı. Günah çıkarırken konuştuğu Bartolomeo Mini adlı bir Dominiken rahipten tavsiye istedi. Yirmi yıl önce Paris'te bir üniversite öğrencisi olarak duyduğu değiştirilmiş bebekler efsanesi hakkında çoktandır bilgi sahibi olan rahip ona sessiz kalmasını ve gelişmeleri bekleyip şehirde elde ettiği sağlam konumdan memnun olmasını tavsiye etti. Eğer kendini açık ederse insanlar onun aklını yitirdiğini düşünebilir ve onu maskaraya çevirirlerdi. Böylelikle Giannino 1355'in tamamının ve 1356'nın önemli bir kısmının en yakın arkadaşlarından birkaçı hariç hiç kimseye hiçbir şey söylemeden geçip gitmesine izin verdi.

Fakat bu sessiz bekleyiş döneminde doğumu esnasında Fransız sarayında olanlar hakkında daha fazla şey öğrendi. Cola di Rienzo'nun ne olduğunu anlatan ve onu kral ilan eden mektubu onun gözünde çok önemli olmasına rağmen sonsuz sorulara açık kapı bırakan, ayrıntılar yönünden kıt bir mektuptu. Örneğin Cola'nın anlatısında kraliyet ailesinin üyeleri, hatta beşikteyken değiştirilen kralın oğlu bile isimleriyle tanıtılmıyordu. (Bunun için saçma sapan biçimde sütanne Marie'nin cehaleti suçlanıyordu.) Dahası, mektup babası çoktan vefat etmişken doğmuş, kraliyet ailesinin yalnızca çocuğu olmayıp bizzat kralın kendisi olan zavallı çocuğun hanedandaki konumu hakkında da cehalet gösteriyordu. Buna rağmen Rahip Giordano hâlâ hayatta olduğuna apaçık inandığı babasından prensin hayır duası istediği bir rüya görmüş olduğunu iddia ediyordu. Böylece görünüşte tüm hikâye küçük kral Babasından Sonra Doğan I. Jean'la alakalı olamadı. Öte yandan mektup onun altı yaşında götürüldüğünü belirttiyse de Giannino Siena'ya vardığı yılı ve ayı çok iyi hatırlayabildiğinden dokuz yaşına kadar Fransa'da yaşadığını çok iyi biliyordu.

Dahası vardı. Bebeklerin değişiminin sorumluluğu sözde kocasına bir bebek göstermek için kralın oğlunun öldüğü-

nü iddia etmeye karar veren stanne Marie'ye mal ediliyordu. Fakat muhtemelen V. Philippe'in düşmanlarınca yayılan dedikodulara göre bebek saraydaki bir komplonun kurbanı olmuştu. Giannino bunu farklı kişilerden duymuştu ve her versiyon farklı fakat aynı derecede tüyler ürpertici ayrıntılar içeriyordu. Fransız kraliyet ailesi tacı bir kişiden ötekine geçirmek adına birden çok kere vahşı suç işlemiş olduğundan bunlar masal gibi görünmezdi. Burgonya Kraliçesi Marguerite, X. Louis'nin Macar Clmence, yani Giannino'nun annesiyle evlenebilmesi için boğazlanmıştı.

Bir de çözülmesi gereken ebe sorunu vardı. Asıl versiyonda kraliçe, Marie'den çocuğu emzirmesi için faydalanmış ve Marie de buna karşılık onun bebeğine stannelik etmesi için Amaloth'u getirmişti. Düşen seviye sırasına göre kendi biyolojik çocuğunu emzirmemiş üç kadın: kendi yatağındaki yalnız kraliçe, kralın oğluyla leydi, leydinin oğluyla ebe. Bir de eğer Amaloth'un verecek sütü vardıysa onun da bir bebeğinin olmuş olması gerçeğinden bahsedilmese bile her şey çok karışıktı. Neyse ki bu üçüncü çocuğun bahsi hiç geçmiyordu. Bu stanne Amaloth yeni doğmuş bebeği yanında uyurken kazara boğan (sıkça olan bir şeydi) kişi olarak kesinlikle çok kullanışlı bir karakterdi, hikâyedeki varlığı Marie'yi ölümden kendisini sorumlu tutan bütün şüphelerden kurtarıyordu. Fakat onun bir saray komplosunun olay örgüsündeki yerini açıklamak daha zordu.

En kötüsü, Cola di Rienzo'nun onayladığı versiyona göre küçük prens emzirilmek için Marie'nin kaldığı manastıra gönderilmiş göründüğünden iskambil evi tamamen yıkmakla tehdit eden kurguyla ilgili ciddi bir problem vardı. Fransa tahtının vârisi sözde doğumundan sonraki birkaç gün içerisinde bir ebeyle kalmak üzere kraliyet sarayından hatırı sayılır bir riskle alınmıştı. Burjuva bir Toscana ailesinde böylesi bir usul normal olabilirdi. Bu sınıfa mensup insanlar normalde çocuklarını emzirilmesi için dışarıya

gönderirlerdi ama bu kesinlikle saraydaki kullanımla uyuyuyordu.⁴⁴

Hikâyenin bu versiyonunu yayanlar sarayda işlerin nasıl yürüdüğünden muhtemelen haberdar değillerdi. Bu sebeple, Toscana halk masallarınca yayılan, hükümdar olmanın ne anlama geldiği fikri o kadar zorlamaydı ki Italo Calvino'nun bir keresinde gözlemlediği gibi bazılarında "kapı komşusu başka bir kral olan, pencerelerinden birbirini gören ve bir çift güçlü yerel burjuva gibi birbirini ziyaret eden krallar bulursunuz."⁴⁵

Yani Cola di Rienzo'nun mektubu gerçek ve bir devlet yöneticisi tarafından yayılmış olduğu için şüphesiz iyi bir hareket noktasıydı ama tarihleri net bir biçimde belirtmeden olayları, yerleri, şahısları ve sebepleri birbiriyle ilişkilendirme kusuru vardı. Özellikle doğru kaynakların varsa gerçek her zaman geliştirilebilir. Ve Giannino'da çok vardı. Kendi iddiasına ikna olmuştu ve ona Fransa hakkında bilgiler sağlayacak durumda olan bir bağlantılar ağına güvenebiliyordu. (Hatta 1356 Nisan'ında yazıştığı Fransa'daki birinden Rahip Giordano'yu araştırmasını talep etmişti.) Yakın arkadaşı noter Angelo d'Andrea Guidaregli onunla ortaya çıkarma mucizesini paylaşmıştı. Nihayet biraz kusurlu olmasına rağmen Cola di Rienzo'nun gerçek mührünü elinde bulunduruyordu. Neden bu sahip olduklarını kullanmayı denemesin ve kendi hikâyesini biraz toparlamasındı? Sonuçta elde edilen belge sahte olurdu fakat Giannino'nun gerçek farz ettiği bir şeyi, onun kraliyet soyunu doğrulardı. Usul yeni değildi ve pek çok sahtekârlık doğru farz edilen bir şeyin kayıp kanıtını sağlamak amacıyla yapılmıştı ve hâlâ yapılmaktaydı. Orta Çağ'da hep yapılmıştı.⁴⁶

Böylelikle, hepimizin çoktandır bildiği hikâyenin, Marie tarafından Rahip Giordano'ya, Rahip Giordano tarafından Rahip Antonio'ya, ve son olarak Rahip Antonio tarafından Cola di Rienzo'ya açıklanmış olayları Toscana lehçesinde

anlatan, ana hatlarını kullanarak yıllar sonra Giannino'nun sonraki nesillere aktaracağı tek, yeni bir versiyon inşa edilmişti. Kısacası nasıl dünyaya geldiği tamamıyla yeniden yazılmalıydı.⁴⁷

YENİ VERSİYON

Bu yeni versiyon Latince yazılmış bir mektupta bulunuyor ve Cola di Rienzo idaresine atfediliyordu. Kökeni Marie'nin Giordano'ya, Giordano'nun da Antonio'ya aktardığı hikâyede bulunuyordu ama yalnızca dili yüzünden olmasa da farklı bir anlatıydı.⁴⁸ Dikkatlice okunduğunda, yeni ve farklı olay düğümlerini ve bilgileri ortaya çıkarıyor.

Mektup Fransız hanedanının son nesilleri üzerine ayrıntılı bir bakışla başlıyor. Daha sonra X. Louis'nin ölümünde eşi, Macaristan'ın itibari kralı, Anjoulu Charles Martel'in kızı Kraliçe Clémence'ın, babasının ölümünden sonra doğacak çocuğunu beklediğinin nasıl öğrenildiğini anlatıyor. Ölü kralın erkek kardeşi ve beklenen çocuğun amcası olan Uzun Philippe'in kraliçe doğum yapana kadar tahta çıkmasına ve kraliçe eğer bir erkek çocuk dünyaya getirirse idare edebileceği yaşa gelene kadar krallığın onun için tutulmasına karar verilmişti. Ancak kraliçe bir kız çocuk dünyaya getirirse "bir kadının miras edinmesi mümkün olmadığından", o zaman Uzun Philippe Fransa'nın meşru kralı olarak taç giyecekti. O sırada Uzun Philippe, Artois kontesinin "o zaman tüm Fransa krallığında bulunan en büyük leydisi" olan kızıyla evliydi.

Hamileliği gözetim altında tutmak ve eğer kraliçe bir kız bebek doğurursa başkasının erkek bebeğini yeni kral diye yutturmak ya da ölü doğum olmasına rağmen canlı bir bebeğin doğduğunu ya da bunun tam tersini iddia etmek gibi hiçbir hilenin yapılmadığından emin olmak için erkek kardeşi, naip Charles ve diğer büyük lordlar kraliçeye göz ku-

lak olması için Fransa tacına bağılı bilge ve dürüst iki ihtiyar baron seçmişti.

Clémence bebeği doğurmayı beklerken eğer bir oğlu olursa adını Jean koyacağı sözünü vererek Vaftizci Yahya'ya (Fransızcada Jean) adak adadı. Bebek bir oğlandı ve Artois Kontesi Mahaut vaftiz töreninde onu tuttu. Fakat bu büyük leydi çocuğu kıskanıyor ve eğer küçük kral ölürse, yerine üvey oğlu Uzun Philippe Fransa'nın meşru kralı olarak taç giyeceğinden ve kızı Jeanne kraliçe olacağından onun ölmesini istiyordu.

Artoislı Mahaut bebeğin hasta olduğu ve birkaç günden fazla yaşayamayacağı dedikodusunu yaydı. Eğer bebeğin zayıf ve hayatta kalmasının zor olduğu çoktandır etrafa yayılmış olursa, leydiyi onun ölümüne sebep olmakla suçlamak zor olacağından onu gizlice öldürmek niyetiyle böyle yaptı.

Bebeğe ve kraliçeye göz kulak olan iki baron bebeği emzirmesi için asil bir kadın aradılar. Buldukları arasında Piquart de Cressay adında asil bir babası olan, kraliçeyle aynı zamanda bir erkek çocuk dünyaya getirdiği manastırda yaşayan Marie adlı bir kadın vardı. Neredeyse yirmi yaşındaki bir genç olan Guccio di Mino adlı baba Toscanalıydı fakat Cressay'den çok uzakta olmayan Neauphle-le-Vieux kalesinde Spinello Tolomei adındaki akrabası adına kredi vermekle olduğu kadar para değişimiyle de uğraşıyordu. Guccio diğer iki genç adamın, Marie'nin erkek kardeşleri Pierre ve Jeannot'nun arkadaşıydı. Birlikte sık sık kuş avlamaya giderler ve Guccio'ya öylesine güvenirlerdi ki onu kardeşleri olarak görür ve yakından takip etmezlerdi. Guccio, Pierre ve Jeannot'nun bu güveninin tadını çıkarırken on beş yaşındaki kız kardeşlerine âşık oldu. Guccio, kardeşlere ve anne Eliabel'e fark ettirmeden (baba ölmüştü) onunla evlenmeyi başardı. Ona bir yüzük verdi, hamile kalmasına sebep olarak onunla yattı. Hamilelik daha fazla

gizlenemeyecek hale gelince anne ve kardeşler bunun nasıl olduğunu bilmek istedi. Korkan ve utanan genç kadın onlara her şeyi anlattı. Guccio'ya öfkelenen akrabaları ona krallığı terk etmesini söyleyen bir mesaj gönderdi ve ayıplarını gizlemek için Marie'yi Paris'e, genç kadını doğum yapana kadar saklamasını ve daha sonra kendi uygun gördüğü şekilde bebeğin icabına bakmasını rica ettikleri başrahibenin tanıdıkları olduğu, asil kadınlar için bir manastıra gönderdi. Bunu yapmalarının sebebi Marie'yi havaliden bir asile vermiş olmalarıydı.

Marie manastıra yerleştirildi ve Giannino adını verdiği bir oğlan dünyaya getirdi. Doğumundan sonra Kraliçe Clémence'in oğlunun gözetimiyle görevlendirilmiş baronlar Marie'nin gece oğluyla beraber kraliyet sarayındaki kraliçenin odasına getirilmesini emrettiler. Marie orada küçük kralı emzirirken Fransa'nın baron ve şövalyeleri yeni efendilerinin doğumunu kutlamak için şaşıaalı kutlamalar hazırlıyorlardı. Bir hükümdarın hak ettiği onur ve hürmeti ona gösterebilmeleri için bebeğin on ya da on iki gün sonra kendilerine gösterilmesine karar verilmişti.

Artois kontesi o zaman kraliçeden bebeği kendi kollarında tutan kişi olma ve onu kalabalığa sergileme ayrıcalığını istedi ve bu isteği kabul edildi. Ancak bebeğe göz kulak olmakla görevli iki baron kontesin bir yolunu bulup onu öldürebileceğinden korktu ve bebeğin gösterileceği günde Guccio ve Marie'nin oğlunun küçük kufasındaki taçla kraliyet kumaşlarına sarılmış olarak gerçek kralın yerine sergilenmesi emrini verdi. Eğer bir suç girişimi olursa kurban X. Louis'nin gerçek oğlu değil, Marie'nin oğlu olurdu diye düşündüler. Emirleri uygulandı.

Guccio'nun oğlu halka sergilendiğinden sonraki gece öldü. Kontesin onu tutarken çok sıkıldığını söyleyenler kadar bebeğin diline zehir sürdüğünü söyleyenler de vardı.

Her durumda, bebek öldü. Gözetimle görevli baronlar neler olduğunu görerek kendi kendilerine, “Efendimizi öldürdüklerinden hiç şüphe etmeyen Prens Philippe ve Artois kontesinin kötü niyetini açıkça görüyoruz. Ama Tanrı’ya şükür ki sonuca ulaşmadılar. Şimdi kraliyet bebeğini buradan çıkarmanın bir yolunu düşünelim,” dediler.

Marie’ye gidip nasıl ve neden olduğunu açıklayarak bebeğinin öldüğünü söylediler. Oğlunun öldüğünü duyan Marie feryat figan ağlamaya başladı. Baronlar onu şöyle rahatlatılar:

Gençsiniz leydi ve hâlâ pek çok çocuk doğurabilirsiniz. Sizin oğlunuzun değil, kralın oğlunun öldüğünü açıklamamızı istiyoruz ki böylelikle efendimiz ve efendiniz ölüm tehlikesinden kaçabilir. Daha sonra biz ona anlatmanızı söyleyene kadar çocuğu kendinizinmiş gibi mümkün olan en büyük gizlilikle büyütmenizi istiyoruz. Ondan sonra ülkenin en büyük leydisi olabilecek, ailenizi ve bütün akrabalarınızı çok iyi duruma getirebileceksiniz. Ancak sizin oğlunuz gibi bizim efendimiz de ölürse hem oğlunuzu hem efendimizi ve efendinizi kaybedersiniz ve hepimizin hayatı tehlikeye girer.

Marie onların sözlerini dinleyerek ve başka ne yapması gerektiğini bilmeyerek gözyaşları içerisinde kralın oğlunun öldüğünü iddia edip isteklerine uymayı kabul etti. Saray ve baronlar çok endişeliydi ancak ölüm sebebini sormaya cesaret edemediler. Çünkü soruşturmayı yönetenler bebeğin yoldan çekilmesini isteyen Uzun Philippe ve Artois kontesinin ta kendisiydi. Doğumla yorulan ve yatağa hapsolan Kraliçe Clémence sadece kendine söylenen kadarını biliyordu ve oğlunun öldüğüne gerçekten inandı.

Kraliçe olayın ardından kraliyet entrikaları arasında hayatına devam etti. Fakat gerçekte ne olduğunu bilen Marie

ve baronlar o zaman ve daha sonra kraliyeti yönetenlerin korkusu yüzünden ne ona ne de bir başkasına bebeklerin yer değiştirmiş olduğunu açıkladılar. Ölü çocuk tam bir saygı içerisinde gömüldü ve bir krala uygun olan heykeli dikildi. Kralın çocuğunun iyiliği ve hayatının korunması için baronlar bebek Marie'ninmiş gibi davranarak, Marie'yi bebekle birlikte manastıra gizlice geri getirttiler. Zamanı gelince Marie manastırı terk etti ve çocukla beraber erkek kardeşleriyle yaşamaya devam ettiği Cressay'e geri döndü.

Bundan sonra Marie başka bir adamla evlenmedi. Guccio'nun da başka bir karısı olmadı. Oğlan dokuz ya da on yaşındayken, Paris'te yaşayan Guccio küçük Jean'ın (ya da babasının kendi oğlu olduğuna inandığı çocuğu çağıracağı şekilde, Giovanni) kendisini ziyaret etmesi için birkaç günlüğüne gönderilmesini istedi. Oğlunun kaçırılabileceğinden şüphe etmeyen Marie bu isteğe uydu. Fakat Guccio, Giovanni'yi İtalya'daki memleketine gönderdi. Marie onu bir daha asla görmedi fakat ona neler olabileceğinden hep korktu. Fransız kraliyet ailesinden o kadar korkuyordu ki öldüğü ana kadar oğlanın öldürüleceğinden ya da asla bulunamayacağı bir yere kaçırılacağından korkarak hiç kimseye hiçbir şey açıklamadı.

Önceki versiyonda olduğu gibi, hikâye birinci ağızdan devam ediyor. Anlatıcı, tarikatından rahiplerle Cressay Kalesi yakınlarındaki bir manastırda yaşadığını ve bütün hikâyeyi 1345'in Haziran ayında Marie'nin günah çıkarmasında dinlediğini belirten bir Augustin müridi olan "İspanyol" Rahip Giordano. Marie aynı ay öldü ve onun manastırına gömüldü. Leydi o zaman yirmi altı, yirmi sekiz yaşları arasında olacak Jean'a neler olduğunu ölümünden sonra öğrenmesi için rahibe yalvardı. Eğer Giordano onu bulduğunda hayattaysa ona gerçekte kim olduğunu ve Fransa tacını nasıl hak ettiğini anlatması gerekiyordu. Rahip Gi-

ordano eğer Guccio'yu bulursa oğlu olarak bilinen adamı da bulabileceğini düşünerek ona ne olduğunu öğrenmeye karar verdi. Guccio'nun 1340'ta Champagne'daki Châlon-sur-Marne'da öldüğünü ortaya çıkardı. Rahip Giordano, tahttaki kral Valoislı VI. Philippe'ten korkarak ne yapması gerektiğini uzun yıllar ümitsizce düşünüp taşındı. İktidar-dakilerden korkusunun büyüklüğü sebebiyle genç adamı aramadığı ve zamanın akıp gitmesine izin verdiği için vic-danı rahatsız oldu. Yaşayacak çok az ömrü kaldığına ikna olduğu için kendisini umursamadığından bir skandalın patlak vermesine ya da tarikatının zarar görmesine sebep olmaktan, hiçbir şeyden olmadığı kadar çok korkuyordu.

Sonunda Fransa'nın meşru efendisinin ölmesine ve tabii kralından yoksun bırakılmış hanedanın ebediyen köleleştirilmesine izin vermektense hem kendini hem de tarikatını tehlikeye atmanın daha iyi olduğuna karar verdi. Rahip, iyi niyetleri sebebiyle böyle davrandıklarını söyledi; en önemlisi de her halükârda, "Bu prens yoksul, parasız ve haricen bütün soyluluğundan mahrum bırakılmıştır," dedi. Bebek-lerin değiştirilmesinden beri, yaşamın bir parçası haline gelmiş büyük veba salgınları ve iç savaşlar Fransa Krallığı'ndan hiç eksik olmadığı için rahip Fransa'nın gerçek ve tabii kralını bulmaya koyuldu ki böylelikle Tanrı ülkenin fakirliğine, talihsizliğine ve Fransız halkının büyük acılarına bir son verebilir ve dünya düzene girip Tanrı'nın yolunda yönlendirilirdi. Rahip, "Belli ki, eğer Tanrı onu doğru zamanda ortaya çıkarmak zorunda olmasaydı, ki böylelikle dünyaya evrensel düzeni ve barışı getirebilir ve denizin ötesindeki kutsal Kudüs'ü işgal edebilir, onu bu kadar uzun süre saklamazdı," dedi. Ve Giordano bunun böyle olacağına güvendi.

Fakat rahip yaşılanıyor olduğu ve yürümekte zorlandığı için görevi Roma'ya pek çok kez gitmiş, çok aziz bir adam diye tanımladığı, kendi tarikatının müridi, Fransa

Krallığı'ndan Rahip Antonio'ya emanet etti. Rahip Gior-dano, Marie'nin vasiyetinin bu konuyla ilgili kısmının bir kopyasını Rahip Antonio'ya verdi. Rahip elinden gelen her şeyi yapacağına söz vererek bu görevi büyük bir sadakatle üstlendi. Cressay'deki manastırı 1354 Temmuz'unda terk etti. Sorularıyla mümkün olduğu kadar akıllıca ve işini bilir şekilde ilerleyerek öleceğine inanacak kadar hasta düştüğü İtalya'daki Portovenere kasabasına ulaştı. Görevini henüz tamamlamamış olduğu için bu onu çok üzmüştü. Rahip Antonio Romalıların hâkimi Nicola'nın iktidarı yeniden ele geçirdiğini öğrenip onun son derece cesur ve duyarlı bir adam olduğunu duyunca ona mesele hakkındaki her şeyden bahsetmeye ve meseleyi yazılı olarak usulünce anlatmaya karar verdi. Ve bunu yaptı da.

Mektup, Cola di Rienzo'nun gerçek olduğuna inandığı ve Fransa Krallığı'nı uzun süredir sarsan büyük savaş ile diğer belalara, Kral Jean'a karşı yapılmış hile dolayısıyla Tanrı'nın izin verdiğine ikna olduğunu belirttiği uzun bir doğrulamayla bitiyor. Cola, Kral Jean için nasıl gizli bir araştırma yürüttüğünü ve Guccio'nun oğlu olduğuna içtenlikle inanarak onu Giannino di Guccio adıyla nasıl Siena'ya yerleştirdiğini anlatıyor. Giannino onun huzuruna 2 Ekim 1354'te, bir perşembe günü çıkmıştı. Cola ona her şeyi anlatmadan önce onu sınamış ve sorguya çekmişti. Daha sonra her çeşit hürmet alametini göstererek ona her şeyi açıklamıştı. Fakat Cola Roma'da hazır bekleyen komplonun farkında olarak ve Giannino'nun krallığını kurtarmasına yardım etmek için hiçbir şey yapamadan ölebileceği korkusuyla ortasında kilisenin ve Roma halkının armasının tasvir edildiği bir madalyon bulunan, sekiz küçük yıldızın çevrelediği bir büyük yıldız diye tarif ettiği kendi mührünün basıldığı mektubu kopyalatmış ve 4 Ekim 1354 Cumartesi günü ona teslim etmişti. Cola di Rienzo mektubu dünyada

böylesi büyük bir adaletin yeniden inşa edilmesini görmeye yetecek kadar uzun yaşama lütfunu kendine nasip etmesi için Hz. İsa'ya ettiği duayla bitiriyor.

DUYGU VE SİYASET

Şimdi Giannino'nun ortaya koyacağı, ilki gibi, Cola di Rienzo'nun mührüyle onaylanmış yeni bir hikâyesi vardı. Pek çok ipucuna dayanarak söyleyebileceğimiz gibi, tabii ki uydurulmuş bir hikâyeydi. Bir kere, sonunda, belgenin ucuna da iliştirilmiş bulunan aynı mührü tarif ediyordu. Kendi yaptığı şeyin inanılabilirliğine güvenmeyen ve gerçekliğini artırmaya çalışan biri adına aşırı gayret göstermek son derece sıra dışı bir şeydi. Latince de söylendiği gibi bir *excusatio non petita*, yani istenmediği halde verilen bir izahat ve böylece apaçık bir *accusatio manifesta*, yani kendi kendini suçlamaydı.⁴⁹

Bu yeni versiyon Giannino için çok daha kullanışlıydı. Küçük kral ile tüccarın küçük oğlunun aynı adı taşıdığını vurgulayıp, Guccio ve Marie'nin ölüm tarihlerini belirleyerek hangi dedikoduların dönmekte olduğunu ve kendi hikâyesinin onlara uyduğundan emin olmayı öğrenme zahmetinde bulunarak neredeyse bütün sorunları giderdi. Eski versiyondan birkaç şey vardı: Fransız leydi ve Toscanalı tüccar arasındaki aşk hikâyesi ve gizli bir bebeğin gizlice değiştirilmesi.

Fakat değiştirilmiş bebekler ve onlardan birinin ölümüyle ilgili ana olay örgüsü dinamiği tamamen farklıydı. Kişiler, yer ve amaç tamamen değiştirilmişti. Değişmeyen kişiler sadece Marie ve bebeğiydi. Fakat şimdi onların bile farklı rolleri vardı. İlk versiyonda Marie'nin bebeği yatakta, ebesinin yanında ölmüş ve sütannesi eğer bebeklerinin öldüğünü öğrenirse kaybetmekten korktuğu kocasına olan tutkusu sebebiyle onu diğer bebekle değiştirmişti. Bu ver-

siyon duygusaldı. Oysaki ikincisi, Fransa tahtını elinde tutanları bir rakibi öldürmekle açıkça suçlayarak siyasiydi. Marie baronların, kral naibinin, Artois kontesinin başrol oyuncusu olduğu çok daha büyük bir oyundaki piyondan daha fazlası değildi. Beşik çevresinde dönen iktidar mücadelesinin şimdi farklı amaçlara sahip kişileri vardı.

Aslında biliyoruz ki Babasının Ölümünden Sonra Doğan I. Jean pek çokları için, en başta da taht için kendine ait bir bebek adayı olan (X. Louis'nin ilk karısı, böylelikle de Küçük Jean'ın üvey kız kardeşi olan, Burgonyalı Marguerite'in kızlarından Jeanne) Burgonya dükleri hanedanı için uygun-suz bir vâristi. Jean, erkek olduğu için tahtta öncelikli hak iddia edebilirdi. Ayrıca küçük kızın gayrimeşru olduğu konusunda büyük şüphe vardı. Fakat aynı kandan gelen ve küçük Jean'ın yoldan çekilmesinden memnun olacak başka prensler de vardı. Onun gitmesiyle kral naibi Poitiersli Philippe kral olabilir, üvey annesi Artoislı Mahaut kızının kraliçe olarak taç giydiğini ve en sonunda torununun, yalnızca birkaç ay önce doğmuş ancak alnına bebeklikte ölmenin yazılı olduğu küçük Louis'nin tahta çıktığını görebilirdi. Bu konuda Mahaut zehirdeki ustalığıyla meşhurdu. 1317 Haziran'ında Isabelle ve Jean de Fériennes tarafından üvey oğlunu tahta geçirmek istediği için X. Louis'yi zehirlemiş olmakla, başka bir deyişle, aynı sebeple X. Louis'nin oğlunu da zehirlemiş olmakla suçlanmıştı. Suçlamada bulunanlar “aşağılık” insanlar oldukları için bir Fransız leydisi olan Mahaut'nun cevap vermesine gerek yoktu. Fakat üvey oğlu Uzun Philippe dul kraliçe Clémence'in huzurunda yönetilmiş ve 9 Ekim 1317'de Mahaut'nun tamamen masum olduğunun dile getirilmesiyle sona ermiş bir soruşturma yaptırmaya karar vermişti.⁵⁰

Giannino muhtemelen her gün aklına takılmış olan beşikteki değişim hikâyesini uzun yıllar sonra bir kez daha

gözden geçirdi. Anılarındaki unsurları, kendi hissettikleriyle daha uyumlu olması için ve muhtemelen bazı silik anılarla birlikte biraz daha eğip büktü. Fakat bunlar çarpıcı değişimler değil, sadece çocukluğunda kendine yakın olanlara (ya da oldular diye hatırladıklarına) sevgi gösterisi tayin eden küçük dokunuşlardı. Bu nedenle kendinden ilk bahsedişinde muhtemelen Fransa'da Jeannot diye çağırıldığını hatırladığından Giannino yerine "Giannotto" adını kullandı. Bir kez daha, gerçekten var olmuş olabilecek sü-tanne Amaloth'un adını kullandı, fakat senaryoda ona hiçbir rol vermeyerek. Yıllar boyu babası olduğuna inandığı Guccio'nun, Valoislı Philippe tarafından Crécy Savaşı'nda şövalye ilan edilmiş Marie'nin erkek kardeşlerince affedildiğini yazdı. Her şey bir yana, annesi olarak onu yetiştirmiş kadın olan Marie hakkında, "Güzel, genç ve nazikti. Sütü o zaman Paris'te bulunan bütün kadınlarınkinden daha güzel, daha tazeydi,"⁵¹ diye yazdı. Annesi olarak sevdiği ve çocukken ayrıldığı bu kadın hiç çekinmeden onu Guccio'ya teslim ederek basitçe kaderine terk etmemişti. Aksine, çocuğunu çok sevdiğini söyleyerek uzun süre boyunca böyle yapmayı reddetmiş ve en sonunda "gözyaşlarıyla ve istemeden"⁵² teslim olmuştu.

Hikâyeyi inanılır yapmak için bir şeye daha ihtiyaç vardı: Bebekleri değiştirip ortadan kaybolan iki yaşlı ve sadık baronun isimleri. Giannino yıllar boyu şanssızca onlara isim koymayı denemiş olmalıydı. Anılarını bu büyük lordların ölmeden önce bir piskopos ve başrahibe, neler olduğunu anlattıkları vasiyetnameler yazmış olduklarını yazarak bitirdi. Bu belgelerden biri Paris Piskoposluğu'nda, diğeri Saint Denis Manastırı'nda saklanıyor olmalıydı. Fakat ölüm döşeği açıklamasının çok tanıdık bir halkası vardı.

DUYGUSAL VE SİYASİ VERSİYONLAR ARASINDAKİ TEMEL FARKLAR

DUYGUSAL VERSİYON

Marie'nin Guccio'yla evlendiği zamanki yaşı belirtilmiyor.

Guccio'nun Marie'yle evlendiği zamanki yaşı belirtilmiyor.

Marie'nin erkek kardeşlerinin adı belirtilmiyor.

Fransız kraliyet ailesi mensuplarının adları belirtilmiyor.

Kralın oğlunun adı belirtilmemiş. Hatta sûtanne Marie'nin onu hatırlamadığı bile söyleniyor.

Hikâyenin kahramanı doğrudan “kralın oğlu” Babasının ölümünden sonra doğduğundan hiç bahsedilmiyor.

Bebeklerin değişimi güya kralın oğlunun getirildiği bir manastırda geçiyor.

Marie'nin bebeği Jean'ın ölümüne sûtanne Amaloth sebep oluyor. Kralın kâhyaları ve hekimleri hariç, hanedan üyeleri hikâyede görünmüyor.

SİYASİ VERSİYON

Marie'nin Guccio'yla tanıştığında on beş yaşında olduğu söyleniyor.

Guccio'nun Marie'yle tanıştığında neredeyse yirmi yaşında olduğu söyleniyor.

Marie'nin erkek kardeşleri Pierre ve Jeannot (Pietro ve Giannotto) olarak adlandırılıyor.

Fransız kraliyet ailesi mensuplarının adları verilmiş. Son nesillerin soy ağacı oldukça tutarlı.

Kralın oğluna Jean (Giovanni) adı veriliyor.

Hikâyenin kahramanı “kral” Babasının ölümünden sonra doğumu hikâyenin bir parçası.

Bebekler bir kraliyet sarayında değiştiriliyor.

Marie'nin bebeği Jean'ın ölümüne Artois kontesi sebep oluyor. Sûtanne Amaloth hikâyede görünmüyor.

Değişim, kralın sûtannesı Marie tarafından kendi bebeğinin ölümünden sonra yapıyor. Böylece hayatta kalan bebeğı kendininmiş gibi gösterip kocasının sevgisini kaybetmiyor.

Ölü bebek gömölüyor.

Marie Cressay'e dönerken çocuğu yakınlarında yaşayan sûtanne Amaloth'a emanet ediyor.

Çocuk altı yaşındayken Guccio tarafından kaçırılıyor.

Marie'nin itirafı 1345 tarihli.

Yalnızca, Guccio'nun öldüğü söyleniyor.

Rahip Giordano, Fransa kralını prensin var olduğuna dair hiçbir kanıt sunamadan bilgilendiremeyeceğı için ümitsizliğe kapılıyor.

Rahip Giordano rüyasında sık sık babasının duasını ve Kutsal Mezar'ı özgürlüğüne kavuşturmayı isteyen kralın oğlunu görüyor. Ayrıca onun Kilise'nin amblemini giydiğini de görüyor.

Değişim, küçük kralı halka gösterilmeden önce muhtemel tehlikelerden korumak için gözetim altında tutan iki baron tarafından yapılıyor.

Ölü bebek gömölüyor ve bir heykeli dikiliyor. (Saint Denis'e.)

Marie Cressay'e dönerken değişim emrini veren baronların emriyle çocuğu da yanında getiriyor.

Çocuk dokuz ya da on yaşındayken Guccio tarafından kaçırılıyor.

Marie'nin itirafı 1345 Haziran tarihli. Cressay'deki Rahip Giordano Manastırı'na gömüldüğü söyleniyor.

Guccio'nun ölümü 1340'ta Chälonsur-Marne'a yerleştiriliyor.

Rahip Giordano, Fransa kralından korkuyor. Çünkü onun aradığının Fransa'nın meşru kralı olduğunu biliyor.

Rahip Giordano'nun gördüğü rüyalardan bahsedilmemiş.

ILAN

19 Eylöl 1356 Pazartesi günü sabahın erken saatlerinde, İngiliz ve Gaskon okçularını, ağır süvarileri ve hafif atlıları da içeren yedi bin civarı asker, savaşa çok daha fazla sayıda birlik göndermiş olan Fransa kralının ordusunu hezimete uğrattı. Sadece dar ve tamamen ortalıkta olan bir patikadan ulaşılabilir, çitler ve fundalıklarla kabaran tepelerde siper almış Anglo-Gaskonlar yaya savaşan ve çok sayıda kayıp vermiş Fransız süvarilerini nişan aldılar. İngiliz kralının oğlu Kara Prens Edward tarafından yönetilen hazırlıksız bir karşı saldırı, geri çekilmekte olan düşman ordusunun en içlerine kadar ilerledi. Öyle ki, iyi olarak adlandırılan Fransa kralı II. Jean tarafından bizzat komuta edilen bölüğe ulaştı. Kral atından indi ve elinde bir savaş baltasıyla kendini savaşın içine attı. Fakat her şeyin kaybedildiğini görünce sağ eldivenini sunarak bir düşman şövalyesine teslim oldu.⁵³

Poitiers'deki büyük savaş ve kralın esir düştüğü haberleri 9 Ekim'de, bir pazar günü Siena'ya ulaştı. Giannino'nun sırrını günah çıkarma esnasında öğrenen Rahip Bartolomeo Mini, neler olduğunu Siena vatandaşlarına bir süredir gerilemede olup kendi sonuna hızla yaklaşmakta olan Fransız sarayının yaşadığı başarısızlıklara işaret ederek kendince anlattı. Rahip Tanrı'ya şükretti ve "İşte şimdi Giovanni'nin gerekçesi ve gerçekliği ortaya çıkacak,"⁵⁴ dedi. Değiştirilmiş bebeklerin hikâyesini herkese anlattı ve kendi yaptırttığı, Marie'nin açıklamasının bir kopyasını gösterdi. Ertesi gün, 10 Ekim 1356'da bütün Siena şehri Giannino'nun hikâyesini, o anlatmaya karar vermemiş olmasına rağmen biliyordu. Aksine Giannino Rahip Bartolomeo'dan son derece hoşnutsuzdu ve her şeyi reddetti. Fakat haberler çabuk yayılır, özellikle de tüccarların hızlı mektuplarıyla taşındığı zaman. Birkaç gün içinde, Giannino'nun anılarında Rahip Giordano ve Rahip Antonio'nun Kutsal Mezar yolundayken

kaldığını iddia ettiği Palermo’da da söylentiler duyulmuştu. İki mübarek adam, kraldan korktukları için Fransa’dan kaçmıştı. Siena yönetimi, yerel piskopos ve Giannino’nun kendisine gönderilmiş, onu kendini ifade etmeye, sahip olduğu bütün yazılı materyali ve *chiarezze*’yi (belge ya da kanıt anlamına gelen, gerçek anlamı “netlikler” olan sözcük), ibraz etmeye ikna etmiş bir dizi mektuptaki her şeyi onayladı, diye sürdürüyor. Zar zor yürüyebilen Rahip Giordano’nun Kudüs’e yolculuğa çıktığına inanmak kesinlikle zor. Özellikle Rahip Giordano’nun son Büyük Perhiz’den beri Cressay’de olmadığını ve Fransa kralının onu “bir itiraf” dolayısıyla öldürtmüş olabileceğinden şüphelenildiğini bir tüccarın Aralık 1356’da yazdığı mektubundan bildiğimiz için, bir kez daha, Giannino’ya itibar edilemez.⁵⁵ Rahip Giordano hakikaten kaçmış olabilir fakat Palermo kadar uzağa gitmiş olması ihtimal dahilinde değil.

Giannino, iki rahibin henüz Cola di Rienzo’yla iletişime bile geçmeden, hikâyelerini Jübile yılında Roma’ya getirecek hiçbir durumda işe yaramaz olmadıklarını iddia etti. Roma’da bazı Fransız şövalyeleriyle, senatörlerle ve armalarını süsleyen haçın biçimi sebebiyle Tau Şövalyeleri olarak da bilinen bir tarikat olan, Lucca yakınlarındaki Altopascio’lu San Giacomo Şövalyeleri’nin başı (*magione*) ya da hocası Giacomo’yla buluştular. Onun Giannino ile Navarra Hanedanı prensleri arasında arabuluculuk yapıyor olması gerektiği dışında, bu mevzudaki rolünün ve tarikatının rolünün tam olarak ne olduğunu bilmediğimiz gibi, ne kadar başarılı olduğunu da bilmediğimiz Giannino, yıllar boyu hocayı kendi tarafına çekmeye çalıştı. 1330’da Tau Şövalyeleri papalık yetkililerinin izin verdiğinden daha geniş endüljanslar verdikleri gerekçesiyle Fransa’da tutuklanmış ve mallarına el konmuştu. Bu olayla Giannino ve temsil ettiği muhalefet arasında bir çeşit bağlantı olabilir. ⁵⁶ Dahası, Altopascio’nun

Giacomo Chelli adındaki hocası da Rahip Giordano ve Rahip Antonio gibi Augustin tarikatındandı. Bu ipuçlarının düğümünü çözmek kolay değil.⁵⁷ Ne olursa olsun, yeni ilan edilmiş hükümdar, Altopascio'nun hocasından gelenler gibi senatörün çoktandır bildiğimiz mektuplarını da halk arasında yayımlayabilmekteydi.

Giannino mektuplarında Siena yönetiminin ona tamamen inandığını, öyle ki, onun adına mektuplar ve elçiler gönderme ve gerekli harcamaları yapma yetkisiyle altı asilzadenin, kurulu için seçildiğini iddia ediyor. Ayrıntılara dikkat eden kral-tüccar bu kurulun hepsi de önde gelen kişiler olan üyelerinin adlarını kaydediyor: Spinello Tolo-me (akrabası, babası ve büyükbabasının firmalarında çalışmış, ailenin bir üyesi), Vanni Malavolti, Brandoligi Piccolomini, Giovanni d'Agnolo Bottoni de'Salimbeni, Agnolo di Pietro Fortiguerra ile şu an halk kaptanı* ve adaletin *gonfaloniere*'si (yani sancaktarı) olan Percennalı Giovanni di Mino. Giannino'ya bir de Michele di Ser Monaldo diye biri noter olarak verilmişti.

Ancak Siena yönetiminin Giannino'nun iddialarını desteklemeye bu kadar kolay ikna olmasına inanmak, yönetimin Fransa'yla ilişkileri bu safhada iyi olmasa bile çok güç. Anılarını her ne kadar kendine yığılan onurları vurgulayarak kaydetmiş olsa da, ihtimal dahilinde olmayan böyle bir olayın yaşandığından şüphe edebiliriz. Bir kere, bu dönem için gayet iyi korunmuş Siena arşivleri bu konuda sessiz. Bunun dışında, daha etkili olan Floransa kronikleri de bundan bahsetmiyor ki rakip şehirlerle alay etmek için böylesi muhteşem bir fırsata atarlardı. Giannino'nun kelimelerinden muhtemelen okumamız gereken, açıkça etkili bir destekçiler grubunun oluşumudur. Giannino'nun sunduğu

* Orta Çağ İtalya'sında idari bir unvan. İtalyancası "Capitano del Popolo." —çn

belgeleri hakiki olarak değerlendirip iddia edilen olayların gerçek olduğu kanaatiyle hareket etmiş ve tam da Kral II. Jean'ın yasa dışılığının ilahi adalet tarafından ortaya çıkarılarak, bir savaşta yenik dışup tutsak edildiği anda Kral I. Jean'ın (isimlerin kayda değer bir tesadüfü) ortaya çıkmasından etkilenmiş olabilirler. Her şeyden öte, onlar kararlarını verdiğinde, 1356 Ekim'indeki haftalar boyunca Fransız hükümetinin başı büyük dertteydi. Ülkenin vekâleti resmen Dauphin'ler, Normandiya Dükü Charles tarafından üstlenilmiş fakat Paris'te buluşan Langue d'Oil'un siyasi sınıfları parlamenter monarşi diye adlandırabileceğimiz doğrudan yönetim oluşumunu, kraliyet konseyinin esas üyelerinin uzaklaştırılmasını, 5 Nisan 1356'dan beri Fransa kralınca esir tutulan Navarra Kralı II Charles'ın (Kötü Charles) serbest bırakılmasını şiddetle arzu ediyordu. Paris bir yıl içinde patlayabilecek olan Etienne Marcel liderliğindeki isyana karşı toplanıyordu. Hâkim atmosfer muazzam bir kargaşa ve anarşi atmosferiydi. Fransa dışman elindeki kralıyla büyük bir tehlike içindeydi. Özgür bir taht talibinin varlığı, kendisine karşı koymak için hiçbir şey yapamayacak bir kralın meşruiyetini yok edip başka bir seçenek sunarak güçlü bir muhalefet aracı haline geldi. Siyaseten elverişli bir andı. Yani Giannino etrafında dönen ciddi bir komplo vardı ve sırası gelince göreceğimiz gibi tutsak Navarra kralının takipçileri gelişmelerin izini sürüyordu.⁵⁸

Kral Giannino'nun altı kurul üyesi Roma senatörlerine bir elçi göndermeye karar verdi. Böylece senatörler de papaya, imparatora, Napoli, Macaristan, İngiltere krallarına, Navarra kralı ile onun erkek kardeşlerine ve Fransa meclisi vekillerine mektuplar yazardı. Bundan dolayı Rahip Bartolomeo'yu 1357 Nisan ayının sonlarına doğru Roma'ya gönderdiler. Rahip, Pietro di Giordano Colonna, Niccolo di Riccardo Anibaldi ve papanın Roma'daki vekili, Orvieto

piskoposu Pons de Péret'yle konuştu. Giannino, şehir meclisinin toplantıya çağrıldığını, senatörlerin ve papa vekilinin adına yedişer mektup yazılmasının emredildiğini söyleyerek Romalıların elçiye inandığını iddia ediyor.

Gerçek kesinlikle farklıydı. Giannino onu her zamanki yöntemiyle yontmuştu. Arkasında bir grup nüfuz sahibi destekçi varken, macerasını ölçüp biçmede bundan böyle yalnız olmadığından Hristiyan dünyasının mümkün olduğunca çok sayıda liderinin konuyla ilgilenmesi için hızlı ve kararlı bir şekilde harekete geçmeliydi. Bunun için en iyi şey, yanında Cola di Rienzo'nun hep denediği gibi onu dünyaya tanıtacak meşru bir yetkilinin yer almasıydı. Ve Giannino'nun ilk önce Altopascio'nun hocasından, daha sonra Siena yönetiminden ve son olarak da Roma yönetiminden yardım istemek şeklinde takip ettiği yol da buydu. Orta Çağ'da ve günümüzde yetki, resmi olarak belgelenen kamu davaları yoluyla verilirdi. Yanına gittikleri tarafından reddedilmiş olduğundan başvuracağı tek yol gerekli belgeleri kendisinin üretmesiydi.

Giannino ve başta noter Angelo d'Andrea Guidaregli olmak üzere arkadaşları daha önce olduğu gibi fakat çok daha büyük ölçekte, eksiksiz bir dosya derlemek için sahte imzalar yaratarak devam ettiler. İlk adım olarak Giannino Cola di Rienzo'nun mektuplarını bütünüyle notere doğrulattı. 24 Ocak 1357'de Ser Angelo ve başka bir noter senatörün beşikteki değişimin ilk versiyonunu içeren celp mektubunu ve ona ölmeden önceki gün Cola tarafından yazılmış olması gereken üçüncü bir mektubu bir parşömene kopyaladılar.⁵⁹ Giannino bu yolla gerçek ve sahte orijinalleri (Cola'nın mührüne sahip olduğunu anımsıyor ve onu nasıl edindiğini merak etmeye başlıyoruz) ile sahte belgeleri bile doğruluk çerçevesine koymuş bir noter heyetinin *publica fides*'ince (yasal geçerlilik veren kamusal güven) doğrulan-

miş bir kopyayı sunabilecek şekilde kendini hazırlamıştı. Sonuç mantarlarla olan şeyin zıddıydı. Yenilebilir olanlarla aynı sepete konmuş zehirli mantar diğerlerini zehirlemek yerine kendisi yenilebilir hale gelmişti.

Fakat Giannino tabii ki burada durmadı. Tam belli olmayan bir noktada Altopascio'nun hocasından da yedi mektup yarattı ve 1357'nin başlarında Roma senatörlerinden yedi mektup üretti. Hünnerli yardımlarla Giannino dünyaya gerçekte kim olduğunu kanıtlamak için neredeyse kendi kalpazanlık atölyesini kurdu. Meseleyi açık açık belirtmemin sebebi, onun su katılmamış samimiyetini vurguluyor olmasıdır. Uzun yıllardan ve talihin dramatik dönüşlerinden sonra Napoli başpiskoposundan mektuplarını onaylayarak göndermesini rica ettiğinde Giannino onları da birbiri ardına listeledi. Cola di Rienzo tarafından ona gönderilmiş bir mektubu da vardı fakat Roma senatörlerince Avrupalı hükümdarlara gönderilmiş yedi mektubu, Altopascio'nun hocasından yedi mektubu ve Macaristan kralından da bir dizi mektubu vardı.⁶⁰ Giannino'nun bütün bu orijinalleri kendi elinde tutması durumu tesadüfi bir bulgu değil, onların sahte olduğuna kanıttır. Giannino o mektupların alıcısı değil fakat onları üreten makamın başıydı.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DOĞUDA

Hodie pecunie / custos diligitur / pauper homo spernitur.
/ Regis
curia / nil sine pecunia / prodest morum copia

Günümüzde parası olana değer verilir, fakire tekme atılır. Kralın sarayında para sahibi olmadan çok ahlak sahibi olmak faydasızdır.

-Ernoul le Viel, *crescens incredulitas/go*.

BİR ORDUNUN PEŞİNDE

Mayıs 1357'de aylardır ülkeyi yönetememiş Dauphin'ler iktidarda yeniden sağlam bir konum kazanıp Fransa meclisinin bir daha toplanmasını yasaklayınca Giannino kendi lehlerine stratejik bir hareket yapmış olan takipçilerinin pek çoğu tarafından terk edildi. 23 Mart 1357 tarihinde Bordeaux'da o ve İngilizler o yılın Paskalya'sı olan 9 Nisan'dan, 1359'un Paskalya'sı olan 21 Nisan'a kadar ateşkes yapmakta anlaştılar. Fransa kralı II. Jean (İyi Jean) İngiliz tahtının vârisi ve babasının Fransa topraklarındaki lüzumsuz varlığı olmadan Dauphin'lerin ülkeyi yönetebilece-

gi anlamına gelen şekilde Kara Prens tarafından İngiltere'ye götürüldü.

O zamana kadar suya sabuna dokunmama yaklaşımını sergilemiş Siena yönetimi hâkimleri, eğer krallığın kendi kendini ilan etmiş hükümdarının Siena'da barındırılıp onurlandırıldığı ortaya çıkarsa Fransa'daki Sienalı tüccarların maruz kalabileceği misillemelerden korkmaya başladılar.⁶¹ Soyutlanmış ve kendini başka biri olarak gösterdiği için yüklü miktarda cezalar alma riskine giren, fakat önceki durumuna dönmesi oldukça zor olan Giannino Fransa'ya düşman liderlere, yani İngiltere ve Navarra kralları ile Macaristan kralı ve papanın her birine belgelerini göndererek yeniden mektup yazdı. Bize söylediğine göre, hiç değilse kendine yardım edemeyeceğini belirten Macaristan kralından cevap almıştı. Daha kolayca inanabileceğimiz şekilde, o sırada Fransa'da tutsak olan Navarra kralı Kötü Charles'ın erkek kardeşi, Longueville Kontu Navarralı Philippe'ten de bir cevap almıştı. Fransa ve İngiltere arasındaki ateşkesin kendini bağlamadığını düşünen kont, eğer kendine doğrudan yazarsa hapisteki erkek kardeşinin hayatı risk altında olduğu sürece yapamayacağı biçimde ona bir hükümdar olarak hitap etmesi gerektiğinden, kendisine doğrudan yazmayacağı haberini Altopascio'nun hocası yoluyla gönderdi. Buna rağmen Navarralı Philippe, Giannino'ya tamamen destek olduğu teminatını verdi. Entrikalar yürümekteydi ve Giannino di Guccio Navarracı muhalefet tarafından Fransa tacına karşı kullanıldığının kısmen farkında olan bir piyundu.⁶²

Fakat Giannino zengindi. Kendi kendine "sahip olduğu her şeyi harcayacağına ve bu uğurda öleceğine" dair söz vermiş olarak izlemekte olduğu diplomatik yaklaşımdan farklı bir yaklaşımla şansını denemeye karar verdi.⁶³ O zamanlar bütün İtalya'da sıralanmış olan paralı asker bölüklerinin yüzbaşlılarıyla görüşmenin peşinde koştu ve bir gün gizlice

Castiglione Aretinolu noter Ser Paolo ve iki beyle Cesena'nın yolunu tuttu.

Plana göre burada, İtalya'da Kont Lando olarak bilinen meşhur Konrad von Landau ve tüccar-kralın Artimanno diye adlandırdığı Hartmann von Wartstein adlı iki yiğit Alman paralı askeriyle buluşacaktı.⁶⁴ Onları başka hiçbir şey sebebiyle olmasa bile, tam da 1357'de Siena'nın Perugia'ya karşı savaş yürütmek için kiraladığı paralı asker bölüklerindeki şöhetlerinden tanıyordu. Kont Lando kırsal bölgeyi yağmalamaması veya şehre saldırmaması için oldukça büyük rüşvetler alarak Siena topraklarından defalarca geçmişti. Matteo Villani'nin "lanetli bölükler" diye adlandırdığı bu silahlı vahşi çeteler özellikle Güney Fransa ve İtalya'da geç on dördüncü yüzyılın en büyük problemlerinden biriydi. Fakat onlar kiralık ordulardı ve Giannino'nun acilen bir orduya ihtiyacı vardı.⁶⁵

Romagna'ya ulaşmış olan Giannino paralı askerlerinin orada olmadığını görünce sorun ortaya çıktı. Kendisi Cesena'da kalarak onları araması için noterini ve beylerinden birini Bologna'ya gönderdi. İki paralı asker ona "özgürce ve hiçbir ücret almadan altı bin atlı ve bir o kadar iyi silahlanmış piyadeye dek çıkan bütün kuvvetleriyle onun hizmetinde oldukları" haberini gönderdi.⁶⁶ Fakat Monferato markisi ve Bologna Lordu Oleggiolu Giovanni Visconti ile anlaşmaları olduğu için o sırada yardım edemeyeceklerini nazikçe eklediler. Giannino başka ne yapması gerektiğini bilmeyerek ve alay edildiğinin farkına varmayı beceremeyerek düşünüp taşınmak için Siena'ya döndü. Ordusunu kurması şimdilik ertelenmişti.

VENEDİK'TE

Fakat Siena'da ne yapabilirdi? Ordusuz fakat parası yerinde olan Giannino mektuplarının gittiği yerlere biz-

zat gitmek şeklinde başka bir yol denemeye karar verdi. O sıralar, Anjoulu Charles Robert'in oğlu, dolayısıyla da Giannino'nun kendi annesi farz ettiği Anjoulu Clémence'in yeğeni olan I. Louis (Büyük Louis) tarafından yönetilen Macaristan'a doğru yola koyulmayı kararlaştırdı. Taçsız kral, kuzeninin ona her konuda yardım edeceğinden emindi. Sadece birkaç yıl önce Macaristan kralı, erkek kardeşi Andrea'ya yapılan suikastın intikamını almak ve Napoli tahtına çıkma hakkını savunmak için Güney İtalya'ya kadar ilerlemişti. Kendisi de yarı Macar biri olarak yardımına ihtiyaç duyan yakın bir akrabası için şimdi ne yapabiliirdi? İtalya'da pek çoğunun paralı asker olarak görevlendirildiğini ve ona yardıma koştuklarını gören Giannino'nun aşına olduğu türden muhteşem süvarilerden oluşan bir ordu toplardı mutlaka. Giannino, Baldo degli Albizzeschi adında bir yol arkadaşı ve dört beyin eşliğinde, yeğenin içine dikilmiş hatırı sayılır bir meblağ olan 2.600 düka ve cüzdanındaki 250 florinle 2 Ekim 1357 Pazartesi günü yola çıktı. Florinler harcırahı karşılayacak, florine eş değer olan Venedik parası dükalarsa sefer için ödeme yapma zamanı geldiğinde dar kesimli ceketinden çıkacaktı. Tabii ki belgelerle dolu dosyasını da yanında götürmüştü.

Oleggiolu Giovanni tarafından karşılandığı Bologna'ya varıp Sienalı ve Floransalı tüccarlarla karşılaştığı Venedik'e doğru devam etti. Ona, o sıralarda Adriyatik'in ve Dalmaçya şehirlerinin kontrolü için Macar kralıyla savaş içerisinde olan Venediklilerde şüphe uyandırmaması için o esnada şehirde olan Kont Lando'yla konuşmamasını tavsiye ettiler. Giannino, San Marco'daki ayinde geçmişte ticaret yaptığı, henüz Hıristiyan olmuş bir Yahudi olan Daniello adındaki eski bir tanıdığı fark etti. Giannino'nun anlattığına göre Daniello kırk beş yaşındaydı. Buda'da doğmuştu ve Macaristan kralı halkını sürgüne gönderdiğinde Avusturya'ya kaçmıştı.

Değerli taşlar konusunda bilgiliydi. Almanca, Slavca, Latince, hatta mücevher tüccarı olan, aynı zamanda Venedik'e ipek ve altın kumaş nakliyesi de yapmış babası tarafından götürüldüğü Tatar ve Türk saraylarında yetiştirildiğinden Tatarca ve Türkçe de dahil olmak üzere pek çok dili konuşabiliyordu. Giannino ve Daniello, Papa Alexander şapelinde uzun uzadıya konuştular. Giannino'nun hemencecik mükemmel bir arkadaş ve sırdaş olarak benimsediği Yahudi tüccar, Giannino'ya durumunu bildiğini söyledi. Tatar ve Türk beyleriyle, Sırbistan kralıyla ve Avusturya düklüğünün dört bir yanına dağılmış sürgün Macar Yahudileriyle durumunu görüşeceğini iddia ederek ona her tür yardımı yapacağına söz verdi. Daniello, Giannino'nun kral olunca Yahudileri yeniden Fransa'ya kabul edeceğine, imtiyaz ve özgürlüklerini garanti altına alacağına söz vermesi şartıyla sürgündeki Yahudilerden Giannino'nun adına büyük bir borç alabileceğini söyledi. Giannino bunu "Hıristiyan inancımıza ya da Fransa'nın eski ve mukaddes krallarının geleneklerine aykırı olmaması"⁶⁷ şartıyla kabul etti.

Kimdi bu Daniello? Giannino'nun gözlerini doğu ufku- na çeviren bu şahıs, hikâyesinde önemli bir yer oynamış olmalıydı ki Giannino onu her zaman sadık bir hizmetkâr diye nitelendiriyordu. Bu konu ve kendi kendini hükümdar eden benzer kişiler üzerine çalışmış olan Yves-Marie Bercé, tüccarların toplumca dışlanması, Yahudilerin sürgün edilmesi ve özellikle onların, Mesihçiliğe çok benzer biçimde düzenin yeniden kurulması için ütöpik siyasi tasarımlara inanma eğilimleri sebebiyle bu tür iddialarda bulunanlara sıklıkla Yahudi tüccarların yardım ettiğine dikkat çekiyor. Yahudilerin Fransa'dan sürgün edildiği her ne kadar doğru olsa da, uygulamada her zaman bir hükümdar değişikliği vardı ve 1394'teki sürgün edilişlerine değin yüzyıllar boyunca ya sürgün edildiler ya geri getirildiler.⁶⁸

Giannino'nun anlattığına göre Daniello ona tüccarların hükümdarlarıyla onun Fransa tacındaki haklarını müzakeretmeyi önererek, o zaman Venedik'te bulunan belli başlı Tatar ve Türk tüccarların yanında onun adına tercüman olarak bulunmayı teklif etti. Daniello'nun iddia ettiğine göre kâfirlerin efendileri Napolili Angevin'lerin Kudüs üzerinde egemenlik haklarını elde etmelerine çok sinirlenmiş olduklarından Kral Jean onlara topraklarını vermeleri karşılığında bu hakları devredebilirdi. Bundan dolayı Daniello, "Sanırım onların kendi istekleriyle senin haklarını elde etmelerini bütün Hristiyan lordların verdiğinden daha iyi bir fiyata sağlayabilirim ve böylece sen de daha çok güvende olursun,"⁶⁹ demişti.

Teklif utanç verici ve biraz da amaçtan uzaktı. Giannino başka bir yol bulmayı tercih edeceğini söyledi ve önceki, Yahudi tüccarlardan borç alma fikrinin aklına daha çok yatmış olduğunu belirtti. Fakat yine de Türk ve Tatar tüccarlarla tanışma şansını kaçırmak istemiyordu. Ertesi gün tercümanı ile birlikte onlarla tanıştı ve tabii ki onlara belgelerini gösterdi. Doğu'dan henüz gelmiş ya da milletlerinin Venedik'teki ticari merkezinde (*fondaco*) daimi görevli olabilecek bu tüccarlar hakkında çok az şey biliyoruz. Bu anlatıya göre ondan tasdik belgelerinin birer kopyasını istediler ve Giannino da onları kendi mührüyle damgalayarak memnuniyetle verdi. Fakat bir yanlış anlaşılmanın önüne geçmek için bu suretlerin üzerine onların birer kopya olduğu notunu düşmek istedi. Hatta daha güvenli olması için Daniello'ya uzaklardaki hükümdarlarla kendi onayı olmadan hiçbir şeyi sonuca bağlamama koşuluyla görüşme yapabilme yetkisini vererek kendi eline geniş bir vekil gücünü ekledi.

Giannino, Sultan Orhan'ın sarayında Yahudi bir temsilcisinin olmasından son derece memnun bir şekilde beraberekindekilerle Venedik'i terk etti ve yeni haberleri bekleyerek

bir müddet seyahat etti. Padova, Ferrara ve Verona'ya gitti. Treviso sınırını geçti ve anlattığına göre bizzat dük tarafından şereflelendirilerek karşılandığı Avusturya'ya yöneldi. Oradan Macaristan için bir kez daha yola koyuldu ve 3 Aralık 1357'de (günümüz Macaristan'ından çok daha büyük olan) o krallığın başkentine ulaştı.

MACARISTAN'DA

Giannino kılık değiştirerek Buda'da günlerce kaldı.⁷⁰ Daha sonra, sırrını daha fazla saklayamadığından hancı Sienalı Alessandro Bisdomini'ye ve hemen ardından da Macaristan tacının kalpazanlığını yapan bir usta olan Padova'lı Saracino'ya gerçek kimliğini açıkladı. Bu ikili onu gelişinden kralı haberdar etmeye teşvik ettiler ve böylece Giannino mektubunu Floransalı Niccolo di Taldo Valori'nin⁷¹ ortağı ve kâhyası olan San Cascianolu Giovanni Berti adlı kuryeye emanet ederek o sırada Dalmaçya'da bulunan hükümdara gönderdi. Bu kişilerin her ikisi de çekirdekten yetiştirilmiş, altın ve gümüş rafinerisi yapan kimselerdi. Kurye kralın Zara'ya gitmek üzere Zagreb'den ayrılmış ve Giannino'yla birlikte Siena'yı terk eden Baldo'nun erkek kardeşi Tollio degli Albizzeschi'yi yanında getirerek Buda'ya dönmüş olması sebebiyle bu görevi biraz zorlukla tamamladı. Giannino'nun hizmetine girmeyi teklif etmiş olan Tollio kısa süre önce Fransa, İngiltere ve Navarra'ya gitmişti. Navarra Prensi Philippe onu onurlandırmış, ona bir atla birlikte giysi ve para vererek onu neredeyse iki ay kadar sofrasına oturtmuştu. Yani çoktandır haklarında fikir sahibi olduğumuz Navarra tacının temsilcileri bizim Sienalı tüccarı göz hapsinde tutmaya devam ediyordu.

Özellikle isimler ve tarihlerle ilgili çok ince detaylarla dolu olan *Istoria*'nın bütün düğüm ve dönüşlerini takip etmek burada gerekli değil. Bunun özeti, Giannino'nun

kendini Büyük Louis'nin huzuruna çıkarttırıp tanıtma girişimidir. Hemen ardından kendini "Kral Andrea" olarak, başka bir deyişle, Napoli kraliçesi Giovanna'nın kocası ve Macaristan kralının erkek kardeşi diye tanıtan ve muhtemelen Giovanna'nın kıskırtması üzerine 1345'te boğdurulduğu bilinen Bohemyalı bir kunduracı küçük ama mide bulandıran bir sinek gibi kendi kendini hükümdar ilan eden birisi olarak ortaya çıktı. I. Louis 3 Mart 1358'de Buda'ya döner dönmez bu "sözde" Andrea'yı tutuklattı. Kunduracı her şeyi itiraf edince kulakları, burnu, saçı ve sakalı kesildi ve bir sütuna bağlanarak üç gün boyunca halka sergiledikten sonra Macaristan'dan sürgün edildi. Giannino kendi planlarını bozması için büyülenmiş bu sahtekârın Fransız düşmanlarının işi olduğuna ikna olmuştu. Tüccar-kral bu düşünceleri dile getirmekle kendi kendini hükümdar ilan edenlerin siyasi entrikalarda bir rolü olabileceğinin gayet farkında olduğunu belli etmekte. "Kral Andrea" meselesinde gerçek bir kralın, yani kendinin durumuna gülünç bir ışık tutmak amacıyla düzenlenmiş bir sahtekârlığı ortaya çıkardı.⁷²

Görünüyor ki bu olaya rağmen Kral Louis, Giannino hakkında daha fazla şey öğrenmek istedi ve 24 Mart 1358'de usta Saracino'nun Tuna kıyılarındaki Vişegrad'da olan evine sarayının pek çok yüksek rütbeli devlet adamını gönderdi. Aralarında Macaristan krallığının saraylılarından Nicholas Konth ve Kalocsa başpiskoposu Thomas vardı.⁷³ Bu adamlar Giannino'yu dinledi ve belgelerini kontrol etti. Giannino'nun kendisi, söylediğine göre, ertesi gün kralı görmeye kabul edilmişti.⁷⁴

Birkaç gün sonra Kral Louis Fransa'nın düşmanları adına hareket eden din adamlarının ("dünyada tüm kötülüklerden kafasının üstü tıraşlı olanlar [Katolik rahipler] sorumludur") ona karşı dolaplar çevirdiği uyarısını ekleyerek

kendine anlatıların tek bir kelimesine bile inanmadığını iki yüksek rütbeli devlet adamı vasıtasıyla ona bildirdi.⁷⁵ Kralın analizi siyasi gerçekliğin bir tarafını yakalamaktaydı fakat kendini en azından kral ilan etmediği, isteğinin Kral Louis'nin meseleyi daha yakından ve dikkatlice incelemesi veya hiç değilse gerekli soruşturmayı yönetebilecek olan papayı ziyaret etmesi için ona güvenli bir yolculuğu sağlaması olduğu şeklinde cevap veren Giannino'yu altüst etti. Aynı zamanda Buda'dan adımını atmayacaktı. Bunun üzerine kral, Giannino'ya herhangi bir Fransız baronundan mektup alıp almadığını sordurmak için adamlarını gönderdi. Macar Louis görünüşe göre beşikte değiştirilen bebekler efsanesinin Fransa'nın herhangi bir büyük lordu tarafından, özellikle de sözde bu değişimi gerçekleştirmiş iki meşhur baron tarafından onaylanıp onaylanmadığı öğrenmek için meselenin doğrudan kalbine iniyordu. Ondan sonra Giannino ona Navarralı Philippe'in Altopascio'nun hocasına yazdığı, kralı tüccarın yönlendirilmekte olduğuna sonunda ikna etmiş olması gereken mektubu gönderdi.

Giannino, Buda'da kendine geri gelmemiş olan mektubundan ve kraldan hiçbir haber almadan dört ay geçirdi. Bu sırada görünüşe göre Kont Lando'yla görüştü fakat hepsinden öte, "Kral Andrea"ya ne olduğunu gören ve Giannino'nun inatçılığının hepsini riske atabileceğinden korkup eve dönen hizmetkârlarının neredeyse hepsini kaybetti. Neredeyse tamamen yalnız kalan tüccara piskopos olduğunu iddia eden ve kimlikleri arasında Napoli ve Macaristan hükümdarlarının özel papazlığını da sayan Fransisken rahip Francesco di Mino di Buonconte dal Cotone (Scansano yakınlarında, Siena kırsalındaki bir kale) adlı bir başka ilginç karakter yanaşmıştı. "Piskopos" lakaplı Rahip Francesco, Giannino'ya onun danışmanı, özel papazı ve kâtabi olarak görev almayı teklif etti. Giannino da bu yönde

“kendi suratı olan damganın sarktığı”⁷⁶ bir imtiyaz yayınlayarak onu derhal bu görevlere tayin etti.

Yeni sekreter saraya girme hakkını kullanarak kralla yüz yüze görüşebilir, pek çok Macar asilzadesini Fransa’nın fethi girişimine katılmaları için silahlarını ele almaya ikna edebildi. Ve şu işe bakın ki takip eden aylarda Rahip Francesco pek çok kont, başpiskopos ve lordla, onlara Giannino’nun belgelerini göstererek ve kendi hesaplarına bin atlı ve dört bin okçuyu teçhiz edip besleyebilecek elli altı asilzadeyi kâğıt üzerinde bir araya getirmeyi başararak görüştü. Plan Giannino’yu son derece memnun eden bir biçimde bu belli çerçeveye oturunca “Piskopos” ona, “Eğer Macaristan kralından yardım ve ayrıcalık almayı umuyorsan kendini sarayda beklenen tarzda sunmalısın,” diyerek onu iğneledi. Giannino haklı olarak bu tarzın ne olduğunu sorunca “Piskopos”, “Gittiğim ya da hakkında duyumlar aldığım her sarayda kral, papa veya herhangi bir lordtan merhamet umanlar her zaman lordun sırdaşı ya da kâtibi olan, para ya da başka bir hediye vermeden sahip olamayacakları faydaları sağlamasını umdukları bir arabulucuları olsun isterler,”⁷⁷ dedi.

Krala yakın üç adamın ismini verdi: Giannino’nun çoktandır tanıdığı Kont Nicholas, Kalocsa başpiskoposu ve yalnızca “Alman William usta” diye nitelendirilen bir adam. Giannino hemen cevap verdi: “Paradan daha güzel, daha iyi ve daha gizli bir hediye olarak ne verebilirim bilmiyorum.”⁷⁸

Yeleğinin içine diktığı parayı çıkardı. Her birinin içinde beş yüz florin olan beyaz ipekten üç kesenin içine koydu ve hediye olarak iki yüz altın duka daha ekleyerek hepsini “Piskopos”a teslim etti.

Böylece Giannino kendini onun rüyasına inanıyor ve onu paylaşıyormuş gibi davranan ve ondan hatırı sayılır

miktarda para almayı başaran bir adamın ellerine bıraktı. Rahip Francesco, Giannino'nun doğal olarak hiç çağırılmadığı sarayla ilişkileri onun adına yürüterek ona dünyayı toz pembe göstermişti. Fakat Francesco'nun eğip büktüğü hikâye o kadar baştan çıkarıcıydı ve Giannino'nun arzularıyla o kadar örtüşüyordu ki tüccar-kral ona güvenmeye devam etti ve kandırıldığının farkına vardığını belirten işaretleri asla göstermedi.

1359'un Şubat'ında Daniello büyük haberlerle aniden ortaya çıkana kadar bir altı ay daha hiçbir gelişme olmadan geçip gitti. Tüccarlarla Orta Asya'ya gitmiş, Tatar ve Türklerin beyinin huzuruna kabul edilmiş, Babil sultanı ve Bağdat'taki "Müslümanların papası"⁷⁹ olan halifeye mektup yazmıştı. Orta Asya ve Anadolu'nun büyük beyleri ve "Müslüman diyarlarının hepsi" tartışmak için toplanmış ve Fransa tacı karşılığında Giannino'ya istediği bütün şehirleri, kaleleri ve parayı sunmaya karar vermişti. Bunların hepsi Daniello'nun Giannino'ya gösterdiği, onların mühürlerini taşıyan belgelerde belirlenmişti. Yahudi tüccar aynı zamanda Almanya ve Karintiya'ya da gitmiş ve Giannino'nun belgelerini görünce ona 50.000 altın florinlik çok büyük bir bağışta bulunmaya ve 200.000 florin miktarında muazzam bir borç vermeye karar vermiş olan, oraların önde gelen Yahudileriyle görüşmüştü. 50.000 florin çoktan Daniello'nun eline geçmişti ve onu Kral Jean'ın hizmetinde harcamaya hazırdı.

Bir yol ayrımına gelmiş gibi görünen Giannino'nun işi zordu. O, Hristiyanların kralı olarak haklarını Tatarlara vermeyi son çare olarak bulundurmayı tercih ederek reddetmişti. Dedi ki, eğer krallığını İslam topraklarıyla değiş tokuş edecekse bile aynı Fransa'daki gibi oralarda kiliseler ve kutsal yerler inşa eder ve oralara piskoposlar atardı. Fakat borcu yeğlemek çok daha iyiydi. Bu sebeple tüccar Daniello

kurnazca bir hareketle sınırsız kredi sunarak, garip olduğu kadar zengin de olduğunu bildiği bir adamın bankeri oldu.

Diğer renkli karakterler de Giannino'nun kapısını aşındırmaya başladığına göre dedikodular yayılmış olmalıydı. Onlardan biri eskiden Cola di Rienzo'nun meclisine üye olduğunu iddia ederek nisan ayında ortaya çıkmış ve bu sebeple de Giannino'nun hayırlı iddiası hakkında gayet bilgi sahibi olan Perugialı Andrea di Mastro Isopo'ydu. Bir süredir kaderinde Giannino'nun yolculuklarında ona eşlik etmek olan Andrea ayrıca Giannino'ya şehrin lordluğunu sunmaya karar veren Perugia yönetimi için de bir görev-deydi.

Bu arada “Piskopos” boş durmadı. Giannino'yu aylarca beklettikten sonra, onun hayırlı iddiasına kralın en sonunda ikna olduğu ve onun adına Fransa'nın kutsal fethi girişiminde onu takip edeceği bilgisini verdi. Fakat bir sorun vardı. Sırbistan'la savaşmakta olan Kral Louis ne ülkesini terk edebilir ne de kendi savunması için gerekli askeri güçlerin Macaristan'ı terk etmesine izin verirdi. Giannino bir bakıyor ki kendisine Rahip Francesco tarafından kralın desteği ve beş bin kişilik bir orduya dair güvence veriliyor, sonra bir bakıyor ki elinde hiçbir şey yok. Tüccar-kral harap olmuştu ve sarayla arasındaki tek kanal olan Francesco'ya Macaristan kralından hiç değilse papaya ve diğer Hristiyan liderlere sunabileceği belgeleri sağlamayı istemesini rica etti. “Piskopos” keselerce florinle keyiflendirdiği kral ve baronlara başvuracağına söz verdi. Dönüşü üzerine Giannino'ya mektupları papaya, Navarra kralına, “Fransa'nın yirmi yedi kral naibi” ile İtalya'nın bütün kral ve lordlarına; Napoli Kralı Luigi'ye, Napoli Krallığı'nın başkâhyası Niccolo Acciaiuoli'ye ve tüm diğer prenslere gönderttiğini söyledi. Bu kadarla da kalmayıp o sırada İtalya'da bulunan Macar paralı askerlerine de Kral Jean'a itaat etmeleri ve onu Macar

kralıymışçasına takip etmeleri emriyle mektuplar göndertti. “Piskopos” bu esas vuruşla Giannino’nun bakışlarını Macaristan sınırlarının ötesinde çoktan oluşturulmuş ve onun emirlerini bekleyen bir ordunun uzaktaki serabına yöneltti.⁸⁰

Rahip Francesco’nun tamamladığı işlerin hepsi bu değildi. Keselerce florin sayesinde Giannino’ya dost olan üç saraylı, desteğine ihtiyaç duyulan bütün lordlara kralın da mektup yazmayı istediğini fakat hepsinin isimlerini bilmediğini ve unvanlarını yanlış kullanmayı göze alamadığını ileri sürerek Giannino’nun aynı kralinki gibi pirinçten bir mühür edinmesinin iyi bir fikir olacağına karar verdi. Böylelikle hizmetine ihtiyaç duyduğu lordlara, tabii ki kral adına, mektup yazabilirdi. Sonuç olarak “Piskopos”, Giannino için gizli mührün, yani bir devlet yetkilisinin gizli yazışmaları onaylamak için kullandığı başlıca (fakat tek değil) mührün aslına sadık bir kopyasını edindi ve istediği bütün mektupları yazması için ona bıraktı.

Giannino’nun açıkça inandığı biçimde Francesco di Mino’nun o yüksek rütbeli saray mensuplarına rüşvet vermeyi gerçekten başarıp başarmadığını ya da aynı derecede olası bir şekilde bütün bunları uydurup uydurmadığını bilmiyoruz. Fakat sonuç aynıydı. Çünkü her iki durum da sahte belgeler yaratmak için sahte bir nesneyi ele geçirmeye varıyor. Giannino’nun hükümdarın muhtemelen kendine sakladığı çok kıymetli orijinalinin bir kopyası olan mührün doğasından bihaber olduğunu da hayal edemiyoruz. Aslında kendi anlattığı hikâyede tüccar, “Aynı gizli mühür gibi, pirinçten yapılmış,”⁸¹ diyerek nesnenin sahte olduğunun gayet farkında görünüyor.

Giannino, “Piskopos” tarafından kandırılmasına bir dereceye kadar izin vermesine rağmen onun ne yaptığını çok iyi bildiği açık. Eğer bir an için durur ve onu Macaristan’da

çevreleyen kişilerin derlemesini gözden geçirirsek akla daha karanlık şüpheler geliyor. Giannino'nun arkadaşlarından ikisi gümüş ve altın eritmede usta iki Floransalıydı ve beraber yaşamayı seçtiği adam, Saracion, "sarayın kalpazanıydı."⁸² Bunlar bir mührün tasarımını kopyalamaya ve yeni bir kalıp yapmaya son derece yetenekli, profesyonel damga adamlarıydı. Tüccarın kendini kalpazanlarla çevrelemiş olması ve ona iyi hizmet ediyor olmaları sebepsiz olmaktan uzak bir şüpheydi.

Ve dahası da var. Aynı dönemde (şu an 1359 baharındayız) Macaristan kralının umumi belgeler için kullandığı büyük mührü de çalınmıştı. Nicholas Konth ve şansölyesi Estergon başpiskoposu Nicholas'ı diğer baronlar ve büyük bir orduyla birlikte Boşnak isyancıların üzerine gönderdi. Zrenk kalesini kuşatmaya aldılar ve bir gece kralın iki yüzlü gerçek mührü şansölyenin çadırından çalındı. Bir müddet sonra hırsızlar onu bir kuyumcuya sattılar ve sonunda mühür parçalandı. Bu olaydan rahatsız olmayan kral, derhal şansölyesine tahsis ettiği yeni bir mühür yaptırdı. Böylece şansölye kayıp mühürle damgalanmış mektupları onaylayabilirdi. Gerçekten de bu dönemin Macar tacınca verilen imtiyazları bu çifte onaylamaları tekrar tekrar ima eder.⁸³

Özetle, Giannino tam da gizli mührün sahte bir kopyasını alırken, Macar şansölyeliği büyük mührünü de çaldırmış olarak aylardır yoğun bir şekilde çalışıyordu. Bir bağlantı olabilir fakat bu hâlâ karanlık ve kayda değer olup olmadığı belirsiz bir konu. Giannino ve ortaklarının karanlık bir ortamda işlerini yürüttükleri ise bir gerçek.⁸⁴

Giannino'nun elinde şimdi gümüşten yapılmış, üzerinde portresinin bulunduğu, kendisine ait, Cola di Rienzo'nun büyük yıldızlı mührü ile Macar kralının tartışılmaz biçimde sahte bir mührü vardı. Çoktan ölmüş olan Cola di Rienzo'dan korkmak için bir sebep yoktu. Fakat tüccar,

Macar kralınca yakalattırılma ve onun adına sahte belgeler düzenlemekten yargılanma riskini aldığını biliyordu. Doğal düzeni bozduğuna inanılan bu türden suçların cezası kazıkta yakılmaktı. Bunlara ek olarak Dauphin'lerin elçileri, papanın tavsiyesiyle bazı meseleleri kralla yüz yüze görüşmek için bu sırada Macaristan'a geldiler.⁸⁵ Öyle görünüyor ki Dauphin'ler ve imparatorudan mektuplar almış olan Lehistan'ın ana kraliçesi Elizabeth de Sienalı tüccara bariz bir düşmanlık göstermekteydi.

Sebebi ne olursa olsun, Giannino mühre sahip olur olmaz Macaristan'ı terk etmek için acele etti. Buda'da krala itahafen yazılmış en erken mektupları 15 Mayıs 1359 tarihini taşıyordu. Ertesi gün Giannino İtalya yoluna düştü.

KRALIN MEKTUBU

Giannino memleketine Perugialı Andrea, bir Alman papazı, Sienalı bir rahip, on iki Macar ve Alman bendeyle geri döndü. Öte yandan "Piskopos", terk ederken dikkatli oldu. Giannino'nun onda yola çıkarken aldığı pek çok belgesi ve hayalet Macar şansölyesinden gelen, gerekirse daha fazlasını da ekleyebileceği mektupları vardı. Ömrünün sonlarına doğru Macaristan kralınca "dünyanın evrensel [tüm] ve bağımsız kralları ile prenslerine" yazılmış altı tescilli mektubun, yine Macaristan kralınca İtalya'daki Macarlara yazılmış bir başka altı mektubun ve sayısı bilinmeyen, iddialarının gerçek temelleri olduğunu doğrulayan, gizli mühürle damgalanmış mektupların kendine ait olduğunu iddia ettiğini biliyoruz.⁸⁶ Yani sahte belge imalathanesi harıl harıl çalışmaktaydı.

Giannino'nun kraliyet şerefini onaylayan bu belgelerin arasından Siena yönetimi defterlerinden birine aktarılmış, alıntılanmaya ve yorumlamaya değer bir kopya günümüze kadar ulaştı.⁸⁷ Kralın verdiği geçiş izinlerinden birinin esas

kopyasının taklidi olan mektup “evrensel krallara, başrahiplere, prenslere, dük ve kontlara, baronlara, şehirlere ve İsa adına atanmış evrensel papazlara” hitap ediyordu. Onu alıcılara iyi dilekleri ile saygı ve sevgilerini sunan Macar kralından bir selamlama takip ediyordu. Ondan sonra, baştaki çekingenliğin ardından Kral Louis’nin Giannino’nun lehine hareket etme sebebi açıklanıyordu: “Önceleri bulutların ardında olan güneş artık bize parladığı, gerçeğin ve aydınlığın muhteşem berraklıktaki ateşi yakıldığı için, bu, değerli görülmeli ve başarabileceğimizi bildiğimiz yerde etkili bir yardım götürebilmek adına harekete geçmemiz gerektiği sebebiyle düzenlenmesi göz önünde bulundurulmalıdır.”

Kralın söylediği şey, sonrasında yeni bilgilerle aydınlatıldığıydı aslında. Güneş metaforunun kullanımı ise dikkat çekicidir. Metin, Makkabiler 2’deki⁸⁸ bir parçadan alıntı yapıyor ve aynı zamanda Cola di Rienzo’nun, kendi armasına benzeyen, merkezinde bir yüzün bulunduğu, böylece “o yüzün güneş gibi görüneceği”⁸⁹, büyük yıldızlı bir armayla kendini donatması yönünde teşvik ettiği Giannino di Guccio tarafından benimsenen hanedan armasına doğrudan atıfta bulunuyordu. Sözde Macaristan kralının bahsettiği önceleri gölgelenmiş olan fakat daha sonra göz kamaştırıcı biçimde parlayan güneş en sonunda ortaya çıkan gizli kral Giannino’nun kinayesiydi. Cola di Rienzo da bir keresinde kendisinden aynı onun gibi “bulutların ardında kalmış olan fakat şimdi ıslıl ıslıl parlayan”⁹⁰ bir güneş diye bahsetmişti.

Sözde kralın mektubu, farkına vardığı gerçeklerin bir kurgusuyla devam ediyordu. Siëna şehrinde büyümüş, Guccio’nun oğlu diye adlandırılan Giannino’nun nasıl olup da Macaristan hükümdarının, her ikisi de rahmetli olmuş Fransa kralı Louis’nin oğlunun ve Kraliçe Clémence’in atalarının kraliyet soyundan gelen bir asilzade olduğunu ve iyice düşünüp taşınarak adımlarını Macaristan’a yönlendir-

diğini, pek çok güvenilir araçla ve diğer belgelerle Fransa tacı hakkının ona borçlu olduğunu açık bir şekilde ispat ettiğini anlatıyordu. Bu belgelerde Artois kontesinin, üvey oğlu ve Jean'ın amcası Uzun Philippe'in Fransa krallığında daha özgürce hüküm sürebilmesi için, doğumundan birkaç gün sonra Jean'ın ölümüne sebep olduğunun krala söylettirildiği açıkça görülüyor. Fakat bu olmadı çünkü sultanenin yardımıyla takdir-i ilahi olarak bebek bir başkasıyla değiştirildi. Küçük kral aynen Meryem'in Bebek İsa'yı Mısır'a kaçarken yanında götürdüğü gibi gizlice götürüldü ve saklandı. Değiştirilen bebek Yüce Tanrı'nın rızasıyla kaçırıldı ve takdir-i ilahi, yerine diğerinin öldüğü bebeğin hayatını kurtardı.

Şu ana kadar Giannino'nun çoktandır sahiplendiği ayrıntılarla tekrar edilen hikâye şimdi yepyeni ayrıntılarla zenginleştirilmişti:

Krallığımızın en yaşlı ve en yüksek unvana sahip asilzadeleri ile baron ve baronesleri de dahil olmak üzere mektupta okuduğumuz asilzadeler de, yıllar önce, adı geçen Fransa Kralı Louis'nin ölümünden sonra merhum babamız yüce Lord Charles (Charles Robert) tarafından, adı geçen kız kardeşi Kraliçe Clémence'ı, tüm bunların gerçekliğine dair şahitlik etmeleri adına ziyaret etmeleri için gönderildi.

Baronlar Giannino'nun yeni hikâyesinin hedeflerine hizmet edecek başka öğeler de ekledi. Jean'ın Fransa krallığında değiştirildikten sonra Toscana'ya, tam olarak Siena'ya götürüldüğünü öğrendiklerini onayladılar.

Sözde Louis, "Durumunu daha güvenli bir biçimde incelemek için adı geçen Jean krallığımızdayken bazı ketum ve ihtiyatlı adamlarımı Fransa krallığına elçi olarak gönderdim," diye devam ediyordu. Dönüşleri üzerine sorguya çekilince tam olarak Giannino tarafından ileri sürülen şey-

leri anlattılar. Bu yüzden, mektubu alanlardan Giannino'yu, onun iyiliği için yapacakları her şeyin Macaristan tacına yapılmış kabul edileceği güvencesiyle, girişmesi gereken meselelerde "tavsiye edilmiş" saymaları istendi.

Sonuçta Giannino pek de yeni bir şey eklememişti. Kraliçe Clémence'a taziye ziyaretine gönderilen ihtiyar Macar devlet adamlarınca döndükleri zaman söylenen sözler, Giannino'nun hikâyesiyle Fransa'ya gizlice gönderilmiş elçilerinki arasındaki detayların örtüşmesi gibi yeni bir icattı. İhtiyar baronlar ve elçilerin şahitliğı Giannino'ya bir garanti daha verdi. Ancak aslında bu tür kanıtlar (eğer kanıt diyebilirsek) daha önce de denenmişti ve kusurları bilindikti. Kanıt oluşturan değer, bebeklerin değışimini ilk elden gerçekleştirdikleri için mesele hakkında bilgi sahibi olanlar gibi bir kez daha gerçekler hakkında bilgilendirilmiş baronların iddiasına dayandırılmıştı. Fakat aynı o Fransız baronlarının isimlerinin hiç verilmemesi gibi Macar devlet adamı ve elçilerininkiler de verilmemişti. Bu isimler olmadan, tanidik, hatta formüle edilmiş bu hikâye kendisi dışında başka hiçbir gerçeklikte tutunmamıştı. Giannino ve diğerkleri, kralın kendi sözlerinin yeterli olması gerektiğini söyleyerek itiraz etmiş olabilirler. Onlara göre, kralın makamı gereğı, usulen bu doğruydı ancak tamamen kati değildi. Bu açıkçası Giannino'nun Macaristan'da hiçbir şey elde edemediğini gösteriyordu.

Sağlam bir hükümdar olan Büyük Louis'nin mührü, Cola di Rienzo ve kim bilir ortalıkta kaç kopyası dolanan mektubundan çok daha değerliydi ve gerçekten bir fark yaratmış olabilir. Fakat eğitimsiz okuyucunun fark edemeyeceğı dilbilgisel hatalar, tekrarlamalar, İtalyanca ifade biçimleri eğer dikkatlice değerlendirilirse ciddi bir risk oluşturabilirdi. Dahası, 1316'da kraliçeye taziye ziyareti için Paris'e gönderilmiş Macar devlet adamlarını tanıtmak, Kra-

liçe Clémence'in beşikteki değişimden haberdar olduğunu ima ettiği için iskambilden evi yıkma riskini taşıyordu. Eğer öyleyse, neden susuyordu? Neden on iki yıl daha hiçbir şeyi ortaya çıkarmadan yaşasındı ki? ⁹¹

YARI PARALI ASKER GIANNINO

Mektuplar ve hayallerle dolu valiziyle Macaristan'dan ayrılan Giannino, Milano Lordu Giangaleazzo Visconti'nin aynı yöne doğru giden elçilerinden biriyle sekiz gün boyunca seyahat etti. İtalya'ya varınca ikili ayrıldı ve Sienalı tüccar Mestre'ye, oradan da Daniello'yla görüşmek için gizlice Venedik'e gitti. Giannino artık bir ordu kurmaya hazır olduğundan konumuna uygun, "saygın ve kraliyet giysisi" olan yeni giysiler ısmarladı.⁹² İlk kostümü en kaliteli kürkten yapılmış bir manto, altın süslemesi, inci ve değerli taşlardan kaplamaları olan kırmızı bir giysiydi. Üzerine altın postu aramak için yola çıkan (uygun bir seçim) ve Medea'yı kaçıran Herkül ile İason'un hikâyesi işlenmişti. Tamamı 2.600 florine mal olmuştu. İkinci kostümü kürk astarlı, ringa kılıcı deseniyle süslenmiş, 120 florine mal olmuş kan kırmızısı bir giysiydi. Üçüncüsü ise gri kürk astarlı, 60 florine mal olmuş, koyu mor bir giysiydi. Çok yönlü tedarikçisi ve aynı zamanda bankeri olan Daniello'yla tacının, kemerinin, kılıcının, dış giyiminin ve ihtiyacı olan diğer her şeyin sahtesini yapmak için gereken inci ve diğer değerli taşları edinmeyi kararlaştırdılar. Daniello tüm bu ihtiyaçların bir listesini yaptı. Giannino cebinde az parayla ve ihtişamlı giysileri olmadan oradan ayrıldı.

Bir kez daha Treviso, Padova ve Ferrara'dan geçerek 3 Haziran 1359'da Oleggiolu Giovanni tarafından kabul edilmeyi ve ordusunu kurma işine girişmeyi ayarladığı Bologna'ya ulaştı.

Papa olmak için Papalık Devleti'ni adım adım yeniden

fetheden kardinal elçisi Gil de Albornoz da yakınlardaydı. Albornoz, Giannino'nun varlığından, on iki silahlı adamından, diğer silahlı Macarları toplayıp Toscana'daki Kont Lando'ya katılma niyetinden ve dahası Giannino'nun üç yüz Alman atlısını kiralamak için görüşmeler yaptığından haberdar olunca Giannino ve askerlerinin o sıralar kilisenin desteklediği Floransa Cumhuriyeti'ne düşman olan Kont Lando'nun büyük bölüğüne katılacağına ikna oldu. Kardinal bunu önlemek için ne Giannino'nun ne de kenti terk etmek için sözleşme imzalamakla meşgul olduğu Almanların gitmesine izin versin diye Bologna lordunu ayarladı.

Giannino tam da standartlarını yükseltme noktasında kendini Bologna'da hapsolmuş buldu. Kont Lando ve Siena'daki arkadaşlarına erken geleceği duyurusunu yaptığı bir mektup yazdı. Fakat Kont Lando, Monferrato markisine katılmak üzere Toscana'dan ayrılıp Piyemonte'ye yönelmeden onun Apeninler'i geçmesine izin verilmedi. Giannino takipçisi Perugianlı Andrea'nın bir keresinde onu teşvik ettiği gibi Siena ya da Perugia'nın kontrolünü ele geçirmek için muhtemelen Kont Lando'yu gizlice kullanma niyetindeydi. Fakat şimdi o kaybetmişti. Bu arada harcamalar artmaktaydı ve halihazırdaki (bütün Bologna şehrini satın almasına yetebilecek 250.000 florinlik kredisinden çok daha az miktardaki) parası tükenmişti. Floransalı hancı Felice Ammannati'ye ödeme yapmak için kendi atlarını ve beraberindekilerin atlarını satmak zorunda kalmıştı.

Giannino'yu da aralarında sayabileceğimiz paralı askerlerin sık sık parası bittiğinden ve sahip oldukları her şeyi rehin vermek zorunda bırakıldıklarından bu çıkmaz çok da sıra dışı değildi. Fakat atlarını kaybeden Macarlar işverenlerince kandırıldıklarına ikna olduklarından, gittikçe artan bir biçimde huzursuz oldular. Tüccar-kral kendisine Siena'dan para göndertti. Böylece hancıya ve beraberindeki

bazı kişilere ödeme yapabildi. Fakat Macarlara da ödeme yapabilecek kadar parası yoktu. Bu yüzden Perugianlı Andrea ve iki Alman beyiyle birlikte gizlice kaçarak onları sallantıda bıraktı. Doğu macerası sonuna gelmişti.

Kiraladığı atlarla Mangona yakınlarındaki dağlar üzerinden Apeninler'i geçti. Sonunda 6 Ağustos 1359'da Siena'ya girdi. Gittiğinden beri iki yıl geçmişti ve şimdi başladığı yere geri dönmüştü.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BATIDA

*Ohimè! Sarei io mai Calandrino,
ch'io sia sì tosto diventato un altro
senza essermene avveduto?*

Eyvah! Yoksa ben hiç fark etmeden hızlıca başka bir şeye dönüştürdüğüm Calandrino muyum?

--- *La Novella del Grasso legnajuolo*

KRAL GIANNINO VE HEMŞEHRİLERİ

Sienalı tüccarımız Macaristan'dayken, şehrin Terzo di Camollia bölgesi sakini ve yün loncasına kayıtlı bir vatandaş olarak memleketindeki memuriyetliğe uygunluğunu kaybetmemiştir. Ve Giannino di Guccio 1358 Nisan'ında en yüksek hâkimliğe, Siena şehri ve halkının on iki valisi arasına seçilmişti. Fakat herkesin bildiği gibi ortalıklarda görünmediği için onun yerini başka birisi almıştı.⁹³

Dönüşünden iki ay sonra Çan Meclisi olarak bilinen Siena Genel Meclisi Kasım-Aralık 1359 dönemi On İki'sini seçmek için kura çekti.⁹⁴ Riformagioni için 18 Ekim'de noterce okunan isimlerden biri yüncü Giannino Guccio'nunkiydi. Fakat toplantı sırasında onun kraliyet soyundan geldiği ve

Fransa tacına çıkacağı dedikoduları sebebiyle pek çokları onun bu memuriyeti almaması gerektiğini belirterek itiraz etti. Görünürde bu, içte beyaz, dışta kırmızı balmumundan, florin büyüklüğünde, sarkan bir mühür taşıyan pek çok parşömen mektubun içindeki beyanlarla da onaylanıyordu. Kırmızı kısımda Macaristan kralının Latince “Kral Louis’nin Gizli Mührü” yazılı, zambaklı, şeritli ve sorguçlu arması belli oluyordu. Bu mektuplar halkın yöneticisi ve Siena yönetiminin adalet bayrağının taşıyıcısı olan On İki’nin makamlarında sunulmuş ve Macar kralından geliyor gibi görünmüştü.

Bunun üzerine 18 Ekim 1359’da Giannino’nun memuriyeti onaylanmamıştı. İsmi, aksine, seçilmiş fakat genellikle seçim sırasında Siena’da bulunmamaları ya da başka bir yerde memurluk yapmaları veya bir hâkimlikte görev almalarının üzerinden çok kısa zaman geçmiş olması sebebiyle görevi üstlenemeyenlerin (yani bırakılanların) olduğu kuyuya, yani *scioltiye* konmuştu. *Sciolti* memuriyeti kazananların gerektiğinde başkalarıyla değiştirilebileceği bir rezerv havuzuydu.

Birkaç gün sonra, 27 Ekim’de, adalet bayraktarının (*gonfaloniere*) başkanlığında, halkın kaptanı, On İki, iki yüz yedi kişilik bir çoğunluk ve *podesta* ile düzenli olarak toplantıya çağrılan Genel Çan Meclisi bu tuhaf vakayı tartışmak için toplandı. Meslektaşları adına konuşan, On İki’den birisi 18 Ekim’deki seçimden sonra aynı Giannino’nun On İki ve halkın kaptanının önünde geçmişte Sienalı Giannino di Guccio adına göre davrandığını fakat aslında “bir zamanlar Fransa kralı olmuş en yüce prens ve lord olan Lord Louis ile Macaristan Kraliçesi, en mümtaz Clémence’in oğlu” Sinyor Giovanni olduğunu ileri sürdüğü ve doğruladığını belirtti. Aynen mektupta anlatıldığı gibi kraliyet soyundan olduğunu ve doğumda değiştirilip Toscana’ya getirildiği için Fransa krallığı tacını devralmaya hakkı olduğunu da onayladı.

Hâkim sözüne devam etti ve “artık Sinyor Giovanni diye anılan” söz konusu Giannino geçmişte Giannino di Guccio adını taşımış olmasına rağmen bu isimle memurluk yapmak ve bundan böyle Sienalı yüncü Giannino di Guccio diye anılmak istemediğinden ve kendini Fransa’nın en son kralının oğlu ve dolayısıyla da kraliyet soyundan biri, tahtın haklı vârisi, bir şövalye ve hem kendisinin hem de babasının kökeni itibariyle yabancı ilan eden Giannino’nun, Siena kanunlarına göre On İki’nin bir üyesi olamayacağını söyledi. *Podesta*, Giannino di Guccio adının yazılı olduğu kâğıdı Terzo di Camollia *scioltisine* ait kutudan çıkardı ve onu yırttı. Ardından Grifo di Lotto adının yazılı olduğu bir başkasını çekti. Macaristan kralının yazdığı mektubun eksiksiz kopyası bu toplantının resmi zabıtlarına iliştilirildi.

Artık kayda “Sinyor Giovanni” diye geçen, bundan böyle Siena’da her zaman bilindiği gibi, caddelerde muhtemelen çoktandır Kral Giannino diye çağırılan zavallı Giannino yaptığı sahtekârlıkların ve inatçılığının başına açacağı dertler hakkında çok düşünmüyordu.⁹⁵ Tüccar-kral idare hâkimlerini tuttuğu mektup yağmurunun böyle bir tepkiye yol açacağını asla düşünememişti. Çan Meclisi’nin kararı onu öylesine kızdırmış olmalı ki anılarında meclisten hiç bahsetmiyor. Öte yandan bu son derece mantıklı ve meşru bir tedbirdi. Eğer Giannino gerçekten, ya da yalnızca iddia edildiği gibi Fransız hanedanının bir üyesi olsaydı, bu onu bir asilzade ve yabancı, dolayısıyla da yönetim sisteminde hâkim olmasını uygunsuz kılardı. Durumu, isminin *sciolti*ler arasında kalmasına da izin verecek biçimde geçici sayılamazdı. Giannino kendini Fransa kralı diye adlandırarak hiçbir zaman Sienalı olmadığını ve olmayacağını dile getiriyordu. Bu yüzden Giannino bir kral olarak Siena vatandaşlığını kaybetti. Kutudan çıkarılan ismi son derece simgesel bir hareketle paramparça edilmişti. Sanki Giannino di Guccio ölmüştü. Kral olarak, yönetimden men edilmişti.

Peki ya Sienalı hâkimler neler düşünüyordu? Ona inandılar mı? Beyanını resmen kabul ederek ona hürmetlerini sunma niyetinde miydiler? Benim şüphelerim var. Kusursuz bir özenle kaydedilmiş mektubunun satırları arasında çifte bir tutum algıladım. Bir yanda bir hükümdardan gelmiş görünen mektubu alanlardaki ihtiyat, öte yanda Sienalıların patlattığı kahkahalar. Sahte olabileceğinden (yalnızca içerikleri sebebiyle değil, kralın resmi ulakları tarafından getirilmedikleri için de) şüphelendikleri fakat Macaristan kralından gelen mektupların dış özelliklerine sahip mektuplar şehir yöneticilerinin önündeydi. Sienalılar bütün iddiaları kapsama almak amacıyla kamu sicillerini çok akıllıca tutmaktaydılar. Sicil, mektupların gerçekliği hakkında hiçbir şey belirtmiyor, mührü dikkatlice tarif ederek ve metnin bir kopyasını ilâştirerek, daha çok içeriğini aktarıyor. Sicil, Giannino'nun iddiasını gerçek *göründüğünü* ve söz konusu mektubun Kral Louis'den geliyora *benzediğini* belirtiyor. Sienalılar aynı şekilde Giannino'nun kraliyet soyundan geldiğini resmi olarak tanımamakta da dikkatli. Fransa tahtına vâris olduğunu iddia edenin Giannino'nun kendisi olduğunu vurgulayarak onun iddialarını not ediyorlar sadece.

Bütün mesele, burada şehir yönetimince pervasız birine yapılan, İtalyanların *beffa* dedikleri bir eşek şakası havasındadır. Gerçekte ona, “Kral olmak istiyor musun? Öyleyse bunlara katlanacaksın,” diyorlardı.

Bu tarz hikâyeler Orta Çağ ve Rönesans İtalya'sı kısa hikâyelerinin tipik bir konusudur. Boccacio örgeye iki tam gününü, on günlük hikâye anlatma maratonu *Decameron*'un yedinci ve sekizinci gününü adar. Kolektif *beffalarda* kurban etrafında pek çok suç ortağını içeren paralel bir dünya yaratılır ve kurban, sıklıkla gerçekte olduğunu sandığı kişiden başka biri olduğuna inandırılır. Meşhur örnekler arasında *Calandrino* ve *Novella del Grasso legnajuolo* (Ma-

rangoz Grasso'nun Hikâyesi) hikâyeleri vardır. Sienalı yazar Gentile Sermini'nin on beşinci yüzyıl hikâyesi *Mattano da Siena*, Giannino'nun macerasıyla bazı benzerlikler taşır. Varlıklı on iki Sienalı, Mattano adındaki köylü çocuğu en yüksek hâkimliğe, *magnifici signori*'ye seçildiğine ikna ederler. *Beffa* bütün şehri içerir. Şehrin kapılarındaki nöbetçiler şapkalarını çıkarır, komşuları ona hürmet ederler. Hatta halkın kaptanı, öne çıkan signori'ler, Riformagioni'nin noteri ve başrahip de onu belediye sarayında karşılayarak olaya karışırlar. Orada başrahip onun Toscana'da değil de "Trabzon"da bulunduğu sanıldığı için seçiminin feshedildiğini açıklar. Mattano'ya isminin *sciolti* kutusuna atıldığı söylenir ve bu noktada noter, üzerinden alaycılık akan, onun aslında *legati* (Bırakılanların aksine, bağlananlar anlamına gelir. İtalyan kulaklarına, bir yere bağlanmak zorunda olacak kadar aklını kaçırmış olanları, *matti da legare*'yi ima eder) kutusuna ait olduğu uyarısında bulunur. *Beffa*, şakacıların Mattano'ya birbiri ardına yemekler ısmarlatmasıyla devam eder. Sonunda, aptal fakat hepsinden öte küstah olan Mattano bir çeşit delilerin veya sefa düşkünlerinin başrahibi, yani *priori dei Mugghioni e papa dei Bartali* seçilir.⁹⁶

Mattano tüm Siena halkınca kandırılmıştı. Giannino'nun durumunda ise şaka kurbanın çoktandır içinde yaşadığı paralel dünyayı gerçek dünyanın içine kabul eden ve ona çok ağır bedel ödeten bir hal aldığından, daha acımasızdı.⁹⁷ Onu başka biri olduğuna inandırıp deliliğin sınırı getiren arkadaşları adına korkunç bir *beffanın* hedefi olan Floransalı marangoz Grasso gibi Giannino da Siena'daki hayatının bir kâbusa döndüğünden korkmuş olmalıydı. "Ben kesinlikle Grasso değilim ve artık Matteo oldum. Talihime ve utancıma kahrolsun ki eğer bu öğrenilirse küçümsenirim ve deli olduğum düşünülür. Genç çeteleri beni kovalar ve binlerce tehlikeye maruz kalırım."⁹⁸

Bildiğimiz kadarıyla genç çeteleri Terzo di Camollia'da oturan "Kral Giannino"yla dalga geçerek zavallı tüccarı çoktandır kovalıyordu.

Giannino, kent yönetiminden ve muhtemelen iş yapabilmekten, eski hayatına başlamaktan ya da inanırlılığını yeniden kazanmaktan sonsuza kadar men edilmiş gülünç bir kral olarak Guccio'nun oğlu ve Mino'nun torunu olmadığını beyan ettiğinden ve bu sebeple hukuki olarak onların vârisi olmayıp, haczedilmeye açık hale gelen aile mülklerinde hak iddia etme yetkisine sahip olmadığından hazineye ilişkin ciddi zorluklarla da yüzleşmiş olabilirdi. Giannino tüm bunlar sebebiyle, gelmesinden kısa bir süre sonra Siena'yı terk etmeyi düşünmeye başladı. Aralıkta, elçi olarak papanın yeniden hâkimiyet kurmaya çalıştığı krallığın durumunu savunmak göreviyle Avignon'daki papaya gitmek üzere Siena'dan geçen Napoli krallığı başkâhyası Niccolo Acciaiuoli'yle buluştu. Giannino, Acciaiuoli'ye Macar kralının mektuplarını gösterdi ve kendi başına Napoli Krallığı'na gidip kralla ve akraba olduğunu iddia ettiği diğer prenslerle görüşmenin iyi bir fikir olup olmadığını sordu. Fakat başkâhya ona güneydeki Napoli yerine, kuzeye, Avignon'daki papaya gitmesini tavsiye etti.

Niccolo Acciaiuoli'nin tavsiyesi kadar Giannino'nun kendine ait olduğunu iddia ettiği krallığa yönelmesi için iyi bir sebebi daha vardı. Bordeaux Ateşkesi biter bitmez, geçen yılın baharından beri İngiltere kralı Dauphin'leri baskı altına alan etkili bir askerî harekâtı yöneterek Fransa'ya karşı savaş başlatmıştı. 1359 Ekim'inde Giannino Siena'dayken savaşı iki krallığın temsilcileri yeni bir ateşkes, II. Jean'ın (İyi Jean) serbest bırakılması ve son olarak da kalıcı bir barış için çetrefilli görüşmelere başlamıştı. Yani II. Jean'ın tüccar-kralla manevra için daha fazla alan bırakmayarak yakında serbest bırakılması pek de imkânsız değildi.

Bunun üzerine Giannino işlerini düzene koydu. Muhtemelen vasiyetini hazırladı. Karısı ve çocuklarının Siena'da kalabileceği koşulları ayarladı ve 13 Mart 1360'ta Avignon yoluna düştü. Her zamanki gibi sadık yoldaşı (Giannino'nun Perugia'da iktidarı ele geçirmesi fikrini ortaya atan) Perugialı Andrea ve Neri d'Andrea Beccarini adındaki üvey erkek kardeşiyle yola çıktı. Livorno'da gemiye bindi ve Ceno-va'daki bir duraktan sonra Nice'te gemiden indi. Oradan, 21 Nisan'da bir hacı kılığında vardığı Avignon'a gitmek için yola koyuldu.

AVIGNON'DA

Giannino şimdi papadan bir randevu kapmalıydı fakat bunu söylemek, yapmaktan daha kolaydı. Varır varmaz nasıl olup da VI. Innocent'la bir randevu ayarlayabileceğini öğrenmek üzere genç keşişler tarikatının başvekili Montellalı Tommaso ile konuştu. Rahip ona papalık ıslahhanesi yöneticisi, Floransa piskoposu ve Napoli Krallığı koruyucu kardinali Todili Kardinal Francesco degli Atti tarafından hacı kılığında içeriye alınmasını tavsiye etti. Islahhanenin mahkemesi de Giannino'nun takıntısıyla alakalı bir alan olarak, meşru ve gayrimeşru evlatlarla ilgili sorunlarda yargılama yetkisine sahip olduğundan bu iyi bir tavsiyeydi.⁹⁹

Giannino ve iki yoldaşı beyaz ceket, beyaz şeritli gri pelerin, yüksek çizmeler ve mahmuzlar giyerek Rhône Nehri'ni geçtiler ve kardinalin ikamet ettiği Villeneuve'den Fransa Krallığı'na girdiler. Giannino, Napoli kraliçesine ait Provence'tan ve papalığa ait Comtat Venaissin ve Avignon'dan geçmişti. Şimdi ilk kez, kendisine ait olduğunu iddia ettiği Fransa Krallığı topraklarına ayak basmıştı.

Islahhane kardinaline, kendini mahrem bir meseleyi kardinalle yalnız olarak tartışmayı dileyen, Santiago yolunda bir hacı olarak bildirtti. Kardinalin kabul odasına girince

asıl durumu açıkladı. İsteddiği tek şeyin kardinalin tavsiyesi olduğunu belirtti ve ona meseleyi papanın önüne getirmesi için, bu sayede bir soruşturma açılabileceğini söyleyerek yalvardı. Papa eğer Giannino'nun haklı olduğunu ortaya çıkarırsa, Giannino papanın kendisi ve Fransızlar arasına girmesini, böylece onun krallıkta hoş karşılanabileceğini önerdi. Fakat tam tersine papa aldatıldığına ve Giannino'nun haksız olduğuna hükmederse Giannino kendisine ait olmayan şeyler üzerinde hak iddia etmeyerek teşebbüsünü derhal sona erdirecekti.

Kardinal, Giannino'nun Avignon'u terk edip Rhône'u geçerek esaret ve ölüm riskini aldığı Fransa Krallığı'na gelecek kadar gözü kara olmasından etkilenmişti. Kardinal ona davasını dikkatle ve gizlilikle sürdürmesini tavsiye etti. Kardinal ona Sienalı Girolamo Piccolomini adında, işi söylediği her şeyi dinlemek, belgelerini incelemek ve kardinale anlatmak olan hemşerisi bir papaz tahsis ettikten sonra onu salıverdi.

Giannino, Girolamo'ya eksiksizce günah çıkardı ve sahip olduğu mektupları verdi. Girolamo onları kardinale, kardinal de papaya verdi. Eğer mesele kardinaller kurulunda tartışıldıysa, karar Roma Katolik Kilisesi'nin meseleye dahil olmaması yönünde olmalıydı. Sekiz gün sonra kardinal ona belgelerini geri gönderdi.

Giannino'nun Avignon'daki, Fransa'ya çok yakın ve korunmasız durumu artık çok tehlikeli bir hal alıyordu. Bu muhtemelen, sadık yoldaşı Perugialı Andrea'nın bütün belgelerini çalarak ona aniden ihanet etmesi yüzündendi. Giannino onları geri alabilmek için 30 florin ödedi ve Andrea geri dönmek üzere ortadan kayboldu.

Giannino her gurbette oluşunda yaptığı gibi Sienalı bir hemşerisiyle, "Müslüman İşareti" isimli hanı işleten Benvenuto¹⁰⁰ ile kaldı. Burayı üssü olarak kullanan Giannino kar-

dinal saraylarının kapılarını çalmaya başladı. Tavsiye edildiği gibi pek de gizlice davranmadı. Ona biraz para veren, İstanbul'un o zamanki Latin patriği (ertesini yaz Milano başpiskoposu adını alan) Guglielmo della Pusterla ile buluştu. Daha sonra ihtiyatlı bir biçimde Avignon yerine Cenova'daymış gibi davranarak bir düzine kardinale, sanki onun çok yakın arkadaşlarıymışçasına hitap edip, VI. Innocent'in onu görmeyi reddetmeye devam ettiğini bildirerek her birinden papalıkla görüşmelerini isteyen bir mektup yazdı. Kardinal sarayları arasında mekik dokuyarak Palestrina Kardinal Piskoposu Pierre Després ve Aragon kardinaliyle görüşmeyi başardı. Tüccarlarla birlikte edindiği girme hakkını istismar ederek Roma kardinali Nicola Capocci'nin kâhyası, Luca Tolomei adında bir Sienalı ile diğer başrahip ve lordlarla temas kurdu. Birkaçı ona toprak fethetmeye başlamasını, sonrasında kiliseden açıkça ya da gizlice kesinlikle yardım alabileceğini tavsiye ederek onu cesaretlendirdi.

IPLERİ ÇEKENLER

Onu harekete geçmeye teşvik eden ve her halükârda yakından takip eden bu insanlar kimdi? Ben bu noktada siyasi bir hipotez öne sürmeye hazırım. Yüz yıl savaşları yaklaşık olarak 1354'ten 1364'e kadar Fransa tahtında hak iddia eden iki taçsız baş arasında değil, üç tanesi arasında yapılmıştı. Tabii ki İngilizlerin tutsağı olan fakat yakında özgür bırakılacağı tahmin edilen Fransa kralı II. Jean (İyi Jean) vardı. Normandiya dükü ve Viennoisli bir Dauphin olan oğlu Charles ilk olarak vekil, daha sonra ise kral naibi unvanlarıyla kendi adını kullanarak hüküm sürmekteydi. Baba ve oğlun soyu IV. Philippe'in (Güzel Philippe) en son oğlunun ölümü üzerine doğrudan Capet hanedanının yerine geçen Valois kontlarına dayanmaktaydı.

Bir de kendini Fransa kralı ilan eden ve Valois soyun-

daki hanedan verasetinin meşruiyetini tanımayı reddeden İngiltere kralı III. Edward vardı. Annesi Fransız Isabelle de Güzel Philippe'in kızıydı. Erkek soyunun tükenmesiyle, İngilizlerin iddiasına göre tacın Valois kontlarına değil, IV. Philippe'in erkek kardeşi Yurtsuz Charles'ın soyundan gelen bir yan kola geçmiş olması gerekiyordu fakat IV. Philippe'in doğrudan vârisleri her ne kadar bir kadının soyundan olsalar da Fransa'da hüküm sürme yetkisine tamamen sahiptiler.

Benim hipotezime uygun olan, Fransa'ya hükmetme amacındaki üçüncü baş, Navarra Kralı II. Charles (Kötü Charles) idi.¹⁰¹ Pireneler'deki küçük Navarra Krallığı'nın hükümdarı Charles aynı zamanda Évreux Kontu III. Philippe ile X. Louis'nin kızı Navarra Kraliçesi Jeanne'in oğlu olarak Fransız hanedanının da bir prensiydi. Babasının Ölümünden Sonra Doğan Jean'ın, yani Kral I. Jean'ın üvey kız kardeşi olarak (Giannino'ya göre, kendi üvey kız kardeşiydi) 1317'de Paris'te toplanan büyük asilzadeler meclisince babası ve erkek kardeşinin vârisi olma hakkı reddedilmiş ve hanedan ailesinin hiçbir kadın mensubunun tahta çıkamayacağı gerçeği beyan edilerek amcası V. Philippe'in meşru veraseti onaylanmıştı. Bu olay üzerine, İncil'deki bir deyişe (Matta İncili, 6:29) istinaden, “Zambaklar yün eğirmez,” diye meşhur bir vecize uyduruldu (Zambaklar Fransa'nın amblemidir, yün eğirmek ise kadınların simgesel faaliyetidir). Aktarılan örnek vaka eski Frankların aslında özel hukuk kanunu olan fakat tam vaktinde kamusal hukuk alanına yerleştirilen ve veraset tartışmasını çözmede kullanılan Salic Kanunu'ydü.

Sonuçta, Navarra kralı hem annesinin hem de dayısı I. Jean'ın tarafından kendini Capet hanedanının meşru vârisi saydı. Ona göre kendi hakları, IV. Philippe'ten başlayıp en büyük oğlu X. Louis'ye, ondan I. Jean'a, onun ardındansa

Jean'ın kız kardeşi ve Charles'ın annesi Jeanne'a ve en sonunda da kendisine geçen doğrudan bir soy çizgisiyle üstünlük sağladığı İngiltere kralının haklarından üstündü. Dahası, bu açıdan dedesinin erkek kardeşleri V. Philippe ve IV. Charles'ın hükümdarlıkları gayrimeşruydu. Bu kadarla da bitmiyordu. Normandiya'da geniş arazilere sahip olan Navarralı Charles, küçük kral I. Jean'dan üvey kız kardeşi Jeanne'a geçmiş hakların vârisi olarak Champagne bölgesi ve Brie Palatinliğı üzerinde tamamen hak iddia ediyordu. Aslında Salic Kanunu geçerli görülsün ya da görülmesin, Navarralı Charles'ın dayısı X. Louis tahtı annesinden devraldığından, bu bölgeler için, annenin soyundan tahta çıkmanın meşru kabul edildiğine şüphe yoktu. İngiltere ve Fransa krallarının aksine, Navarra kralı için I. Jean'ın durumu, ona ulaşan veraset zincirinin bir halkasını oluşturduğu için olağanüstü öneme sahipti.

Her şeye rağmen üvey babası olan ve II. Jean'ın o zamanlar yakın arkadaşı olan saray nazırı İspanyol Charles'ın suikastından sorumlu olan Fransa kralına alenen düşmanlık eden Navarralı Charles, 5 Nisan 1356'da tutuklandı ve takipçisi olan pek çok büyük lord idam edildi. Fakat küçük kardeşinin önderliğindeki yandaşları faal olmaya devam ettiler. Gerçekten de elçileriyle Giannino arasındaki ilk temas o sıralarda gerçekleşti. Navarra prenslerinin çok usta olduğu entrikalar ve gizli diplomatik manevralar bu dönemde had safhaya ulaştı.

Navarralı Charles bir kurnazlıkla kaçtığı 7-8 Kasım 1358'e kadar kralın ve o zamanki kral naibinin tutsağı olmaya devam etti. Hikâyenin bir versiyonuna göre gardiyanı birkaç gün önce kaçırılmış ve mührü çalınmıştı. Bu, Navarralı Charles'ın serbest bırakılması ve civar şehirlerin kapılarını Charles'a amaları emrini veren mektupları onaylamak

için kullanıldı. Çoktandır aşına olduğumuz türden muaz-
zam bir sahtekârlık örneği idi bu.¹⁰²

Navarralı Charles özgür kalır kalmaz kendini Fransa'nın meşru kralı ilan ederek kral naibine karşı savaş başlattı. Paris yönetimi ve Laon piskoposuyla ittifak kurdu, hatta Paris'te o sırada şehirde bulunan Dauphin'lere doğrudan meydan okuduğu halk konuşmaları düzenledi. Paris'in "tüccarlarının reisi" sıfatıyla da anılan, şehrin belediye başkanı Étienne Marcel'le yakın ittifakını sürdürdü ve 1358 Haziran'ında kendisi Paris'in belediye başkanı ve valisi seçildi. 1358 Temmuz'unda Étienne Marcel kendi sonuyla karşılaşınca kısa bir ateşkes yaşandı. Daha sonra Navarralı Charles, II. Jean'a (İyi Jean) ve oğlu Charles'a karşı açıkça savaş ilan etti. Sadece, genel olarak Jacques diye adlandırılan köylülerin efendilerine isyan ettikleri Mayıs-Haziran 1358 tarihli Jacquerie ayaklanması sırasında Fransa ve Navarra hükümdarları bu acil durumla baş etmek ihtiyacı konusunda asillerle başa çıkmak için beraber hareket ederek anlaştılar.

Kısaca, bizi ilgilendiren 1357-1360 arası dönemde, Navarralı Kötü Charles kral naibiyle savaştıydı. Hatta bundan sonra bile kırsal bölgeleri kırıp geçiren kanunsuz asker birlikleri Navarracılardan oluşuyordu. Navarralı Charles'ın I. Jean'ın anısını canlı tutma konusundaki ilgisinin sebeplerini kavramaya başlıyoruz. Bu hatırlatma, Navarralı Jeanne'ın ve de Évreux hanedanının zararına olacak bir şekilde, V.Philippe'in iktidarı gayrimeşru olarak ele geçirmesini hatırlatıyordu herkese. Aynı şekilde Giannino'nun yeğeni farz ettiği, üvey kız kardeşinin oğlu olan adamdan destek istemek adına sahip olabileceği güdülerini de kavramaya başlıyoruz.

Giannino'yu bir süredir izleyen ve Fransa ile İngiltere arasındaki barışın sonuçlarını yakından takip eden Navarra

hanedanı onu, oyuna sokma ihtiyacı duyabileceği sebebiyle hazır bulunduruyordu. Brétigny Barışının bir cümlesi, Fransa kralının Navarralı Philippe'ten, yeniden sadık vasallar olmaları halinde, kale ve şehirleri ona ve takipçilerine geri vererek özür dileyeceğini belirtiyordu. Fakat görünüşe göre ondan nefret eden Kral İyi Jean'ın gözünde kaçak ve suçlu olmaya devam eden ağabeyi Kral Kötü Charles hakkında tek bir söz söylenmiyordu.¹⁰³ Sonuç olarak İngiliz-Fransız uzlaşması döneminde Navarra'nın durumu belli olmaktan çok uzaktı.

Navarralı Charles'ın Giannino'yu gerçekten I. Jean olarak aday gösterme niyetinde olması pek akıl alır gibi değil. Doğrusu, onu tanımak veya ona bir mektup yazmak o ve takipçilerinin umurlarında bile olmadı hiç. Her şeyden öte, X. Louis'nin doğrudan vârisi olan tüccar prens, katı bir mantıkla, yalnızca Fransa'nın değil, Navarra'nın da kralı olabilirdi. Yani Navarracıların ilgilendikleri kadarıyla onun başlıca rolü sorun çıkarmaktı. Giannino elle tutulur bir başarı olasılığı olmadan bile, iktidar boşluğu ve genel karmaşa durumundan faydalanıp Fransız maneviyatını baltalayarak Güney Fransa'daki bazı yerlerde sancağını dikme şansını yakalayabilirdi. Tabii ki her şeyin kısmen farkında olan, kullanışlı olduğu sürece desteklenecek geçici bir müttefikten, bir piyondan daha fazlası olamazdı. Benzer şekilde aynı tacı tutan İngilizlerin ve Navarracıların her biri de kendilerini, sık sık, ortak düşmanlarına karşı geçici bir ittifakta buldular. Bu yüzden Giannino birbiriyle yarışan prenslerin desteğiyle birlikte, entrikada ustalaşmış, Fransız tacına düşman bir gruptan yardım alabilir ve böylece Avrupa tarihinde kendi kendini hükümdar ilan edenler ile böyle bir iddia da bulunan diğerlerinin yaptığı ve yapacağı gibi aristokratik bir senaryoda kendine düşeni oynayabilirdi.¹⁰⁴

Arka plan için fazlasıyla bilgi edindik. Şimdi beni Gian-

nino ve Navarra arasındaki bu siyasi gruplaşmanın gerçekten var olduğunu düşünmeye inandıran kanıtı inceleyelim. Birkaç ipucu zaten not edilmişti: Altopascio'nun hocasının, onu meşru kral olarak tanıyan, Navarralı Charles'ın kardeşi, Longueville Kontu Philippe'in desteğini gizlice bildirerek Giannino'yla temas kurma şekli. Giannino'nun Siena'dan Navarra kralına mektup yazdığını ve ardından kralın bir elçisinin Macaristan'da kendini Giannino'nun emrine sunduğunu gördük. Şu ana dek bahsedilmeyen şey ise tüccar-kralın tanınma sürecinin tam başlangıcının Navarra sarayından yürütülmüş olabileceğidir.

Giannino 1356 Nisan'ında, kimliğini açıklamaya karar vermeden önce Fransa'da doğumunun ayrıntıları hakkında, 15 Aralık'ta Paris'te yaşayan Floransalı Giovanni di Bartalo Martelli adlı tüccardan bir cevap aldığı soruşturmalar yaptırmıştı. Giannino'nun bir yakını olan arkadaşımız Angelo d'Andrea tarafından kopyalandığı için gerçekliği şüphe götürmez olmayan Martelli'nin mektubunun, eğer doğruysa, bilgiler içermesi fikir verici olabilir.¹⁰⁵ Floransalı tüccar, Marie de Cressay'in her şeyi anlattığı başka her yerde "İspanyol Giordano" diye adlandırılan Rahip Giordano hakkında soruşturmalar yaptırmış ve geçen Büyük Perhiz süresince Fransa kralınca alıkonulduğunu öğrenmişti. Martelli'ye göre bu olayla, bundan kısa süre sonra Navarra kralının rehin alınması arasında bir bağlantı vardı. Giovanni di Bartalo rahibe ne olduğunu bilmiyordu fakat arkadaşı olan rahiplerin onun kral tarafından, "ortaya çıkarmak zorunda olduğu, kral için zararlı olduğu söylenen bir itiraf yüzünden"¹⁰⁶ gizlice öldürüldüğü izlenimine sahip olduğunu bildiriyordu. Mektubun Giannino ve noterce düzenlenmiş yeni bir sahtekârlık olduğunu farz etseniz bile bu, durumunu Navarra kralıyla bağlantılı bulanın her halükârda Giannino'nun kendisi olduğunu gösterir.

Şimdi Avignon'a, Giannino'nun temas kurmuş olduğu kardinallere ve büyük lordlara dönüyoruz. Fransa kralının tarafındaki papadan bir ses duymamış olmasına rağmen Giannino'ya Tarragona başpiskoposluk bölgesindeki Urgel'in piskoposu Kardinal Capocci'nin maiyetinde kapılar açılmıştı. Bu kardinal 1359'da Navarralı Charles'a daha meyilli olduğunu göstererek, Dauphin'ler ve Navarralı Charles arasında barış antlaşması imzalanmasını sağlamayı başarmıştı. Giannino, Aragon Kardinali olarak bilinen Tarragonalı Kardinal Nicholas Rossell ile ve Foix bölgesinin yerlisi olduğu için Beyaz Kardinal diye adlandırılan Tusculum Kardinal Piskoposu Guillaume Court ile de görüşmüştü. Bu kardinallerin hiçbiri Fransızlardan yana değildi ve hepsi de Kötü Charles'ın kız kardeşi Navarralı Marie ile "Resmi" diye bilinen Aragon Kralı IV. Pedro'nun evliliği sebebiyle müttefik haline gelen iki krallığın, yani Navarra ve Aragon'un menfaatlerine yakındı.

Kilisenin prensleri olarak kardinaller, papaninkilerle her zaman uyum içerisinde olmayan kendi politikalarını takip etmek durumundalardı. Çok değil, daha 1354'ün sonunda Kardinal Gui de Boulogne ve Kardinal Pierre Bertrand de Colombiers Fransa krallığını parçalamak üzerine bir projede Lancaster dükü ve Navarra kralı arasındaki görüşmeleri kendi konutlarında gerçekleştirerek işbirliği yapmışlardı.¹⁰⁷

Bunların hepsi, Giannino'nun anılarında naklettiği kardinal ve başrahiplerin Fransa'ya karşı bir rol alıp onu destekledikleri anlamına gelmiyor. Fakat hangi kardinallere yanaşacağının seçimi Giannino'nun (ya da arkasında her kim varsa onun) Fransa kralıyla yakın bağlantıları olmayıp yabancı krallarla bağlantıları olan yüksek mevki sahibi din adamlarını kazanmayı deneyerek gerçek bir stratejiyi takip ettiğini gösteriyor.

Giannino'nun temas kurduğu lordlar arasında, her ikisi

de büyük topraklar olan Foix ve Béarn'tın kontu da vardı. Kontun ismi Gaston'du, fakat sarı saçı ve yakışıklılığı sebebiyle Phoebus olarak da biliniyordu. Aragon kralı gibi o da 1348'de kız kardeşi Agnes ile evlendiği Navarra kralının üvey kardeşiydi. Yani Foix kontu bir bakımdan Giannino'nun da yeğeniydi. Sienalı tüccar-kralın destek aradığı ve kısmen de bulduğu siyasi gruplaşma Fransa'nın tam karşısındaki güney cephesi sayabileceğimiz şeyi oluşturuyordu. Eksik olan tek şey Provence kontlarının, başka bir deyişle Napolili Angevin'lerin desteği idi. Ve aslında Giannino da onlara doğru manevra yapıyordu.¹⁰⁸

Akrabaları gibi, Foix Kontu Gaston da Giannino'nun mektuplarına yazılı olarak cevap vermeme konusunda dikkatliydi. Fakat sancağını diker ve biraz toprak kazanır kazanmaz bütün kuvvetleriyle birlikte Giannino'nun yanında yer alacağı ve diğerlerini de buna teşvik edeceği haberini gönderdi. Bu Giannino için hepsi aynı zamanda cevap veren pek çok lorda yeni mektuplar yazacağı yeni bir raundu başlattı.

Avignon'da sabit kalmamaya ve güvenliği için yer değiştirmeye karar verdi. Geçmişte olduğu gibi ona eşlik etmesi ve yapıp ettiklerini yakından gözlemlemesi için bir koruma tayin edildi. Bu kişi Giannino'nun, "önemli bir tüccar ve manifaturacı, Paris'in önde gelen burjuvalarından, Navarra kralının sadık hizmetkârı ve tüccarların başkanının arkadaşlarından biri"¹⁰⁹ diye tanımladığı Pierre de la Courneuve'dü. Gerçekten de öyleydi. Étienne Marcel'in isyanı sırasında öncü rol oynamış, Marcel'in ölümünden sonra Paris'i terk etmiş, Fransa Krallığı'ndan sürülmüş olarak Paris burjuvalarının başlıca destekçisi olan Navarra kralıyla temas kuracağı Avignon'a sığınmıştı. Manifaturacı, Giannino'nun önünde diz çöktü, ona sadakat yemini etti ve onun hizmetinde yaşayıp öleceğine söz verdi. Sevgi ve

sadakat gösterileri o kadar sık ve ateşliydi ki Giannino onu kâtibi ve danışmanı olarak adlandırdı.

Yaklaşık olarak aynı sıralarda Kral Giannino'nun çoğunlukla Toscanalılarından oluşan saray halkına bir başka karakter daha katıldı. Bu kendini meşhur manastırın başrahibi olarak tanıtan Vallombrosalı Federico degli Ubaldini adlı bir rahipti. (Biliyoruz ki bu dönemde başrahip Michele Flammini'ydi.) "Piskopos" lakaplı Francesco dal Cotone'ye çok benzer biçimde yaşlı rahip birden Giannino'nun papazı ve danışmanı oldu ve "bütün mektupları ile imtiyazlarını kopyaladı."¹¹⁰

BRÉTIGNY BARIŞI

Şu ana dek anlatılmış olaylar ve onları takip eden bazıları 1360 baharı ile sonbaharı arasında, tam olarak 8 Mayıs'ta Brétigny'de varılan ilk antlaşma ile 24 Ekim'de Calais'de uzlaşılan anlaşmanın son taslağı arasında yaşandı. Bu anlaşmanın etkisiyle, Fransa kralı İngiliz kralının Fransa tacındaki tüm hak iddialarından vazgeçmesi ve kalelerinden geri çekilmesi karşılığında Calais, Poitou, Périgord, Limousin ve Akitanya üzerinde tam hâkimiyet de dahil olmak üzere krallığın büyük bir kısmını teslim etti. Taksitle ödenecek üç milyon altın ekü gibi devasa bir kefaret karşılığında II. Jean (İyi Jean) onaylamanın hemen ardından serbest bırakılacaktı.

Aynı zamanda Giannino barışın yeniden sağlanması ve kralın dönüşünün kendi menfaatlerine nasıl zarar verebileceğini fark ederek savaşa hazırlandı. Daha Avignon'a varmadan ve kardinalleri çağırmadan önce, Venedik'te olan ve aylardır görünmeyen Daniello'yu arattı. Daniello para ve değerli taşlar getirerek mayısta Giannino'dan birkaç gün sonra Avignon'a geldi

Zaman çabuk geçiyordu ve Giannino'ya pek çok başra-

hip tarafından belirsiz güvenceler verilmesine rağmen papa onunla görüşmeyi kararlı bir şekilde reddetti. Çıkamazdaydı. Adaşı II. Jean'ın Fransız toprağına geri dönüşü her şeyi mahvedebilirdi. Yaz sonunda Giannino Avignon'un bir çıkamaz sokak olduğu kararına vardı ve Siena'da yaptığı gibi, bir kez daha Napoli Krallığı'na gitmeyi, yakın akrabalarından, oradaki hanedandan bir görüşme elde etmeyi ve onlara kendini Fransa'da barışçıl bir biçimde kabul ettirmenin en iyi yolunu sormayı düşündü. Yolculuk tehlikeliydi. Denizde esir alınabilir ya da öldürülebilirdi ve Giannino verasetini korumaya karar verdi. Daniello'yu, ona haklarını Bağdat halifesine, Babil sultanına ve Tatar beyine satma yetkisini vererek vekili yaptı ki böylece oğullarının ihtiyaçları karşılanmış olacaktı. Giannino'nun yüzünü taşıyan mührüyle damgalanmış bu sıra dışı ve ciddi feragat iki şarta tabiydi. Bu hakları satmadan önce Daniello Giannino'nun esir alınış tarihinden itibaren on sekiz ay bekleyecekti ve bu hakları satın alan Müslümanlar onu esir alan ya da öldürenler her kimse onlardan intikam alacaktı.

Fakat bu noktada onu Avignon'da kalmaya ikna eden ve ona yeni umutlar veren beklenmedik bir şey oldu. Floransalı Niccolo Buglietti adında bir ücretli asker bölüğü kumandanı kendini ve adamlarını Giannino'nun emrine sundu. Bunun tarihsel bağlamı, Brétigny Barışı'nı imzaladıktan hemen sonra Fransa ve İngiltere krallarının Fransa'daki birliklerini terhis ve kalelerini tahliye etmeye başlamasıdır. Ancak işsiz kalan askerler dağılmadılar, aksine kendi adlarına savaşmak ya da onları kullanabilecek herhangi bir prens veya lorda kendilerini kiralamak için yeni askeri oluşumlar kurdular. Bu askerler her millettten geliyordu. Giannino'nun kendisi onları "İngilizler, Almanlar, Fransızlar, Bretonlar, Gaskonlar, Burgundlar ve diğer dillerin konuşanları" diye sıralıyordu.¹¹¹

Çoğunluk, terhis edilmiş askerlerin, safları hızla sıklaşmakta olan Navarralı Kral Charles'ın 1356'da yakalanmasından sonra oluşturdıkları bölüklerin üyeleri olan İngilizler ve Navarracılardaydı. Bu vahşi askerler yaygın biçimde *routiers* ("çete" anlamına gelen Fransızca eski bir kelime olan *route* veya *rote*) ve barıştan sonra geldikleri için *tard-venus* veya "geç gelenler" olarak biliniyorlardı. Eğer bir lord tarafından işe alınmışlarsa düzenli birlikler olarak görülebilirlerdi. Eğer öyle değilse düpedüz suçlu farz ediliyorlardı. "Fransa ve İngiltere'nin iki kralınca varılan, İngiltere kralının oğulları ve ordusuyla adasına geri dönmesiyle iyi bir barışın kuşkusuzca ümit edildiği antlaşmada, avlanma ve hırsızlığa alışık pek çok İngiliz atlısı ve okçusu ülkede kaldı."¹¹²

Bu çetelerin neredeyse hepsi Kuzey Fransa'da, özellikle de Champagne ve Brie'de, Navarra kralının hak iddia ettiği topraklarda oluştu. İngiliz-Fransız barışını takip eden aylarda daha büyük birlikler toplayıp yol boyunca öldürerek, yakıp yıkarak güneye yöneldiler. Bu askeri oluşumların ilki ve en büyüğü kendini La Grande Compagnie* diye adlandırmıştı. 1362'nin Büyük Perhiz'inde, vardığımız noktadan iki yıl sonra 15.000 askeri vardı.

Matteo Villani 1360'ın sonu ile 1362'nin baharı arasında bu gibi birliklerden Midi'de faal olan en az beş tanesini kaydediyor. Provence ve aşağı Rhône vadisinde oldukça uzun bir süre boyunca birliklerini sağladılar ve kısa süre sonra papa ve kardinallerin onları işe almasını veya işe almayı kabul etmemeleri halinde Avignon ve Comtat Venaissin'i mutlak bir yağma olasılığından korumaları için onlara ödeme yapmalarını teklif ederek Avignon kapılarında göründüler.

* Fr. Büyük Bölük. -çn

Savaşların bitmesi ve İngiltere ile Fransa'nın iki kralı arasında barış yapılması, Kral Jean'ın krallığı yeniden düzene sokma niyetiyle Fransa'ya geri dönmesiyle, krallığın her yerinde, bütün kötü insanların büyük bir cezaya uğramak adına krallığını terk edip gitmesini buyurdu. Bu sebeple pek çok birlik bir araya geldi ve birbiri ardına Avignon yoluna düştü.¹¹³

1360 Ağustos'u süresince Niccolo Buglietti Avignon'daydı. Kendisi ve adamlarının Milano'ya karşı savaş için işe alınmasını önerdi. Kilisenin silahlı adamlara şu an ihtiyacı olmadığı söylendikten ve zahmet ettiği için teşekkür edildikten sonra Buglietti, Floransalı bir başka asker, Agnolo Banchi'yle tanışarak bir süreliğine Avignon'da kaldı. Banchi ona, bizim Giannino di Guccio diye bildiğimiz Fransa'nın meşru kralının hizmetine girmesini önerdi.

Asker ile tüccar-kral buluştular ve Giannino her zaman ki gibi ona bütün belgelerini gösterdi. Daha sonra Buglietti askerlerine de sunmak için ondan belgelerin kopyalarını istedi ve Giannino şehirleri, kaleleri, köyleri ya da muhtemel ganimeti ele geçirmek gibi bir niyetinin asla olmadığını ve kendisini takip etmeyi seçen orduya her şeyi seve seve vereceğini ekleyerek bu isteğe hemen uydu. Onun için kral unvanı yeterliydi.

Buglietti bütün ganimeti elinde tutacağı, şu an başka hiçbir teklif olmadığından emin olması ve haklı bir dava için savaşacağı hükmüyle 24 Ağustos 1360'ta elçi rolü oynayan Giannino'nun üvey kardeşi Neri d'Andrea Beccarini eşliğinde Avignon'u terk etti. Buglietti askerlerine kilisenin adama ihtiyacı olmadığını fakat Kral I. Jean'ın tahta çıkmasına yardım ederek övgüye değer başka bir işi tamamlayabileceklerini açıkladı. Adamları bu macerayı denemeye karar verdi ve daha çok asker toplamaya koyuldular. Fransa'daki pek çok barona ve şehir yöneticilerine mektuplar yazıldı.

Paris'teki tüccarlarla da temas kuruldu. Giannino'nun kendisinin bizi bilgilendirdiğine göre, katılanların geri kalanı "Navarra kralının ve tüccarların liderinin tarafında"¹¹⁴ olanlardı.

Yani 1360 yazı sonlarında kendini Giannino'ya sunanlar esasen Navarra tacının çoğu terhis edilmiş ve beş parasız takipçileriydi. Planları Toulouse, Lyon, Nîmes, Béziers, Carcassonne, Montpellier, Roquemaure, Villeneuve, Rhône üzerindeki Pont-Saint-Esprit'yi, yani başka bir deyişle günümüz Fransa'sının güneydoğusundaki şehirlerin çoğunu almaktı.

Bu birliklerin önderi, büyük bir aileden gelen, önde gelen İngiliz kumandanlarından Lancaster dükünün eşi Isabel'in küçük erkek kardeşlerinden biri olması gereken Andrew de Beaumont adlı genç bir İngiliz lorduydu. Bu, Andrew de Beaumont'un İngiliz sarayıyla yakın ilişkileri olduğu anlamına geliyordu.¹¹⁵ Fakat, Giannino'nun sürdürdüğüne göre, kuvvetlerinin yüzbaşısı yirmi yaşından küçüktü. Çok gençti ve eklemeliyim ki kendi hükümdarı III. Edward, meşru kral II. Jean'la (İyi Jean) barış halindeyken inandırıcı olmayan bir "Fransa kralı"nın adına sefere çıkmak Beaumont'a çok uymuş olamayacağından, askerler içlerinden kendini kanıtlamış birini, İngiliz-Fransız savaşlarında kendini göstermiş, pek çok savaş deneyimi olan bir İngiliz centilmenini komutan yardımcısı olarak seçti.

Şüpheliyim ki, düzensiz bir ikame olarak pek de bir komutan yardımcısının görevi değildi bu. Muhtemelen, Andrew de Beaumont kumandasındaki askerlerin dağılmaları emredildiğinde, emrin aksine bir arada kalıp içlerinden bir subayı yeni kumandanları olarak kendileri seçtiler. Giannino onu İngilizcedeki aslını bilmediğimiz biçimde "Giovanni Vernee" olarak adlandırıyor. Askerlerin kendini adadığı, kırk yaşında güçlü bir yüzbaşısıydı.¹¹⁶ Kral Jean için

savaşmak göreviyle birlikler tarafından komutaya yerleştirilen Giovanni Vernee kendi yüzbaşılarını, kurul üyelerini, sancaktarlarını, nalbantlarını ve diğer memurlarını seçti ve Lyon şehrini ilk hedefi olarak belirledi.

Bu savaş planı devam ederken, Giannino kendi hazırlıklarına başladı. Daniello'yu bir kez daha çağırdı ve ona kraliyet armalı bayraklar, kalkanlar ve zırhlar hazırlamasını emretti ve bunun için ihtiyacı olan şeyleri satın alsın diye Milano'ya gönderdi. Daniello beraberinde kral ve atları için üçer set zırh getirdi. Birincisi birbiri üstüne geçen çelik pullu bir zırhtı, ikincisi örgü zırhtı, üçüncüsü ise deniz kaplumbağasının kabuklarından bir zırhtı.

Giannino zırhın üzerine giymek için her biri farklı renkte ve her birinde üzerine çivilenmiş değerli taşlar ve incilerle süslenmiş kılıç kemeri bulunan üç giysi yaptırmıştı. Aynı zamanda zambaklı, çengellerle donatılmış olduğundan bir miğferin, kukuletanın ya da ipekten bir başlığın üstüne takabileceği, altın bir taç yaptırmıştı. Üzeri, henüz monte edilmemiş değerli taşlarla, toplam 10.000 florin değerindeki dört büyük yakut, dört koyu kırmızı spinel, dört elmas, dört safir, dört zümrüt, yüz büyük ve yüz küçük inciyle kaplanacaktı. Hemen hemen "tacını giymiş" olan kral bütün bu inci ve mücevherleri 4.500 düka ile birlikte bir giysinin içine dikti. Bir diğer 500 düka da pantolonunun içine dikildi. En son hazırladığı şey her zaman giysilerinin altına giyeceği iki küçük koruyucu iç gömleğiydi. Giannino biraz toprak fetheder ve bayrağını diğer dikmez mücevherleri tacına monte etmeyi ve kendine katılabilmeleri için karısı ile çocuklarına para göndermeyi planladı.

Bir orduyu meydana çıkarıp savaşmak için gereken her şey hazırlanmıştı. Giannino kazanlar, kaplar, kepçeler, seh-palar, sandıklar, bavullar, halatlarıyla birlikte *trabacche* diye adlandırılan on büyük savaş çadırı ve diğer şeyleri temin

etmişti. Aynı zamanda su geçirmez, zambak ve altın yıldızlarla bezenmiş, mavi şeritli bir kraliyet çadırı da yaptırmıştı.

Bunun üzerine, Kasım 1360 civarında II. Jean'ın Calais'deki İngiliz topraklarını henüz terk edip Paris'e yönelmesiyle I. Jean savaşa girmeye hazırды. Büyük bir heyecan duyuyordu. Öyle ki Giannino'nun ürkekliğini bugün bile o dönemde kesintiler, sapmalar ve tekrarlarla dolu olan anılarında hissedebiliyoruz. Olayları hatırlamaya ve nakletmeye çalışarak, düşünceler dizisini mütemadiyen kaybediyor.

Tüccar haber bekleyerek ve kendi güvenliğinden endişe duyarak Avignon'u sık sık terk etti. Diğer askerlerle ve hepsi de hikâyesiyle mest olan Toscanalı hemşerileriyle karşılaştığı Provence bölgesindeki Orgon şehrinde iki hafta kaldı. Aralarında hizmetkârı yaptığı Pistoialı Luchetto ve Sienalı Bartolomeo di Pagno adında iki kişi de vardı. Giannino daha sonra Saint Rémy'ye gitti ve Saint-Paul-Trois-Châteaux'nun başdiyakozu yoluyla Gaston de Foix ile temas kurmayı başardı. Bu işte Beyaz Kardinal'in de parmağı vardı. Gaston'un muhtemel onayı ve başdiyakozun yardımıyla Lyon yolu üzerinde, Avignon'un biraz kuzeyinde, Rhône kıyısındaki heybetli bir kale olan Roquemaure şatosunun sahibiyle gizli görüşmeler yapıldı. Giannino sancağını diker dikmez Roquemaure'un direnmeksizin derhal ona teslim edilmesi ayarlanmıştı. Fransa'nın yeniden fethi burada başlayacaktı.

Sonunda 21 Kasım 1360'da iki paralı asker Buglietti ve Vernee, Giannino'ya her şeyin hazır olduğu haberini vermek üzere Avignon'a gitti. İki gün boyunca görüştüler ve plan yaptılar. Tüccar-kral, Vernee'yi o zaman "yüzünü taşıyan mührüyle damgalanmış bir imtiyazla, Fransa topraklarında savaşıyan yüzbaşı" ¹¹⁷ olarak tayin etti.

Fransa'nın on iki lorduna, kendilerini derhal ona sunmaları, onu meşru kral ve efendileri olarak kabul etmeye hazırlanmaları, barış ve uyum içinde karşılanması için her

şeyi hazırlamalarını emreden birer mektup yazdı. Ayrıca İngiltere ve Navarra krallarıyla diğer lordlara da mektuplar gönderdi.

Giannino'nun iddia ettiğine göre yüzbaşları dost başrahiplerin, yani Konstantinopolis patriği ile Palestrina, Aragon ve Floransa kardinallerinin onayını almıştı. Düşmanlıklar başlar başlamaz bu kilise önderleri onun davasını askerler ve parayla gizlice destekleyecek ve papa ile diğer kardinaleri yenilgiye uğratacaklardı. Her ne kadar kardinaler faal olarak yardım ediyor olmasalar da, tarafsızlıklarını garanti-lemişlerdi. Bu teminatlarla cesaretlenen iki yüzbaşı, ücretli askerlerden oluşan ordularına katılmak üzere 27 Kasım'da Avignon'u terk etti. Giannino'nun Roquemaure'un ele geçirilmesiyle başlayıp Lyon'un fethiyle devam edecek savaşı için her şey hazırды. Silahları ve her şeyden öte, adamları vardı.

Fakat Fransa ve İngiltere'nin barış yapmasıyla, Navarra dışarıda bırakılmaya uygun olamazdı. Calais Antlaşması'nın imzalanmasından iki gün sonra, 26 Ekim kadar erken bir tarihte kralın erkek kardeşi Navarralı Philippe, II. Jean'la yemek yedi ve iki krallık arasındaki barışın maddelerini onayladı. Fransa ve Navarra elçileri, İyi Jean ve Kötü Charles'ı mümkün olduğunca hızlı bir şekilde uzlaştırma amacıyla buluştu. Ertesi gün II. Jean Paris'e girdi. Tabii ki bu uzlaşmanın sürmesi için askıda olan birkaç mesele çözülmeliydi. Bunlardan biri Navarra'nın baş takipçileri ve Étienne Marcel isyanına katılanların affedilmesi idi. Navarralı Charles Paskalya'dan önce bir diğer kırk kişinin daha adını verme hakkını kendine saklı tutarak, af mektuplarının verilmesini dilediği iki yüz altmış kişinin adını içeren bir parşömen hazırladı ve Fransa kralına teslim etti. Anlaşma yapılmıştı. II. Jean birkaç ay sonra cevap olarak 12 Aralık 1360'a dek hayatları boyunca işledikleri bütün hatalarını affettiği üç yüz

kişinin adını içeren bir parşömen hazırladı. Her iki parşö-
mende de affedilen isimler arasında (Navarra kralının baş-
lıca ve en yetkili destekçileri de bunlara dahildi) önceden
tanıdığımız birini, Pierre de la Courneuve'ü buluyoruz.¹¹⁸

Kasımla birlikte, Navarra'nın o güne kadar gizli desteğini
alan Giannino di Guccio bir külfet halini almaktaydı. Ona
silah ve asker yardımında bulunan Navarra prensleri artık
isyan kartını oynamak ya da şimdilik savaşı sürdürmek ni-
yetinde değillerdi. Piyon kurban edilmeliydi.¹¹⁹ Siena'dan
beri kralın yanından ayrılmayan Pierre de la Courneuve
meseleyi çözmekle görevlendirilmiş olmalıydı. Giannino
onun ihanetini paraya olan düşkünlüğü ve Paris'e yeniden
yerleşme isteğine bağlayarak acılı bir biçimde kaydediyor.
Bu imkânsız değil fakat bence Pierre de la Courneuve'ün
katı talimatları takip ettiğini farz etmek için yeterince se-
bep var. Parisli tüccar, Fransa ve İngiltere arasındaki barış
görüşmelerinde aracılık edip II. Jean'ın (İyi Jean) serbest
bırakılmasını ve hatta geçmişte kararlılıkla Dauphin'lerin
tarafını tutarak onlarla Navarra kralını uzlaştırmayı dene-
miş Périgord kontları ailesine mensup güçlü kardinal Elias
de Talleyrand'ı görmeye aralık ayının başlarında gitmiş ol-
malıydı. Giannino'nun fethi için bir fırlatma rampası göre-
vini görmesi amaçlanan Roquemaure şehrini elinde tutan
(hacca gittiğini iddia ederek Giannino'dan kaçan) kardinal,
ne sürpriz, Fransız manifaturacıyı hoş karşıladı ve ondan
Sienalı tüccarın tüm savaş planını öğrendi.

Bu noktada ya zehirle ya da kâhya Beaucaire tarafından
temsil edilen adalet sistemine teslim edilerek Giannino'dan
kurtulunması gerekiyordu. Fakat bizim gelişmeleri ya-
kından ve dikkatle takip eden tüccar-kralımız zamanında
uyarılmış olmalıydı ve yapabileceği tek şeyi yaptı. Yani
Provence'a kaçtı. 6 Aralık'ta bir tek refakatçinin, Floran-
salı Giannino (veya Giannuzzo) de' Bardi'nin eşliğinde

Avignon'u terk etti. Taç ve zırh Daniello'ya emanet edilmişti. Fakat Giannino parasını ve mücevherlerini yanına aldı. Seillons'a ve kısa bir süre sonra da yakınlardaki Saint-Estève Kalesi'ne, Montaubanlı Raymond'un mülküne sığındı. Orada Tora adında, 50 yaşında, Sienalı olma üstünlüğüne sahip, akrabası ve Napoli Kraliçesi Giovanna'nın arkadaşı olan bir kadın yaşıyordu.

Sil baştan plan yapma zamanıydı. Giannino artık Navarra'dan destek alma ümidi olmadan ve Avignon'a bir daha adım atarsa ölme riskine gireceğini bilerek, fakat kendisine sadakat yemini etmiş paralı askerlerden oluşan bir orduyla, şansını siyasi ve kültürel kimliklerinden gurur duyan ve yakın zamanda Baux lordlarının isyanını destekleyip kendi menfaatleri için eski Arles Krallığı'nı yeniden kurmayı amaçlayan Dauphin'lerden nefret etmek için yeterince sebebi olan Provence asillerinden yana denedi. Giannino kendi elleriyle, takviye kuvvet istediği birer mektubu hepsine göndermek niyetiyle Provence lordları ve şehirlerinin bir listesini yaptı. Fakat o Provence'a sığınmışken, askerleri boş durmuyordu.

KRAL GIANNINO'NUN KISA SAVAŞI

Neredeyse 1360 Noel'iydi. Aşağı yukarı iki hafta öncesinde Kral I. Jean Provence'ta bir kaleye kapatılmışken Kral II. Jean altın bir tentenin altında muzaffer bir tören alayıyla yürüyerek Paris'e yeniden girmişti. Giovanni Vernee'nin kumandanlığındaki askerleri de durumlarının ne olacağını düşünüyor olmalıydı. Artık ne İngiltere'ye ne Navarra'ya bağlı olan, sayısını bilmediğimiz (fakat kayda değer sayıda olmalı) bu işsiz güçsüz askerler bu sefer kısa süre önce Champagne'da toplanmış ve Avignon'a giden daha büyük bir kuvvetle diğer kuvvetlere katılmış olabilir.¹²⁰

27 Aralık'ta kuvvetle muhtemel Giannino'nun bölüğünü

de içeren birkaç bölük, Pont-Saint-Esprit'den on beş kilometre aşağıda, Roquemaure yakınlarındaydı. Fakat bildiğimiz kadarıyla Roquemaure alarına geçirilmiş ve azimle savunulmuştu. O gün askerler Roquemaure ve Pont-Saint-Esprit arasındaki Chusclan köyünü yakıp yağmaladı. 28 Aralık'ta köyü ve birkaç kilometre güneyde, Roquemaure yönünde, Rhône ve Cèze ırmaklarının kavuşumundaki Codolet kalesini aldılar. İki köyü harap eden birlikler 29 Aralık 1360'ın şafağında Pont-Saint-Esprit'yi istila edenlerle neredeyse aynı birliklerdi. Froissart ve Villani'ye göre, saldırı görünüşe bakılırsa gece vakti mecburi bir taarruzla yaklaşıp sakinleri gafil avlayan İngiliz, Gaskon ve "dönek Fransızlar"dan oluşan güçlü bir birlik tarafından yürütülmüştü.

Pont-Saint-Esprit (Kutsal Ruh Köprüsü) Avignon'dan kırk kilometre yukarıda, tam bu noktada Provence'a giren Rhône nehrinin batı kıyısında yer alan küçük bir şehirdir. Rhône'u aşan yalnızca birkaç köprüden birinin yanında olduğu için uzun süre stratejik yönden önemli bir yerdi. Aslında on dördüncü yüzyılda yalnızca dört köprü vardı. Yani Pont-Saint-Esprit'yi elde tutmak büyük nehrin her iki yakasını da kontrol etmek demekti. Bir tarafta Fransa, bir tarafta Kutsal Roma İmparatorluğu'nun vassal topraklarından Dauphiné bölgesi. Froissart diyor ki: "Oradan bir saatte Fransa Krallığı'na, iki saatte de İmparatorluk'a, riske girmeden kolaylıkla saldırı yapabilirlerdi."¹²¹

Köprüyü ele geçiren askerler batı kıyısından Avignon'a, doğu kıyısından da Villeneuve'e kolaylıkla ulaşabileceklerinden papalık sarayı için ciddi tehlike arz ediyorlardı. Papalık sarayı yolunda tüccarlardan, yolculardan ve hepsinden önemlisi din adamlarından para koparabilirlerdi. Bundan daha kötüsü ana yolu Rhône Vadisi olan yiyecek ve mal kabilelerinin yolunu kesebilir ve Avignon'u açlığa mahkûm

edebilirlerdi. Froissart yine diyor ki: “Onlar Rhône’un efendileri ve lordları, Avignon’un ise anahtarları olacaktı.”¹²²

Pont-Saint-Esprit üç devletin ortasındaki birleşme ve hayati bir yoldaki boğum noktası olmasına rağmen iyi bir savunmaya sahip değildi. Hatta nehir kıyısında hiçbir koruması olmayan şehir surlarla tamamen çevrili bile değildi. Mevcut surlar 1231’de yeniden inşa edilmişti ve kötü durumdaydı. Parasızlıktan orası burası parmaklıklarla yamanmıştı. Tek güçlü savunma 1202’de inşa edilen merkezi kuleydi. Köprü, her biri bir ucunda olmak üzere iki kule tarafından korunuyordu. Şehir ve köprü, saldırıdan kısa bir süre önce Fransa kralının inzibat subayı gibi davranan çavuşu Luccalı bir adamın kumandanlığındaki küçük bir askeri birlikle takviye edilen vatandaş milislerce korunuyordu. Eğer direniş faydasız olursa nehre bağlantıyı sağlayan demir parmaklıklı üç kapı doğu kıyısındaki bataklığa kaçmayı sağlayacaktı.

Kronikler savaşın nasıl geliştiğine dair farklı hikâyeler aktarıyor. Fakat muhtemelen pek çok birlik ortak bir saldırı gerçekleştirdi ve çok az bir direnişle karşılaştı. Luccalı kumandan esir düştü ve kısa sürede serbest bırakıldı. Fakat kısa süre sonra Pont-Saint-Esprit’yi elden çıkardığı şüphesiyle Avignon’da tutuklandı. Bazı sakinler kıymetli eşyalarını yanlarına alıp bir destek kuvvetinin gelmesini ümit ederek duvarlarla çevrili kiliseye sığındı. Fakat bu olmadı ve altı gün sonra hayatlarını ve mallarını kurtarmak için askerlere 6.000 florin fidye vererek bir antlaşma yaptılar. Villani, paranın ödenmiş olmasına rağmen askerlerin pazarlığa uymadığını ve kurbanları gasp edip bazı kızları alıkoyduklarını ekliyor. Froissart’a göre birkaç erkek öldürülmüş ve kadınlar tecavüze uğramıştı.

Askerlerin bu şehri almaktaki amacı neydi? Amaçları, mutlaka bildikleri stratejik değerinin dışında, Toulouse,

Carcassonne ve Nîmes kâhyalarınınca toplanan parayı ele geçirmek ve II. Jean'ın fidyесinin ilk taksidini ödemekti. 46,4 kilogramlık altın para 26 Aralık'ta Avignon'a getirilmişti ve silahlı nöbetçilerce Paris'e götürülecekti. 27'sinin gecesinde ya da ertesi gün altının ulaştırılmasıyla görevli Beaucaire kâhyası Pont-Saint-Esprit'den geçmişti. Teoride, dönüş yolculuğunu elindeki o dev servetle yine şehirden geçerek derhal yapması gerekiyordu. Fakat şehrin ele geçirildiğini öğrenince hazineyi marta kadar kalacağı Nîmes'e getirtmişti. Belli ki askerler yerinin değiştirileceğini öğrenmiş ve gerekli bir geçidin kontrolünü kazanmak için şimşek gibi bir manevrayla (mecburi gece taarruzu) pozisyon almaya karar vermişlerdi. Fakat çok erken, para daha Avignon'da güvenderken hareket etmişlerdi.

Bu Pont-Saint-Esprit'yi almak üzere pek çok birliğin bir araya gelmesinin birinci sebebi olabilir fakat o askerlerin pek çoğunun farklı bir amaçla, yani I. Jean adına Fransa krallığını fethetmek amacıyla orada bulunduklarından şüphelenebiliriz. Her halükârda, Giannino olayı anılarında öyle anlatıyor:

Söz konusu Giovanni, Saint-Estève Kalesi'ndeyken, yukarıda adı geçen Messer Giovanni Vernee Lyon-sur-Rhône'u alma planının söz konusu Pierre de la Courneuve'ün ihanetiyle ortaya çıkarıldığını öğrenince yüksek kalibreden dört bin atlısıyla Pont-Saint-Esprit'yi ve şehrin her şeyini aldı. Bu köprü Rhône üzerinde, Fransa Krallığı'na ait. O bu köprüyü 25 Aralık 1360 Cuma gecesini aldı.¹²³

Giannino, o sıralar büyük heyecana sebep olan silahların başarısının şanını adamlarına atfederek kuvvetlerinin büyüklüğünü abartıyor. Aynı zamanda, yirmi dokuzunun şafak vaktinde gerçekleştiğini bildiğimiz savaşı ya simgesel sebeplerle ya da basit bir hata olarak Noel gününe yerleştire-

rerek savaşın günü hakkında da hata yapıyor. Yine de Pont-Saint-Esprit'nin alınışının, açıkça onun kumandanlarıyla planladığı Roquemaure'un kuşatılması ve Lyon'a taarruz temelli stratejisine bağlı olduğundan inanılır. Yani Giovanni Vernee'nin Roquemaure'u ele geçiremeyip onun yerine diğer birliklere katılması ve Pont-Saint-Esprit'deki savaşta yer almış olması muhtemel, hatta makul. Ya da aşağıda inceleyeceğimiz diğer kaynaklardan öğrendiğimize göre, Vernee yakınlardaki Codolet köyünü yağmalamaktan daha fazlasını yapmamıştı. Fakat Giannino her nasılsa onun adını daha büyük bir olaya iliştirmeye karar verdi. Her şeyden öte, tedbirli tüccar-kral adamları savaşırken uzakta, bir Provence kalesinde gizlenmişti ve muhtemelen ilk elden, iyi bilgileri yoktu. Eksiksiz bir antikahraman ve bir hükümdar olan fakat bir şövalye olmayan Giannino di Guccio ilk ve tek savaşında yer almamıştı bile.

Fakat hiç değilse bir an için Kral Giannino'nun sancağının Pont-Saint-Esprit'nin en yüksek kulesinin bayrak direğinde dalgalanmış olduğunu düşünmek memnuniyet verici. Fransa'nın yarısı mavi fonlu, zambaklarla renklendirilmiş, diğer yarısı İngiltere'nin zambak ve aslanlarına itaat ederken, Milano'da Daniello tarafından üretilen tuhaf bir bayrak güneydeki küçük bir şehrin kulesinde dalgalanıyordu. Ortasında büyük bir güneş bulunan, altın zambaklarla süslendirilmiş mavi bir bayrak.

BEŞİNCİ BÖLÜM

HAPİSHANEDE

Dans ma ville de Sienne, chaque citoyen peut être roi à son tour. Et

qui veut prendre en gire Guccio Baglioni n'a qu'à le dire!

Benim Siena şehrimde her vatandaş sırayla kral olabilir. Ve Guccio Baglioni'yle dalga geçmek isteyen herkes yalnızca böyle söyler.

-Maurice Druon, *Le rois maudits*

SOYTARIDAN HAYDUTA

Matteo Villani, Pont-Saint-Esprit'nin ele geçirilmesinin bir panik dalgasını harekete geçirdiğini yazıyor:

Ve şu an Rhône'un üzerindeki, onları Comtat Venaissin'e bağlayan ve isterlerse dörtlü, dosdoğru Avignon'a gidebilecekleri anlamına gelen asil köprü, birliğin adamlarınca işgal edilmişti. Bu sebeple papa ve kardinaller çok korktu. Dükkânlar kapandı ve şehir silahlandı. Herkes şehrin ve papanın büyük sarayının etrafında barikatlar ve asma köprüler kurma, erzak depolama görevine atıldı. Gece gündüz askerlerle iyi nöbet tuttular ve bunlara ek olarak papa birliğe karşı bir haçlı seferi ilan etti.¹²⁴

Kardinaller Meclisi'nin tüm üyeleri, iki yıl önce ismi dil-den dile dolanan, Archiprêtre olarak bilinen kumandan Arnaud de Cervole'un, Bordeaux Ateşkesi'nin ardından işsiz kalan birlikleriyle Provence'ı yıkıma uğrattığında ne olduğunu gayet iyi hatırladı.

Papa onu Avignon'dan uzak tutmak için Archiprêtre'i günahlarından bağışlayarak ve "Fransa kralının oğluymuş gibi"¹²⁵ kabul ederek tekrar tekrar papalık sarayında yemeğe çağırırdı. Üstüne üstlük ona 40.000 altın ekü değerinde bir hediye vermişti.

İki yıl sonra, şimdi, şehir bir kez daha fiilen kuşatma altındaydı ve şehre giriş çıkış trafiği neredeyse durma noktasına gelmişti. 1361'in Ocak ve Mart ayları arasında nehirdeki anahtar kalenin ele geçirilmesiyle cezbolan diğer askeri birlikler papalık şehrini yakından tehdit ederek Gaskonya'dan Provence'a girdiler "ve köprüyü öyle güçlendirdiler ki Avignon yönünde Burgonya'dan gelen yiyecek dolu gemilerin geçememesi sebebiyle saray ciddi bir kıtlık çekti."¹²⁶

1360'ın sonunda papa askerlere çekilmeleri ve bölgeyi terk etmeleri emrini çoktan vermiş ve kibirle bir cevap beklemişti. Haçlı seferi ilan edilmesine karar verilmiş ve Ostia kardinali de seferin önderi yapılmıştı. Ocak başında VI. Innocent bölgenin başlıca lordlarına mektup yazarak onlardan seferde yer almalarını istedi. 10 Ocak'ta Burgonya Dükü Philippe'e, Dauphiné valisine ve Savoie Kontu Amadeo'ya mektup yazdı. 17 Ocak'ta Fransa Kralı Jean'a "bir boksör veya atlet gibi" harekete geçmesini teşvik ettiği ve ona günahlarının affedileceği garantisini verdiği bir mektup yazdı.¹²⁷ Aynı zamanda Fransa'daki pek çok piskoposa ve şehre, onları "günahkârların kibir boynuzlarını kırmaya" davet ettiği mektuplar gönderdi. Papa aynı şekilde bakireler ve rahibelere yönelik zalim eylemlerle ilişkilendirdiği İmparator IV. Charles'a da mektup yazdı. Avusturya Dükü Rudolph'a,

Normandiya düküne, Armagnac kontuna, diğer pek çok Fransız asilzadesine, Cenova Doçu Giovanni Boccanegra'ya da mektuplar gönderildi. Bu, Innocent'ın papalığının dokuzuncu yılı kayıtlarının ilk sayfalarını, bu anlamda yüz civarında mektupla dolduran büyük ölçekli bir çabaydı.¹²⁸ Ancak yalnızca birkaçı, ebedi kurtuluşu garantileyen fakat bir askeri harekât için para vermeyi önermeyen papanın bu acil isteğine kulak verdi.

Bu acil durumda, birliklerinden ayrılmış olan Giannino ve takipçilerinin ne olduğunu düşünüp taşınacak zamanları bile olmadı. 2 Ocak 1361'de, Pont-Saint-Esprit'nin ele geçirilmesinden dört gün sonra, tüccar-kralın Neri d'Andrea Beccarini ve Rahip Federigo degli Ubaldini'nin de dahil olduğu bütün ev halkı Floransa kardinalinin sarayında tutuklandı. Bartolomeo di Pagno, Provence'taki Orgon'a kaçmayı başardı fakat bir süre sonra yakalandı. Daniello da kaçtı. Destegin azalmakta olduğunu hissedip Giannino'nun parasının, mallarının ve silahlarının hepsini bir gemiye yükleyip Rhône'dan aşağıya, denize doğru açılıp Venedik'e kaçmayı planlamıştı. Fakat yeterince gizlilik içinde kaçmayı başaramadı. Bir papalık mareşalince karada ve denizde takip edilen Daniello, Arles yakınlarında yakalandı. Çatışma çıkıp yaralandı. İki refakatçisi öldürüldü ve paraya, mallara, "Kâfirler Diyarı'ndan getirdiği" belgelere ve ona Giannino tarafından tayin edilen vekâlete, yani her şeye el kondu.¹²⁹ Avignon'a götürülüp hapsedildikten kısa süre sonra yaraları yüzünden öldü. Bu her halükârda, Napoli'de, olaydan bir yıl sonra Daniello'nun Venedik'teki "belli başlı arkadaşlarınca" gönderilen mektubu alan Giannino'nun okuduğu hikâye.¹³⁰

Papalık ve Fransa Krallığı'ndan bağımsız olmasına rağmen Provence bölgesi bile güvenli değildi. Papa, Provence Kâhyası Matteo (ya da Mattia) di Gesualdo'ya, onu topraklarına sığınanları yakalamaya zorladığı bir emir gönder-

di. Sonuç olarak 7 Ocak 1361 Perşembe günü sabah saat on civarında, Marsilya Papaz Vekili Giovanni di Caramanico, Saint-Maximin-la-Sainte-Baume'un Papaz Vekili ve Giannino'yu sima olarak tanıyan Pistoialı Luchetto ile birlikte silahlı on iki adamın eşliğinde Saint-Estève Kalesi'nde kendilerini tanıttılar. Caramanico, Montauban lordunu Giannino'yu teslim etmeye zorladı ve onu kâhyalık merkezi ve bölgenin başkenti olan Aix-en-Provence'a götürdü.

Giannino, kurulda kardinaller ve Provence kâhyası arasında varılan bir antlaşma altında, Matteo di Gesualdo'nun mahkûmu Aigues-Mortes'a getirmesi ve Paris'e götürülebilmesi için Fransa kralının valisi Beaucaire kâhyasına ulaştırması halinde en az 100.000 alacak olduğunu söylüyor. Fakat eğer Matteo mahkûmu idam ederse sadece beş yüz, eğer onu Provence'ta hapsedmeye devam ederse 50.000 florin alacaktı. Bu rakamların ne kadar gerçek olduğunu bilmenin hiçbir yolu yok. Fakat Matteo di Gesualdo'nun üçüncü seçeneği, Giannino'yu Aix-en-Provence'ta hapsedmeyi tercih ettiğini biliyoruz.

Fransa'nın o ana dek onu tanıyanlarca muhtemelen şüphe ve eğlenceyle karşılanmış tuhaf kralı şimdi bir kanun kaçağı olmuştu.

AIX-EN-PROVENCE'TA, HAPİSHANEDE

Giovanni di Caramanico, Giannino'yu gözaltına aldığı anda ona nazikçe davrandı ve kâhyanın ona hiçbir zarar vermeyeceğini söyleyerek onu rahatlattı ki aslında onun ortadan kaldırılması için çoktan beş yüz atlı ve bin beş yüz piyadeyi toplamıştı. Girişimine, bütün Provence'ın katılmasında ona ihtiyaçlarını sağlayıp ordusuna serbest geçiş hakkı vererek sözde Matteo yardım edecekti. Caramanico'nun iddia ettiğine göre utancın ve Dauphin'lerin Baux lordlarına

yardım etmiş Provençalılara verdiği hasarın intikamını almak ve I. Jean'ın Fransa Krallığı'nı fethettiği günde iyi bir ödöl kazanmak için bütün bunları kâhya yapacaktı.

Ertesi günün sabahında Giannino kâhyayla tanıştı ve Matteo di Gesualdo da ona benzer teminatları verdi. Bu, Provençalılar onu rahatlıkla ve zevkle ele geçirdiğinde şaşkınlığa uğramış olması gereken tüccarı doldurdu. Aix-en-Provence'ta bir kulede Monna Tora'nın gözetiminde, kılıcı ve hançeriyle, para ve mücevherlerin gizlendiği giysiler içerisinde her türlü olasılık göz önünde bulundurularak ağır-lanıyordu. Fakat gitmesine izin verilmiyordu.

Bu nazik davranışın amacı Giannino'yu yatıştırmak ve onu mümkün olduğunca özgürce konuşturmak olmalıydı. Fakat Saint-Estève'de onunla birlikte olan ve onu esir düşürenlerin hâlâ onunla ilgili ne yapacaklarını düşünüp tartıkları bilgisini ona veren refakatçi Giannino de' Bardi'nin ziyaretini kabul edebilirdi. Giannino aynı zamanda Aix vatandaşlarından da mektuplar aldı ve bu yolla yakında Fransa Krallığı'na sepetleneceğini öğrendi.

Gardiyanlarını şüphelendirmemek için oynamaya karar verdi. Giannino de' Bardi'nin yardımıyla kendi adına mektuplar yazacaktı. Bütün muhtemel müttefiklerine, yani ordularının bulunduğu Pont-Saint-Esprit'ye, arkadaşları olduğunu bildiği Avignon'a, Lombardiya'ya, Toscana'ya ve Napoli kraliyet ailesine ulaklar gönderecek, güvendiği bir hancıyı ayarladı. O ve refakatçisi, Aix'in önde gelen vatandaşları ve yerel yöneticilerini kâhyayla konuşturmak için harekete geçtiler aynı zamanda.

Vatandaşlardan oluşan bir delege, "Fransa kralını" elinde tuttuğunu reddeden fakat başka sebepler yüzünden bir yabancıyı elinde tuttuğunu kabul eden kâhyayı ziyaret etti. Fakat Aix sakinleri, kalbinin, dulken uzun yıllar kaldığı, yakınlardaki Sainte-Marie-de-Nazareth Manastırı'na konul-

masını vasiyet eden, Anjou hanedanının bir kızı olan Kraliçe Clémence'in anısına sadıktı. Onun oğlu kabul edilen bu adam hakkında daha çok şey bilmek istiyorlardı. Giannino bazı insanların onun yardımına koşması ya da en azından ne olduğunun tam bir açıklamasını isteyecek kadar meraklanması için yeterince heyecan yaratmakta başarılı olmuştu.

Burada ve her yerde, Giannino'nun anılarının onun meselesiyle ilgilenmiş olanların gerçek tutumlarını ne kadar yansıttığını bilmiyoruz. Çünkü onun iletişim ağının ne kadar geniş ve etkili olduğunu belirleyebilmemizin hiçbir yolu yok. Buna rağmen açık olan şey, desteği yeniden canlandırmaya çalışan (ve hâlâ galip gelebileceğini inanan) tüccarın da, işleri kontrol altında tutarken aynı zamanda bilgi toplayıp bir kargaşanın patlak vermesini önleyen kâhyanın da ihanet ve hile taktiğiyle meşgul olduğudur.

Bu temelde, kâhya yerel temsilcilerin mahkûmu ziyaret etme izninin reddedilmesinin zarar verici olacağına açıkça karar verdi. Fakat Giannino'ya (inanmış gibi davranmakta olduğu) gerçek durumunu anlatmamasını önerdi. Vatandaşlar ona yardım edemeyeceğinden bu sadece durumu daha da kötüleştirir dedi. Giannino da "Eğer benimle konuşmaya gelenler saygıdeğer insanlarsa, bunu azıcık bile olsun gizlemem. Fakat onlar halkın aşağı tabakasındansa, onları çağırmayın, çünkü ben kendimi onların alay nesnesi yapmak ya da kibirle boşa konuşmak istemiyorum,"¹³¹ dedi.

Şu ana dek muhtemelen bir kereden fazla olduğu gibi maskara yerine konmaktan korkmuştu ve yalnızca memurlar ile önde gelen vatandaşlarla konuşmak istedi. Bir halk ayaklanması fikri hiç aklından geçmedi. Doğal olarak kâhyanın elçisi Giovanni di Caramanico görüşme isteyenlerin "pek saygıdeğer olmayıp aksine her şeyi maskaralıktan başka hiçbir şeye çevirmeyecek türden olduğunu"¹³² derhal onaylayarak bu zayıflık işaretini yakaladı.

Provence'ta yaşayan, kralın yüksek yargıcı diye tarif edilen Arezzolu Giovanni Bisdomini, Provence'ın yüksek saymanı Floransalı Alamanno ve diğerlerinin de dahil olduğu nüfuz sahibi birkaç Toscanalı, ona kendini afişe etmemesini önerdikleri çünkü ederse Fransa'ya teslim edilme riskine gireceğini söyledikleri bir mektup yazdılar. Bu tavsiyenin amacı belki merhametten, belki de diğer Toscanalı tüccarlara karşı misillemelerden korkarak onu darağacından uzak tutmaktı.

Sonunda 12 Ocak'ta kırk Aix-en-Provence vatandaşı-ndan, yani müşavirler, yüzbaşı, kale sahibi, baş muhasebeciler, diğer memurlar ile tüccarlardan oluşan ve I. Jean'a hürmetle davranan bir delege grubu mahkûmu ziyaret etmeye gelip ona şöyle dedi:

Efendimiz, bu şehrin vatandaşları sizin Kral Louis ve Kraliçe Clémence'in oğlu olduğunuzu ve Fransa tacının sizin hakkınız olduğunu öğrendi. Bu yüzden burada gördükleriniz, olduğunuz söylenen kişi olup olmadığınızı sizden öğrenmek isteyen bu şehrin hepsini ve tüm Provencelıları temsil ediyor. Mademki annenizin Provence'ta, özellikle de Aix şehrinde tek bir aşkı ve bağlılığı vardı, bizim ve tüm Provencelıların amacı sizin hapsedilmemeniz, aksine bir kral olarak size layık olan şerefi almanız olduğu için kendinizi ifşa etmekten memnun olabilirsiniz. Bu yüzden biz gerçeği dile getirmekten memnun olmanız için yalvarmak istiyoruz.¹³³

Giannino özetleyerek kimliğini onayladı ve söylediğine göre vatandaşlar onun derhal serbest bırakılmasını istemek için kâhyaya gitti. Fakat kâhya, kral ve kraliçeye talimatları için mektup yazmak üzere zaman istedi. Vatandaşlar Napoli'den cevap beklenirken Giannino'yu "bir kral olarak onurlu bir biçimde" gözaltına alacaklarını söyleyerek onun kendi gözetimlerine verilmesini istedi, fakat kâhya bu isteği

reddetti. Bunun üzerine vatandaşlar Giannino'ya iyi muamele edileceği teminatını istedi ve kâhya da bu isteğe uydu.

Bu sırada Giannino'nun belgelerinin bütün kopyalarını elinde tutan Monna Tora onları halk arasında okuyup Giannino'nun serbest bırakılması ve ona pahalı hediyeler verilmesi isteklerini dile getiren pek çok Aix vatandaşına gösterdi. Giannino'nun betimlemesi aynı 1356 Ekim'inde kendini halka ifşa ettiği zaman Siena'yı anlattığı gibi, bütün şehrin onun hak ettiklerine ikna olduğu şeklinde. Fakat bu sefer ona istediğini yaptırtmayacak adamlarca hapsedilmiş bir haldeydi. Kâhya Napoli'deki hükümdarların kesin emirleri olmadan herhangi bir işlem yapmayı reddetti ve belgelerden haberi olunca (ona hâlâ güvenen) tüccarı onları göstermeye ikna etti. Tabii ki Giannino'nun belgelerine el koyuldu ve küçük kral onları bir daha asla görmedi.

16 Ocak'ta, o zamana dek muhtemelen onun bağlantılar ağı hakkında bilgi edinmek için Giannino'ya belirli bir manevra özgürlüğü sağlayan kâhya bölgeyi istila eden askerleri def etmede papaya yardım etmek için silahlı adamlar eşliğinde Aix'den yola çıktığında, yakalanmasının üzerinden bir haftadan fazla zaman geçmemişti. Hapishane düzeni birden değişti. Giannino iki halkayla ve ağır, demirden bir haçla bacaklarından zincire vuruldu. Yirmi üç gün boyunca gece gündüz bu zincirleri taktı. Fakat sonrasında sadece geceleri taktı ve bu 16 Temmuz'a dek sürdü.

Giannino'ya yumuşak davranma ve bilgi edinmek için onu yağlama zamanı geçmişti ve artık dışarıdan kimseyle görüşmesine izin verilmiyordu. Provence'taki geri kalan zamanında ulaklar gönderemiyor, mektup okuyup yazamıyor ya da ziyaretçi kabul edemiyordu. Kâhyanın onun başında bekleyen iki refakatçisi olan Martuccio ve Martino, toplamda 15.000 florin eden giysilerini, zırhlarını, silahlarını, parasını, kıymetli taşlarını, yani yanındaki her şeyi gasp etti.

Neyse ki hapis düzeni katılaşmadan önceki günlerde Giannino mühürlerini ve birkaç yüzüğünü Aixli güvenilir bir hancıya, Floransa topraklarından gelen birisi olup delle Mazze hanını işleten Montefioralleli Messer Francesco'ya ulaştırmayı başarmıştı.

Giannino hapisteyken Yüzbaşı Giovanni Vernee'nin yakalandığını öğrendi. Olayların bir versiyonuna göre Giannino'nun yakalanmasından bile önce Fransa kralının süvarilerince yakalanmıştı. Öte yandan Giannino'ya göre Vernee'nin yakalanması, karşılandıkları Pont-Saint-Esprit'ye haydutmuş ve papanın düşmanıymış gibi davranan silahlı bir çete yollayan papanın emri üzerine kendisinin yakalanmasından hemen sonra gerçekteşmişti şüphesiz olarak. Giovanni Vernee'nin bir gün dışarı çıkmasını bekleyip onu bir pusuda yaraladılar ve Avignon'a getirdiler. Daha sonra papa onu zehirle öldürecek olan Fransızlara teslim etti. Bütün operasyonun maliyeti 10.000 florindi.

Vernee'nin yakalanması, kiliseye karşı hareket etmedikleri, sadece "söz konusu G(iovanni)'nin hizmetinde Fransa Krallığı'nı gerçek ve doğal kralı için Fransa Krallığı'nı fethetmek istedikleri"¹³⁴ bilgisini vermek için papaya mektup yazan astlarını alarma geçirdi. Ayrıca papanın Avignon'da yakaladığı herkesin serbest bırakılmasını da talep ettiler. Provence kâhyası ve Aix şehir meclisine, eğer Giannino serbest bırakılmazsa Provence'ı işgal edip yağmalayacakları tehdidinde bulunarak onun serbest bırakılmasını ve Pont-Saint-Esprit'ye gitmesine izin verilmesini istedikleri bir mektup yazdılar. Fakat şehir meclisinin (Giannino'nun hikâyesine göre) onun bırakılmasını desteklemesine rağmen kâhya inatla reddetti ve hatta mektubun taşıyıcısını hapse attı. Kral hapiste, kumandanı ise ölmüşken başka hiç kimse destek sunmak için öne çıkmadı.

PAPANIN MEKTUBU

Fransız nazır Jacque de Bourbon, 1361 baharında askeri birlikler eşliğinde çeşitli sorunları, başta da Pont-Saint-Esprit'nin devam eden işgalini tartışmak üzere birkaç günlüğüne papayı ziyaret etti. Kral Giannino meselesinin de ajandada olduğunu sanıyorum. VI. Innocent 16 Nisan 1361'de Napoli kralı ve kraliçesine mektup yazdı. Fransız sarayının baskısıyla yazıldığı açık olan mektup hepsini II. Jean'ın (İyi Jean) isteklerini kabul etmeye ikna etmeyi amaçlıyordu. Mektubun tam metni burada:

İsa'nın takipçisi sevgili ve şerefli oğlumuz Kral Luigi ve kızımız Kraliçe Giovanna'ya selamet ve hayır duasıyla.

Her tür kötülüğe aç, insan ırkının, huzurun ve insanlığın barışının düşmanı ve hepsinden öte, mümin İsa'nın yorulmak bilmeyen zorbası her gün insanlar arasında skandallar yaratmak ve halkın iyiliğine karşı çıkmak için yeni yollar aramaktan vazgeçmiyor. Bir süre önce Siena vatandaşı, Guga soyadlı bir *Johannes*'in* aklına deliliğin yeni bir çeşidi olan fena bir fikir girdiği, bu fikrin acayip ve saçma iddialar uydurarak utanmaz söylevler ve düşüncesizce eylemlerle Fransa Krallığı'nın kendisine ait olduğunu dile getirerek kendini Fransa kralı ilan etmeye kalkıştıracak ve hâlâ da kalkıştırmakta olacak kadar derine işlediği haberini almış olmalısınız. Ve kötü ruhun telkiniyle uydurulduğundan hiç şüphe etmediğimiz böylesine sıra dışı bir fantezi, sağlıklı karar verebilen insanlar tarafından yalnızca küçümsenecek olmasına rağmen o yine de değil birkaç tane, bir sürü suç ortağı, müttefik ve böylesine olağanüstü bir deliliğin destekçilerini buldu. Aralarında, işlediği büyük suçlar dolayısıyla İngiltere'den sürülen *Johannes de Vernayo* adında (öğrendiğimiz kadarıyla) bir İngiliz şövalyesi de vardı. Söz konusu Johannes Guga lehine ve bu deliliğin örtüsü altında kendini "Fransa kralının yüzbaşı"ı

* Lat. Giovanni. —çn

olarak tanımlamaktan yüzü kızarmayarak bir askeri birlik topladı ve Fransa Krallığı'nı haince yakıp yağmaladı.

Nihayet, edindiği sahte unvan altında büyük bir saldırıyla aldığı Avignon yakınlarındaki *Codelectum* adlı kalede Fransa'nın meşhur kralı, İsa'nın takipçisi sevgili oğlumuz Jean'ın kuvvetleriyle olan bir çarpışmada tutsak edildi ve şimdi hapiste. Söz konusu Johannes Guga bundan kısa süre sonra Provence ilinizin şövalyesi ve kâhyası, sevgili oğlumuz asilzade Mattia di Gesualdo'nun kuvvetlerince yakalandı, aynı kâhya tarafından tutsak edildi ve şimdi o da hapiste.

Kardeş hayrı hevesiyle ve tam bir arzuyla, pek de önemsiz olmayan bir kan bağıyla bağlı olduğunuz kralın ve onun Fransa Krallığı'nın onur ve durumunu ilerletmek, Tanrı'nın uygun gördüğü ölçüde onun isteklerine uymak, onun meşru ve içten taleplerini karşılamak ekselanslarınızın şerefi olduğundan, sizden huzur istiyor ve size, dürüstlük sizi ikna etmekte başarısız olmayacağından onun isteklerini kabul etmenizi, asil idarenizin bize emanet edilmesi ve kralın memnun olması için sebebinin olması gibi tedbirlerle söz konusu kâhyanın söz konusu Johannes'e yönelik tüm tedbirleri almasını emretmenizi ısrarla tembih ediyoruz.

16 Nisan'da, papalığımızın dokuzuncu yılında Avignon'da verilmiştir.¹³⁵

Papa VI. Innocent'in mektubu, başka şeylerin yanı sıra, yakınlardaki Codolet şehrinden ziyade, Pont-Saint-Esprit'nin kendisine bağlı olduğu bilgisini sürdüren Giannino'nun verdiği bilgilerden kısmen ayrılan bir versiyon öne sürüyor. Fakat mademki Sienalı tüccarın o sırada diplomatik bir sorun oluşturduğunu kanıtıyor, o halde bizim amaçlarımız için özellikle önemli bir tarihi kaynak.¹³⁶

Papanın deyimiyle, "bu delinin" iddiaları çoktan ciddi zorluklara yol açmıştı ve daha fazlasına da sebep olabilirdi. Giannino'nun hapiste olmasına rağmen daha başka

“skandallara” yol açabileceği, başka bir deyişle, özellikle de Aix-en-Provence’ın, gördüğümüz üzere bilhassa huzursuz vatandaşları başta olmak üzere daha çok takipçi edineceği endişesine dikkat edin. Pont-Saint-Esprit hâlâ haydutların elinde olduğundan, eğer serbest bırakılırsa Giannino’nun oraya gidebileceği, güçlenebileceği ve saldıracak riski vardı. Ya halk o zaman onu kral olarak kabul etmeye başlasaydı ne olurdu? Askeri birlikler akın akın ona katılsalardı ne olurdu? Navarra kralı durumu kendi menfaati için kullanmaya karar verseydi ne olurdu? Bu riskler gerçektir.

Kral II. Jean’dan (İyi Jean) gelen bir isteği kabul eden papa, kendini aracı olarak sundu ve yetkisini Napoli’ye giden bir delegeye verdi. Luigi ve Giovanna’yı ikna etmek için onlara Fransa hükümdarıyla olan kan bağlarını hatırlattı. Anjou hanedanı Fransız hanedanının bir kolu olduğu için Giannino’ya verilecek herhangi bir ödünün onları da utandıracak imasını taşıdığından kayda değer bir hileydi. Fransa kralınca öne sürülen “meşru ve içten” istekler ne olmuş olabilir? Belki örnek bir ceza ya da daha muhtemel olarak mahkûmun Fransız adaletine teslim edilmesiydi.

Kontrolleri dışında olduğundan, Giannino’nun alıkoyulması için Aix-en-Provence’taki hapishaneyi ne Fransa kralının ne de papanın güvenli bulduğu çok belli. Böylece bu meseleyi nasıl halledeceği hakkında net bir fikri olmadığını gördüğümüz Napoli hükümdarlarınca takınılan tavrın odağı değişiyor. Giannino kendisine karşı hiçbir yasal suçlama olmadan hapiste kaldı ve bildiğimiz kadarıyla, muhtemelen davası da görülmedi. Fakat Luigi ve Giovanna’nın biraz karşılık almadan onu teslim etme niyetinde olmadığı kuvvetle muhtemel.

MARSİLYA’DA, HAPİSTE

Birkaç gün sonra papa Pont-Saint-Esprit’yi elinde tutan

askerlerle antlaşmayı başarinca Kral Giannino'nun durumunun önemi düşüşe geçmiş olmalıydı. VI. Innocent, onları Milanolu Visconti'lere karşı savaşında görevlendirmesi için Monferrato markisine para vererek bu tehlikeli komşulardan mayıs ayının başında kurtuldu. Markiye hizmet etmek karşılığında papadan 30.000 ya da 40.000 florin aldılar ve Giannino'nun anlattığına göre 2 Mayıs'ta Pont-Saint-Esprit'yi terk ettiler. "Orayı onlardan temizlemek"¹³⁷ 100.000 florinden fazlasına mal olmuştu.

Sonunda birlikler Provence'ta artlarında ölüm, kıtlık ve veba bırakarak gitti. Çoğu Alpler'i geçti ve diğerleri de yolları üzerinde tahribat bırakarak Marsilya ve Nice'e yöneldi. İki birlik "uzun süre boyunca sakinleri gasp edip yağmalayarak"¹³⁸ Rhône'da kaldı. Bu zararın şahidi ve hatta bir bakıma da sorumlusu olan Giannino hâlâ hapisteydi.

Yaz, Kardinaller Meclisi'nin, aralarında Giannino'nun, desteklerini kazanmaya çalıştığı üyelerinin de bulunduğu pek çok üyesinin ölümüne yol açan korkunç bir vebayla geldi. Veba Luca Tolomei, Girolamo Piccolomini, üvey kardeşi Neri d'Andrea Beccarini ve onlarla birlikte Giannino'nun pek çok arkadaşının da canını aldı. Şimdi gerçekten tek başınaydı. Bu sırada ölen bir diğer kişi, Giannino'nun mühürlerini emanet ettiği hancı Montefioralleli Francesco'ydu. Mühürler, erkek kardeşi, Aix papaz yardımcısı Sacco'ya gitti ve Giovanni di Caramanico'nun ellerine düştü.

Ölü sayısı azalmaya başlar başlamaz kâhya Matteo di Gesualdo gemiyle Napoli'ye gitmek üzere bütün ev halkıyla birlikte Marsilya yoluna düştü. Tarih 16 Temmuz 1361'di.

Giannino, Marsilya Papazı Caramanico'nun sarayındaki bir odada tutuluyordu. Matteo di Gesualdo'nun yerine Giannino'nun Melito kontu diye adlandırdığı üvey kardeşi Filippo di Sangineto getirilmişti. Fakat Provence'ın yeni kâhyası, Napoli'den buraya gemi yolculuğu yapmak için

çok hasta olduğundan Matteo di Gesualdo görevlerini yerine getirmeye devam etti. Bu nedenle bölgeye girip Arles'i kuşatan Kastilyalılarla ilgilenmek için derhal bölgenin başkenti Aix-en-Provence'a dönmek zorunda hissetti kendini.

Kâhya yoldayken Giannino kendisine yemek getiren askerden (Antonio adında Napolili biri) yeni kâhyanın çok hasta olduğu için iki yıl kadar gelemeyeceğini ve aynı zamanda kendisinin de gizlice Fransa Krallığı'ndaki Aigues Mortes'a gönderileceğini öğrendi. Giannino düşmanlarının elinde ne hale geleceğini bildiğinden Antonio'ya eğer ona yardım ve eşlik ederse 500 florin vereceği sözünü vererek kaçış planı yapmaya başladı.

13 Eylül 1361 gecesi saray uykuya dalar dalmaz Giannino çarşılarını, bir battaniyeyi ve bir havluyu birbirine bağladı ve pencereden sarkıtarak aşağıya indi. Antonio'yu kendisini beklerken bulmayı umuyordu fakat hiç kimse yoktu. Sabaha kadar bekledi ve sabah olunca başka ne yapacağını bilmediğinden limana indi. Limandan geçmek istedi fakat limanı terk etmek için bir izin belgesi olması gerektiğini söyleyerek hiç kimse ona yardım etmek istemedi. Giannino şehri terk etti ve ertesi geceye kadar ona tamamen yabancı bir manzarayı arşınlayarak kırlarda dolaşmaya başladı.

Hava çoktan karardığında Aziz Lawrence'a adanmış bir kiliseye vardı, fakat Papaz Yardımcısı Messer Fransese kapıyı açmayı reddetti. Avare tüccar hemen yakında uyudu. Ertesi sabah yine limandan geçmek istedi fakat ona bir kez daha Marsilya'daki uygulamanın, yetkililerce verilmiş yazılı bir izin olmadan hiç kimsenin limanı terk edemeyeceği yönünde olduğu söylendi. Giannino ismini daha sonra hiç hatırlayamadığı iyi bir kadının küçük hanına girdi.

Kendini Fransa kralı olarak tanıttı ve kadın onu nazikçe karşıladı. Bu arada peşine düşmeye başlamışlardı. Giovanni di Caramanico, Giannino'nun nerede olduğunu her kim

söylerse onu 50 altın florinle ödüllendireceği teminatını vererek Kastilyalıların gelişinden Giannino'nun sorumlu olduğu dedikodusunu yaydı. Onu kanun kaçağı ve taca isyan etmiş bir asi ilan etti.

Fakat kadın ya ona acıdığından ya da (Giannino'ya göre) bu kaçağın Fransa kralı olduğunda onu ödüllendireceği umuduyla onu gizli bir mahzende sakladı. Mahzendeyken 50 florini almak için onu ihbar eden bir ayakkabıcı tarafından görüldü. Giannino ele geçirildi ve kaçtığı saraya uğultulu bir kalabalığın arasından geçerek götürüldü. Giovanni di Caramanico, Giannino huzuruna çıktığı anda öfkeye kapıldı. Onun sakallarını yakaladı ve kökünden söktü. Ardından bıçağını çıkardı ve sapıyla Giannino'nun kafasına öylesine sert vurmaya başladı ki bıçağın sapı kırıldı. Daha sonra mahkûmun yüzünü defalarca yumruklayıp mosmor ve şiş hale getirdi. Marsilya vatandaşları papazlarının tutumunu uygun bulmadılar fakat Caramanico, Giannino'yu bacağında iki demir çubukla karanlık bir odaya kapattı. Mahkûm çubukların ağırlığını daha sonra hatırladı: Yirmi üç kiloydu. Elleri de bir çubuğa zincirlenmişti.

Giannino dört ay üç gün boyunca bu haldeydi. Demir derisini dağlayarak iltihaplanmasına neden oldu. Üç kez zehirlendi. Sadece gardiyanları yemek getirdiğinde ışığı görüyor, iğrenç yemek artıklarını alır almaz fener götürülüyordu. “Ve onu karanlıkta bıraktılar. Gece gündüz karanlıkta yedi, içti ve kaldı. Bir haşere ordusu, tam olarak bitler, ona üşüştüler.”¹³⁹

Şu andan itibaren Giannino taca karşı bir asi ve yeniden yakalanmış bir kaçak olarak yalnızca asılmaya uygundu. Fakat hangi suçtan? Ona göre Marsilyalılar neden alıkonulduğunu anlayamadıklarından onun tarafını tutmuştu. Giannino anılarında Caramanico'nun görevinden alınacağı ve mahkûmun sorumluluğunu kaybedeceği korkusuyla

idaresi hakkında Avignon'da duyduğunu ve diğerlerine de öyle anlattırdığını söylediği korkunç dedikoduları yaymaya başladığını ileri sürerek daha sonra olanlar için, küçümse-diği gardiyanını suçluyor. Bu, kraliyet görevlilerinin ken-dini yalnızca Fransa kralı ilan ettiği için Giannino'yu idam etmek gibi bir niyeti olmadığını göstermesi açısından kayda değer. Açıkçası bir halk ayaklanmasından korkuyorlardı. Böylece Giannino'nun hiç düşünmediği yeni bir siyasi ak-tör, yani halk meseleye dahil oldu. Fakat artık çok geçti.

Giannino "kardinaller ve diğer başrahiplerle gerçek bir fahişe gibi fiil-i livatada bulunmuş olmakla"¹⁴⁰ suçlanıyor-du. Üstüne üstlük Caramanico Marsilyalıları Giannino'nun yakalandığında yanında taşıdığını iddia ettiği sahte paralara göstererek onu Avignon'da kalpazanlık yapmakla suçlu-yordu. Bütün bunlara yemin etmeleri için çeşitli hapisshane gediklileri, suçlular ve muhtaçlar bulunmuştu. Caramanico ayrıca onu suçlayan mektuplar da ayarlamıştı. Fiil-i livata ve kalpazanlık. Tek eksik kâfirlik suçlamasıydı. Orta Çağ fiil-i livata, kalpazanlık ve kâfirliği, hepsi de doğaya karşı eylemler olarak görüldüğünden kavramsal yönden birbiri-ne çok benzer kabul ediyordu.¹⁴¹ Fakat kâfirlik, tüccarın, kendisinin Fransa kralı olduğunu iddia ederek hükümdarı küçük düşürmekle suçlanması şartına bağlanmıştı.

Giannino birkaç gün içinde halkın gözünde hain bir canavara, şeytanın bir piyonuna dönüştü. (Dante Alighieri'nin dolandırıcıları, kâfirleri, kalpazanları ve vatan hainlerini cehennemin en alt katlarına yerleştirmesi bir kaza değil.) Giannino'nun belge sahteciliğinden de suçlanmıyor olması tuhaf. Muhtemelen o kısmı atlamışlardı.

Birinin olağanüstü tedbirler almak adına halk desteği-ni edinmek için düşmanını bir canavara dönüştürmesinin denenmiş ve doğru yolu o kadar iyi işlemişti ki onun neyle meşgul olduğunu keşfeden Marsilyalıların çoğu onun yakıl-

mış, kaynatılmış, vahşi atlarca sürüklenmiş ve çarkta parçalanmış olduğunu görmeye hazırды. Onu “Fransa Kraliçesi Giovanna”¹⁴² diye adlandırarak hakkında bayağı şarkılar yaptılar.

Suçluların en kötüsüyümüş gibi davranılmasına rağmen Giannino Aziz Louis’nin soyundan gelen bir hükümdar olduğu inancını asla kaybetmedi. Aziz-kralın 1240’ta hapsedilmesiyle kendi durumu arasında belirgin bir paralellik kurmasa da şehitlikle yüzleşmeye hazır olup sakın kalarak ve Tanrı’ya şükredip yükünü sabırla taşıdığını öne sürerek üstü kapalı olarak onu kastediyora benziyor.¹⁴³

Kesinlikle bir kraldı fakat bir kısmı da her zaman bir tüccardı. Bir gece Giovanni di Caramanico beklenmedik biçimde kılıçlı iki asker eşliğinde onu suçlarını itiraf etmeye zorlamak için geldi. “Senin tarafından söylenmiş ve yapılmış bu şeylerin hepsini kötü niyetle tamamen senin yapıp emrettiğini ve sahte mühürler bastırdığını kendi iradenle itiraf etmeni istiyorum. Eğer bunları söylemeyi reddedersen el ve ayaklarını kesecek ve seni denize attıracağım.”¹⁴⁴

Böylece Giannino’nun defalarca son derece umarsız bir şekilde bahsettiği mühürler birdenbire mesele olmuştu. Kral I. Jean bir kez daha kendini savunmayı deniyor:

Doğru olmayan, benim tarafımdan asla düşünülmemiş olan bir şeyi itiraf etmemi benden nasıl istersin? İstedigin her şeyi söyledigimi farz et. Hiç kimse inanmaz. Çünkü beni senatör çağırttı ve beni orada onunla konuşurken, mektuplar yazılırken görenler, Roma’da mektup yazan senatörler ve bana danışmanlık etmekle görevlendirilmiş Siena vatandaşları var.¹⁴⁵

Yani onun gözünde Cola di Rienzo’nun varlığı, aynı Sienalı hemşerilerince kabul edilmesi gibi çok büyük bir kanıttı. Fakat belli ki bu boğazına sarılıp bıçağını savuran ve

“Eğer söyledigim şekilde itiraf etmezsen seni derhal öldürteceğim,” diyen Caramanico’yu ikna edemedi. Böylece hem kral hem de kalpazan olan zavallı Giannino “Söylememi istediğin her şeyi yaz,”¹⁴⁶ diyerek teslim oldu.

Ertesi sabah pek çok Marsilyalının katıldığı bir meclis toplantısı çağrısında bulundu ve onlara ruhunun yükünü hafifletmek için bunu yaptığını söylediği Giannino’nun itirafını okudu. Meclis onun idam edilmesine karar verdi fakat yan odada kilitli olan Giannino bağırarak hepsinin yalan olduğunu, itirafın zorla yaptırıldığını söylemeye başladı. Karar askıya alındı. Gardiyanları gün boyunca ona yemesi için hiçbir şey vermedi “ve eğer daha önce ona kötü davrandıkları söylenebilirse, artık daha da kötü davranıyorlardı.”¹⁴⁷

NAPOLİ’DE, HAPISTE

Giannino’nun tüm arkadaşları ortadan kaybolmamıştı. Muhtemelen onu Fransa’ya teslim etme fikrini gitgide daha cazip bulmaya başlayan Caramanico nasıl devam etmesi gerektiğini düşünürken, Giannino’yu dürüst, namuslu birisi olarak bilen ve Provence’ta yaşamakta olan Toscanalı tüccarlar, Marsilya şehir meclisinden tüccar hemşerilerinin doğrudan kral tarafından yargılanması için onun huzuruna götürülmesini isteyerek araya girdiler. Gerçekten de Provence kâhyası Matteo di Gesualdo 16 Ocak 1362 akşamı Napoli’ye yelken açtığında Giannino da gemideydi.

Geminin kaptanı Toulonlu Jean Bourguignon Marsilyalılardan Giannino’yu güvenli ve sağlıklı bir şekilde krala ulaştırması emrini aldı. Sonunda kelepçeleri çıkarılmıştı fakat geminin en pis kokulu, en karanlık, en kirli köşesine kapatılmıştı. Mahkûmun peksimet, sirke ve Sardunya peyniri dışında hiçbir şey yemediği yolculuk otuz üç gün sürdü.¹⁴⁸ O kadar çok biti vardı ki bütün gemiyi onlarla doldurmuştu.

19 Şubat 1362 akşamında kâhya onu (bugün Maschio Angioino olarak bilinen) Castelnuovo'da Napoli Kralı I. Luigi'nin huzuruna çıkardı.¹⁴⁹ Giannino'nun gömleği yoktu, arkası çıplaktı. Çorapları ve ayakkabıları lime lime olmuştu ve bitler onu canlı canlı yiyordu. Napolili Luigi ona "masallar ve bir askeri güçle ortaya çıkıp Fransa Krallığı'nın efendisi olmayı istemesinin"¹⁵⁰ sebebini sordu.

Giannino ona beşikteki değişim hikâyesinden bugüne kadar olan her şeyi anlattı. Kral dinledi ve sonra ona baktı. Giannino'ya acıdı ve onu düzgünce giydirmesi için Ceneviz kumandanı Manuello'ya verdi. Tüccar-kral kralın sarayında üç gün boyunca gözetim altında kaldı. Daha sonra onu 22 Şubat'ta diğer mahkûmlarla bir arada kalacağı Vicaria hapishanesine yollayan hâkim Pierre de Charly karşısına çıkarıldı. Orada ayaklarına, bacaklarına ve ellerine bir kez daha demirler bağlandı ve boynuna bir direğe bağlı olan ağır bir zincir geçirildi. Sekiz gün boyunca ne yatağı ne de giysisi vardı. Daha sonra kral ona rahat bir döşek ve yeni giysilerle, yemesi ve içmesi için güzel şeyler gönderdi.

Giannino'nun mahkûmiyet şartları iyileşmişti. Ziyaretçi kabul edebiliyordu ve onu teselli etmeye çeşitli beyefendiler geliyordu. Bu arada başka şeyler onun lehine gitmeye başladı. Giannino, Matteo di Gesualdo'nun, işlediği zimmete geçirme ve dolandırıcılık suçları hakkında hesap vermek için yeni kâhya tarafından nasıl çağırıldığını, nasıl deniz yoluyla kaçtığını ve en sonunda nasıl yakalandığını keyifle ve son derece ayrıntılı olarak kaydediyordu.

Bütün yolculuklarından sonra Giannino şimdi birkaç akrabası ve hemşerisini görebiliyordu. Bartolomeo di Francesco Baglioni ona her gün yiyecek ve içecek ile giyecek bir şeyler göndererek onunla ilgilendi. Sienalı Toschetto ona ağır bir manto verdi. Don Nicola adlı bir rahip onu ziyaret etmeye geldi ve diğer pek çok Sienalı da "onu onurlandır-

dı.”¹⁵¹ İşler gerçekten düzeliyordu. Giannino, kralın şahsi gemisi Galea Rossa’nın 27 Şubat’ta Katalan korsanlarca hükümdarın gözleri önünde yakılışını Vicaria hapishanesinden izlemekten memnuniyet duymuş olmalıydı.

Giannino artık daha iyi durumda olduğundan ve yine düzgünce giyinip yemek yiyebiliyor, ziyaretçi kabul edebiliyor olduğundan yeniden cesaretlendi. Kral Luigi’ye ne Provence’a ne de Napoli Krallığı’na karşı suç işlediğini belirten, onu serbest bırakmasını rica eden pek çok dilekçe yazdı. Kral Luigi ve erkek kardeşleri Roberto d’Acaia ve Filippo di Taranto ile Kraliçe Giovanna, Napoli başpiskoposu ve kralın kız kardeşi Margherita d’Andria’ya da mektuplar yazdı. Hepsinden, elinden alınmış mücevherlerin, incilerin, paranın ve belgelerin ona geri teslim edilmesi için müdahale etmelerini istedi.

Tüccar başından geçenleri kaleme alma fikrini bu süre zarfında edindi. Muhtemelen şubatın sonu ile 27 Mart 1362 arasında yaptı bunu. Çünkü o tarihte bütün dilekçeleri gönderilmiş olan Giannino derin bir soluk aldı ve şöyle yazdı: “Ve burada bitiriyoruz. Neler olacağını, işlerin nasıl gideceğini görecek ve yazmaya devam edeceğiz.”¹⁵²

Tüccar takip eden ayları Napoli’deki öğrenebildiği olayları kaydetmekle geçirdi. Örneğin bize Castel Nuovo’da 4 Nisan 1362’de başlayıp sekiz gün süren bir toplantıdan ve kralın Castel dell’Ovo’da tutsak ettiği Dıraç Dükü Luigi’nin serbest bırakılmasından bahsediyor.

Daniello’nun ölümünü ve onun gözetiminde bıraktığı her şeyin kaybolduğunu da öğrendi. Haberler onun üzerinde yıkıcı bir etki bırakmış olmalıydı. Fakat Giannino tüccarlık eğitimini unutmamıştı ve derhal kendinden çalınan her şeyin bir envanterini çıkarmaya koyuldu.

8 Nisan 1362’de Siena yönetiminin ulağı Pasquino’nun

getirdiği, karısı ve çocuklarından gelen bir mektup aldı. Kutsal Perşembe 13 Nisan'da ulak onun cevap mektubunu götürdü. Aynı gün Napoli kralının görevlendirdiği bazı Sienalılar da gitti. 2 Mayıs'ta Giannino kendisine inanmayan bir Fransız şövalyesiyle kavga etti. 17 Mayıs'ta da başka mektupları Siena'daki ailesi ve arkadaşlarına götürən Casole di Volterralı Tommè diye birisine emanet etti. Siena ve Provence'taki arkadaşlarına, her mektubun gönderildiği ve alındığı tarihleri, adreslerin ve ulakların isimlerini titizlikle kaydederek yazdı da yazdı, yazdı da yazdı.

24 Mayıs'ta Kral I. Luigi öldü. On gün sonra, 3 Haziran'da Giannino dul kraliçeye, Napoli başpiskoposuna, Roberto d'Acaia ve Filippo Taranto'ya yeni bir dilekçe gönderdi. Kraliçe meseleyi her ikisi de ölen kocasının erkek kardeşleri olan iki prenze iletti. Giannino hazıranda pek çok Sienalıya mektup yazdı ve Dıraç dükünün 21 Haziran'daki ölümünü kaydetti. Aynı gün kraliçe, Giannino'nun kralın öldüğünden beri girdiği masraflar için yirmi iki tarì* ve bundan böyle de her ay on iki tarì tazminat almasına karar verdi. Giannino, yine hali vakti yerinde bir tüccar olarak kendisine bakmış ve paralarını emanet almış olan hancı Bergamolu Bartolomeo ile olan hesabını kapattı. Bartolomeo, Giannino'nun kendisine olan yirmi sekiz carlino** borcunu düşmedi ve otuz yedi carlinoyu Giannino'ya bırakarak hama bir carlino verdi.

Kraliçe Giovanna 1362 Ekim'inde ödenmeye başlanacak olan otuz altı carlini aylıkla onu 2 Temmuz 1362'de Vicaria hapishanesinden Castel dell'Ovo'ya naklettirdi. Giannino, Castel dell'Ovo'nun sahibi Torello Falconari'nin gözetimine bağlanmıştı: "Ve burada, içeride zincirlendim."¹⁵³

* Napoli Krallığı'nda kullanılan bir madeni para. -çn

** Üç carlino bir tariye eşittir. -çn

KRALIN HAZİNESİ

1362'nin nisan ayında Giannino Avignon'dayken sahibi olduğu ve Daniello'ya emanet ettiği her şeyin bir envanterini derledi. Toplam 61.512 florin değeriyle gerçek bir hazineydi. Fakat bu hesaplama birkaç hata içeriyor ve taca hiçbir değer biçilmiyor. Üstüne üstlük Giannino'nun ceketinin içine diktği para ve mücevherlerin 15.000 florinlik değeri de var. Envanter kendi krallığına olan inancının maddi sembollere nasıl dönüştürüldüğünü açıkça gösteriyor ve Sienalı tüccarın mali kaynakları (yeni basılmış hatırı sayılır miktarda Venedik dükası vardı) ile askeri hareketinin lojistik örgütlenmesi hakkında bize bilgi veriyor. Fakat Giannino bu hazinenin tadını 1360 Haziran'ından Aralık'ına kadar, yalnızca birkaç ay çıkardı.

Envanter kati bir sıralamayla maddelenmiş. Nakit para ilk sırada, hatta taçtan bile önce geliyor. (Muhtemelen onunla taç da satın alınabileceği için.) Daha sonra pahalı giysiler, silahlar, zırhlar, at eyerleri, masa takımları, mutfak gereçleri, halılar, sandıklar ve ordugâh için bavullar geliyor. Hepsi tamamıyla burada.¹⁵⁴

Burada adı geçen Giannino'nun Avignon'da kaybettiği tüm para ve mallar ile papalık mareşalinin el koyduğu ve adı geçen Daniello'nun 1361 Ocak ayında elinde bulundurduğu şeyler sırayla yazılacak.

[1] İlk olarak yeni *da mezzo quarro*¹⁵⁵ dükası birimindeki 25.000 bin altın florin.

[2] Kabartma figürlerle süslenmiş, iki kilogram ağırlığında, yirmi dört ayar saf altından taç. Bu figürler Fransız hanedanının kökeni olan, cennetten gelen ve Flovus Roma'dan kaçtığına bir meleşin Radicofani'deki kutsal bir münzeviye verdiği sancağı taşıyan Roma İmparatoru Konstantin'in torunu Flovus'tan itibaren gelmiş geçmiş tüm Fransa krallarından oluşmaktaydı. Ardından Kral Pip-pin ve Charlemagne gibi erdemli olan diğer meşhur kral-

ların hepsi ile Kral Aziz Louis, Kral Güzel Philippe, Kral X.Louis ve diğerleriyle birlikte toplamda on iki kral gelmekteydi. Hepsi tacıyla kendi tahtında oturmuştu ve her birinin başında aynı saf altından bir zambak vardı. Taçta küçük çengeller bulunmaktaydı.¹⁵⁶ Böylece çıkarılıp takılabiliyordu. Aynı zamanda miğfer veya açık miğfer¹⁵⁷ ya da başlık üzerine ve daha sonra da ipek bir kep üzerine de takılabilmesi için böyle yapılmıştı. Bu taç, üzerine daha önce bahsi geçen kâhya tarafından alınan mücevher ve incilerin monte edilmesi haricinde tamamen bitirilmişti.

GIYSİLERİM (*DI MIO DOSSO*) VE ZIRHIM

[3] İlk olarak, üç uzunlukta, değerli taşları ve büyük incileri, altın tokası ve gümüş yaldızlı büyük düğmeleri olan, ermin kaplı altın kumaştan bir kaftan [*robba*]. Bu kaftanın maliyeti 1.200 altın florindi.

[4] Bir de üç uzunlukta, büyük altınlar ve halkalarla süslenmiş, bir süslemeyle ötekisi arasında lason ve Herkül'ün altın postu aramak için Tesalya'yı terk etmesi, Herkül'ün Medea'yı kaçırmaması ve büyük Truva Savaşları'na katılmasının resmedildiği inci nakışları olan, üzerinde kaliteli ermin kaplama bulunan kırmızı bir kaftan. Napoli tarzındaydı, kıvrımlıydı. Gümüş yaldızlı ve mineli büyük düğmeleri vardı. Bu kaftanın maliyet 2.600 altın florindi.

[5] Bir de kan kırmızısı menekşe [*di sanguigno di viola fino*] rengine, üç uzunlukta, gri kürk¹⁵⁸ kaplamalı, yaldızlı düğmeleri olan, altından balıksırtı desenli bir kaftan. Bu kaftanın maliyeti 120 altın florindi.

[6] Bir de üç uzunlukta gri yün kaplamalı, kumaş düğmeli koyu mor bir kaftan. Bunun maliyeti 60 altın florindi.

[7] Bir de biri altın kumaştan, düğmeleri yaldızlı diğer üçü kaliteli kalın ipekten,¹⁵⁹ altın ve inci işlemeli, işlenmiş gümüşten düğmeleri olan, sırasıyla mavi, kırmızı ve yeşil, toplam dört ceket. Hepsi 450 altın florine mal oldu.

[8] Bir de ikisi kırmızı, ikisi mavi, ikisi yeşil, toplam altı parça, kaliteli kalın ipekten ve ikisi kırmızı, ikisi mor, ikisi kan kırmızısı pembemsi menekşe [*di viola sanguigno rosato fino*] rengine, altı parça Fransız kumaşı ile çeşitli renk-

lerde kaliteli, altı parça altın işlemeli Tatar kumaşı. Hepsi 1.200 altın florine mal oldu.

[9]Bir de biri incili ve altın mineli, diğer ikisi değerli taşlar, inciler ve altın mineyle süslü, altın iplikten yapılmış üç kemer. Hepsi 2.600 altın florine mal oldu.

[10]Bir de altın topuzlu, kabızlı ve tokalı üç kılıç ile kırmızı, mavi ve yeşil renkte kalın ipek kaplamalı kınlar. Benzer biçimde, kılıçlar için incileri, altın minesini ve kıymetli taşları olan üç kemer ve kılıçlar gibi yapılmış üç hançer ile üç çift yaldızlanmış güzel bir mahmuz. Hepsi 2.260 altın florine mal oldu.

[11]Bir de kendim için üç adet zırh. Üç at için birincisi deniz kabuğu şekilli çelik plakalardan, ikincisi örgü zırhtan, üçüncüsü deniz kaplumbağası kabuklarından yapılmış, gümüşle ve yaldızlı pirinçle süslenmiş üç örtü. Kendim için zırhımın üzerine giymek üzere üç kalkan ve kalın ipekten yapılmış üç tulum. Tulumların birincisi her ışının ucunda bir yıldızın işli olduğu, on iki ışınlı bir güneşe benzemesi için merkezinde bir yüz bulunan, üzerine altın zambaklar işlenmiş mavi, kalın ipekten, ikincisi balıksırtı desenine sahip, kırmızı, kalın ipekten, üçüncüsü dikey düzenlenmiş desenleri olan, yeşil, kalın ipekten yapılmış. Üç kalkan benzer biçimde yapılmıştı. Dahası, örtüler için üç dizgin, atlar için aynı kalın ipekten üç eyer, altın süslemeli ve zambak kabartmalı, hepsi ipek ve kalın ipekten kayışlar, üst kayışlar, *posole*¹⁶⁰ ve göğüs zırhları. Ayrıca üç büyük bayrak. Mavi, ince ipekten,¹⁶¹ altın zambaklı, tulumlar ve kalkanlarda olduğu gibi merkezinde güneş ve yıldızların bulunduğu iki flama, kafam için üç açık miğfer, üç miğfer ve her bir miğferin üstünde on iki küçük yıldızlı ve on iki ışınlı bir yıldız gibi yapılmış pirinç yaldızlı birer sorguç. At için bir örtü ve kendim için altın rengi kumaştan, papağanlı bir tulum. Üç binek atı için üçer eyer ve dizgin, semerler için kayışlar, incili ve gümüş yaldızlı harfleri olan, büyük atları gibi göğüs zırhları. Yukarıda bahsedilen her şey, işçilikle beraber toplam 3.200 altın florine mal oldu.

ALTIN, GÜMÜŞ, PİRİNÇ, BAKIR VE DEMİR ARAÇ GEREÇLER

[12] İlk olarak, yüzde elli altın alaşımli, mine ve kabartmalarla süslenmiş iki kâse. Aynı altın alaşımından, mineli iki büyük tabak, hepsi de aynı altın alaşımından yapılmış, yiyecek dilimlemek için altı büyük tabak, altı çorba tabağı, altı küçük çorba tabağı, altı kaşık, altı çatal. Tüm bunlar on dokuz kilogram ağırlığındaydı ve kilo başına 50 altın florine mal oldu. Toplamda hepsi 2.100 altın florine mal oldu.

[13] Bir de el yıkamak için yedi kilogram ağırlığında, gümüş yaldızlı, mineli iki leğen, iki kilogram ağırlığında, gümüş yaldızlı, mineli iki sūrahi, beş kilogram ağırlığında, gümüş yaldızlı on iki şarap kadehi [*nappi*], dört kilogram ağırlığında, gümüş yaldızlı iki şeker kutusu. Bunların hepsi de figürlerle ve güzel işçilikle minelenmişti. Kilogram başına 12 altın florine mal oldular ve toplam maliyetleri 624 altın florine yükseldi.

[14] Bir de el yıkamak için on beş kilogram ağırlığında dört gümüş leğen, otuz kilogram ağırlığında sekiz gümüş tabak, yiyecek doğramak için kırk beş kilogram ağırlığında elli gümüş tabak, yirmi üç kilogram ağırlığında, yüz adet, küçük, gümüş çorba tabağı, dokuz kilogram ağırlığında yüz gümüş kaşık, beş kilogram ağırlığında yüz gümüş çatal, kırk beş kilogram ağırlığında, ortası mineli, küçük, yüz gümüş şarap kadehi, dokuz kilogram ağırlığında, mineli, yüz gümüş şeker kutusu, on iki kilogram ağırlığında, bir *mitadella*¹⁶² hacminde on iki gümüş sūrahi, sekiz kilogram ağırlığında, bir *mezzetta* hacminde on iki gümüş sūrahi, on dört kilogram ağırlığında, bir *mezzo quarto* hacminde altı sūrahi, on bir kilogram ağırlığında, mineli, elli gümüş şamdan, yirmi üç kilogram ağırlığında, *doppiieri*, yani meşale olarak kullanılmak üzere büyük, dört gümüş şamdan, ayak yıkamak için dokuz kilogram ağırlığında, iki gümüş leğen. Bütün gümüş işleri gerekirse büyük ve küçük minelemlerle ve minelerin olduğu yerlerde altınla yapılmıştı. Söz konusu cisimler toplamda iki yüz seksen üç kilogram ağırlığındaydı ve kilogram başına 8 florine mal oldu. Toplam maliyet 5.000 altın florine yükseldi.

[15]Bir de kabul odası ve yatak odasında bulundurmak için, her biri dokuz kilogram ağırlığında, büyük, on iki pirinç leğen ve leğenlerin, her biri yirmi üç kilogram ağırlığında, on iki gümüş kaidesi, el ve ayak yıkamak için, her biri beş kilogram ağırlığında, küçük, on iki pirinç leğen, içinde el yıkayacak su bulundurmak için, her biri dört kilogram ağırlığında elli *misciarobbe*, masaların üzerine koymak için toplam kırk beş kilogram ağırlığında, iyi işlenmiş yüz pirinç avize. Tüm pirinç işleri toplam dört yüz yirmi altı kilogram ağırlığındaydı. Her kırk beş kilogram başına 15 altın florinle toplam maliyet 141 altın florine çıkıyor. Leğenlerin demir kaideleri iki yüz yetmiş iki kilogram ediyordu. Her kırk beş kilogram başına 5 altın florinle toplam maliyet 30 altın florine yükseldi.

[16]Bir de toplam yedi yüz yirmi altı kilogram ağırlığında, et pişirmek için altı büyük kap, on iki tava, on iki bakır kazan, on iki kepece, on iki bakır pişirme kaşığı. Her kırk beş kilogram başına 8 florinle toplam maliyet 128 florine yükseldi.

[17]Bir de kaplar için büyük, altı demir sehpa, et pişirmek için yirmi demir şiş, ateşi ayarlamak için büyük, on iki gümüş çatal, ateşe odun atmak için on iki ocak ayaklığı, balık pişirmek için on iki demir ızgara. Bu demirlerin hepsi beş yüz kırk dört kilogram etti. Her kırk beş kilogramına 5 altın florinle toplam maliyet 60 altın florine yükseldi.

[18]Bir de dışı cilalı keten kumaşla kaplı, içi yıldızlar ve altın zambaklarla süslü, maviye boyanmış pamuk döşeli, kaliteli çarşafı, ince ipekten ve gri yün kaplamalı kalın ipekten örtüleri olan, dört kuş tüyü yatak, sekiz tanesi at sırtında taşınmak üzere demir Fransız mücevher kutuları, dışı *guarnelloyla*¹⁶³ kaplı, için keten kumaş döşeli on saha çadırı [*trabacche*]. Her bir çadır ve büyük hükümdar çadırı halatlar ve diğer gerekli eşyalarla donatılmıştı. Bunların hepsi Venedik'e sipariş verilmişti. Avignon'a nakledilerek toplamda 8.500 altın florine mal oldular. Yahudi Daniello ele geçirildiğinde, diğer şeylerle birlikte onlara da papanın mareshalince el konmuştu.

[19]Bir de her biri on iki *braccia* uzunluğunda on iki masa örtüsü, elli havlu ve elli küçük havlu toplam 300 altın florine mal olmuştu.

[20]Bir de gümüş yaldızlı ve mineli bağcıkları,¹⁶⁴ ipek büzme ipleri, üzerine güzel figürler işlenmiş, hepsi de gümüş yaldızlı ve mineli olmak üzere, ikisi oymalı fildişinden, ikisi kristalden, ikisi mercandan, ikisi yeşim taşından tutacakları olan, her biri kırmızı, mavi ve yeşil kalın ipek kaplamalı, her birinde iki büyük bıçak bulunan altı bıçak kılıfı ve bir tane de masada keserken kullanmak için küçük bir bıçak. Hepsi 120 altın florine mal oldu.

[21]Bir de kaliteli iki gümüş salata kâsesi ve bir büfeyle, kabartma figürlü, küçük bir gemi şeklindeki gümüş bir kap. Küçük geminin masaya koymak için el arabası gibi tekerlekleri vardı ve on bir kilogram ağırlığındaydı. İşçilik dahil toplam maliyet kilogram başına 30 altın florinle 750 altın florine yükseldi.

Bütün bunlara daha önce kaydedilenlerle birlikte, papanın mareşali Yahudi Daniello'yu ele geçirdiğinde el kondu. Aynı zamanda diğer sayfada not edilen şeyleri de aldı.

[22]Bir de 500 altın florine mal olan elli Tatar halısı.

[23]Bir de 60 florine mal olan, araç gereci saklamak için kullanılan, demirle çevrili yirmi ahşap sandık.

[24]Bir de 150 altın florine mal olan, araç gereci koymak için kullanılan, içi keten kaplamalı, büyük, yirmi deri valiz.

[25]Bir de papanın ele geçirdiği Aragon kardinaline emanet ettiğim 3.000 mezzo quarro düka.

[26]Bir de Provence'a gitmeden önce Avignon'da Sienalı Neri d'Andrea Beccarini'ye tahvil satın alıp Siena'ya gönderebileceği, 1.000'ini karım ve çocuklarıma verip, 500'ünü borçlarının ödenmesi için evine göndermek üzere kendine hediye olarak alacağı 1500 altın florin bıraktım. Neri 1361 yılında Avignon'da hapisteyken öldüğü için bu döviz faturasını alıp alamadığını ya da paraya papanın mareşalince el konup konmadığını bilmiyorum.

GIANNINO'NUN SONU

Giannino di Guccio hakkındaki bilgimiz 1362 Ekim'inde bitiyor. Onu son görüşümüzde Castel dell'Ovo'da, Kraliçe Giovanna'nın mahkûmuydu. Ona ne oldu? Serbest bıraktığını ve hayatının son yıllarını ailesiyle geçirdiğini düşünmek istiyorum. Görünüşe göre, Siena'da Giannino'nun özgürlüğü ve birkaç bin altın florin karşılığında iddialarından vazgeçtiği dedikodusu hâkimdi.¹⁶⁵ Böyle düşünmek hoş olurdu fakat gerçek hayatta işler nadiren bizim istediğimiz gibi gider.

Onu aynı zamanda o sıralarda Avrupa'da yaşayan çeşitli "Johannes Gucii"ler arasında da arayabiliriz. Bir tanesi 1363'te Floransa Katedrali'ndeki bir kilise heyeti üyesiydi. Bir diğeri, aynı yıl papa için Barselona'da çalışan bir tüccardı. İnsan isimleri avına çıkmak bizi bundan daha öteye götürmüyor.¹⁶⁶

Maalesef hiçbir şey bilmiyoruz. Ölümü muhtemelen hakkında edindiğimiz en son bilgiden pek de uzun olmayan bir süre sonra gerçekleşti. Kesin olan tek şey 1369'da dul eşi Necca onun vasiyetini yerine getirdiğinde tüccar-kralımızın çoktan ölmüş olduğu.¹⁶⁷

Ondan, hayat hikâyesini yazıp bize anlatmakla meşgul olduğunu hayal ederek ayrılalım.

ALTINCI BÖLÜM

TARİHTE, EFSANEDE VE EDEBİYATTA GIANNINO

*È mai possibile—brontolava
[il re d'Inghilterra] un po' fra sé e sé,
un po' rivolgendosi ai suoi milordi
che ci siano al mondo dei pazzi
che fanno concorrenza ai sovrani?*

Dünya'da hükümdarlarla yarışmaya çalışan, aklını yitirmiş insanların olması pek mümkün mü diye mırıldandı İngiltere'nin kralı, yarı kendi kendine konuşarak yarı da asilzadelerine sorarak.

-Guido Edoardo Mottini,
Il romanzo di Giannetto Parigi re di Francia

KRAL GIANNINO GERÇEKTEN VAR OLDU MU?

İlk beş bölümde bir hikâyeyi basit biçimde naklettim. Bize aktarıldığı şekliyle birincil kaynak hakkında (meşhur *Istoria del re Giannino di Francia*) yorumlar yaparak ya da belli sebeplerle ondan ayrılarak Kral Giannino'nun kariyerini takip ettim. Çeşitli yerlerde benim kurgum Giannino'nun anılarında aktardıklarından farklılık gösteriyor. Örneğin o,

öne sürdüğü şeylerin düpedüz kanıtladığı gibi bir kalpazan olmasına rağmen, kalpazan olduğunu asla kabul etmiyor. Bu noktada, hikâye anlatıldı ve eğer dilerseniz okumayı burada bırakabilirsiniz.

Fakat merakı cezbedilenler, hikâyeyi okudukça cevaplanmamış sorularla baş başa kalan okurlar ve tabii ki sadece hikâyesiyle değil, problemleri sebebiyle tarihi seven herkes daha fazla araştırmayı hak ediyor. Agatha Christie'nin romanlarında dedektif karmaşık bir vakanın düğümlerini çözerek ve kesin bir netlikle katilin kim olduğunu kanıtlayarak son bir konuşma yapar. Bu son bölümde Giannino'nun kariyerinin tarih için nasıl bir dizi problem teşkil ettiğini göstermek niyetindeyim. Hikâyede didik didik ettiğim arapsaçını çözdükçe bir kez daha tüm düğümlere geri dönüyorum.¹⁶⁸

Sormamız gereken ilk soru “Kral Giannino var oldu mu?” olmalıdır. Bu soru, açıkça dile getirilmiş görünen bu ifadeyle yöneltildiğinde aslında yüzyıllardır tarihçilerin aklını kurcalayan türden bir soruna, bir zamanlar yaşamış kişilerle efsanevi karakterleri ayırt etme sorununa yol açıyor. Bazen, Alain Boureau'nun çalıştığı Papa Ioanna meselesindeki gibi, herkesçe bilinen ve yüzlerce yıl gerçek kabul edilen bir hikâyenin efsane olduğunun ortaya çıkarılması gibi.¹⁶⁹ Ancak aynı soru, varlığı pek de şüpheli olmayan kişiler için de sorulabilir. Jacques Le Goff, Aziz Louis üzerine olan kitabının ikinci kısmında “Aziz Louis var oldu mu?” diye soracak kadar ileriye gitmiştir. Söylemek istediği şey, yaşamış olan bu adam hakkında ne kadar şey bilebileceğimiz ve Aziz Louis'ye bağlanan kraliyet efsanesinin onu ne kadar ikonlaştırmış ve insani yönünü ne kadar gölgelemiş olduğudur.¹⁷⁰ Bu soru Giannino konusunda da aynı derecede önemli ve tam da onun fiziksel varlığıyla başlıyor. Gi-

annino di Guccio tarihi bir figür mü, yoksa edebi bir icat mıydı?

Çağdaş İtalyanca biyografi sözlüğünde onun hakkındaki maddeyi yazan akademisyen de dahil olmak üzere bu soruyu soran pek çokları varlığı hakkında sahip oldukları ciddi tereddütleri ifade ettiler.¹⁷¹ Ya da bunun yerine, onu ikiye, on dördüncü yüzyılın ortasında yaşayan Sienalı tüccar Giannino Baglioni'yle, hiçbir bağının olmadığı *Istoria*'nın efsanevi kahramanı "Giannino"ya ayırdılar. Bu metni "gerçek bir olayı (Siena'da Fransız tahtının meşru bir vârisi olduğuna inanan ve bu iddiasını Siena topraklarında ve muhtemelen ötesinde de meşhur eden bir Baglioni'nin bulunması) çekip onun etrafında, on dördüncü yüzyıl *novellasının* değiştirilen bebekler gibi tipik öğelerini kullanarak olağanüstü bir masal yaratan bir hikâye yazarının [*novelliere*] hayalgücünün meyvesi sayarak"¹⁷² herhangi bir tarihi değerinin olduğunu çoğunlukla ya da tamamen reddediyorlar.

Benim açımdan, eğer başlangıçta karakterin gerçek olduğuna ve başlıca kaynağın, yani *Istoria del re Giannino*'nun değerli olduğuna karar vermeseydim, açıkçası bu projeye başlamazdım. (Ya da daha doğrusu, henüz okumuş olduğunuz bu tarihsel yeniden inşaya girişmezdim.) Yani iki zorluk var. Birincisi, bu adamın var olduğuna inanmanın neden mümkün olduğunu ve ikincisi, *Istoria*'nın bir ölçüde neden güvenilir olabileceğini açıklamak. *Istoria*'nın kendisi geçici olarak şüpheli olduğundan ilk zorluğa yönelik olarak kullanılamaz. Aksine, böyle yapmak dairesel akıl yürütmeye girişmek olurdu. Yapmamız gereken Giannino'nun diğer bağımsız kaynaklarda da Fransız tahtında hak iddia etme maskesiyle hiç ortaya çıkıp çıkmamış olduğudur.

İlk olarak Avrupa'nın tarihsel arka planı önemli: Yves-Marie Bercé ve Gilles Lecuppre'ün "gizli krallar" ve sahtekârlar üzerine yürüttüğü çalışma, siyasi bir mücade-

lede bulunmak için gerçekten klasik bir yöntem olduklarından, geç Orta Çağ ve erken modern dönem Avrupa'sında onlardan çok fazla olduğunu gösteriyor.¹⁷³ Giannino onlardan iki tanesine rastlamıştı. Anlattığına göre kendini İmparator VII. Henry'nin oğlu ilan eden Cola tarafından "keşfedilmişti" ve Macaristan kralının da aralarında bulunduğu bir kitle, kralın erkek kardeşi Andrea'yımış gibi geçinen bir diğer sahtekârın da o esnada orada bulunması sebebiyle onu reddetmişti. Sahte krallar özellikle on dördüncü yüzyılın karakteristiği değildi. Fransız Devrimi'nden sonra etrafta pek çok XVII. Louis'ler türemişti.¹⁷⁴ İnsan aynı zamanda modern dönemde Rusya steplerinde bir o yana bir bu yana dolaşan çarları da düşünüyor. Çar IV. Ivan'ın (Kötü Ivan) geri dönen oğlu maskesiyle, taç hakkında Boris Godunov'la ihtilafa düşen Rahip Gregory lakaplı meşhur sahte Dmitri onlardan biriydi. Küçük çar, daha on yedinci yüzyıl kadar erken bir tarihte pek çok yazarın ilgisini çekecek, daha sonra Prosper Mérimée'nin de tarihi bir deneme ithaf edeceği ve Alexander Puşkin'in, en sonunda Modest Musorgsky'nin meşhur lirik operasına dönüşen bir eser çıkaracağı biçimde, tacı gaspeden Boris'in bizzat kendisi tarafından öldürüldü.¹⁷⁵

Yani Giannino'nun vakası, ait olduğu tarihi kategori çok iyi bilindiğinden kendi içinde eşsiz değildi. Fakat açıkçası bu, birbirinden bağımsız, her ikisi de ayrıntı yönünden zengin iki belge sayesinde gösterebileceğim varlığını kanıtlamak için yeterli değil. Onlara çoktan göz attık fakat analizin bu aşamasında geri dönmeye değerler.

Birincisi, Siena Genel Meclisi'deki 27 Ekim 1359 tarihiyle kaydedilmiş ve hâlâ Siena'daki devlet arşivinde saklanan tartışma.¹⁷⁶ Giannino bu tartışmayla hanedan kanından olduğunu iddia ettiği ve iddiasını Macaristan kralının mührünü taşıyan ve bu sebeple de tam metninin (ABD

Kongresi'nde söylendiği gibi) “okunarak kaydedildiği” bir mektupla doğruladığı için kendisinin On İki kurulundaki bir yere seçilmesinin reddedildiğini ve bir daha memur olabilme olasılığının engellendiğini gördü. Bu Siena arşivi belgesi bütün hikâye üzerine bir gerçeklik tescili sunuyor. Çünkü hem Giannino'nun iddialarını hem de Kral Louis'nin (Büyük Louis) açıkça sahte olan mektubunu kaydediyor. Yani kendi kendini kral ilan eden hükümdarın, gizli mühürün bir kopyası “hediyelerini” edinmesine yol açan, Macaristan kralıyla temas kurma girişimleri inanılır hale geliyor. *Istoria*, Giannino'ya ve vârislerine karşı büyük önyargıyla yaklaşan ve fazlasıyla alay kokan Siena'daki bu işlemlerden bahsetmemeye dikkat ediyor. Sahtekârlığı başına felaket getirmişti.

Papa VI. Innocent'ın 16 Nisan 1361'de Napoli kralı ve kraliçesine yazdığı mektup daha da büyük bir ağırlığa sahip.¹⁷⁷ Onu içeren orijinal sicil defterinin yeri saptandığı için gerçekliğinden artık şüphe duyulamayacak bu resmi mektup hikâyenin büyük bir kısmını tek hamlede inanılır kılıyor. Bir Sienalı olan “Johannes Guga”nın Fransa kralı olduğunu iddia ettiğini, bir hırsızlar çetesi kurduğu Provence'ta faal olduğunu ve “Johannes de Vernayo” adında bir İngiliz şövalyenin onun yüzbaşısı olduğunu onaylıyor. Bu İngiliz yağmayla meşguldü ve Codolet Kalesi'ni almıştı. Giannino'nun ise Mattia (yani Matteo) di Gesualdo tarafından yakalandığı, şimdi Provence'ta bir hapisanede mahkûm olduğu ve hâlâ azimle kral olduğunu iddia ettiğini bildiriyor. Bu çok fazla onaylama oluyor.

Ben vakamı Giannino'nun çağdaşı olan, Giannino gibi on dördüncü yüzyılın küçük bir karakteri için bile büyük miktarda kanıt sunan bu iki onaylama üzerine dayandırabilirim. Bazılarının yaptığı gibi Giannino di Guccio'nun Matteo Villani tarafından bahsedilen bir İngiliz paralı askeri

olan Gianni della Guglia ile aynı kişi olduğunu ileri sürerek konuyu daha fazla zorlamaya gerek yok.¹⁷⁸

Aslında Giannino'nun en azından bir izi daha var. Imolalı Benvenuto'nun *İlahi Komedy*a üzerine 1375'te yazdığı, Dante'nin Siena halkını Talamone'de bir liman edinmeyi denedikleri için Sapia karakterinin ağzından kibirli diye nitelendirdiği satırları örneklemek üzere Giannino'dan bahsettiği eleştiriye bakılırsa, zamanında bir ölçüde meşhur bir figür olmuş olmalı: "Şairimiz çok da uzun olmayan bir süre önce kibirli olduğu kadar kolaylıkla kendisinin Fransa'nın kralı olduğuna ikna olan Sienalı Giannino hakkında ne söylerdi? Yüksek makamlarla görüşüyor, memuriyetler vaat ediyor ve tüm mirasını savuruyordu."¹⁷⁹

Benvenuto'nun, Sienalı kibrinin stereotipi haline gelen gülünç tüccar Giannino'nun ahmaklığını vurguladığına dikkat edin. Eleştirmenimiz eğer bütün Siena'nın onu mas-karası yaptığını bilseydi ne derdi acaba?

Yine de etrafında efsane halesi beliren talihsiz bir figür olan Giannino'ya gerçekten inanan birkaç kişi vardı. Soyundan gelenler, anılarının metni üzerinde çalışarak ve bize kadar ulaştığından emin olarak onlara sahiplik ettiler. Oğullarının, torunlarının izleri on altıncı yüzyılın ortasına kadar sürülebiliyor ve sağ omuzlarında, kraliyet soyundan olduklarını belirten belirgin bir beyaz haç taşıdıklarından bahsediliyor. Sienalıların 1427'de bir grup burjuva tabut taşıyıcısının Kral Giannino'nun oğullarından biri olan Gabriello'nun tabutunu kaldırmayı deneyip bunu başaramadıkları şeklinde bir efsaneleri vardı. Ne zaman ki onların yerine birkaç şövalye tabutu taşıma onurunu edinmek istedi, tabut ancak o zaman taşınmasına izin verdi.¹⁸⁰

Yani Giannino kimdi? Bir tüccar, kendini ve diğerlerini aldatan bir adam, bir uçkâğıtçı, bir sahtekâr, bir huzur bozan? Hepsi birden. Kötü niyetle mi hareket etti? Sanmı-

yorum. Zaman zaman, özellikle de iddialarını kanıtlamak için sahtecilik yaptığında şüphe içini kemiriyor olmalıydı. Yine de bir adamın eğer yaptığı şeye inancı yoksa, uzaktaki altın bir tacın zayıf ışığıyla aydınlanan dumanlı bir hayal dünyasına rahatça ve kendinden emin bir şekilde yürümesi imkânsız görünüyor.

İNANILACAK KADAR DOĞRU BİR HİKÂYE

Giannino di Guccio'nun gerçekten var olmuş ve dünyayı Fransa kralı olduğuna ikna etmeyi denemiş biri olduğunu belirlediğimize göre, şimdi *Istoria*'ya ne kadar güvenebileceğimizi ya da güvenip güvenemeyeceğimizi görmeye çalışalım.¹⁸¹ Dikkat edilmesi gereken ilk şey bize kadar ulaşan versiyon on beşinci yüzyılın ortası civarında, el yazması-nın başına "Fransa'nın haklı kralı Giovanni'nin kendi eliyle yazdığı, kendisinin hiçbir şey ekleyip çıkarmadığı bir kitap kopyasını ortaya koyduğunu"¹⁸² belirten Novaralı Bartolomeo di Pietro adında biri tarafından yazılmıştır. Siena yönetiminde mevkileri olan Novaralı Bartolomeo elindeki kopyayı Salomone di Nicolò di Spinello Piccolomini adındaki birinden, o da kendi kopyasını Tommaso di Bartolomeo degli Agazzari'den çıkarmış birinden yaptığını ekliyor. Bunlar Giannino'nun soyundan gelenlerle aile bağları, ortak çevreleri ve iktisadi çıkarlarıyla çok yakın ilişkide olan, teşhis edilebilen kişiler.¹⁸³

Novaralı Bartolomeo ve Salomone hakkındaki bilgiler seyrek. Fakat on beşinci yüzyıl başları civarında gayet meşhur bir yazar ve benzer biçimde hem Giannino'nun ikinci karısının hem de Giannino'nun oğlu Gabriello'nun karısının yakın bir akrabası olan Tommaso degli Agazzari'nin yalnızca bir kopyacı olduğuna inanmıyorum. Aksine, aslen Giannino di Guccio'nun bizdeki *Istoria del re Giannino*'ya kaydettiği sözlerin değiştirilmesinden onun sorumlu olduğunu

düşünüyorum.¹⁸⁴ Kopyalamayla giriştikten sonra Fransız hanedanının soyağacıyla başlayıp olayları düzenli bir sırada sunarak kurguyu muhtemelen yeniden yapılandırdı. Aynı şekilde metni “Şimdi söz konusu kontu ve birliklerini geride bırakıp Macaristan’da olan ve kraldan mektuplarını geri göndermesini bekleyen Giovanni’ye geri dönelim,”¹⁸⁵ gibi kurgusal geçişler ve zaman göstergeleri ekleyerek muhtemelen birbirine bağladı.

Bu kopyacının/yeniden yazıcının güdülerini gerçek yazarınkilerden çok farklı değildi. Gerçekliğine dair hiçbir şüphe açığa vurmadığı Giannino’ya kesinlikle inanmış görünen Tommaso degli Agazzari Kral Giannino’nun anısını savunmayı ve aktarmayı istedi. Bazılarının *Istoria*’nın gerçek yaratıcısının Agazzari olduğunu sürdürmelerine ve bu metnin aktarılması probleminin on altıncı yüzyıldan bugüne dek pek çok İtalyan ve Fransız akademisyenin hırsını alevlendirmesine rağmen ben kesinlikle ham taslağın büyük kısmının Napoli’de hapisteyken anılarını yazan Giannino tarafından yazıldığı görüşündeyim. Bu yüzden *Istoria*’nın içeriğinin çoğunun bu ham taslaktan kaynaklandığına ve Agazzari’nin daha önceden mevcut olan bir metni daha tutarlı bir şekle sokarak ona daha iyi bir kurgu akışı verdiğine inanıyorum. Ben (bugün eserinin ne kadar uyarlandığını asla belirleyemeyecek olmamıza rağmen) Giannino’nun gerçekten kendi biyografisini yazdığında ısrar ediyor ve anlattığı hikâyenin büyük ölçüde “doğru”¹⁸⁶ olduğuna inanıyorum. Benim kanaatim aşağıdaki gözlemlerimden kaynaklanıyor.

İlk olarak, *Istoria* diğer kaynaklardan edindiğimiz bilgilere esasen uyan bilgiler sağlıyor. Sadece birkaç fark var ve hatta ikincil ayrıntılar sıklıkla örtüşüyor. Hepsinden öte, *Istoria* ile VI. Innocent’in mektubu arasında, Provence dönemiyle alakalı tarihlerde güçlü bir örtüşme görüyoruz. Eğer *Istoria* edebi bir çalışmanın ürünü bile olsa, hâlâ onun ger-

çekten var olan birinin kariyerini naklettiğini ve bu yüzden katıksız bir uydurma hikâye olmadığını kabul etmeliyiz. İki kaynak arasındaki küçük farklılıklar (Giovanni Vernee'nin Fransızlarca ya da Provençalılarca yakalanması, askeri birliklerce Codolet ya da Pont-Saint-Esprit'nin ele geçirilmesi) önemsiz. Bu iki yerin birbirinden yalnızca birkaç kilometre uzakta olduklarını ve her ikisinin de neredeyse aynı birliklerce yirmi dört saat içinde yağmalandıklarını biliyoruz. Henüz bu farklılıklar bile *Istoria*'nın yazarının önünde VI. Innocent'in mektubunun olmadığını görüşünü, başka bir deyişle iki kaynağın birbirinden bağımsız olduğunu tam olarak garantilemeye yetiyor.

Dahası, Giannino'nun eylemleri, üstü kapalı olarak ya da alenen, Avrupa'daki, İtalya'daki, Macaristan'daki ve hepsinden öte, Fransa'daki siyasi bağlamla yakından alakalı. Kendini Poitiers Savaşı'ndan ve II. Jean'ın esir edilmesinden sonra, Fransa siyasi bir kargaşa içerisindeyken ortaya çıkarıyor. 1357 Mayıs'ında Dauphin'ler yeniden saldırabilecek hale geldiğinde Sienalı takipçileri onu terk ediyor. Giannino, Brétigny Barışı'ndan sonra birliklerini topluyor ve Fransa ile Navarra kralları arasındaki uzlaşmanın ardından yakalanıyor. Bana göre, tüccarın hareketlerinin bu siyasi gelişmelerin kronolojisiyle örtüşme şekli içsel bir mantığı gösteriyor.

Anılarda adı geçen kişilerin neredeyse hepsi, birbirleriyle olan etkileşimleri gibi, tarihi kaydın bir parçası.¹⁸⁷ Giannino'nun maceralarını yazmaya koyulan herkes aynı anda pek çok farklı yerde, Siena'da, Macaristan'da, Avignon'da ve Napoli'de cereyan eden olayların detaylı bir bilgisine ihtiyaç duymuş olmalıydı. Eğer bu Giannino'nun kendisi değildiyse, ikinci bir hipotez olarak ona çok yakın birisi olduğunu farz etmeliyiz.

İkincisi, *Istoria*'nın bazı kısımları yazma işleminin

Giannino'nun hayatının son aylarında gerçekleştiğine işaret ediyor. Kitabın başlangıcı en önemli örnek. Burada zamanın uzak geçmişten, kesin bir bağlantı içinde yazarın bakış açısına göre bitiş tarihi olan yakın geçmişe değişimini görmek kolay. "Kral Giovanni bu şekilde değiştirilmişti. [fu scambiato] Ve Siena'da büyütülmüştü [fu allevato] Ve yenisinden keşfedilmişti [fu ritrovato]. Ve 1361 yılı Şubat ayının on dokuzuncu gününde Napoli'ye mahkûm olarak getirilene [fu menato] kadar bunları yapmıştı. [quello che à fatto]"¹⁸⁸

Sona doğru, Napoli'deki hapsedilme ve hazinesinin envanteri hikâyesinde şimdiye kadar yaygınlıkla kullanılan üçüncü şahıstan birinci şahsa geçişi gözlemliyoruz. Oradan itibaren anlatıcı ses birinci ve üçüncü şahıslar arasında değişiyor. Aslında salıverilmesini talep ettiği pek çok dilekçeyi gönderdikten sonra bir dönüm noktasında olduğuna ikna olan Giannino 1362 Mart'ının sonunda hikâyeyi şimdiki zaman ve gelecek zamanda birinci çoğul şahıs ağzından yazarak sallantıda bırakıyor. "Ve burada bitiriyoruz. Neler olacağını, işlerin nasıl gideceğini göreceğiz ve yazmaya devam edeceğiz." Olayların kaydı, bir kez daha, en son sözün birinci tekil şahıs ve şimdiki zamanda edildiği bir sonraki ekim ayına kadar bitiyor: "Ve burada, içerde zincirlendim."¹⁸⁹

Yani *Istoria*'nın son kısmı, üzerinde hâlâ çalışılan bir eser gibi görünüyor. Kitabın tamamının profili geçmişte yaşanmış, son aylarda günlük moduna geçmiş ve sonra birdenbire kesilmiş olayların bir hikâyesi. Tabii ki bu da edebi bir hile olabilir. Fakat bu tür bir hile, eserin yazarlığını Tommaso degli Agazzari'ye atfedenler için *Istoria*'nın kaynaklandığı on beşinci yüzyıl edebiyatı panoraması bağlamında eşsiz olurdu. Sorunlar hâlâ mevcut olduğu için, metnin kendisinde bulunan bilgileri kullanarak Giannino'nun anılarının derlemesini tarihlendirmek bana daha doğru geliyor. Buna göre de eserin büyük kısmının Giannino'nun kendisi tara-

findan 1362 Şubat'ının sonu ve 27 Mart 1362 arasında yazıldığı, farklı bir akışa sahip birkaç sayfanın da 1362 Nisan'ı ve Ekim'i arasında eklendiği sonucu çıkıyor.

Üçüncüsü, *Istoria*'nın en son versiyonunu doğuran, Giannino'nun kendi metninde yapılan değişiklikler yakın bir akraba, Tommaso degli Agazzari tarafından “evde” yapılmıştı. Bu noktanın bizim için bir değeri yok çünkü bunu anıların ailede saklandığına bir kanıt olarak yorumlayabiliriz, ancak o zamanlarda tüccarların *libri di ricordanzeleri* normalde vardı zaten.¹⁹⁰ Maalesef Giannino'nun, eğer olsaydı onu çalışan bir tüccar olarak odak noktasına getirebileceğimiz ve daha keskin bir profil oluşturabilmemizi sağlayabilecek başka şeyler de yazdığına dair bir kayıt yok. Eğer böyle kaynaklarımız olsaydı onun kültürel evrenini daha iyi kavrar ve onun ardından kopyacılar tarafından metnine yapılan müdahalenin derecesini muhtemelen tespit edebilirdik.

Bugün elimizde olan *Istoria*, “evi terk ettiğinden” beri uzun zamandır bilginlerin merak nesnesi bir hikâyeye sahip olan bir metin. Fakat bu her zaman böyle olmadı ve Giannino'nun anılarının İtalyan tüccarların tipik *libri di ricordanzelerine* olan benzerliği onun bunlara yüklediği işlevde görülebilir. O bu metni esasen ona hemen fayda sağlayacak, belgelere dayalı bir kayıt, bir bildiri olarak üretti. İşlevi ne romancılığın ne de tarih yazıcılığın sahip olduğu türden bir hikâyeninki gibiydi. Yani açık konuşmak gerekirse bir *istoria* değildi, fakat kolayca hasıraltı edilecek türden bir metin de değildi. Giannino'nun kaydetmeyi tercih ettiği en son şeyler arasında hazinesindeki kendinden alınmış eşyaların sıralı bir listesinin ve onları geri almak için Napoli başpiskoposuna gönderdiği dilekçenin olması anlamlı.

Kral olduğunu doğrulayan, gerçek ve sahte tüm resmi belgeleri elinden alınmış ve hapsedilmiş olan Giannino

hatırasını ve güvenliğini sağlama almak üzere bir kompozisyon yazdı. Ancak kendi hakkında hatırlamak istediği ve hatırladığı şeyleri yazdıktan ve kişisel tabiatından öte ekleyecek bir şeyi olmadıktan sonra, kalan son birkaç sayfayı Napoli’de hapisteyken kendine ulaşan, dışarıda olan bitenler hakkındaki haberlerle doldurmaya karar verdi. Toplamda, Giannino’nun *Istoria*’sı, eğer tarihi temelli bir biyografiymiş gibi davranan hayalgücünün eseri olsaydı, onu adlandıracığımız terimle, en azından bir “sahtekârlık” bile değil. Bu nihai paradokstur: Kral olduğuna inan adam bir sahtekâr ve dolandırıcıydı fakat hikâyesi, edebi bir “sahtekârlık” olarak kabul edilmesine rağmen aslında otantikdir ve (her ne kadar güçlü sapmalarla da olsa) kendi hayatını nakletmektedir.

Dördüncüsü, *Istoria* ilginç bir şekilde inşa edilmiş. Üsluplaştırma ilk kısımda, Fransız hanedanının soyağacını, beşikteki değişimi, Giannino’nun tüccar olarak ilk yıllarını, Cola di Rienzo’nun ortaya çıkışını içermesiyle daha belirgin. Anlatısal özeni fark edebiliyoruz. Tam burada halk masalları ve Orta Çağ romanslarından öğeler buluyoruz. Bunlara geri döneceğim. Fakat Giannino’nun Avrupa’daki şamatalı gezilerinin güncesi ilerledikçe, ses tonu, bir on yedinci yüzyıl eleştirmeninin “kaba ve bıktırıcı” diye nitelendirdiği şekilde, düz ve tekrarlı, hatta usandırıcı hale geliyor.¹⁹¹

Yazar eserinin ilk kısmında mevcut malzemeyi kullanmış olmalı. Fakat doğrudan anlatmaya başlayınca eserine edebi bir parlaklık verme niyetinde değil. Aksine, *Istoria*’nın ikinci kısmında anlatıyı yükseltme fırsatlarından faydalanılmıyor. Onun yerine tarihler, yerler ve isimler basitçe yığılıyor. Tabii ki tamamen ıskalanan çok daha bariz bir edebi fırsat var. Giannino’nun hikâyesi, onu eğlenceli bir kısa hikâye için ele almaya karar vermiş olabilecek on dördüncü ve on beşinci yüzyılın İtalyan hikâye yazarlarından bekleyebileceğimiz üzere diğerlerince kandırılmış ve dalga geçilmiş bir

Calandrino'nun, zavallı bir ahmağınmış gibi anlatılabilirdi. Aksine, Giannino'nun hikâyesinin (baştan sona kadar ona üçüncü şahısla, Giovanni diye hitap eden) yazarı ona inanıyor.

Tarihler eserin sonuna doğru artan bir kesinlikle veriliyor. Giannino'nun, dramatik bir olaylar dizisi için en az ilgi çeken malzeme olan, farklı hapisanelerde çektiği acıları *Istoria*'da kayda değer büyüklükte bir yer kaplıyor. Açıkçası Giannino en iyi hatırladığı şeyleri, en yakın zamanda gerçekleştikleri için daha fazla ayrıntıyla yazıyor. Algısı yüksek ve orijinal bir Sienalı bilgin olan Girolamo Gigli, Giannino'nun bitleri üzerinde durma şekli hakkında tekrarlanmaya değer bir yorum yapmış:

Pek çoklarının bu hikâyeyi yazanın bir sahtekâr olmadığına inanmasını sağlayan şey onun büyük kahramanlıklardan çok kendi acılarını naklediyor olması. Eğer kişiliğini abartmak isteseydi kadınlardan iltifatlar aldığını, düellolar da başarıyla olduğunu ve bütün romanslarında yazanlara benzer şeyler uydururdu. Böyle eylemler yoluyla okurun hikâyenin kahramanıyla empati kurması sağlanır.¹⁹²

Son olarak, Giannino'nun hikâyesinde eksik olan tek şey kahramanca hikâyeler değil. Doğaüstü öğeler de neredeyse hiç yok. Marc Bloch'un söylediği gibi, “mucizeviyi seven”,¹⁹³ kutsal bir soyun üyeleri olarak nitelenen Fransa krallarının şifa verici dokunuşlarının olduğu, vücutlarının olağanüstü eylemlerde bulunduğu, mucizevi yağ ve sancak efsanelerinin her yerde desteklendiği bir çağda zavallı Giannino kutsallıktan tamamen yoksun ve gerçekten bir aziz kral modelinden de çok başkaydı. Tüccar bitleri ve talihsizliklerinden bahsediyor. Fransa'da, zırhının üzerinde görünen zambakların (yeni bir Konstantin gibi) Clovis'ye zaferi müjdelediği efsanesini yeniden yazıyor ve hatta Aziz

Louis'yi güneşle karşılaştırıyorlardı.¹⁹⁴ Giannino kendi armasında güneşe yer vermeye yalnızca Cola di Rienzo'nun o özelliğe sahip mühürlerinden biri kendinde olduğu için karar verdiğini belirtiyor. Taht iddiasını ne vahiylerle ne de ruhani yeteneklerine bağlıyor. Tüccar hiçbir peygamberlik ilanında bulunmuyor, karizması yok ve mucizeler gerçekleştirmiyor.

Pek doğaüstü meziyetler sergilemiyor ve hak iddiasında bulunduğu kurumsal gücün getirdiği muhteşemlik havasına sahip olmadığı hissine kapılıyor. Hikâyede görünen eskatolojik yanlar, “kraliyet Mesihçiliği”, kendisinden ziyade onun “öğrenilmiş” kaynaklarıyla, Rahip Giordano, Rahip Antonio, Rahip Bartolomeo ve Cola di Rienzo'yla bağlantılı gibi görünüyor. Örneğin Giannino cildindeki, onun kraliyet kanından olduğunu gösterebilecek işaretler (soyundan gelenlerin sözde taşıdığı beyaz haçlar) hakkında tek kelime etmiyor fakat sık sık bir mührün parşömene basıldığında bıraktığı izi vurguluyor. Krallığını yeniden fethetme girişimi yalnızca kâğıt üzerindeki belgelere biçtiği değere dayanıyor. Bir tüccar olan Giannino yazılı belgelere ve onların sadakatine inanıyor.

Ara sıra *Istoria*'da diğerlerince ifade edilmiş, onu öven ve savunan yargılarla karşılaşıyoruz. Bunları kendisinin ya da “kopyacılarının” yazıp yazmadığını bilmiyoruz. İlgi çekici olan şey akışları. Giannino'nun her zaman için bilge, ahlaklı, kusursuz, dindar, mütevazı, dürüst, kentle ilgili yönetsel görevlerde güvenilir, fakirlere karşı merhametli olduğu, İtalyanca okuyabildiği, yazabildiği ve dikte ettirebildiği ve evli kadınlarla ilişkilerinde namuslu olduğu söyleniyor. Bir yerde Siena'daki ekonomik faaliyetlerinin bu değerlendirmesini okuyoruz: “Kazanma arzusundan daha çok, fakirlere yarar ve kazanç sağlamak için ticaretle meşgul.”¹⁹⁵ Hemen

ardından o ya da eseri yeniden yazan kişi onun Jübile yılı 1350'de "iş antlaşmalarından hiç kâr etmemeyi seçtiğini"¹⁹⁶ ileri sürüyor.

Bundan nasıl bir sonuç çıkarabiliriz? Azizlikten tamamen uzak olmayan ahlaki niteliklerin listesi olarak, sadece kendi menfaatini düşünen tüccar stereotipinin reddi diye görülebilir. Gerçekte kim olduğunu keşfetmeden önce bile yalnızca Capet hanedanının *beata stirps*'ine (kutsal soyuna) ait olduğu için kutsal bir kral gibi davrandığını göstererek, sahtekârın kutsal bir krala benzetilmesi niyetinden şüphelenebiliriz. "Aradığım kişi onun [Aziz Louis'nin] soyundandır ve onun adımlarını takip edecektir," cümlesi Rahip Antonio'nun Cola di Rienzo'ya ve onun vasıtasıyla da Giannino'ya verdiği sözdür.¹⁹⁷ Fakat *Istoria* Giannino'ya kusursuzca laik, hatta bence burjuva bir dindarlık atfettiğinden elde edilen sonuç farklı. Kesinlikle dürüst fakat bir *rex iustus*'tan farklı, tahtını geri almaya hiç şüphesiz ki hevesli fakat kendini savaş alanına atmayacak kadar dikkatli, bir hasta ya da acı çeken bir aziz gibi hatalarının cezasını zalimlerin elinde, ölümü kucaklayacak denli olmasa da, çekmeye hazır, Kudüs'ün Hristiyanların elinde olmamasından muhtemelen rahatsız ama aynı zamanda eğer başka bir çıkar yol kalmazsa hanedanlık haklarını kâfirlere devretmeye de hazır bir adam görüyoruz. Hepsinden öte, *Istoria*'da ortaya çıkan figür, bir tüccarın dev aynasında görülen bir krala ait: Toscana halk hikâyelerinden, evinin balkonuna çıkıp komşu kralla sohbet edebilen bir "kral."¹⁹⁸

GIANNINO KRALİYET SOYUNDAN MIYDI?

Beşikteki değişimin gerçekten yaşanmış ve Giannino'nun iddialarının sağlam temelleri olması, üzerinde sık sık kafa patlattığım bir olasılık. Fakat başlangıç hikâyesinin uydurulmuş olduğuna karar verdim. Çünkü ilk olarak, Orta

Çağ'ın sonlarındaki sahtekârların benzer iddialarının nice-
liği ve niteliği şimdi çok iyi biliniyor. İkinci olarak, değişimi
gözler önüne seren iki basımın ikisi de güvenilir değil. Yeni-
den döneceğim edebiyatın klişeleşmiş düşünce ve anlatım
kalıplarını bolca kullanarak inşa edilmişler ve içsel eleştiri-
ye maruz kaldıklarında parçalanıyorlar.

İki versiyonun da ilk taslaklarının Toscana dilinde ya-
pıldığını biliyoruz. Bu pek çok sözcük ve ifadeden anla-
şılıyor. Yani biz aslen Fransızca ya da Latince metinlerle
değil, İtalyanca yazılmış iki hikâyeyle uğraşıyoruz. Cola di
Rienzo'nun Latince mektubu bile, örneğin, Fransız kişi ve
yer adlarının Fransızca ya da Latince olarak değil, İtalyanca
ya da yüksek oranda İtalyanlaştırılmış bir Latinceyle verili-
şinden söyleyebileceğimiz üzere, gerçekte İtalyancadan bir
tercüme. Örneğin “filius regis Philippi dicti *el Bello*”, “rex
Luygius”, “Parigijs”, “uno castro quod dicebatur *Nefolle
del Vecchio* [yani Neauphle-le-Vieux]” vb. gibi.¹⁹⁹ Metinle-
rin doğrudan Fransız asilzadesi Marie'nin yaptığı itiraflarla
kesinlikle İtalyan olmayıp Fransa'da yaşayan Rahip Gior-
dano ve Antonio'nun mektuplarına dayandığını göz önüne
alınca, açıkçası bunun açıklanması zor.

Eğer dilsel biçim Fransa'nın dışında bir köken gösteri-
yorsa içerik de şüphe uyandırıyor. Benim “duygusal” diye
adlandırdığım, naif ve hayal kuran ilk versiyon bir inanılır-
lık ögesine sahip. Kendi ölü çocuğuna sımsıkı sarılıp ağla-
yan umutsuz bir kadının tehlikeli ve görünüşe göre saçma
olan eylemini, onu kralın oğlunu öldürmekle suçlayabi-
lecek Fransız hanedan üyelerinin öfkesini çekme riskine
girerek, kocasına olan aşkı yüzünden, hayatta olan bebeği
kendininmiş gibi büyötmeye karar vermesiyle ilişkilendiri-
yor. Bu anlamsız eylemin hikâyesinde edebi özeni ama aynı
zamanda da öngörülmemiş bir dizi sonuca yol açan tesadüfi
bir olayın hatırasını algılayabiliyoruz.

Bu yüzden, paradoksal olarak, halk masalına en yakın versiyon aynı zamanda bazı açılardan da en inanılır olanı. Örneğin, aceleyle böyle bir şey yapmış olan Leydi Marie'nin öldüğü güne kadar bu konu hakkında suskunluğunu tamamen koruması sezgisel olarak anlamlı. Aynı şekilde bütün saray entrikasının dışarıda bırakılmasıyla tek suç ortağının Amaloth olduğu gerçeği öteki şekilde açıklanamayacak olan, küçük kralın hiçbir kontrol olmadan kaçırıldığı gerçeğini açıklamayı mümkün kılıyor. Yine de, Giannino'nun Cola di Rienzo'dan edindiği fakat kendi anılarına dahil etmediği bu versiyon kontrol edilebilecek çok az şeyi ve daha önceden tartışılmış birkaç göze batan hatayı içeriyor. Aynı zamanda kapsamlı ve pek çok benzer hikâyeye uydurulabilir.²⁰⁰ Dahası, “siyasi” olarak adlandırdığım ikinci versiyonla ortak bir zayıflığı var. Her ikisi de bir ölüm döşegi itirafından türediği iddiasında. Son olarak, duygusal versiyon Rahip Giordano'nun yaşayan bir kralın oğlu olan bir prensi gördüğü, dolayısıyla gördüğü kişinin I. Jean olamayacağı rüyalarına büyük yer ayırıyor.

En çok bilinen versiyon olarak siyasi versiyonda Marie de Cressay, kahramanlarının Artois kontesi ve iki Fransız baronu olduğu bir saray entrikasının piyonu. 19 Kasım 1316'da Fransız sarayında I. Jean adında bir bebeğin öldüğü kesin. Ölümünün kasten olması da muhtemel. Fakat bu olayın efsanevi versiyonu Artois Kontesi Mahaut'yu bu katlin sorumlusu olarak adlandırırken küçük kralın hayatını kurtarmak için değişimi yapan iki baronun ismini vermemeye dikkat ediyor. Bu eksik olan çok büyük bir parça. Çünkü yalnızca onların şahitliği hikâyeyi inanılır kılabiliirdi. Hâlâ bu baronlar hakkında hiçbir şey bilinmiyor. Cinayet dünyanın gözleri önünde gerçekleşti fakat hiçbir tanığı yoktu. Davranışları, bebeği değiştirip sonrasında da hakkında hiç konuşmadıkları için değil, hiç kimseye, bebe-

ğın annesi Kraliçe Clémence'a bile hiçbir şey söylemedikleri bildirildiğinden ve dolayısıyla da Jean'ın tahtı geri istemesini imkânsız hale getirdiği için açıklanamaz. Muhtemelen her şeyden habersiz olarak, kendisi gibi her şeyden aynı derecede habersiz insanların arasında, gözetim altında olmadan büyüdü. Dahası, bebeğin halka takdimiyle ertesi gece gerçekleşen ölümü arasında birkaç saatlik bir süre vardı. Bu zaman zarfında yapılan ya da yapılmayanlar hiç bilinmiyor ve çok temel şeyler.

Eğer önlem olarak bebekler gerçekten değiştirildiyse ve eğer Marie'nin bebeği kraliyet kumaşlarında kundaklı olarak ölen bebekse, planın mantıken olması gereken şekliyle, her şeyi düzene koymak üzere iki bebek neden yeniden değiştirilmedi? Giannino ölür ve Kral Jean yaşardı. Belli ki bunların hiçbirisi olmadı. Ben açıkçası 19 Kasım 1316'da ölenin kraliyet bebeği olduğuna ve tüccarın oğlunu onun beşiğine hiç kimsenin koymadığına inanıyorum.

Bebeğin yere uzanmış heykeli babası X.Louis'nin ayak ucunda ve kız kardeşi Navarralı Jeanne'ın yanında yattığı Saint-Denis'te hâlâ görülebilir. Bebeğin, dönemin heykelticiliğinden tanıdık olan esrarengiz bir gülümsemesi var. Takdis edilmediği için tacı yok. Fakat saçı, onun kraliyet soyundan olduğunu belirten taklit mücevherlerle süslenmiş bir çemberle bağlanmış.²⁰¹ I. Jean, 112 livresden biraz daha ucuza mal olmuş bir cenaze töreniyle, öldüğünün ertesi günü hiç vakit kaybetmeden defnedilmişti.²⁰² Eğer yeni doğmuş bir on dördüncü yüzyıl bebeğinin bedeni saklanabilseydi, eğer mezarı 1793 Ekim'inde kraliyet mezarlarını deşip onları bazilika dışındaki iki mezara gömen devrimcilerce yağmalanmasaydı, eğer 1817'de inşa edilen, ölülerin kemiklerinin koyulduğu yerde küçük kral ile yakın akrabalarından birinin vücut parçalarını teşhis etmek mümkün olsaydı ve DNA'ları çıkarılıp analiz edilebilseydi, işte o zaman kesin

bir sonuca ulaşabilirdik.²⁰³ Fakat çok sayıda “eğer”den tarih yapılamaz. I. Jean’ın Giannino’yla değiştirilmiş olmasının yüksek oranda imkânsız görüldüğü sonucuyla mutlu olmalıyız.

EFSANENİN ŞEKİLLENMESİ

Bu noktada, küçük kralın beşikteki değişimi efsanesinin süt kardeşi için nasıl meydana geldiğini öğrenmek isterdik. Maalesef bunun hakkında çok az kanıt var ve sahip olduğumuz tek şey ipuçları.

On dördüncü yüzyılın ortası civarlarında bu değiştirilmiş bebekler hikâyesinin yaygın olarak biliniyor olduğunu vurgulamaya değer. Giannino bunu 1350 yılında, Cola di Rienzo ona gerçekte kim olduğunu “açıklamadan” birkaç yıl önce bir Fransız şövalyesinden duyduğunu iddia ediyor. Cola bunu muhtemelen Avignon’da ve Rahip Bartolomeo Mini de Paris Üniversitesi’nde bir öğrenciyken duydu.

Dolayısıyla hikâye Fransa’da ortaya çıkmış, şekillenmiş ve ağızdan ağza yayılmış olmalı. Bu hipotez, Giannino’nun aynı efsanenin iki versiyonundan da haberdar olduğu gerçeğiyle muhtemelen güçleniyor. Dahası tüccar, Artoislı Mahaut tarafından işlenen cinayetin hikâyesini yeniden anlatığında, onun kullandığı farklı yöntemleri aktarıyor:

Onun ölümüne sebep olmak niyetiyle söz konusu bebeği sıktı. Bazıları belinden sıktığını, bazıları ise şakaklarından sıktığını söylerken, bazıları kafasına bir iğne sapladığını, bazıları ise parmağını boğazına soktuğunu söylüyor. Bazıları da zehir taşıyan parmaklarını bebeğin dudaklarına sürdüğünü söylüyor.²⁰⁴

Sürekli olarak aynı tabirle (*chi disse*) noktalanarak halk söylentilerine atıfta bulunan bu çeşitli olasılıkların sergilenmesinde, kulaktan kulağa yayılarak yazılı metne geçmiş

hikâyelerin bir yankısını duyuyoruz bana göre.²⁰⁵

Kulaktan kulağa yayılma evresinden basım evresine geçiş daha derinlemesine bir araştırma gerektiren kritik bir an. Bu sebeple de *Istoria del re Giannino*'nun yeni bir eleştirel versiyonunun er ya da geç yapılacağı umulmalıdır. Şimdilik, sahip olduğumuz basımların İtalyanca ya da İtalyancadan Latinceye yapılmış çeviriler olduğu açık olduğundan, efsanenin iki versiyonunun da İtalya'da yazıya geçirildiğinden haklı olarak şüphelenebiliriz. Her durumda da, şimdilik bu efsanenin şu ana kadar tartışılmış, gelenekten bağımsız olan versiyonları bulunuyor gibi görünmüyor. Örneğin o döneme ait, bu olayı anlatan hiçbir kronik yok ve modern dönemde rastladığımız çok sayıda akademik alıntı da çoktandır bildiğimiz kaynaklara doğrudan bağımlılık gösteriyor. Yani hipotez, efsanenin kesinlikle Siena'da değil, Fransa'da ortaya çıktığı fakat son şeklini Siena'da ya da her halükârda İtalya'da aldığı yönünde.

Küçük kralın beşikte değiştirildiği söylentileri büyük olasılıkla propaganda için yapılmış olmalı. Çünkü bu söylentiler çeşitli tarihi verilerle de örtüşüyordu: Kontes Mahaut'nun zehirleme konusunda gerçekten şöhreti vardı. I. Jean'ın öldürüldüğü konusunda ciddi şüpheler olmuş olmalıydı. Tacın rakiplerinin bu türden dedikoduları yaymakta menfaatleri vardı, öyle ki sonradan, Yüz Yıl Savaşları sırasında Fransa Krallığı'nda durum o kadar kötüydü ki düzeni kuracak, saf “ırktan” bir kralın geri döneceği hakkındaki dedikoduların yayılmasını kolaylaştırmış olmalıydılar.²⁰⁶

Dahası iktidarda olanlar adına bebeklerin değiştirilmesi ve (burada olduğu gibi) dublörlerin kullanılması gerçekten yaşandı. Örneğin Floransalı vakanüvis Giovanni Villani, çocuk olan Svabyalı Corradino'yla ilgili böyle bir hikâyeyle bağlantı kuruyor. Manfredi, Sicilya kralı olarak taç giymek istiyor fakat yeğeni, vefat eden erkek kardeşi Corrado'nun

vârisi Corradino'nun bir engel teşkil ettiğini biliyordu. Manfredi, Sicilyalı baronlara yeğenin çok hasta olduğunu ve bir daha hükümdarlık edemeyeceğini söyledi. Bunun üzerine sağlık durumunu incelemek için elçiler gönderildi. Svabya'ya vardıklarında annesinin ona özenle baktığını, onu hepsi de aynı şekilde giydirilmiş asilzadelerin evlatları olan diğer çocuklarla beraber tuttuğunu gördüler. Corradino'yu sorduklarında, Manfredi'den korkan anne diğer çocuklardan birini işaret etti. Elçiler ona, aralarında zehirli şekerlerin de bulunduğu pahalı hediyeler sundu. Çocuk onları yer yemez öldü.

İlginç bir biçimde bizimkine benzer bir tarzda başlayan hikâye aynı şekilde de devam ediyor. Svabya sarayındaki hiç kimse hileyi, Venedik'te, yas işareti olarak gönderlerine siyah yelkenler çekilmiş kadırgalara binen Sicilyalı baronlara bildirmiyor. Haberin gelmesinin hemen ardından Monreale'de kendine taç giydiren Manfredi'ye ölüm haberini getiriyorlar.²⁰⁷

1255 tarihli bu örnek olay dikkat çekici ve bizim bildiğimiz hikâye için de bir model işlevi görmüş olabilir. Fakat aynı zamanda da saklama eylemini çocuğun annesine bağladığı ve hepsinden öte, yeni doğmuş olmayan çocuk tanınabilir olduğu ve mevkisi ona derhal iade edildiği için çok daha kabul edilebilir ve mantıklı bir örnek. Gerçekten de tahtı geri almak için sonradan, feci sonuçları olsa da İtalya'ya gitti.

Kısacası bugün elimizde olan bilgilerle, 1316'da Paris'te gerçekten ne olduğu hakkında söyleyecek çok az şeyimiz var. Cinayet ve değiştirilmiş bebekler hikâyesinin söylenti ve dedikodu kategorisine ait olduğu görüşündeyim. Gerçek diye farz edilip aktarılması da böyle düşünmeye yol açan sebeplerden biri. Efsane doğru ve olası unsurların, her ne

kadar hepsi de siyasi ve toplumsal muhalefetin ifadeleri de olsa, kulaktan kulağa yayılması sonucu ortaya çıkmış ve zaman içerisinde kısa hikâye biçimine yakın bir anlatı biçimi edinmiş olabilir.²⁰⁸

Bu bizim çağdaş hayal gücümüze dadanan şehir efsaneleri gibi olmayan bir dedikodunun, nasıl olup da on dördüncü yüzyıldan bir adamın hayatına girebildiği ve onu en uç noktalara sürdüğü sorununu açıklamıyor. Efsaneyle hayatın birbirine geçiş anı nerdeydi?

Giannino'nun kendi efsanesini uydurduğuna inanmıyor olsam da bir bakımdan bu efsanenin onun için biçildiğine inanıyorum. Giannino ile değiştirilen bebekler hikâyesi arasındaki bağlantı, halk hikâyeleri öğrencilerinin, gerçekten yaşamış olan insanlar, var olan yerler, tarihi gerçekler gibi, izleyicilerin zaten bildiği unsurların onlara gösterildiği, başlangıç durumu diye adlandırdığı noktada yatıyor. Bunlar asıl hikâyeye giriş yapmaya yarıyor.²⁰⁹ Bizim vakamızda başlangıç durumu Cressay köyünde ve Marie'nin kişiliğinde tanımlanabilir.

Giannino'nun annesi olarak kabul ettiğim Marie de Cressay'ın gerçekten Fransa kralı küçük Jean'ın sütannesi olduğuna ya da hiç değilse Giannino'nun kendi hakkındaki açıklamaya hikâyedeki kişileri ve yerleri çocukluğundan tanıdığı için ikna olduğuna inanıyorum. Cressay köyüne Orta Çağ'da rastlanıyor ve köy hâlâ Île de France bölgesinin Yvelines ilindeki Neauphle-le-Vieux kasabasından iki kilometre uzaktaki Mauldre kıyısında yer alıyor. Marie'nin aile üyelerinin ve Cressay topraklarını elinde tutan Saint-Pierre-de-Neauphle-le-Vieux Manastırı şövalyelerinin kayıtları elimizde. Piquart lakaplı köy ağası Pierre de Cressei 1277'de görünüyor ve *Istoria*'da Leydi Maria'nın babası Piccardo di Charsi olarak teşhis edilebiliyor. 1286'da bir Jean de Cressey belgeleniyor.²¹⁰ Dolayısıyla daha sonra Sienalı olan erkek çocuğunun ilk çocukluk döneminin tarihi ve coğrafi

dekorunun bu olduğundan şüphelenmek için çok az sebep var.

GİDERİLMİYEN ŞÜPHELER

Eleştirimizin ve kanıt analizinin sonuna geldik. Fransa'nın kendi kendini kral ilan eden kralı Giannino di Guccio gerçekten yaşadı ve macerası hakkında bildiklerimizin büyük bir kısmı yaşanmış olaylara uyuyor. Yine de, hepsinin giderilemeyeceğini düşündüğüm çok fazla şüphe var. Garip adaşın olaydaki varlığı gibi, bazıları nispeten önemsiz.²¹¹ Fakat diğerleri daha önemli ve çözülmeseler bile Kral Giannino'nun hikâyesinin hangi dereceye kadar hâlâ çözülmemiş bir sorun olduğunun belirlenmesi için tartışılmaları gerekiyor.

Tüm cevaplarını bilmediğim bir dizi sorunun ilki ve muhtemelen en ciddi kahramanın kişiliğiyle alakalı. Giannino di Guccio kendisini nasıl olup da kral olduğuna ikna etti? Davasının haklılığına olan inancı ne kadar içtendi? Etrafındaki dünya ve el uzattığı siyasi menfaatler hakkındaki farkındalığı ne kadardı? Yaşadığı ve hareket ettiği bağlamdan ne gibi bir zihinsel resim oluşturabilirdi?

Eylemlerinin psikolojik bir analizini sunan Bercé'ye göre Giannino'nun bir kraliyet soyundan olduğuna dair kendini ikna etme yeteneği çocukken soysuz diye çağırılmasına bir tepki olarak oluşan "iyileştirici bir tasarı"ydı. "İçinde, derinlerde bir yerde, Fransa'ya dair sisli anılarında Fransa Kralı I. Jean olduğunu keşfetti."²¹²

Eğer annesi gerçekten sarayda olsaydı ona ne söyleyebilirdi ki? Giannino bu anıları nasıl işledi? Çok az tanıdığı, kısa süre sonra Fransa'ya dönüp orada ölen babası tarafından çocukken annesinin kucağından alınıp ilk başta yabancı bir şehir olan bir yerde dedesi tarafından büyütülerek, kendi yorumlamasında, kaderden alacağı intikamı uydu-

rup, başta çok yaygın bir dedikoduyla, sonra ise Cola di Rienzo'nun açıklamasıyla dışarıdan da onay bularak yüce kökenleri hakkında hayal kurmaya başlayacaktı.

Belgenin yetersiz olmasına rağmen ve her halükârda onu psikopatolojik bakış açısından yorumlayacak vasıfta olmasam da, Giannino'nun macerasındaki hezeyan belirtilerini okumakta Bercé'yi takip etmenin çok zorlama bir şey olduğunu düşünmüyorum. Düşüncesi kendi içinde uyumlu ve mantıklı fakat gerçek dünyanın verilerinden kopuk. Kendi düşünce sürecinin mahkûmu, güveniyle net ve sarsılmaz olan Giannino'nun aklen hasta olması mümkün. Fakat Orta Çağ'daki bir adamın akli dengesini ya da dengesizliğini belirlememizin uygun bir yolunun olmadığını vurgulamak gerek.²¹³ Dahası, kendini kral ilan etme şekli, kendini Napoleon sanan çağdaş stereotipik psikiyatri hastasından tamamen farklı. Tabii ki her çağ deliliği kendine has bir imgeleme göre ifade eder ve Napoleon'un zamanından önce mültecilerin arasında iki sivri uçlu şapkalardan takan asık suratlı imparatorlar yoktu. Fakat Giannino farklı. Onda mevcut olduğu farz edilen delilik (örneğin Crécy ya da Poitiers'de savaştığına fakat bir şekilde yok olup sonra yeniden ortaya çıktığına inanarak) bir zamanlar kral olduğuna inanması ve yeniden kral olmak istemesinden oluşmuyor. Aksine, kral olarak yaşaması gereken fakat yasal varlığı elinden alınmış bir adam olduğunu söylüyor. Beşikteki değişim "kanıtının" müspet delil kabul edildiği andan itibaren bu düşünce tarzı patolojik değil, mantıklı görünüyor.

Bu, onun toplumdaki yeri hakkında başka bir çarpıcı gerçeğe bağlantısız olamaz. Tüccar-kral bildiğimiz diğer sahtekârların neredeyse hepsi gibi yoksul bir serseri değildi. Diğerleri onu ciddiye alıyor ve o da belli bir ölçüde saygı görüyor. Zengin, iyi giyiniyor ve oldukça yüksek seviyeden temaslara girebiliyor. Sonunda öne sürdüğü tuhaf iddiayı

tartışabiliriz. Fakat onun haysiyetle davranıp çevresindeki kültüre katılarak, dünyasına uyum sağlamış bir kişi olduğuna şüphe yok. Giannino kurulu düzeni reddetmiyor. O, doğumla elde edilen veraset hakkına, onu eylemlerinin başlıca nedeni yaparak son derece inanıyor. Evinde, tüccarlar arasında bir tüccar olarak, onların düşünce tarzıyla, bir *libro di ricordanzenin* gerektirdiği hassasiyetle kendi anılarını yazıyor. Fransız hanedan ailesi hakkındaki hikâyelerden diğer burjuvalarla aynı şekilde etkilenecek onların doğru olduğuna inanma noktasına kadar ve bütün varlığını onlar üzerinde temellendirecek denli büyülenmiş olabilir.²¹⁴

Yani Giannino'nun başka birinin uydurduğu bir karakterden ziyade kendi edebi buluşlarının kurbanı olduğundan ve Fransa'da geçen hikâyelerle olan tanışıklığının (kraliyet soyundan gerçek prenslerin başından geçen bir şey olarak) kendini aldatmasına neden olduğundan şüpheleniyorum.

Tüccar-kral ne okumuştur? Cola di Rienzo'nun "eski hikâyelerine" benzer kaç tane hikâyeye okumuştur? Azizlerin yaşam hikâyeleri ve bu konuya yönelik edebi eserlerden günde kaç tane okumuştur? Ateşli bir vaaz onu kilise sırasına kaç kere mıhlamıştı?²¹⁵ Keşke bilseydik. Muhtemelen onu kitaplara ve kahramanlara tutkun bir çeşit Don Kişot (tabii ki edebi bir buluş!) olarak hayal etmeliyiz. *Istoria* onun için "Ve o halk dilinde okuyup, yazıp, dikte etmekten büyük zevk alırdı," diyor.²¹⁶

Çözülmemiş sorunların ikinci dizisi, *Istoria*'daki gerçek verilerin değiştirilmesinin birden daha fazla seviyede yer alıyor olmasında ve kasıtlı olarak yapılmasında yatıyor. Her yazar, tarihçi bile hikâyesini seçerek, vurgulayarak ve çıkartarak şekillendirir. Fakat burada bir sahtekârın anılarıyla uğraştığımız için bu önemli bir faktör. Kendi hayat hikâyesini kendi tarzında anlattıkça, "gerçek"le "hile"nin arayüzü Giannino'nun tüm macerasının baskın konusu olu-

yor. Ayrım çizgisi ise belirsiz ve aldatıcı. Bir gölden yansıyan günbatımına bakmak gibi bir şey. Dolayısıyla Giannino'nun araştırmasının kökeninde belirgin bir paradoks var. Kendisi yazılı belgelerin kamusal güvenine inandığı için, sözde onu kral yapan itiraf olan Marie de Cressay'in vasiyetnamesine inanmaya da istekli. Onun belgelere güvenmesini sağlayan zihin çerçevesi, onu amaç üzerine yeni belgeler üreterek sahte kanıtlar yaratmaya yönlendirenle aynı.

Giannino hayatını kaleme alırken, görünüşe göre etrafında ne kadar şüpheli ve dolandırıcı karakterin biriktiğini ve masasında yemek yediğini fark etmeden, başından geçen her şeyi yazmayı amaçlıyor. Özenle tarihlendirdiği gerçekleri ve olayları anlatıyor, kendisiyle antlaşması olan kişilerin isimlerini (ona yardım edenleri, ihanet edenleri) çabucak geçiyor. Sahip olduğu eşyaları listeliyor. Çocuklarının isimlerini, evlilik tarihlerini, gömülme tarihlerini kaydediyor. Fakat her zaman ondan bekleyeceğimiz filtrelemeyi uygulamıyor ve anlattıklarının etkili bir kontrolü ile seçimini gerçekleştirmekten nispeten aciz. Talihsizliklerinin kendini meşrulaştıran bir anlatısını yazmakla meşgul olarak bize bir sahtekâr olduğu gerçeğini bu şekilde açıkça dile getirmeyerek veriyor. Alıcılarının her birinden “hediye olarak” bir mühür aldığını bilerek ve ikinci vakada bu “hediye” onun adına temin eden sadık papaza ödediği ücretten bahsedecek kadar ileriye gittiğini gözlemleyerek Cola di Rienzo ve Macaristan kralının mektuplarının gerçekliğine inanmanız için gerçekten saf olmanız gerekiyor.

Bu ipuçlarını kasten bıraktığı sonucunu mu çıkarmalıyız? Bunu neden yapsın ki? Bu tuhaflığın esasen Giannino'nun olayları kendi bakış açısından anlattığı için ortaya çıktığını düşünüyorum. Çünkü bu şekilde yazmak onun, gerçekleri olası suçlamalara karşı (ona göre) sadece kendini korumasına yetecek kadar değiştirerek, olayları ve

isimleri hatırlamasını sağlıyordu. Bu, olaylarla ilgili yazdığı kaydın eğer yanlış ellere geçerse (bunu yazarken hapiste olduğunu hatırlayın) çok zarar verici olmayacağını garantiye almak için çok temel bir araçtı. Dolayısıyla aynı şekilde ve aynı sebeplerle, ona Roma'ya kadar eşlik eden noter Angelo d'Andrea Guidaregli'nin teşhis edilmesi, onun tüccarın çok güvendiği sahte belgelerin üretiminde tespit edilmemiş fakat belirleyici bir rolü olduğu anlamına geliyor. Aslında hikâyemizin başında Giannino'yla Roma'ya giden noterin Cola'nın mektuplarını kopyalayan ve onların gerçekliklerini tasdikleyenle aynı adam olduğunu diğer kaynaklardan biliyoruz. Son olarak, her zaman net olmayan sebepler için sayfayı dolduran isimlerin ve gerçeklerin ışık-gölge oyununun ortasında onun muhtemelen en önemli fakat aynı zamanda da en çok tedbir gerektiren müttefiki ve Fransa tacının düşmanı olan Navarra prensleriyle ilişkilerine tesa-düfen atılmış göndermeleri fark edebiliriz. Giannino'nun hikâyesinin çeşitli kısımları aynı şekilde tedbirle ve dikkatle değiştirilmiş olabilir. Aynı bizim uyanıklıktan uykuya bilmeden geçişimiz gibi, bir hikâyede de anlatmaktan uydurmaya olan geçiş de sıklıkla algılanamıyor.

Nesnel ifadelerle, *Istoria* doğru içeriğe sahip fakat bu içeriğin dozajı düzensiz. Tamı tamına anlattığı kişiler olması şart değilse de Giannino'nun hikâyesinde adı geçen kişilerin hepsinin ya da çoğunun onunla antlaşmalarının olması kuvvetle muhtemel. Olayların onun bakış açısına göre olan versiyonunda gerçekleşenler, hikâye üretmek için Gianni Rodari'nin *The Grammar of Fantasy* adlı kitabında "fantastik binom" (*binomio fantastico*) diye adlandırdığı muhteşem bir araç gibi biraz.²¹⁷ Örneğin şu iki sözcüğü, "adam" ve "şemsiye"yi alın. Bu ikisini tahmin edilebilir bir şekilde "şemsiyeli adam" diye eşleştirebilirsiniz. Fakat "şemsiyedeki adam" diye eşleştirirseniz hayal gücü ateşle-

nir. İşte Giannino’da da durum buydu. Bol miktarda küçük oyuncuyla birlikte Cola di Rienzo, Siena vatandaşları, Roma senatörleri, Macaristan kralı, Napoli kraliçesi, papa, kardinaller, Navarra prensleri ve onların elçileri, çeşitli kâhyalar, rahipler, Yahudi tüccarlar, askerler ve atlıların hepsinin Giannino’yla antlaşmaları vardı. Fakat ne tür antlaşmalar? Onun söylediği gibi “şemsiyeli” mi, yoksa başka tür mü?

Cevaplarını bilmediğimiz üçüncü soru kümesi ise Giannino’yla antlaşması olanların rolünün ne olduğu ve ne düşündükleridir. Ona kim, neden inandı?

Örneğin ilk başta dolandırıcı gibi görünen fakat sonra, görünüşe göre entrikaya o denli bulaşmış olduğundan sonunda hapiste ölen dönek Macar Yahudisi Daniello’yu ele alın. Daniello, Giannino’nun “haklarını” Türklere ve Tatarlara satarak ne kazanacaktı? Bu tamamen akıl almaz teklifin anlamı neydi? Belki kâr sağlayabileceğini düşündü. Fakat sonunda kaderin aldatılmış kurbanlarından biri olarak görünüyor sadece. Öyle olabileceği gibi, Giannino’nun yanında Daniello tüm hikâyedeki en yalnız karakter olarak görünüyor ve onun, ardında çok fazla soru bırakan rolünü anlamak hâlâ zor. Örneğin Hristiyanlığa yeni geçmiş olan bu kişi eski dindaşlarıyla yakın bir ilişkiyi nasıl oldu da sürdürebildi? Tüccar Giannino anılarında bir faiz ödemesinden ya da teminattan hiç bahsetmezken, inanılır olmak için çok yüksek bir miktardaki 200.000 florininin bir kısmını borç vermeye hazır olduğunu nasıl iddia edebiliyordu? Gizli kralın iyi talihine ikna olan Daniello muhtemelen kendi servetini ve ait olmaya açıkça devam ettiği Yahudi cemaatinin servetini Yahudilerin Fransa’ya geri dönmesi sözü karşılığında Giannino’nun kullanımına sundu. Fakat Daniello gerçekten din değiştirdiyse taç giydirilmeyi bekleyen kralla Fransa’ya yeniden kabul edilmeyi bekleyen Yahudi cemaati arasında neden arabuculuk yapsın? Burada bir şeylerin uy-
madığı belli.²¹⁸

Sonuç olarak Daniello'nun işlevi basit bir tefecinin ötesine geçiyor. Her ne kadar Giannino böyle söylemese de kesinlikle “dönek bir Yahudi” olarak tanımlanması sebebiyle Daniello'nun aslında bütün hikâyesinin temelini oluşturan, gerçek krallığın Hristiyanlarca tanınması görüşünde oynadığı hatırı sayılır bir rolü olduğu tahmininde bulunma riskine girebiliriz. Orta Çağ Hristiyan düşüncüsü açısından o, öğretisel hatalarını düzelten bir Yahudi. Vaftizle temizlenmiş, artık “Tanrı öldüren” Yahudi ırkının bir üyesi olmayıp gerçek kralı, Mesih İsa'yı tanımasını sağlayan ilhamla aydınlanmış. Onun ardında da en gerçek Hristiyan kral olan Giannino'muz var. Bu ve diğer sebeplerden dolayı kıyamet zamanında Yahudilere önemli bir rol tayin eden, Giannino'nun çağdaşı Rahip Jean de Roquetaillade'ın teorilerinin zayıf bir yankısını duymak mümkün olabilir. Fakat nasıl ve hangi yolla?²¹⁹

Daniello pek çok insanın Giannino'nun krallığına inandığının ve onu önemseydiğinin sembolü olarak kabul edilebilir. Giannino'nun etrafı tabii ki Parisli manifaturacı Pierre de la Courneuve ve Macaristan'da ona dadanan “piskopos” gibi, onu zaman zaman kandırangüvenilmez siyasi aktörlerle bir yığın fırsatçı ve ajanla sarılmıştı. Fakat Giannino'nun uzun macerasında karşılaştığı herkesin onu yönlendirilecek bir budala farz ettiğini düşünmek çok yüzeysel ve yanlış olurdu. Aksine, Giannino'nun hayali pek çoklarınca paylaşılıyordu: En azından birkaç Sienalı, onun “saray mensuplarından” birkaçı, seyahatlerinde onu takip eden akrabaları, bazı Aix-en-Provence vatandaşları ve hepsinden öte onun sancağını diken ve kısa bir süre için onun adına savaşan askeri birlikler. Bu toplu ikna oluşun boyutu neydi? Küçük tüccarın bu kadar güven kazanması nasıl mümkün oldu?

Bu, tarih yazımına Marc Bloch tarafından tanıtılan ve Natalie Zemon Davis'in *The Return of Martin Guerre* adlı ki-

tabında karşı çıktığı sosyal psikoloji ve zihniyetler tarihinin problemlerinden biri. Amerikalı tarihçi, eserinde on altıncı yüzyılda bir köyde uzun yıllar başka biriymiş gibi yaşayan bir sahtekârın izini sürüyor. O, yerel sakinlerce, hatta gerçek Martin Guerre'in onu üç yıl boyunca evine ve yatağına alan karısı tarafından bile gayet rahat kabullenilmişti.²²⁰

Istoria bize Giannino'nun Fransız hanedanı üyelerine benzeyip benzemediğini söyleyebilmemizi sağlayacak bir tasvirini sunmuyor. Tek bildiğimiz boyunun kısa olduğu. Fakat bunun bir önemi olmamıştır. On dördüncü yüzyılda kaç kişi kralı bizzat görebilmişti ki? Ne Giannino ne de (bir tek kardinal hariç) doğrudan temasta olduğu kişiler Fransız hanedan üyelerinin nasıl görüldüğünü biliyordu. Bir yüzyıl sonra Jeanne d'Arc'ın saraylı kılığındaki bir Dauphin'i tanımasının mucizevi olduğu düşünülmüştü. Prens olmanın esasının bir prens gibi giyinmek olduğu bir çağda bu bir mucizeydi de. Örneğin Pratolu Giovanni Gherardi'nin bir hikâyesinde iki Floransalı onları bir bahçede kabul eden Macaristan Kralı Louis'yi tanıyamaz. "Bak Luca, başında tacı olmadığı için onun kral olduğuna asla inanmazdık. Onu kralın rahibi sandık."²²¹

Fotoğraf, parmak izi ve DNA analizini geçin, realistik resmin bile olmadığı bir çağda insanların kim olduğunu tanıma sorunu aldatıcıydı.²²² İnsanların, kişilerin sergilediği hayat tarzı tuzakları ve diğerlerinin şahitliği gibi harici işaretler dışında izleyebileceği başka hiçbir seçeneği yoktu. Bunlardan ilki konusunda Giannino budala değildi. Sahibi zenginmiş gibi davranan kedinin kralı kandırmakta başarılı olması sonucunda değirmencinin oğlunun Carabas markisi olduğu *Çizmeli Kedi* masalındaki gibi Sienalı tüccar da Avignon'da onun ikna edici olmasını sağlayan tuzaklar sergiledi. Bir tacı, ihtişamlı kıyafetleri, pek çok zırhı vardı ve masası zengindi. "Saray ağzıyla" konuşup konuşmadığını

ve takipçilerine ilham verici söylevlerde bulunup bulunmadığını bilmiyoruz. Fakat küçük saray halkının ona “efendimiz” dediğini, önünde yerlere kadar eğildiğini gayet iyi hayal edebiliriz.

Orta Çağ’da kimliğin garantisi olarak, tanıklıkta olduğu gibi birisinin kim olduğu hakkında ne zaman şüpheler uyan-
sa *pubblica fama* (kamusal saygınlık) dışında dönülebilecek hiçbir yer yoktur. Ortak bildiri, gelenek, yaşlıların şahitliği, yetkili birinin açıklaması, bunların hepsi hem hukukçularca hem de halk kültürünce kanıt olarak sayılırdı. Dördüncü bölümde tartışılan Marangoz Grasso’nun hikâyesi kesinlikle bu gerçeğe dayanıyor. Şişman marangoza hitap etme şekillerini değiştirerek herkes bu şakaya katıldığı ve onu “Matteo” adında bir vatandaş diye tanıdığından, *beffan*ın yaratıcıları kurbanın kendisini bile o kişi olduğuna inandırmayı başarıyor. Kimlik hakkındaki şüphelerin kökünü kazımak mümkün olmadığından Siena’nın (Giannino’nun gençliğinde hâlâ yürürlükte olan) on üçüncü yüzyıl sonuna ait yasaları kamusal düzenin menfaatleri adına bunu, vatandaşların kimlikleri hakkında şüpheler uyandırılmasını yasakladı. “Ortak fikir ve bildiri” reddeden herkes ağır biçimde cezalandırılacaktı. Fakat böylesi bir hakaretin kurbanının kimliğini hâkim önünde özel olarak beyan etmekten başka onu kanıtlamak için yapması gereken bir şey yoktu.²²³

Bu yüzden Giannino bir kral. Çünkü ikna edici belgeler sunabilecek bir durumda. Ona kim inanır? Yazılı belgeleri tanımayan, hepsini müspet delil sayanlar. Örneğin, doğru zamanda sergilenen bir vasiyetname ile Cola di Rienzo’nun ve Macaristan kralının mektuplarının hepsi askerler açısından tüm şüpheleri yok eder. Peki ona kim inanmaz? Bir yanda onu her zaman “Sienalı yüncü Giannino di Guccio” diye tanımış olanlar, bir başka deyişle hemşerisi vatandaşlar, bir yanda yazılı sözlerin sahteliğine karşı tetikte olup

Giannino'nun belgelerindeki bariz güvenilirlik eksikliğini tespit edebilenler. Örneğin ona din adamları tarafından yönlendirildiğini söyleyen Macaristan kralı ve iddialarını "acayıp ve saçma" bulan Papa VI. Innocent.²²⁴

Bu bizi bir başka çarpıcı etmene, dini tarikat üyelerinin bütün olayda oynamış olabilecekleri role getiriyor. Augustin rahipleri Antonio ve Giordano bir kral arayarak dünyayı geziyorlar. Dominiken rahip Bartolomeo Mini Sienalı tüccarın kraliyet doğasını halk içinde resmi olarak duyurma jestini yapan kişi ve o dönemde Siena'nın kayıtlı tarihinin bir parçası.²²⁵ Giannino'yla ilişkileri neydi? Şu an bilmiyoruz fakat daha derinlikli bir araştırma faydalı olabilir.²²⁶ Böylesi bir araştırmanın hükümdarlık algısı, çağın siyasi tartışması ve çeşitli dilenci tarikatlarından rahiplerin kayıtlı vaazları üzerine odaklanması gerekecek. İnsan Egidius Romanus, Luccalı Ptolemy ve muhtemelen bilhassa Angevin hükümdarlarını öven vaazlarıyla meşhur Remigio de' Girolami'yi düşünüyor.²²⁷ Bu iki Augustin rahibi Antonio ve Giordano'nun ve özellikle de Dominiken Bartolomeo Mini'nin vaazlar yazdığı ve *Istoria*'dan kendiliğinden sızan türden bir şey gibi görünen, on dördüncü yüzyıl ortasındaki Fransız monarşisinin durumu üzerine heterodoks teorilerin propagandasını yaptıkları varsayımında bulunabiliriz. Bu kişiler ve muhtemelen diğer din adamları da, masum bir çocuğun katlinin ülkeyi felaket bir savaşa sürüklediğini öne sürüp her şeyin eski düzene yeniden sokulması gerekliliğini sürdürerek geç Orta Çağ'ın yaygın eskatoloji akımıyla muhteşem biçimde eş anlamlı "kraliyet Mesihçiliğinin" propagandasını yapmış ve son olarak da faydalı fakat geç kalmış bir destekçiye Cola di Rienzo'da rastlayıp Fransa Krallığı'nın meşru hükümdarından yoksun olduğunu beyan ederek geleneksel durumu tersyüz etmiş olabilirler. Sienalı rahip Bartolomeo Mini bu mesafeden söyleyebileceğimizden daha büyük bir

rol oynamış olabilir ve tüccarın ardında iplerin daha yüksek bir kültürel seviyede çekiliyor olması tamamıyla mümkün. Giannino'nun hikâyesinin tohumları muhtemelen güneşli gökler altında, gayretli seyyahların, rahiplerin ve tüccarların sık sık geçtiği Avrupa yollarında, rüyaların gölgeli gizeminde ve seyyahların anlattığı hikâyelerde atıldı.

Tüm bu (olasılıklar denizinde yüzen gemiler gibi) varsayımsal ilişkiler arasında bence en etkileyici olanı Cola di Rienzo'yla ilişkisi. Sorun merkezi, çünkü senatör *Istoria*'da basit bir tüccara onun kraliyet doğumunu açıklayarak “canavarı yaratan” Frankenstein olarak sunuluyor. Belki burada sahip olduğumuz şey, ölmeden önce kendi gibi bir başkasını şekillendiren, sanrıları olan saplantılı bir tip. Yine de Cola'nın oynadığı rol o kadar çekici ki *Istoria*'nın her bir kelimesi gerçekten doğruymuşçasına onu bu kitabın başında yeniden anlatmaktan çekinmedim. Fakat öyle mi? İki açıdan ciddi şüpheler doğuyor: mühür meselesi ve senatörün teatral *anagnorisis* aracını kullanmaya olan meşhur eğilimi. Kahramanın gerçek durumunun ve diğer karakterlerle ilişkilerinin ortaya çıkarıldığı “tanıma” anında kendisinin İmparator VII. Henry'nin tabii oğlu olduğunu ilan ettiğini hatırlayın.

Mühür konusundaysa, bir hükümet liderinin, emirlerini onaylamak için ihtiyacı olan böylesine kıymetli bir objeyi böyle kolayca bağışlaması son derece düşük bir olasılık. Mühürler (eğer çalınmadılarsa) makamı ancak, onları kullanışsız kılmak adına yalnızca kazındıktan ya da kırıldıktan sonra terk edebilirdi ya da sahipleriyle birlikte mezara girerlerdi. Her ne kadar Giannino bize, aldığı mührün kusurlu olduğunu ve dolayısıyla kullanılamayacağını söylese de tasarım hatasının minimumda olduğunu onun kendi sözlerinden çıkartabiliriz: minik bir yıldız yerine minik bir zambak. Bu bence mührün kullanılabilir olduğu anlamına geliyor. Gerçekten de makamın kendisinin fark edebileceği

küçük bir işaretin, bu ufak hatanın kasten yapılmış olması bile mümkün.

Eğer Cola, Giannino'nun, kendi amblemini gerçekten görmesini ve kopyalamasını isteseydi ona balmumundan bir mühür verebilirdi ki onunla geçerli bir kalpazanlık bile yapabilirdiniz. Fakat kalıbın bir hediyesini yapmak? Bu akıllamaz bir şey. Giannino'nun Cola di Rienzo'yla bu görüşmeleri gerçekten yaptığını farz edersek, bence Cola'nın mührü ona verdiğinde sarhoş olduğunu ya da Giannino'nun onu gizlice cebe indirdiğini farz etmeliyiz.

Fakat bakış açımızı değiştirmemiz halinde mührün kime ait olduğunun tüm yapbozu çözecek anahtar olması da mümkün. Giannino mührü ele geçirir geçirmez tamamen kendi başına sahtelerini ürettiği bazı belgelere nasıl sahip olduğunu açıklamanın bir yolu olarak Cola di Rienzo'yla olan görüşmelerini uydurmuş olabilir. Nasıl böyle yaptı? Bir olasılık, Cola'nın ölümünü müteakip Capitolino Sarayı'nın yağmalanmasının ardından eline geçmiş olabileceği. Ona sahip olur olmaz senatörün hayatının en son günlerine kadar tarihlendirmeye dikkat ettiği sahte belgelerini üretecekti. Bu yüzden Macaristan kralının gizli mührünün bir kopyasına da sahip olduğundan ve kendi için onun bir kopyasını daha yapmasından hareketle Giannino'nun bu tür objelerden hoşlandığını söyleyebiliriz. Yani gözden geçirilmiş ilk senaryomuz şöyle gidiyor: Cola ve görüşmeleri hikâyesini sahte belgelerini meşrulaştırmak için bir arka plan olarak uyduran Giannino arasında asla görüşme olmadı.

Cola'nın VII. Henry'nin oğlu olduğunu açıklayarak zaten kendine ait bir tanıtma sahnesi düzenlediği etrafında dönen ikinci şüphe daha da derinleşiyor. *Istoria*, senatör adına bu hevesten hiç bahsetmiyor fakat kitabı yazan her kimse bu hâlâ onun aklında olabilirdi. Bu açıdan Giannino ve Cola di Rienzo arasındaki bağlantı bir imparator ve bir

kralın bu iki hayali oğlu arasında üstü kapalı bir paralellik çizen bir edebiyatçı tarafından aposteriori olarak yapılmış olabilir. Böylesi bir inşaya Cola'dan daha iyi uyan hiç kimse yoktu. Böylece gözden geçirilmiş ikinci senaryomuza geliyoruz. Giannino ve Cola di Rienzo'nun birbiriyle hiçbir işi yoktu ve olduğunu söyleyen hikâye de on beşinci yüzyılda uydurulmuş katıksız bir romanstı.

Eğer Cola di Rienzo'yu bu şekilde dışarıda bırakırsak Giannino'nun macerası için, açıklamanın geldiği farklı bir kaynakla birlikte farklı bir çıkış noktası varsaymak zorunda olacağız. Yine de bu şüpheleri tamamen ortaya sermiş olmakla birlikte ben Roma'da bu iki uç karakter arasındaki görüşmenin gerçekten yaşandığına inanmaya hâlâ meyilliyim. Birinci bölümde tartıştığım gibi, Fransa Kralı I. Jean'ı mantıksız bir biçimde Sienalı bir tüccarda arama eylemi, tamamen Cola di Rienzo'ya has. Neticede, eğer hikâye gerçek değilse onu yazan kişi senatörün kişiliği hakkında son derece bilgi sahibi olmalıydı. Dahası, Cola'yla olan görüşme *Istoria*'nın hemen başında değil ortasında kaydediliyor.²²⁸

Son olarak, etrafına yaydığı karizmaya rağmen, Cola di Rienzo (papa ve Avrupa hükümdarları da dahil olmak üzere) pek çok çağdaşınca yetkili bir onama kaynağı olarak görülüyor. Tam aksine, pek çok kişi onun deli olduğunu düşünüyordu. Yine de Giannino kendi iddiasını Cola'nın teminatı üzerine temellendirme noktasına dek ona inandı.

Başlangıçtaki, Cola'ya inanma saflığı (Macaristan Kralı Louis'den gelen bir yığın taktik mektup hazırlayarak sonradan beceriksizce düzeltilmiş bir saflık) ve bundan da ötesi Cola'ya başkalarının da inandığını düşünmek burada bir gerçekten daha fazlası olduğunu düşünmeme yol açıyor. Gerçekten de Cola'yı seçen Giannino değil, Giannino'yu arayıp bulan kişi Cola olmalı. Eğer Cola'yla antlaşmaları olmasaydı, tüccar yetkili ve vefat etmiş başka bir büyük lord

bulabilirdi ve söylenmesi gereken şeyleri ona söyletirdi.

Yani ben Giannino'yu maceralı kariyerine başlatanın Cola di Rienzo olduğu ve en azından bir mektubu, her ne kadar Toscana dilinde yazıldığı için kesinlikle onun yazdığı biçimde olmasa da elimizde bulunan, değiştirilen bebeklerin duygusal versiyonu olan mektubu ona atfetmemiz gerektiği görüşüne katılıyorum. Senatör ölünce Giannino birkaç sahte belgeyi daha ölümünden hemen önceki günlere tarihlendirerek onun (nasıl ele geçirdiği benim için hâlâ bir gizem olan) mührünü kullanmaya devam etti. Capitol'de huzura kabul edildikten ve ilk itimatnamelerini orada aldıktan sonra geri kalan hayatını kraliyet doğumuna daha fazla onama edinmek amacıyla diğer nüfuz sahibi kişilerce kabul edilmeye harcayabilecekti.

HALK HİKÂYESİ, EFSANE VE “FRANSA SORUNU”

Şimdi bu şüphe bataklığını arkamızda bırakalım ve hıyalgücünün geniş çayırlarında dolaşalım. I. Jean'ın doğumu vesüt kardeşiyle değiştirilmesi hikâyesinin tarihi olaylarla birkaç bağlantısı var. En azından halk masalları ve efsanelere özgü karakteristik noktaları belirleyebiliriz. “Gerçek asla görüldüğü gibi değildir,” bizim hikâyemiz için uygun bir slogan olabilirdi. Efsane muhtemelen onu (İtalyancası tesadüfen *fiaba*, yani “fabl” olan) bir halk masalıymış gibi deneyimlemeyi ve yeniden anlatmayı mümkün kılan pek çok derin ve büyüleyici öğeye yakınlığı yüzünden varlığını sürdürdü.²²⁹

Cola di Rienzo, Giannino'yu ikna etmek için ona çoktan “doğumda değiştirilmiş çeşitli krallardan bahsetmişti.”²³⁰ *Istoria*'nın ilk kısmı çile çeken, ihanet kurbanı olan ve tanınmayı deneyimleyen genel karakter örüntülerine uyan anlatisal öğelere rastladığımız için halk masalları dünyasıyla uyumlu.²³¹ En çok öne çıkan öğelerden biri, bu durumda

olduğu gibi, sık sık birbirinden çok farklı toplumsal statülerden gelen iki kişinin yer değiştirmesidir. Örneğin asil bir genç kızla genç bir tüccar. Bu öğeye pek çok Orta Çağ eserinde ve *Little Goose Girl* gibi geleneksel halk masallarında, hatta Mark Twain'in *Küçük Prense Fakir Çocuk'u* gibi modern edebi fabllarda bile rastlıyoruz.²³² Beşikte değiştirilen bebekler öğesi de aynı zamanda geleneksel ve yaygın. Hatta Bianca Pitzorno'nun son zamanlarda çıkan çocuk romanı *Polissena del Porcello*'da bile karşımıza çıkıyor.²³³

Giannino efsanesinin, değişimin küçük kurbanı olan kendisi dışındaki diğer kahramanlarının da geleneksel halk masallarında karşılıkları var: Kraliyet soyundan bir prenses olan Mahaut bebek öldüren prenses/cadıya çok benziyor ve cina-yet aletlerinden birinin, uzun iğnenin çeşitleri benzer kötü karakterlerin ellerinde de ortaya çıkıyor. Örneğin *Pamuk Prenses*'in kafasına yerleştirilen tarak, *Uyuyan Güzeli*'e batan iğ gibi. Saraydan kaçırılıp yakın bir akrabasının kötülüğüne karşı saklanan prens veya prenses öğesi de *Pamuk Prenses* ve *Uyuyan Güzeli*'le başlayıp Perrault'nun *Eşek Derisi*'yle devam eden pek çok halk masalında yinelenen bir öğedir.

Bu hikâyelerin, genellikle kahramanın gerçek kimliğinin ortaya çıktığı bir anagnorisis anında, mutlu sonla bitmesi gerçekten de garantilenmiştir. Böylesi temalar antik dönemde zaten yaygındı. Giannino'nun durumunda her zamanki unsurlara rastlıyoruz: Tehlikedeki prensin kurtarılması, başkasının yerine yaşanan bir hayat, onu krallığını yeniden elde etmeye ikna eden Cola di Rienzo'nun ellerinde gerçek kimliğini öğreniş. Hikâyesinin sadece başlangıcı hayal âleminde olduğu için onun “masalı”nın mutlu bir sonu yok.

Eğer *Istoria*'nın başlangıcı masal dünyasından unsurlar ödünç alıyorsa, Giannino'nun tüm macerasına kahramanın geri dönüşü ya da (tabii ki halk masalında bulunan) kralın geri dönüşü efsanesine ait baskın bir tema yayılıyor.²³⁴

Çocukluğunda saklanan kral efsanesi geleneğin erdemlerini ve yeniliği birleştiriyordu. Olağanüstü bir ütopya yaratıyordu çünkü eski bir meşruiyetin gücüyle yoğun insan kitlelerinin arasında, akıllamaz bir toplumsal kalın kafalıkta saklı yatan gizemli bir yenilemenin baştan çıkarıcı cazibesini birleştiriyordu.²³⁵

Giannino'nun hikâyesi, I. Jean'ın beşikteki değişiminin "siyasi versiyonu"nun hazırlanması için muhtemelen bir referans modeli oluşturan, Incil'de anlatılan bebek Yoaş'ın hikâyesine benziyor. Kral Ahazya'nın oğlu Yoaş büyükannesi tarafından öldürülmesini önlemek için halası ve dadısı tarafından kaçırılmış ve altı yıl saklanmıştı. Kim olduğu, tacı başına takan ve onu kral olarak takdis eden Rahip Yehoyada tarafından yedinci yılda kraliyet sarayının nöbetçilerine açıklanmıştı.²³⁶ Hatta Zeus'un kendisi de babası Kronos onu yiyip yutmasını diye ondan alınmıştı. Ksenofon, Büyük Kiros'un daha çocukken onu vahşi hayvanlara yem etmek isteyen büyük babası Astiages'ten saklandığını ve onun kendi oğluymuş gibi yetiştiren köylü bir karı-koca tarafından sahiplenildiğini anlatıyor.²³⁷

Giannino, diğer açılardan, İthaka'ya gizlice giden Odysseus'la benzer. Aynı zamanda isminin Wart olduğunu ve bir taşra soylusunun küçük oğlu olduğunu sanarak büyüyen Disney'in Kral Arthur'una da benziyor. Ayrıca J.R.R. Tolkien'in hayal gücünden fırlayıp filolojisinde sağlam bir şekilde temellenen Aragorn'a da benziyor. Bir gezgin gibi Orta Dünya'da dolaşan bu karakter kendine Yolgezer adını vererek ismini bile değiştiriyor. Fakat Fransız ve İngiliz hükümdarlarının karakteristik işaretini, iyileştirici dokunuşunu alarak yeteneği ve doğumdan edindiği hakla kral oluyor:

Altın olan her şey parlamaz,
Her gezgin yitirmemiştir yolunu,
Gücü olan yaşlı kolay solmaz,
Derindeki kök atlatır donu.

Küllerden bir ateş dirilecek,
Bir ışık fırlayacak gölgelerden,
Kırılan kılıç yenilenecek,
Şimdi taçsız olan kral olacak yeniden.²³⁸

Dünyanın gözlerinden saklanan tüm bu hükümdarların ve (Arthur ya da II. Frederick gibi) dağların altında yeniden uyandırılmayı bekleyen kralların ardında, özellikle de Orta Çağ için temel olan fakat her zaman açıkça belirtilmeyen bir model daha var: Hz. İsa modeli. Giannino aynen soyu Davut ve Süleyman'dan geçen fakat giyecek bir şeyi ve sıcak bir ateşi olmadan bakımsız bir yemlikte doğup marangoz Yusuf'un evinde yaşayan kralların kralı gibi, mütevazı burjuva giysileri içinde, dünyanın tanımadığı taçsız ve korumasız bir kral. İsa, Yahudilerin kralı olarak iktidardaki Büyük Hirodes, Pilatus ve Hirodes Antipa için bir tehdit oluşturuyor. Çarmıha gerilirken üzerindeki mor giysi, kafasındaki dikenlerden yapılmış taç ve *Iehsus Nazarenus Rex Iudeorum*'un* kısaltması olan I.N.R.I. harflerini taşıyan işaretle hakaretlere uğruyor. Yuhanna'nın yazdığına göre, "Onun sayesinde var olan bir dünyadaydı ve dünya onu tanımıyordu."²³⁹

Sıklıkla, kurtarıcı bir görev üstlenmek ve mesihçe bir rol oynamak şeklindeki görevlerine ikna olmuş, kendi kendini hükümdar ilan eden kaç kişinin, kendilerini yeryüzündeki bariz bir yenilginin bile zaferi temsil ettiği tuhaf bir taklit türüne karıştıran fakir ve mazlum kral Mesih İsa

* Lat. Nasıralı İsa, Yahudilerin Kralı. —çn

üzerine modellediklerine dair hiçbir bahis yok. Bunun üzücü bir örneği kürek mahkûmiyetinin İsa'nın çilesiyle karşılaştırıldığı "Portekiz kralı" Don Sebastian'ın hikâyesidir.²⁴⁰ Giannino'nun kendisi Macaristan kralını taklit ettiği mektubunda bir yanda kendisi ve "dadısı" arasında, bir yanda Hirodes'in zulmünden kurtulmak için Mısır'a kaçan bebek İsa ve Meryem arasında bir karşılaştırma sunuyor.

Giannino di Guccio'nun macerası ve edebiyat dünyası arasındaki önemli bir temas noktası "Fransız hanedanı" hakkındaki uçsuz bucaksız hikâyeler denizi. Soylu kral ve prenslerin maceraları, aşkları, sırları, ihanetleri, lanetleri, onur ve kutsallığı, büyülerini Orta Çağ'dan bugüne dek okurların üzerine saçan sayısız romans anlatısına hammadde sağladı.

On üçüncü yüzyılda kötüleme amacıyla yayılan, Hugues Capet'nin Parisli bir kasap olan basit bir vatandaşın oğlu olduğu yönünde bir efsane vardı. Bu, Capet'yi açgözlü ve müsrif günahkârların arasına yerleştiren ve Anjoulu Charles'a bir tokat olarak "Parisli bir kasabın oğluydum,"²⁴¹ şeklindeki bu iğneleyici satırları ona veren Dante Alighieri tarafından biliniyordu. *Ballade de l'appel*'de Fransız hanedanının kurucusunun "kasaptan getirildiğini"²⁴² söyleyen François Villon da bunu biliyordu. *Hugues Capet* başlığını taşıyan, kahramanının bir şövalye ile (bu kez hiçbir aşağılama amacı gütmeyen) Paris'in başlıca kasabının kızı olan burjuva bir kadının oğlu olarak adlandırıldığı bir *chanson de geste* tam da Giannino macerasına daldığı sırada yazılmıştı.²⁴³ Hugues muhtemelen Paris burjuvasının liderliğini üstlenerek ve dul kraliçe Blanchefleur'ün yardımına koşarak kral oluyor. Şehrin en zengin burjuvası olan dayısından yardım görüyor. 1358-1360 dönemine tarihlenen bu anonim eser hanedan krizini, Poitiers Savaşı'nı, Etienne Marcel İsyanı karışıklığını kendince yansıtıyor. Şair, çağdaşı olan

olayları hakkında hiçbir şey bilmediği uzak bir çağa aktarıyor. Bir toplumsal uyum şiiri. Ebeveyninin iki zıt toplumsal grubu temsil ettiği, dolayısıyla asillerle burjuvaziye birleştirmeye ve monarşik iktidarı yeniden kurmaya kabil olan bir kral hakkındaki şiir.

Bu hikâyenin bizim hikâyemizle doğrudan bir bağlantısı olmamasına rağmen, burjuva Hugues Capet'nin icadıyla burjuva kral Giannino'nun varlığı arasındaki tarihlendirme tesadüfı kesinlikle çarpıcı. Tam da bu zamanda Fransa'da hüküm sürme iddiasını düzenlemekte olan Navarralı Charles, Amiens'da "burjuvaziye" (asil olmayan vatandaşları) kendisi üzerine görüşmeler yaptırdı. Paris tüccarlarını destekledi. Kalabalıklara konuşmalar yaptı. Alt tabakadan insanları masasında yemek yemeye davet etti.²⁴⁴ Daha derinlikli araştırmalar on dördüncü yüzyılda burjuvazi ve kraliyet statüsünden olanlar arasındaki ilişkilere ilginç içgörüler sağlayabilir. Bu bakımdan Giannino'nun hikâyesi gerçekten önemli.

Hatta kahramanımızın ölümünden birkaç on yıl sonra ortaya çıkan bir eserle daha doğrudan ve bağlayıcı bir karşılaştırma yapılabilir: Andrea da Barberino'nun *Il Guerrin Meschino*'su.²⁴⁵ Bu şövalye romansı inanılmaz olaylar yaşayıp kâhinleri, büyücü kadınları ve kehanetleri ortaya çıkarak kim olduğunu keşfetmek için doğuyu ve batıyı dolaşan genç Guerrino'nun sayısız macerasını anlatıyor. Sonunda Guerrino'nun kraliyet soyundan, Burgonya dükünün oğlu Dıraç Dükü Milone'nin oğlu olduğu ve bebekken dadısının onu ölümden kurtarmak için bir kayığa bindirdiği ortaya çıkıyor. Charlemagne çağının kurgusal bir versiyonunda geçen bu romans, İtalya'dakilerin anılarında hâlâ çok popülerdi. Andrea da Barberino'nun, Charlemagne'ın ailesinin on üçüncü yüzyıl *chanson de geste*lerinden olay dizileri içeren bir tür renkli soyağacı olan bir başka eseri, *I reali di Francia*

(Fransız kraliyet ailesi) da aynı derecede seviliyordu.²⁴⁶ Bizim amaçlarımız için ilginç olan kısmı Kral Pippin'in Macar Berta'yla evlendiği fakat gerdek yatağına onun yerine bir hizmetçinin sokulduğu kısım. Charlemagne (İtalyancada Carlo Magno) kral ile Berta arasında ormanda geçen gizli bir buluşmanın ardından doğuyor ve henüz bir delikanlıyken hizmetçinin oğulları olan üvey kardeşlerince sarayı terk etmeye zorlanıyor. Genç Carlo, Mainetto (Mainet, yani Magno'nun bir küçültmesi olan Magnetto) adını alıyor ve tahtını geri kazanmak için uzun bir mücadele vermek zorunda kalıyor.

Özetle, Fransız sarayı hakkındaki popüler edebiyat saklı prensler ve Jeanne d'Arc'ın tanıdığı Dauphin gibi yer değiştiren karakterlerle dolu. Kendisinin de ölümünden sonra, o olduğu iddiasıyla Fransa'yı dolaşan en az üç dublör ortaya çıktı. İnsan tabii ki on yedinci yüzyılın "demir maskeli adam"ının karanlık efsanesini de düşünüyor.²⁴⁷ Charlemagne'ın kendisi de kılık değiştirerek ormanlarda dolaştı ve sıradan bir askermiş gibi davrandı.

Bu hikâyelerle Giannino arasındaki bağlantı nedir? Ben-
ce (tekrar ediyorum ki aslen bir masal olarak ortaya konmamış olmasına rağmen) *Istoria del re Giannino*'nun "Fransa sorunu" hakkında bir okur tutkusunu yansıttığı kesin. Kitabımızın bu romanslarla ortak öğeler içeren efsanevi bir başlangıcı olması ve kahramanının kendini doğuştan gelen hakkını yeniden elde etmeye adanmış bir kral olması eleştirmenleri Giannino'nun Guerrin Meschino türünden bir hayal ürünü olduğu şeklindeki yanlış kanıya yönlendirdi.

EDEBİYATTA GIANNINO

Giannino'nun hikâyesi bilgin okurların ilgisini çekti fakat geniş takipçi kitleleri edinmedi ya da on dokuzuncu yüzyıla kadar hiçbir edebi çalışmaya konu olmadı. Bu sessiz-

lik Babasının Ölümünden Sonra Doğan Jean'ın hikâyesinin eğer doğru kabul edilirse Fransız monarşisinin karalanması olarak görülebileceğinden kaynaklanan basit bir tedbir sebebiyleydi. Bu her halükârda, Giannino'yu akademik olarak çalışan ilk tarihçilerden biri olan ve “Bu tartışmanın sonucunda sadece bir şüpheyi ifade etmeye yönlendirilmiş olmaktan memnunuz,” diye yazan Louis de Monmerqué'nin fikriydi.²⁴⁸

Şüphesi önemsiz değildi. Sadık bir kralcı olan Monmerqué çocuk kralın ardından tahta çıkan Fransız hükümdarların bir suikast nedeniyle tahta çıktığının endişe verici olasılığıyla yüzleşmek zorundaydı. Tarihçi aynı sebeple, kendinden sonra Giannino üzerinde çalışmaya girecek herkesi uyardı:

Yaşadığımız bu çağda, yazarlar, hatta meşhur olanları bile hayal güçlerinin oyunları için malzeme aramak dışında tarihe hiç bakmazlar. Orta Çağ'ın minik bir kralının büyük bir suç yoluyla özel bir vatandaş konumuna geçirilmesi pek çoklarına tarihi bir romans için ideal kahraman olarak görünebilir. Bu yüzden bu kişi hakkında sonradan keşfedilen her şeye ciddi bir şekilde yaklaşmak her şeyden daha önemli.²⁴⁹

Kızgınlığı doğrudan, özellikle Alexandre Dumas'ya yönelik olabilecek on dokuzuncu yüzyıl akademisyeni tartışmasız haklıydı. Kategorilerimizi karıştırmamamız önemli. Babasının Ölümünden Sonra Doğan Kral Jean ile tüccar Giannino'nun hikâyeleri, hem çekici hem de meşhur olan, en sonuncusu hariç büyük kısmı anlaşılmaz olan pek çok edebi esere gerçekten de hammadde sağladı. Benim burada anlattığım ve analiz ettiğim hikâyenin, bir kurgu olarak muamele edilmeye hazır olduğunu vurgulamaya neredeyse hiç gerek yok. Eğer isteseydiniz yarın onun hakkında bir

roman yazabilir veya bir film çekebilirdiniz. Şimdi bunu bir kenara bırakalım ve onun hakkında tarihçilerin hararetlendiği sırada onunla haşır neşir olan yazarların onu Fransızca ve İtalyanca hayal gücü eserlerine nasıl kattığını kısaca görelim.²⁵⁰

Paris'teki Arsenal Kütüphanesi'nde kütüphaneci olan Eugène Muller 1878'deki bir yanlış anlaşılmanın küçük, eğlenceli bir komedisini bastı. 1365'te, Siena'daki Auberge des Armes de France adlı hanın bir odasında geçiyor. Karakterler sıradan halktan oluşuyor: Hancı Jeannot Baglioni ve komşusu, evlenmek isteyen iki çocukları ve son olarak yemeklerinin parasını ödeyebilmek için beşikteki değişim hikâyesini orada, o anda uyduran iki Fransız maceracı. Zengin ve cimri komşuyu, oğlunun, hancının bir kralın kızı olduğu ortaya çıkan fakir kızıyla evlenmesine izin vermeye ikna ediyorlar.²⁵¹

Bir yıl sonra Raoul de Navery takma adıyla yazan yazar Eugénie Caroline Saffray güzel bir çocuk kitabında çizimlerle dolu, kahramanlık noktasına dek görev anlayışını takip eden kadın ve erkeklerin başrolde olduğu uzun bir hikâye yayımladı.²⁵² Yazar, bildiğimiz hikâyeyi, üzerinde çalışarak ve arzusuna göre renklendirerek çerçeve olarak kullandı. Önemli rolleri Rahip Giordano'ya, hain Napoli Kraliçesi Giovanna'ya ve özellikle Giannino'nun gezilerinde onu gölge gibi takip eden aşkı Necca'ya vermiş. O, ölmekte olan kralla hapisanede evlendikten sonra onun tamamlanmamış otobiyografisini Siena'ya götüren kişi.

1910'da Antonio Palmieri "geçmişin bu hayallerini dışı kurdun eski devletinin halkına" ithaf ederek Siena hikâyeleri kitabında yer alan başka bir hayali masal olan *I racconti della lupa*'yı yazdı.²⁵³ Yazar "Sienalı tüccarın şehit edilmiş küçük oğlu, Saint-Denis'deki kral mezarlarına gömüldü," diye yazarak tabii ki beşikteki değişime inanmış gibi ya-

pıyor.²⁵⁴ On dokuzuncu yüzyıl, o zamanlarda yeniden icat edilmiş, hayali bir Orta Çağ'ı yeğliyordu. Carducci'nin Madonna Laldomine'si ve Palmieri'nin hikâyesi Giannino'nun, Aleardo Aleardi'nin "sarışın, yakışıklı ve kutsanmış olan" Svabyalı Corradino'sunun bir dublörü, talihsiz bir kahraman olarak sunulmasıyla bu tadı veriyor. Bizim uzun, sarışın, soluk tenli ve Fransız krallarının gibi gaga burunlu Giannino'muz bu küçük eserde mutsuz tarihini sükûnet ve cesaretle seyreden uysal bir kurban haline geliyor.

Senarist Vittori Gonzi 1936'da *Re Giannino* başlığıyla, on dördüncü yüzyılın ilk yarısındaki Fransa, İtalya ve İngiltere tarihi üzerine bir incelemeye dönüşen bir eser yayımladı. Yalnızca kitabın son sayfalarında güçlü bir karaktere bürünen, tanınmayan Kral I. Jean, Fransa kralları ile Cola di Rienzo'ya büyük yer verilerek olayların genel akışında ele alınıyor ve kitabın büyük kısmı bizim *Istoria*'mızın Giannino'su üzerinde temelleniyor. Yazar bize kusursuz bir adam portresi çizerek metnin lügatine yönelik, özellikle de mantıki zorluklarını cilalıyor. Kitabı belli ki bir best seller değildi. En azından Floransa Milli Kütüphanesi'ndeki kopyasının sayfaları 2004'te hâlâ birbirine yapıştı.²⁵⁵

Son olarak Guccio ve Giannino'nun ikisi de Académie Française üyesi Maurice Druon'un *Les rois maudits* adlı, ilk cildi 1955'te yayımlanan ve 1972 ile 2005'te olmak üzere iki defa ekrana uyarlanan yedi romanlık serisindeki karakterler.²⁵⁶ 1314'ten 1360'a kadar olan Fransa tarihinin bu geniş nakışı, on dördüncü yüzyılda çoktan bilinen bir efsane, Fransız sarayının Tapınak Şövalyeleri tarikatını yok ederek (ya da başka bir versiyona göre Papa VIII. Boniface'ın ölümüne sebep olarak) kendini lekelemesi ve tarikatın büyük ustası Jacques de Molay'ın ölürken sözleriyle hanedanı lanetlemesi ve sonuçta doğrudan Capet soyundan gelen hanedanın tükenmesi etrafında dokunmuş. I. Jean bu talihsiz-

likler zincirinin ana bağlantılardan birini temsil ediyor ve ölümü aslında tarihin en büyük hanedan çatlaklarından birine sebep oldu. Guccio ve Giannino'nun hikâyeleri ilerledikçe kendilerini devamlı olarak kraliyet ailesinin karanlık entrikalarına karışmış buluyorlar. Cesur ve tedbirli bir genç adam olan Guccio ilk kitapta Paris caddelerinde tebdil-i kıyafet dolaşan Güzel Philippe'le karşılaşır ona hakaret ederken görünüyor. Bu tam da Jacques de Molay'ın idam gününde oluyor. Genç Sienalı ve Marie de Cressay mutsuz aşk hikâyelerini paylaşıyorlar ve o Kraliçe Clémence ile yakın çalışarak İngiltere ile Napoli'de güvenilir bir ulakmış gibi davranıyor.

Küçük Kral Jean'ın gerçek Giannino'yla değişimi hikâyesi dördüncü kitap *La loi des mâles*'da anlatılıyor. Çocuğun öldürülmesinin faili, zehir kullanımında uzman olup fazlasıyla öne çıkan bir figür olan ve aynı zamanda Guillaume de Nogaret ile X. Louis'yi de öldüren Kontes Mahaut. Kontes çok kötü ve yazar da ona o kadar kapılmış ki Saint-Denis'deki "bilinmeyen kraliçe"ye ait diye tanınan gizemli mezar aslında Mahaut'ya aitmiş gibi hareket ediyor.²⁵⁷

Ancak kraliçenin hamilelik nöbetçileri (Bouville kontu, Güzel Philippe'in eski başkâhyası olan Hugues ile Aziz Louis'nin yoldaşı ve biyografisinin yazarı olan doksanlık Jean de Joinville'den başkası değil) Mahaut çocuğu kollarına almadan önce değişimi gerçekleştirdiği için kontes gerçek kralı öldürmekte başarılı olmuyor. Baronların neden sessiz kaldığı sorununa ilişkin Druon'un çözümü harika bir şekilde işliyor. Joinville çok yaşlı ve yarı bunak olduğundan hiçbir şeyi fark etmezken, Mahaut'yla az çok işbirliği içerisinde olup çocuğu kaldırarak sergileyen kral naibinden hemen sonra onu selamlamak için toplanmış olan bütün büyük lordların gözleri önünde çocuğun ani ölümüyle Bouville ve (gerçeği bilen) karısının kafası karışıyor. Değiş-

mi yapanlar akıl çabukluğundan ve ölen bebeğin, kraliçenin sütannesinin çocuğu olduğunu, henüz kral olmuş kral naibinin önünde söyleme cesaretinden yoksundular ve bu yüzden de “kendilerini kendi kurdukları tuzığa düşmüş buldular.”²⁵⁸ Bir dakika sonra, artık çok geçti.

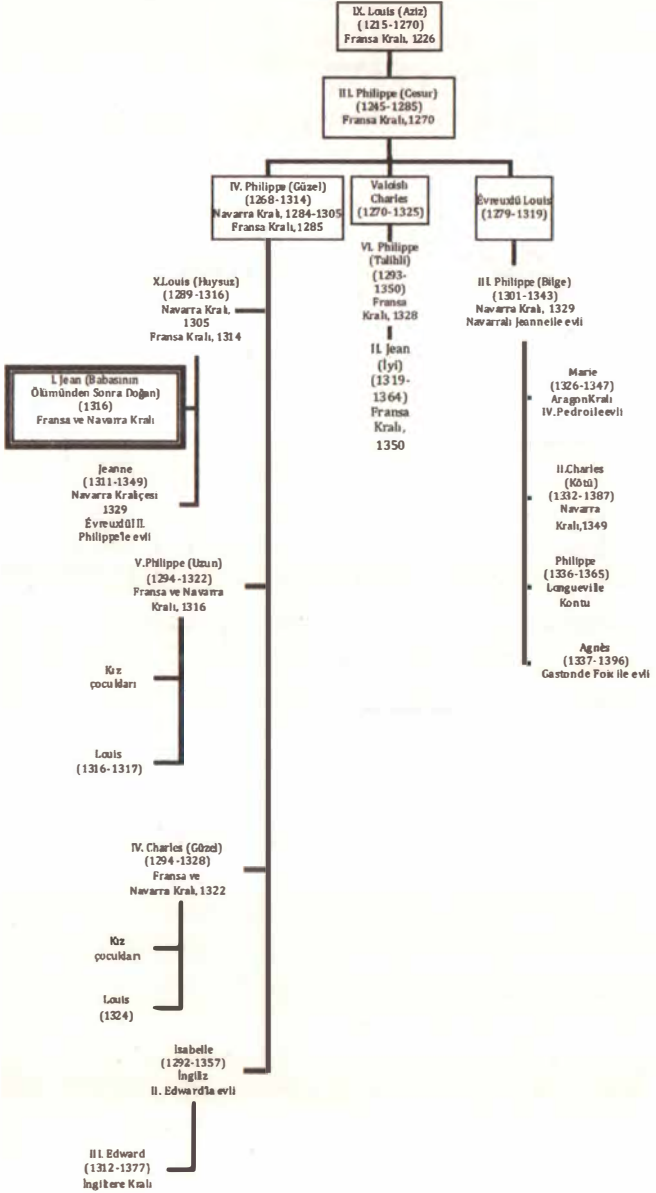
Fransa'nın meşru kralı olduğunun farkında olmayan Giannino, Marie de Cressay tarafından büyütüldü ve sonra Guccio tarafından Siena'ya getirildi. Gerçekte kim olduğunu sadece Papa XXII. John biliyor fakat müdahale etmiyor. Sienalı tüccarımız Druon'un aslında seriyi noktalama niyetiyle yazdığı altıncı kitap *Le Lis et le Lion*'un son bölümünün tartışmasız kahramanı. Druon'un Giannino'su tacını geri kazanmak için dolaşan ve hayatı Napoli'de bir hapishanede sona eren *Istoria*'nın Giannino'sunun izinden gidiyor. Dolayısıyla o *rois maudits*'nin,* alnında kan bağlarının kötü kaderini paylaşma yazgısı olan en sonuncusu.

Bu kitapta sahtelik ve yanılsama ile karmaşık, büyüleyici bir resme işlenmiş gerçekler ve efsaneler üzerine söyleyecek çok şeyim oldu. Marc Bloch'un Fransız kraliyet ailesi efsanelerine atfen söylediği bir cümleyle bitireyim: “Hiçbir şey edebiyatı ve gerçeği birbirine karşı kalıcı bir karşıtlık üzerine yerleştirmekten daha yanlış olamaz.”²⁵⁹

Bugün Neauphle-le-Vieux kasabasındaki okulun adı tarih ve edebiyattan bir figürün adını taşıyor: Marie de Cressay. Orada oynayan çocuklar gördüm.

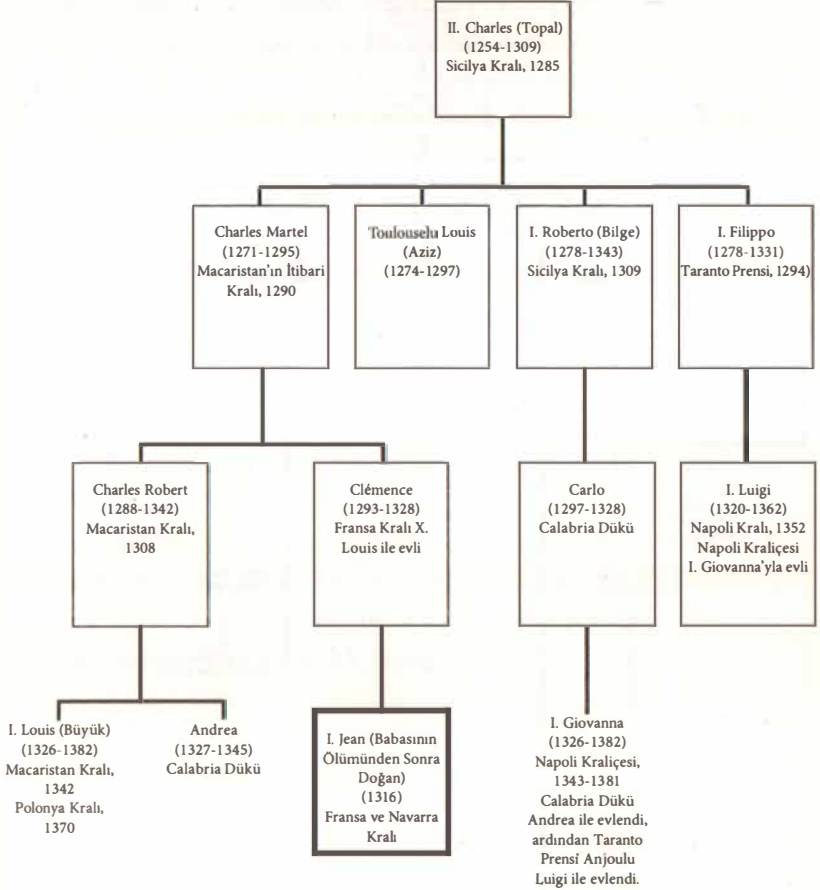
* Fr. Melun krallar. -çn

EK I

EK II

Napoli ve Macaristan Angevin'leri (Basitleştirilmiş Soyağacı)

NOTLAR

Kısaltmalar

ASR Roma, Archivio di Stato

ASS Siena, Archivio di Stato

BAV Vatikan Şehri, Biblioteca Apostolica Vaticana

BİRİNCİ BÖLÜM

- 1 “Bene sappiamo come voi sete fatto”; *Istoria del re Giannino di Francia*, haz. Latino Maccari (Siena: Tip. C. Nava, 1893), s. 40. Buradan itibaren *Istoria* olarak adlandırılacaktır.
- 2 Cola üzerine yakın zamanda yazılmış iki eser; A. Collins, *Greater than Emperor: Cola di Rienzo (ca. 1313-1354) and the World of Fourteenth-Century Rome* (Ann Arbor: University of Michigan Press, 2002) ve Tommaso di Carpegna Falconieri, *Cola di Rienzo* (Roma: Salerno Editrice, 2002).
- 3 “Non che io, ma tutta la Cristianità il dovrebbe fare, perché voi non sete colui, che vi credete essere, e che voi m'avete detto; ancho sete ragionevole e dritto re di Francia, e fuste figliuolo delo re Luigi, et dela reyna Clementia, e fuste. scambiato pochi dì doppo la vostra natività”; *Istoria*, s. 41
- 4 *Istoria*, s. 158–66. Mektubun alıntığı yaptığım diğer bir versiyonu; *Briefwechsel des Cola di Rienzo*, haz., K. Buradach ve P. Piur (Berlin: Weidmann, 1912-29), c. 4, no. 72, s. 188-94.

- 5 “Io me n’andarò ne’ miei paesi, et poco starò ch’io tornarò”; *Istoria*, s. 190
- 6 “Se Guccio torna de’ suoi paesi e troverà el fi gliuolo suo morto, non mi vorrà mai bene. E eccho che avarò perduto l’onore e ’l fi gliolo e ’l marito”; *Istoria*, s. 191.
- 7 “Fa’ che questo fanciullo mi mandi a Parigi”; *Istoria*, s. 192.
- 8 “Et prima che ella morisse mandò per me frate Giordano romito presso di Charsi, e confessossi da me generalmente e contiommi tutto el detto fatto e imposemi che del fanciullo dovessi invenire, e se io el trovassi vivo, che subito el dovesse dire al papa e al suo Collegio, e al re di Francia che allora fusse. E allora el dovessi insegnare acciò sia restituito ne la sua reale dignità”; *Istoria*, s. 192.
- 9 “Pensàmi che fusse morto, avendo rispetto che la maggior parte de la gente morì nel quarantotto”; *Istoria*, s. 192.
- 10 “Padre, dammi la tua benedizione, ché io voglio andare a liberare el sipolcro di Cristo”; *Istoria*, s. 192. Bkz. *I sogni nel medioevo. Seminario internazionale, Roma 2-4 ottobre 1983*, R. Manselli, “Il sogno come premonizione, consiglio e predizione nella tradizione medievale”, *haz.*, T. Gregory (Roma: Edizioni dell’Ateneo, 1985), s. 218-44. Ve bkz. Jean-Claude Schmitt, *La conversion d’Hermann le Juif. Autobiographie, histoire, et fiction* (Paris: Seuil, 2003), bl. 3, “Le rêve et son interprétation,” s. 89-142.
- 11 “Mai non fi nirò se questa insegna non pongo sopra le porti de Gierusalem”; “E fi e bisogno che ’l sipolcro di Cristo sia libero e francho e che ogni fedele cristiano el possa sicuramente visitare”; *Briefwechsel des Cola di Rienzo*, c. 4, s. 192 vd.
- 12 “Tu se’ vecchio e non fa per te el caminare. Manda in verso Roma di terra in terra, e da’ per scripto ordinatamente la confessione de la donna, e la revelatione che avesti puoi, sì che colui el quale tu mandi ne vada bene informato a’ veschovi e a’ signori de le terre per invenire s’egli è vivo. E se si trova vivo, fa pregare quello veschovo o signore ne la

cui terra egli è, che el debba fare manifesto al papa e a' suoi chardenagli e al re di Francia che oggi reggie, e a' suoi baroni. E se egli non si trova, se' ischusato a Dio, e a loro non ne dire nulla, ché ne potresti ricevere danno d'averlo tanto tempo tenuto segreto"; *Briefwechsel des Cola di Rienzo*, c.4, s. 192 vd.

- 13 "...serà messa pace generale per tutta la Cristianità et raquistata la Terra Santa"; *Briefwechsel des Cola di Rienzo*, c. 4, s. 192 vd.
- 14 "...sarà chiamato Giannino di Guccio, credendosi essere figliuolo di Guccio"; *Briefwechsel des Cola di Rienzo*, c.4, s. 192 vd.
- 15 "Ciò fu el dì di santo Luigi che fu re di Francia, e fece el passaggio più volte. Et costui ch'io vo cercando è de' suoi disciesi, et seguitarà lui"; *Briefwechsel des Cola di Rienzo*, c. 4, s. 192 vd.
- 16 "...contò di più re, ch'erano stati scambiati nella loro nativitate, come colui che aveva in pronto tutte le storie antiche...e tante parole le disse il trebuno, che esso asenti"; *Istoria*, s. 41
- 17 Bu olay üzerine en temel kaynaklar: *Chronographia regum francorum*, haz., H. Moranvillé (Paris: Société de l'Histoire de France, 3 cilt., 1891-97), c.1, s. 233 ; *Les Grandes Chroniques de France*, c.8, haz., J. Viard (Paris: Société de l'Histoire de France, 1934), s. 333; *Chronique latine de Guillaume de Nangis de 1113 à 1300 avec les continuations de cette chronique de 1300 à 1368*, haz., H. Géraud (2 cilt Paris: Société de l'Histoire de France, 1843), c.1, s. 430. MS Français 2615, Bibliothèque Nationale, Paris, *Les Grandes chroniques de France*, s. 280v'de bir minyatür (on dördüncü yüzyılın ilk çeyreği, Maître de Fauvel) Uzun Philippe'in taç giyme törenini resmediyor. Kral, kendini yağlayan ve asasını ona veren din adamlarıyla çevrilmiş. Solunda eli I. Jean'ın üzerinde olan büyük dayısı Anjoulu Aziz Louis'yi görüyoruz. (1274-97; 1317'de azizler listesine dahil edilmiş.) Kraliyet kaftanına sarılmış olan bebek, halefinin taç giymesini cennetten izliyor.

- 18 “...uno grandissimo fatto scielente [=eccellente], il quale sarebbe utile a tutta la Cristianitade”; *Istoria*, s. 42
- 19 “...quello che tiene contra ragione la corona di Francia”; *Istoria*, s. 42.
- 20 “...del quale il primo re fu romano, et di lui sono discesi tutti i re, e reali che sono stati in Francia”; *Istoria*, s. 43.
- 21 Bkz. *La religiosità popolare nel medioevo*, haz., R. Manselli (Bologna: il Mulino, 1983). Güney Fransa için, bkz. *Fin du monde et signes des temps. Visionnaires et prophètes en France méridionale (fin XIIIe-début XVe siècle)* (Toulouse: Éditions Privat/Fanjeaux, Centre d'études historiques de Fanjeaux, 1992; Cahiers de Fanjeaux. Collection d'Histoire religieuse du Languedoc au XIIIe et XIVe siècles, no. 27) Son günlerdeki tarih yazımı akımları için, bkz. *Ricerche sull'influenza della profezia nel basso medioevo*, haz., P. Donadoni, R. Michetti, ve G. Milani, ayrıca, *Bullettino dell'Istituto storico italiano per il medio evo* 104 (2002)'da bir bölüm olarak yayınlanmıştır, s. 145-208.
- 22 Bkz. *La peste nera: dati di una realtà ed elementi di una interpretazione. Atti del XXX Convegno storico internazionale, Todi 10-13 settembre 1993* (Spoleto: Centro italiano di studi sull'alto medioevo, 1994).
- 23 Son zamanlarda yapılmış bir özet: A. Curry, *The Hundred Years War* (Londra: Macmillan, 1993) Okurlar Capet'lerin soy ağacına başvurmayı faydalı bulabilirler, s. 160
- 24 Anonimo romano [Anonim Roman], *Cronica*, haz., G. Porta (Milan: Adelphi, 1979), s.187.
- 25 “...un tondo fatto a guisa d'una stella con dodici raggi”; *Istoria*, s. 43.
- 26 “...soa arma de azule a sole de aoro e stelle de ariento e coll'arma de Roma”; Anonimo romano, *Cronica* s. 249; *Briefwechsel des Cola di Rienzo*, c. 3, no. 50, ve c. 5, s. 324 vd.; bkz. Carpegna Falconieri, *Cola di Rienzo*, s. 73 ve 201.
- 27 *Briefwechsel des Cola di Rienzo*, c. 3, no. 50, s. 201 vd.
- 28 Carpegna Falconieri, *Cola di Rienzo*, s. 161. Daha fazlası

için, bkz. P. Boulhol, *Anagnorismos. La scène de reconnaissance dans l'hagiographie antique et médiévale* (Aix: Publications de l'Université de Provence, 1996).

- 29 Molière'in oyununun İngilizce çevirileri *The Self-Made Gentleman*, *The Bourgeois Gentleman*, *The Would-be Gentleman* şeklinde çeşitli başlıklara sahip.
- 30 Bkz. aşağıda, bl. 6.
- 31 Orta Çağ'daki krallık kavramı için, bkz. Marc Bloch, *The Royal Touch: Sacred Monarchy and Scrofula in England and France*, çev., J. E. Anderson (Montreal: McGill-Queen's University Press, 1973; orijinal ismi *Les rois thaumaturges*, 1924); Ernst H. Kantorwicz, *The King's Two Bodies: A Study in Mediaeval Political Theology*, William Chester Jordan'ın yeni ön sözüyle (Princeton, NJ: Princeton University Press, 1997; ilk yayım tarihi 1957). Kayda değer yeni çalışmalar: Jacques Le Goff, *Saint Louis* (Paris: Gallimard, 1996); G. Klaniczay, *Holy Rulers and Blessed Princesses: Dynastic Cults in Medieval Central Europe* (Cambridge: Cambridge University Press, 2002); S. Kelly, *The New Solomon: Robert of Naples (1309-1343) and Fourteenth-Century Kingship* (Leiden ve Boston: Brill, 2003).
- 32 “Et veramente egli è dritto re di Francia sicondo che a noi pare comprendere sì per la confessione de la donna scritta ne la detta lettera, sì per lo tempo che mostra che debba avere, sì per le parole le quali a noi furo manifestate quando noi eravamo a Vignone appo il nostro missere lo Papa. E certamente sì pare comprendere che esso sia fi gliuolo del re Luigi, prima nato del re Filippo el Bello”; *Briefwechsel des Cola di Rienzo*, c.4, no. 72, s. 196. Cola di Rienzo'nun, Rahip Antonio'nun kendine gönderdiği mektubun kopyasına eklediği bu son kısmın aslında Latince yazıldığını düşünüyorum. Bkz. s. 195 vd.
- 33 “Dite a Giovanni, che si parta el più tosto che può, et se non si parte potrebbe essere morto col trebuno insieme, perciò che noi siamo più di ducento fanti di Toscana a petizione de' Colonesi per uccidere il trebuno. Et noi aviamo più volte

veduto Giovanni intrare, et uscire di Campo Dolio, e stare ale fi nestre del palazo col trebuno insieme. Et perciò dite a lui che si parta se non vuole essare morto”; *Istoria*, s. 47.

- 34 “Unde il detto Giovanni sentendo la morte del trebuno fu dolente”; *Istoria*, s. 47.

İKİNCİ BÖLÜM

- 35 Giannino'nun hayatının ilk yılları hakkındaki bilgi; *Istoria*, s. 22 vd. Trento Konseyi öncesinde yaygın olup Tanrı'nın gözündeki geçerli sayılan gizli evlilikler hk.; (evliliğin tek esası olarak karşılıklı rıza), bkz. B. Gottlieb, “The Meaning of Clandestine Marriage,” *Family and Sexuality in French History*'nin içinde, haz., R. Wheaton ve T. K. Hareven (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1980), s. 49-83.
- 36 *Istoria*'ya göre, Giannino'nun gelişen iş faaliyetleri ve memuriyet süresi Sienalı bilginlerin araştırma geleneğini devam ettiren Latino Maccari'nin arşiv araştırmasıyla onaylanmıştı. Orta Çağ'da Siena kenti hk.; bkz. D. Balestracci ve G. Piccinni, *Siena nel Trecento. Assetto urbano e strutture edilizie* (Floransa: Edizioni CLSUF, 1977); William M. Bowsky, *A Medieval Italian Commune: Siena under the Nine, 1287-1355* (Berkeley: University of California Press, 1981); *Storia di Siena*, haz., R. Barzanti, G. Catoni, M. De Gregorio, c. I, *Dalle origini alla fine della Repubblica* (Siena: Asaba, 1995); Odile Redon, *L'espace d'une cité. Sienne et le pays siennois, XIIIe-XIVe siècles* (Roma: École française de Rome, 1994). Tüccarlık mesleği hk.; bkz. F. Cardini ve diğerleri, *Banchieri e mercanti di Siena*, önsöz, C. M. Cipolla (Siena: Monte dei Paschi di Siena, 1987); ve genel olarak, *I ceti dirigenti della Toscana tardo comunale, atti del terzo convegno del Comitato di studi sulla storia dei ceti dirigenti in Toscana, Firenze 5-7 dicembre 1980* (Florence: F. Papafava, 1983). Son olarak, Orta Çağ tüccarları hk., bkz. Jacques Le Goff, *Your Money or Your Life: Economy and Religion in the Middle Ages*, çev., P. Ranum (New York: Zone Books, 1988); I. Ait'in kaynakçası, *Il commercio nel medioevo* (Roma: Jouvence, 2005), s. 211 vd.

- 37 Mino Geri di Baglione'nin Tolomei Şirketi'ne üyeliği hk., bkz. *Istoria*, s. 22-23'teki dipnotlar ve William M. Bowsky, *The Finances of the Commune of Siena, 1287-1355* (Oxford: Clarendon Press, 1970), s. 1952'deki notlar. Tolomei'ler hk., bkz. G. Bigwood, "Les Tolomei en France au XIVe siècle," *Revue belge de philologie et d'histoire* 8 (1929); R. Mucciarelli, "Un caso di emigrazione mercantile. I Tolomei di Siena," *Demografia e società nell'Italia medievale (secoli IX-XIV)*, haz., R. Comba ve I. Naso (Cuneo: Società per gli studi storici, archeologici ed artistici della provincia di Cuneo, 1994), s. 475-92; ve R. Mucciarelli, *I Tolomei banchieri di Siena. La parabola di un casato nel XIII e XIV secolo* (Siena: Protagon Editori Toscani, 1995).
- 38 *Libri di famiglia* olarak da bilinen *ricordanze* defterleri başlıca olarak Toscana'da bulunan bir çeşit belgedir. On üçüncü yüzyıl tüccarlarının hesap defterlerinden evrilerek, aile anılarının deposu oldular. *Ricordanze* genellikle iş anlaşmalarını ve ev içi olayları (en başta doğum, ölüm ve evlilikler olmak üzere) dikkatlice kaydeden evin reisince derlenirdi. Hedeflenen okur kitlesi ailenin kendisiydi. El yazmasını bir nesilden diğerine aktararak sıklıkla torunlar devam ettirirdi. Özellikle bkz. A. Cicchetti ve R. Mordenti, *I libri di famiglia in Italia*, c. I, *Filologia e storiografia a letteraria* (Roma: Edizioni di Storia e Letteratura, 1985); ve yeni bir makale derlemesi, *Annales. Histoire, Sciences Sociales* 59.4 (2004): içinde bir bölüm olarak yayımlanmış *Écritures et mémoire familiale*, s. 785-858.
- 39 Çivit taşı tüccarı olan Sienalı başka bir tüccar üzerine henüz yapılmış bir araştırma, bkz. P. Guarducci, *Un tintore senese del Trecento. Landoccio di Cecco d'Orso* (Siena: Protagon Editori Toscani, 1998).
- 40 Bu dönemdeki Siena kurumları hakkında, bkz. S. Moscardelli, "Apparato burocratico e finanze del Comune di Siena sotto i Dodici (1355-1368)," *Bullettino senese di storia patria* 89 (1982): 29-118 (s. 60, d.n. 18'de önceki kaynakçaya dair bir notla beraber); ve E. Brizio, "L'elezione degli uffici politi-

ci nella Siena del Trecento,” *Bullettino senese di storia patria* 98 (1991): 16-62. IV. Charles’in Siena’da kalışı üzerine, bkz. Matteo Villani, *Cronica, con la continuazione di Filippo Villani*, eleştirel yayın, G. Porta (2 cilt, Parma: Guanda, 1995), c.1, 4. kitap, bl. 61, 81, 82 ve 5. kitap, bl. 14, 15, 20, 29, 35, 36. Siyasi belgelerin yok edilişi ve bunun önemi üzerine, bkz. A. De Vincentiis, “Memorie bruciate. Conflitti, documenti, oblio nelle città italiane del tardo medioevo,” *Bullettino dell’Istituto storico italiano per il medio evo* 106.1 (2004): 167-98, s. 191 vd.’da Siena’dan bahisle.

- 41 Siena, Archivio di Stato (Buradan itibaren ASS diye kısaltılacaktır.), MS A 61, s. 163r. (“Giannino” gibi “Vannino” da “Giovanni” isminin bir küçültmesidir.)
- 42 ASS, *Biccherna*, *Memoriali* 415 (Ocak-Haziran 1356), s.Ir: “Al nome di Dio Amen. Questo si è el memoriale dela Biccherna del comune di Siena nel quale libro saranno iscritti partittamente tutti coloro che dovarano dare ed avere dal detto comune al tempo de savii e discreti huomini Giannino di Ghucio Baglioni camerlengo del detto comune...” [“Tanrı adına, Amin. Bu, yönetimin muhasebecisi olan, bilge ve ihtiyatlı adamlardan Giannino di Guccio Baglioni’nin döneminde ödeme yapmak zorunda olacak ve ödeme alacak olanların ayrıntılı bir şekilde not edildiği Siena yönetimi Biccherna’sının kayıt defteridir...”] Bu onun memuriyet döneminden kalan tek mali kayıt defteridir. Bunun yanı sıra bkz. ASS, MS C 13, *Spogli fatti da’ libri di Biccherna da Celso Cittadini*, s. 37r. ASS, *Biccherna*, *Entrata e uscita* 235 (Temmuz-Aralık 1355) içinde, Giannino’nun adı s. 65r’de 31 Aralık tarihiyle görevi biten muhasebecinin halefi olarak görünüyor. Siena’nın arşivlerinin durumuna genel bir bakış için, bkz. G. Catoni, “La dimensione archivistica della ricerca storica: il caso di Siena,” *Bullettino senese di storia patria* 84-85 (1977-78): 320-92’de ve Redon, *L’espace d’une cité*, bl.1. Genel olarak İtalya, bkz. P. Cammarosano, *Italia medievale. Struttura e geografia a delle fonti scritte*, 6. baskı (Roma: Carocci, 2000).

- 43 “...che tutte l’entrate della muneta d’essa ciptà andavano per suo mano, e le spese, e molto era honorato, et amato da tutti ‘ciptadini”; *Istoria*, s. 51 vd.
- 44 Orijinal metin, kraliyet temsilcisi/kâhya anlamına gelen *balivo* (Fr. bailli, Ing. bailliff) ile Orta Çağ İtalya’sı ve Erken Modern İtalya’da çocuklarının emzirilmesi için ebeveynlerle anlaşmalara giren erkek birey anlamına gelen *balio* arasındaki farkı karıştıran ya da hiç olmazsa silikleştiren *balii* terimini kullanmaktadır. Normalde *balio* sütannenin veya *balia*’nın kocasıdır. Bunun hakkında, bkz. “Blood Parents and Milk Parents: Wet-nursing in Florence, 1300-1530,” de Christiane Klapisch-Zuber, *Women, Family, and Ritual in Renaissance Italy*, çev. L. G. Cochrane (Chicago: University of Chicago Press, 1985), s. 132-64. Bebeklerin sütannelere verilmesi hakkında özellikle s. 135 vd., emzirilme sırasında bebek ölümleri hakkında, s. 146 vd. ; S. Matthews Grieco ve C. A. Corsini, *Historical Perspectives on Breastfeeding* (Florence: UNICEF, 1991); R. Sarti, *Vita di casa: abitare, mangiare, vestire nell’Europa moderna* (3’üncü baskı, Roma ve Bari: Laterza, 2003), s. 205-11.
- 45 Italo Calvino, *Fiabe italiane raccolte dalla tradizione popolare durante gli ultimi cento anni e trascritte in lingua dai vari dialetti* (Milan: Mondadori, 1993), c.1, s. lii (aslen, Torino: Einaudi, 1956). Bkz. Italo Calvino, *Italian Fables*, çev. L. Brigante (New York: Orion Press, 1959).
- 46 Alan çok geniş; bkz. G. Constable, “Forgery and Plagiarism in the Middle Ages,” *Archiv für Diplomatik* 29 (1983): 1-41; *Fälschungen im Mittelalter. Internationaler Kongress der Monumenta Germaniae Historica, München 16.-19. September 1986*, 6 cilt. (Hannover: Hahnsche Buchhandlung, 1988-90; MGH Schriften, 33). Sahtekârların niyetleri ve *pia fraus* (sahte dindarlık) kavramı hakkında, bkz. E. A. R. Brown, “Falsitas Pia sive Reprehensibilis. Medieval Forgers and Their Intentions,” c.1, s. 101-19’da. Orta Çağ’da gerçek ve kurgu arasında net bir sınırın olmayışı üzerine, bkz. Schmitt, *La conversion d’Hermann le Juif*, bl. 1, “Fiction et

verité”, “Verités et fi ctions médiévales,” kısmı, s. 48-59.

- 47 Beşikteki değişimin iki versiyonu arasındaki ilişkiyi, pek çok bulguya dayanarak, Giannino’nun kasıtlı eyleminden cereyan ettiği şeklinde yorumluyorum. Öyle görünüyor ki o, iki hikâyeyi de biliyor ve birincisinin kendisi için pek de kullanışlı olmadığını düşünüyordu. Ancak doğrudan müdahale etmiş olduğu sadece bir varsayım. İki metin arasında şüphesiz ki bir ilişki var ve birincisi ikincisinden daha eski gibi görünüyor. Fakat bu ilişki daha karmaşık olabilir ve gerçek saptanmayı bekliyor. Bkz. aşağıda, bl. 6.
- 48 *Briefwechsel des Cola di Rienzo*, c.4, no. 73, s. 196-204, 4 Ekim 1354; L.-J.-N. de Monmerqué, *Lettre du Frère Antoine...à Nicolas de Rienzi...suivie de deux lettres de Rienzi, adressées à Giannino, de Sienne. Appendice de la “Dissertation sur Jean Ier, roi de France et de Navarre”* içerisinde de yayımlanmıştır, (Paris: Tabary, 1845) ve Maccari tarafından *Istoria* içerisinde, s. 187- 95. Söz konusu belge “Monmerqué Parşömeni” Monmerqué’nin öne sürdüğüne göre onu 1844’te bir bitpazarında bulmuş; bkz. L.-J.-N. de Monmerqué, *Dissertation historique sur Jean Ier, roi de France et de Navarre; par M. Monmerqué, Conseiller à la Cour royale de Paris, membre de l’Académie royale des Inscriptions et Belles-Lettres; suivie d’une charte par laquelle Nicolas de Rienzi reconnaît Giannino, fi ls supposé de Guccius, comme roi de France, et d’autres documents relatifs à ce fait singulier* (Paris: Tabary, 1844). Damgası olmayan sözleşme Piccolomini Ailesi’ne aitti ve Monmerqué tarafından gerçekten on dördüncü yüzyıl İtalyan Gotik yazısındaki bir parşömenin kopyası gibi görünen bir tıpkıbasım olarak çoğaltılmıştı. Maccari’nin *Istoria*’ya girişine bakınız, s. XXXV vd.
- 49 Bir mührün tarif edilmesi son derece nadirdir ve sadece mühür henüz değiştirilmiş ya da çalınmış ise olaydan açıkça bahsedilerek yapılır. Bunun sahte bir belge olduğuna dair başka ipuçları da var. Birisi senatörün mektubun sonunda yazdığı “Nos timendo perire primo quam daremus aliquam operam sive ordinem circa recuperationem Regni” (Biz, hiç-

bir adım atamadan ya da krallığın iyileştirilmesi konusunda hiçbir emir vermeden önce ölmek korkusuyla.) Birkaç gün içerisinde gerçekleşmiş olan kendi ölümünü çok net öngörebilmesi sebebiyle şüpheli. Bunun yanı sıra, Maccari dili çözümlüyor ve bunun İtalyancadan Latinceye yapılmış bir çeviri olduğu, yani öncül bir Fransızca versiyonun olmadığı ve Cola'nın idaresi altında kopyalanmadığı sonucuna varıyor; bkz. bl. 6. Son olarak Latincesi ilkel ve Roma idaresinde kullanılandan bambaşka.

- 50 Bu konu hk., bkz., *Documenting the Past: Essays in Medieval History Presented to George Peddy Cuttino*, haz., J. S. Hamilton ve P. J. Bradley (Wolfeboro, NH: Boydell Press, 1989) içerisinde, Charles T. Wood, "Where Is John the Posthumous? Or Mahaut of Artois Settles Her Royal Debts", s. 99-117 Mahaut'nun mahkemesi üzerine, bkz. F. Collard, *Le crime de poison au Moyen Âge* (Paris: Presses Universitaires de France, 2003), dizin. Fransız sarayındaki iktidar mücadeleleri hk., bkz. Charles T. Wood, *The French Apanages and the Capetian Monarchy, 1224-1328* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 1966). I. Jean'ın hanedandaki durumu (doğduğu andan itibaren hiç şüphesiz Fransa'nın kralıydı) ve V. Philippe'in (Uzun Philippe) tahta çıkışı hk., bkz. A. W. Lewis, *Royal Succession in Capetian France: Studies on Familial Order and the State* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 1981), s. 149-54 ve dizin.
- 51 "...era bella donna, e giovane, e gentile, e... 'l latte suo era buono, e tenero, migliore, che di veruna donna che allora trovare si potesse in Parigi"; *Istoria*, s.16 vd.
- 52 "...con lacrime e malvolentieri"; *Istoria*, s. 22.
- 53 Maupertuis Savaşı olarak da bilinen Poitiers Savaşı'nın bir anlatımı için, bkz. J. Froissart, *Chroniques*, c.5, haz., S. Luce (Paris: Societé de l'Histoire de France, 1874), s. 18-61.
- 54 "Ora si vedrà la ragione, e la verità di Giovanni." *Istoria*, s. 50.
- 55 Sigismondo Tizio'nun on altıncı yüzyıla yerleştirdiği mektup, *Istoria*'da bir ek olarak yayımlanmıştır, s. 197-99. Ayrıca aşağıda bkz., bl. 4.

- 56 Bkz. *Les Grandes Chroniques de France*, c.9, s. 119. Sahte endüljanslar hk., bkz. A. Rehberg, “‘Nuntii, questuarii, falsarii’: l’ospedale di S. Spirito in Sassia e la raccolta delle elemosine nel periodo avignonese,” *Mélanges de l’École française de Rome-Moyen Âge* 115.1 (2003): 31-132, 102-19’da.
- 57 Dinsel kişiliklerin rolü üzerine; aşağıda, bkz., bl. 6.
- 58 Bkz. bl. 4.
- 59 Bu, aslen Tolomei’lere ait olan, on altıncı yüzyılda Sigismondo Tizio tarafından çoktandır bilinen sözde Sanse-doni Parşömeni’dir. Bu belge Maccari’nin onu Sansedoni Sarayı’nda incelediği on dokuzuncu yüzyılda hâlâ mevcuttu. (*Istoria*’ya yaptığı girişi inceleyiniz, s. xi vd.) Fakat diyebileceğim kadarıyla bugün nerede olduğu bilinmemektedir. *Briefwechsel des Cola di Rienzo* içerisinde yayımlanmıştır, c.4, no. 72, s. 188-94 ve *Istoria*’da, s. 158-66.
- 60 Bkz. aşağıda bl. 3 ve 5. Mektupların listesi *Istoria*’da, s. 149 vd.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

- 61 Fransa krallığında faal olan o kadar çok Sienalı tüccar vardı ki şehir nizamnamesi oradaki mevcudiyetlerini düzenleyen özel hükümler içermektedir; bkz. *Il Costituto del Comune di Siena volgarizzato nel MCCCIX– MCCCX edito sotto gli auspici del Ministero dell’Interno*, 2 cilt (Siena: R. Archivio di Stato di Siena, 1903); M. S. Elsheik’in yayıma hazırladığı en son eleştirel yayına danışmadım (Siena: Fondazione Monte dei Paschi, 2002). Bu nizamname 1337’ye dek yürürlükte kaldı. Örneğin bkz., II. bölge, CV. fasıl: “Che la podestàfaccia mendare el danno a chi l’ha patito nel regno di Francia, da colui per cui cagione l’ha sostenuto” [Podesta Fransa krallığında kayba uğramış olanın kayba yol açan kişi tarafından zararının ödenmesini sağlamalıdır]; CXXII. fasıl: “Che nessuno possa impetrare lettere o vero comandamenti contra lo comune di Siena o vero compagnie, o vero alcuno cittadino, da missere lo re di Francia, o vero altro qualunque signore”

[Hiç kimse Fransa kralından ya da başka bir lordtan Siena yönetimine, şirketlere ya da vatandaşlara karşı mektup ya da buyruklar elde etmeye uğraşmasın]; CCLXXVIII. fasıl “Di fare pilliare chi si cessasse de le fiere di Francia con avere da alcuno, a petitione de’ consoli de la Mercantia” [Mercanzia konsoloslarının dilekçesi üzerine, alıkonmuş birinin mallarıyla Fransa’daki panayırlardan hiç kimse ayrılmasın]. Fransız tarafında genellikle *Lombardlar* şeklinde atıfta bulunulan İtalyan tüccarların faaliyetlerini yöneten katı düzenlemeler sıklıkla yayımlanıyordu.

- 62 Bkz. aşağıda, bl. 4.
- 63 *Istoria*, s. 57.
- 64 Bkz. S. Selzer, *Deutsche Söldner im Italien des Trecento* (Tübingen: Niemeyer, 2001; Bibliothek des Deutschen Historischen Instituts in Rom, 98), s. 368-70 ve ayrıca, s.373 vd. Hartmann von Wartstein eylülde kendi kuvvetlerini Konrad von Landau’nunkilerle birleştirmişti.
- 65 Bu bakımdan, bkz. K. Fowler, *Medieval Mercenaries*, c.1, *The Great Companies* (Malden, MA: Blackwell Publishers, 2001); Selzer, *Deutsche Söldner*; D. Balestracci, *Le armi i cavalli l’oro. Giovanni Acuto e i condottieri nell’Italia del Trecento* (Roma ve Bari: Laterza, 2003), s. 26-93. Daha genel olarak, bkz. *Pace e guerra nel basso medioevo, atti del Convegno di Todi, 12-15 ottobre 2003* (Todi: Centro italiano di studi sul basso medioevo-Accademia tudertina, 2004); ve F. Bargigia ve A. Settia’nın kaynakçası, *La guerra nel medioevo* (Rome: Jouvence, 2005). Siena’nın durumu için, bkz. A. Professione, *Siena e le compagnie di ventura nella seconda metà del secolo XIV. Ricerche e appunti con un’appendice di documenti inediti* (Civitanova Marche: Casa editrice Domenico Natalucci, 1898).
- 66 “...d’essare nel servizio suo liberamente, et senza veruno soldo con tuta la gente, che erano più di sei migliaia cavalieri et altrettanti fanti a piei bene armati”; *Istoria*, s. 59 vd.
- 67 “...contra la nostra fede cristiana, né contra l’usanza deli antichi, e santi re, che sono stati in Francia”; *Istoria*, s. 63.

- 68 Yahudiler ve kendi kendini hükümdar ilan edenler arasındaki ilişkiler hk., bkz. Yves- Marie Bercé, *Le roi caché. Sauveteurs et imposteurs; mythes politiques populaires dans l'Europe moderne* (Paris: Fayard, 1990), 3. kısım, bl. 7, "Le possible modèle du messianisme juif," kısmı, s. 345-52. 1394 sürgününe dair, bkz. *L'Expulsion des Juifs de France 1394*, yayıma haz., G. Dahan (Paris: Cerf, 2004). Ayrıca bkz. aşağıda, bl. 6.
- 69 "...mi credo oparare con loro, ch'essi compreranno vostra ragione più volentieri, et meglio che veruni altri signori cristiani, et voi ne sarete più sicuro"; *Istoria*, s. 64.
- 70 İtalya-Macaristan ilişkileri üzerine yazılmış Macarca literatür oldukça kapsamlı. Bkz. M. Jászay'ın özeti; *Incontri e scontri nella storia dei rapporti italo-ungheresi* (Soveria Mannelli: Rubbettino, 2003; aslen Budapest: Gondolat, 1982). On dördüncü yüzyıl Macaristan'ı ve onun İtalya'yla ilişkileri üzerine; bkz. *Colloquio italo-ungherese sul tema: gli Angioini di Napoli e d'Ungheria (Roma, 23-24 maggio 1972) organizzato d'intesa con l'Accademia delle Scienze d'Ungheria* (Roma: Accademia Nazionale dei Lincei, 1974; Problemi attuali di scienza e cultura, Quaderno 210); L. S. Domonkos, "The Influence of the Italian Campaigns of Louis the Great on Hungarian Cultural Developments," *Louis the Great, King of Hungary and Poland*, haz., S. B. Várdy, G. Grosschmid ve L. S. Domonkos (Boulder, CO: East European Monographs, 1986), s. 203-20.
- 71 Niccolò Valori, Macaristan kralı ve Floransa arasındaki ilişkileri idare ediyordu. *Monumenta Hungariae Historica. Magyar Diplomacziái Emlékek az Anjou Korból* (Acta externa) içinde yayımlanmış 24 Aralık 1359 tarihli bir Floransa belgesinde ona rastlıyoruz; c. 2 (1342-69), haz., G. Wenzel (Budapeşte: A.M.T. Akadémia Könyvkiadó-Hivatalában, 1875), belge, 405, s. 559. Valori kraldan Floransa yönetimine kralın iki aslan yavrusu talep ettiği mektuplar getirmiş. Yönetim yanıt olarak krala gönderilmek üzere Valori'ye hamile bir aslan emanet etmiş.
- 72 Kendi kendini hükümdar ilan eden Kral Andrea *Monumenta*

Hungariae Historica, 2.cilt, s. 568'de de görülüyor. Bu konu hakkında, bkz., É. G. Léonard, *Histoire de Jeanne Ière, reine de Naples, comtesse de Provence (1343-1382)*, c.3, *Le règne de Louis de Tarente* (Monaco: Imprimerie de Monaco; Paris: Picard, 1936), s. 437 vd.; G. Le cuppre, *L'imposture politique au Moyen Âge. La seconde vie des rois* (Paris: Presses Universitaires de France, 2005), s. 42, s.140.

- 73 Her ikisi de kraliyet yönetimine mensup kişiler olarak sık sık karşımıza çıkıyor. Giannino'nun "gran Conte Nicola" (*Istoria*, s. 67) diye atıfta bulunduğu kişi aynı zamanda dönemin Macarca belgelerinde sıkça görülen bir "comes Nicola filius Ugrini", "iudex curie domini Ludovici" de olabilir. Örneğin, bkz., *Codex diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac civilis*, haz., Georg Fejër, t. 9, c.3 [1359-66 arasındaki dönem için] (Budae: typis Typogr. Regiae Universitatis Ungaricae, 1834), belge, 5, s. 40; belge, 8, s. 44; belge, 70, s. 155.
- 74 Macar hanedanı aslında Vişegrad'da ikamet etmekteydi. Zaten, gizli buluşmalar ve kraliyet tarafından gösterilen ayrıcalıkların övgüsü kendi kendini hükümdar ilan edenlerin kariyerlerindeki mükerrer özelliklerdir. Örneğin, Normandiyalı bir terzinin oğlu, sahte bir XVII. Louis olan Jean-Marie Hervagaudt, 1802'deki dava duruşmasında İngiltere kralı, Portekiz kraliçesi ve Papa tarafından onurlandırılarak huzurlarına kabul edildiğini bildirmiş. İlk iki hükümdar, yolculuklarında ona yardımcı olması için ona sözde birer gemi tahsis etmiş. Papa ise aynı zamanda onu ülkesini terk etmeye teşvik ederek "ona konumunun gerektirdiği bütün saygıyla davranmıştı." Papa "ikna olmuş görüldüğü kimliğinin tartışılmaz bir biçimde garantilenmesini istedi. Bu sebeple kızgın demirle vücuduna biri sağ bacağına isminin baş harflerini ve Fransız hanedan armasını betimleyen, ötekisi ise sol kolunda "Vive le roi!"daki kelimeleri oluşturan harflerden iki damga ya da işaret dağlattı." Bkz., *Les imposteurs fameux. Ou histoires extraordinaires et singulières des hommes de néant de toutes les nations qui, depuis les temps les plus reculés jusqu'à ce jour, ont usurpé la qualité d'empereur, de roi et de prince; terminées par celles des deux faux Louis*

XVII, *Hervagaudt et Bruneau* (Paris: Eymery, 1818), s. 134-48, özellikle de s. 137 vd. Giannino da bize Cola di Rienzo, Siena yönetimi, Bologna lordu ve Avusturya düküne ona verilmiş ayrıcalıkları hatırlatarak kendisine sunulmuş onurlandırılmalara dair pek çok belge sağlıyor. Biz onun iktidardakilerle görüşme elde etmeyi denemeyi sürdürmesini izlemeye devam edeceğiz.

- 75 “...tutta la re:ità del mondo procede dalla cherica”; *Istoria*, s. 67
- 76 “...col suo sugiello pendente dela faccia sua”; *Istoria*, s. 72. Her ne kadar buradaki durum o değilse de, Fransisken rahipleri, sıklıkla özel papazı oldukları Büyük Louis’nin sarayında büyük etkiye sahipti. Rahip Johannes de Kéty onun resmi tarihçisiydi. Bkz., T. Klaniczay, “Attività letteraria dei francescani e domenicani nell’Ungheria angioina,” *Colloquio italo-ungherese*, içerisinde, s. 27-40, özellikle de s. 30.
- 77 “Se voi volete avere aiuto, et favore dalo re d’Ongharia, a voi conviene tenere la maniera che si tiene nele corti... In tutte le corti nele quali io so’ stato, o che io ò udito, chi vuole gratia da re, o da papa, o da altro signore, sempre si vuole avere alcuno mezo, il quale sia confi dente, e segretario del signore, dal quale l’uomo aspetta d’essere servito, et questo non si può avere senza alcuno dono di muneta o d’altro presente”; *Istoria*, s. 72 vd.
- 78 “Ecco, io non so che più bello, e migliore dono io lo possi fare, né più segreto, che di moneta”; *Istoria*, s.72 vd.
- 79 “...el quale è il papa de’ saracini”; *Istoria*, s. 78.
- 80 On dördüncü yüzyılın ortaları civarında İtalya’da çokça bulunan Macar atlılarının canlı bir anlatımı Matteo Villani tarafından *Cronica, con la continuazione di Filippo Villani* adlı eserinde veriliyor. Bkz., c.1, 6. kitap, bl. 54, s. 773 vd. Ayrıca Jászay’a da bakınız, *Incontri e scontri nella storia dei rapporti italo-ungheresi*, s. 96. Londra’daki Victoria ve Albert Müzesi’nde tutulan bir Biccherna yazıtında Macar bir okçuya ödeme yapan Siena yönetimi kâhyalarından birinin ilginç bir betimlemesi var. (Fatura 415-1892; Temmuz-Aralık

1357 kayıt defterinin kapağı), *Le Biccherne*'de kopyalanmış. *Tavole dipinte delle magistrature senesi (secoli XIII-XVIII)*, kopyası için; haz., L. Borgia ve diğerleri. (Roma: Ministero per i Beni culturali e ambientali, Ufficio centrale per i beni archivistici, 1984), s. 110 vd.

- 81 “...[un] sugiello d’attone fatto proprio come il...sugiello segreto”; *Istoria*, s. 77.
- 82 Kimliğinden başta şüphelendiğim bu “monetiere della corona” Saracino Macaristan kralıyla bağlantılı gerçek ve önemli bir kişiydi. Kral Louis’nin 1371’de (Giannino’nun şehri ve sarayın her zamanki ikametgâhı olan) Vişegrad’dayken, Peç bölgesinin “comes Camere nostre”si (yani hazinedarı) olan Saraceno adlı bir ustaya hizmetleri karşılığında Dalmaçya’da bir adayı bağışladığı kaydediliyor. Bkz., *Codex diplomaticus Hungariae*, t.9, c.4, belge 187, s. 337-39. Bu imtiyaz gizli mühürle onaylanmıştı. 1358’den 1371’e kadar basılmış gümüş bir paraya ona ithafen “Saracino’nun Başı” adı verilmişti.
- 83 *Codex diplomaticus Hungariae*, t.9, c.4, belge 4; ayrıca belge 9 ve 10’a da bakınız.
- 84 Macar şansölyeliğinin bu dönemi hk., bkz., T. Kardos, “Ideali e problemi dell’Umanesimo in Ungheria nel periodo angioino,” *Colloquio italo-ungherese*, içerisinde s. 7-20; Domonkos, “The Influence of the Italian Campaigns,” s. 209 vd.
- 85 *Monumenta Hungariae Historica*, c.2, belge 396, s. 526.
- 86 “...agli universi e singoli re e principi del mondo”; *Istoria*, s. 149 vd.
- 87 *Monumenta Hungariae Historica*, içinde yayımlanmış ASS, *Consiglio Generale, Elezioni e Cerne* 390, s. 41 vd., c.2, belge 398, s. 528-31 ve *Istoria* içinde s. 184 vd. Macarca belgelerin Angevin döneminden kalan en son yayımlanmış ciltleri, *Codex diplomaticus Hungaricus Andegavensis. Anjoukori Okmànytar*, 7 cilt, (Budapeşte: Kiadja a Magyar Tudomànyos Akadémia, 1878-1920), 31 Mart 1359’a dek geliyor. Ange-

vin döneminden belgelerin Macarca kayıtları, *Anjou-kori Oklévéltar. Documenta res Hungaricae tempore regum Andegavensium illustrantia* (1301-1387) (Budapeşte-Szeged: 1990-) 1359 yılına ait cildi henüz içermiyor. Giannino'nun Macaristan macerası hakkında Antal Pór'un denemesine de bakınız, "Nagy Lajos magyar király vizsionya Giannino di Guccio, Franczia trónkövetelöhöz... [Macaristan kralı Büyük Louis'nin Fransa tahtı talibi Giannino di Guccio ile ilişkileri]", *Értekezések a történeti tudományok Köréből* XV kötet, 9 szám (1892), içinde, ayrıbasımda, s. 1-31. Yazar, ondan öncekiler ve sonrakiler gibi, kralın mektubunun gerçekliğine ikna olduğunu gözler önüne seriyor. Bu deneme, anlatılan mührün Macaristan kralının gizli mührüyle kesinlikle örtüşüğünü saptadığı için faydalı. Mühür üzerine daha fazla kaynakça için; É. G. Léonard, "Louis Ier de Hongrie protecteur du 're Giannino'", *Revue des Études Hongroises* 6 (1928): 379- 84. Léonard burada aynı mektubun farklı bir düzyazı geleneginden gelen versiyonunu, kral tarafından Niccola Acciaiuoli'ye gönderilmiş 12 Mayıs tarihli bir orijinalinin modern ve eksik bir kopyasını "özel arşivlerde" bulduğunu ileri sürerek yayımlıyor. Léonard belgeyi, *Les Angevins de Naples* adlı kitabında bu kopyanın Floransa'daki Acciaiuoli ailesi arşivinde bulunması gerektiğini ileri sürerek yeniden yayımlıyor. (Paris: Presses Universitaires de France, 1954), s. 389. Ancak *Histoire de Jeanne Ière* adlı eserinin 3. cildi 441. sayfasında, orijinalini Floransa'daki Archivio Ricasoli'nin parşömenleri arasında bulduğunu söylüyor. Ben bu belgeyi en son Floransa'daki Archivio Ricasoli içinde Fondo Acciaiuoli'de buldum.

- 88 Makkabiler 2, 1:22. Halk Latincesindeki metin: "Refulsit sol qui prius in nubilo, et accensus est ignis maximus." *The Jerusalem Bible* (New York: Doubleday, 1971) çevirisi: "Önceleri bulutlarla kaplı olan güneş parladı ve büyük bir ateş alevlendi."
- 89 "...sì che paresse quello viso uno sole." *Istoria*, s. 43.
- 90 "[Sol] insuper occultatus a nubibus fulget graciosus expecta-

tus”; *Briefwechsel des Cola di Rienzo*, c.3, s. 250. Bu soru üzerine, bkz.; Carpegna Falconieri, *Cola di Rienzo*, s. 73.

- 91 Macar Clémence 13 Ekim 1328’de Paris’te öldü. Öldüğü zaman sahip olduğu mülklerinin envanteri hâlâ elimizde. Bunların arasında Vaftizci Yahya’nın pek çok resmi vardı. Bkz., *Nouveau recueil de Comptes de l’argenterie des rois de France*, haz., L. Douët-d’Arcq (Paris: Société de l’Histoire de France, 1874), s. 37-112, s.49 ve s.51.

- 92 “...robbe honorevoli et reali”; *Istoria*, s. 81.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

- 93 ASS, *Consiglio generale, Elezioni e Cerne* 390, s. 6. Bkz., *Istoria*, s. 180. Seçim sistemi hk., bkz., S. Moscadelli, “Apparato burocratico e fi nanze del Comune di Siena sotto i Dodici (1355-1368),” s. 66 ve özellikle de E. Brizio, “L’elezione degli uffici politici nella Siena del Trecento,” s. 22 vd. ve s.32 vd.
- 94 ASS, *Consiglio generale, Elezioni e Cerne* 390, s. 41 vd.; *Istoria*’da ek olarak yayımlandı, s. 179-85.
- 95 Bkz., *Istoria*, s. 5. On beşinci yüzyılda yazan kopyacı Novaralı Bartolomeo, Kral Giannino’nun “Siena halkınca Kral Giovanni” diye çağırıldığını bağlantılandırıyor.
- 96 G. Sermini, *Novelle*, haz., G. Vettori, c. 2, (Roma: Avanzini e Torraca, 1968), Novella 25; *Novelle del Quattrocento* içinde de yayımlanmıştır, haz., G. M. Ferrero ve M. L. Doglio (Turin: UTET, 1975), s. 184-97. Ayrıca bkz., Piero Veneziano (Floransalı Piero di Filippo del Nero), *Novella del Bianco Alfani*, Bianco’nun sahte bir resmi mektupla Norcia kasabasının halk kaptanı seçildiğine inandırıldığı, *Novelle del Quattrocento* içinde, s. 629-52. Sonuç olarak, flamalar ismarlar, atlar satın alır, üniformalı uşaklar işe alır, zararına borç para alır ve en sonunda Narcia’ya gelir. Orada, hâkimler mektubunu sahte kabul eder ve Bianco flaması “yıpranmış kötü bir

kanvasa" sarılmış olarak eve döner.

- 97 Bu konu hk. bkz.; A. Rochon ve diğerleri, *Formes et significations de la "beffa" dans la littérature italienne de la Renaissance*, 2 cilt. (Paris: Université de la Sorbonne Nouvelle, 1972-75), özellikle de Fontes-Baratto'nun denemeleri, "Le thème de la beffa dans le *Décameron*," c.1, s. 12-44 (kolektif beffa türü için, s. 27); ve A. Rochon, "Une date importante dans l'histoire de la 'beffa': la *Nouvelle du Grasso legnaiuolo*," c. 2, s. 211-376. ["dikkatlice hazırlanmış eşek şakası" anlamına ek olarak, çoğulu beffe olan beffa sözcüğü genel olarak "alay" anlamını taşır ve Giannino'nun kendisi de bunu 5. bölümde alıntılanan birkaç parçada bu anlamda kullanıyor, bkz. aşağıdaki 131 ve 132 numaralı dipnotlar.]
- 98 "Io non sono più el Grasso di certo, e sono diventato Matteo; che maladetta sia la mia fortuna e la mia disgrazia, ché, se si scopre questo fatto, io sono vituperato, e sarò tenuto pazzo, e correrannomi dietro e fanciulli, e corrocci mille pericoli"; *La Novella del Grasso legnajuolo riscontrata col manoscritto e purgata di molti e gravissimi errori* (Floransa: Felice Le Monnier, 1856), s. 47. Bu kısa hikâye *Novelle del Quattrocento* içinde de bulunmaktadır, s. 583-628.
- 99 Bkz., F. Tamburrini, *Aux origines de l'État moderne* içerisinde, "La Penitenzieria apostolica durante il papato avignonesse." *Le fonctionnement administratif de la papauté d'Avignon* (Rome: École française de Rome, 1990), s. 251-68.
- 100 Provence'taki büyük İtalyan varlığı üzerine: *Strutture familiari, epidemie, migrazioni nell'Italia medievale*, haz., R. Comba, G. Piccinni, ve G. Pinto (Napoli: Edizioni scientifiche che italiane, 1984) içinde, N. Coulet, "Mutations de l'immigration italienne en Basse Provence Occidentale à la fin du Moyen Âge," s. 493-510.
- 101 Onun hk., bkz. E. Meyer, *Charles II roi de Navarre, comte d'Évreux et la Normandie au XIVe siècle* (Paris: Ernest Dumont, 1898). Navarra Krallığı hakkında, bkz. B. Leroy, *Le Royaume de Navarre à la fin du Moyen Âge* (Aldershot: Variorum, 1990).

- 102 *Chronographia regum Francorum*, c.2, s. 266-67. Navarra kralının serbest bırakılması hakkında, bkz. Froissart, *Chroniques*, c.5, s. 97-99 ve J. D'Avout, *Le meurtre d'Étienne Marcel*, 31 juillet 1358 (Paris: Gallimard, 1960), s. 121.
- 103 *Les grands traités de la Guerre des Cent Ans*, haz. E. Cosneau (Paris: Alphonse Piccard, 1889): Brétigny (ve Calais) Antlaşması, s. 33-68, özellikle de 22. madde, s. 55-56.
- 104 Genel olarak, bkz. Lecuppre, *L'imposture politique*.
- 105 Bu konu hak., bkz. Th.-J. Boudet, comte de Puymaigre, "Un prétendant au trône de France, Giannino Baglioni," *Revue des questions historiques* 57 (April 1895): 1-15, ek basımın içinde. Yazar, Giannino'nun Navarra kralının yarattığı bir şey olduğuna ikna olmuş; bilhassa gerçekliğini onayladığı mektubu tartıştığı, s. 13 vd. Mektubun iki noter, Angelo di Guido ve Angelo d'Andrea tarafından kopyalanmış basımı için, bkz. *Istoria*, s. 197- 99.
- 106 "...per certa confessione, che lui hebbe a rivelare, la quale si dice, che era contra del re"; *Istoria*, s. 198.
- 107 Bkz. G. Mollat, *The Popes at Avignon, 1305-1378*, çeviren J. Love (Londra: Thomas Nelson, 1963), s. 306; B. Guillemain, *La cour pontifi cale d'Avignon (1309-1376). Étude d'une société* (Roma: École française de Rome, 1966; Bibliothèque des Écoles françaises d'Athène et de Rome, no. 201), s. 237 vd.
- 108 Orta Çağ Provence'ı için, bkz. M. Agulhon ve N. Coulet, *Histoire de la Provence*, 4. basım. (Paris: Presses Universitaires de France, 2001). Giannino'nun Provence'daki macerası ve bölge asilzadeleriyle, Angevin hükümdarları ve İngiliz sarayıyla ilişkileri üzerine, bkz. Léonard, *Histoire de Jeanne Ière*, c.3, s. 442 ve 444 vd. ve Léonard, *Les Angevins de Naples*, s. 388 vd.
- 109 "...grande merchatante, et drappiere, et grande huomo bor-gese di Parigi, et fu molto fedele, et servitore de lo re di Navarra, e fu de' conpagni del provosto de' merchatanti". *Istoria*, s. 98.

- 110 "...scripse tutte sue letare e suoi brivileggi"; *Istoria*, s. 104
- 111 "...inglesi, et tedeschi, franceschi, brettoni, guasconi, borgognoni, et d'altri linguaggi"; *Istoria*, s. 90.
- 112 "Nella concordia presa dalli due re di Francia e d'Inghilterra, della quale atendea certa fi ne di buona pace, essendo i-rre d'Inghilterra co' fi gliuoli e coll'oste sua tornato nell'isola, molti cavalieri e arcieri inghilesi usati alle prede e ruberie si rimasono nel paese"; Matteo Villani, *Cronica, con la continuazione di Filippo Villani*, c.2, 9. kitap, bl. 109, s. 452. "Bü-yük bölüklerin" tarihi için başlıca kaynaklara Matteo Villani, Anonimo romano ve Jehan Froissart da dahildir; bkz. Balestracci, *Le armi i cavalli l'oro*, s. 27-93; Selzer, *Deutsche Söldner*; Fowler, *Medieval Mercenaries*, c.1, *The Great Companies*.
- 113 "Finite le guerre, e fatta la pace tra'lli due re d'Inghilterra e di Francia, tornato i-rre Giovanni in Francia, e intendendo dolcemente a rassettare i-reame, fece gridare per tutto suo reame che tutta mala gente si dovesse partire e sgombrare il suo reame sotto gravi pene; e per tale cagione diverse compagnie s'adunarono, li quali l'una dopo l'altra poi trassono a Vignone"; Matteo Villani, *Cronica*, c.2, 10. kitap, bl. 27, s. 491 vd.
- 114 "...tutti coloro i quali avevano tenuti la parte delo re di Navarra, e del provosto di' merchatanti"; *Istoria*, s. 94.
- 115 Fowler, Andrew Beaumont'dan bahsediyor; *Medieval Mercenaries*, c.1, s. 45'teki notlar.
- 116 Bu şahıs, kimliğinin belirlenmesine direndi. Papa onu "Iohannes de Vernayo, miles anglicus" olarak tanıyordu; bkz. bl. 5. Aynı zamanda bkz. *Istoria*, s. 94'teki notlar: Provençeli da olabilir. Altta yatan isim Guernay, Guernay veya Vernay olabilir. Son isim aynı zamanda bugünkü Loire bölgesinde bulunan Roanne topraklarındaki bir yerleşimin de adı.
- 117 "...per privileggio sugiellato di suo sugiello dela faccia sua... Suo luogotenente in atto di guerra per tutto lo Reame di Francia"; *Istoria*, s. 95.

- 118 D.-F. Secousse, *Recueil de pièces servant de preuves aux Mémoires sur les troubles excités en France par Charles II, dit le Mauvais, roi de Navarre et comte d'Évreux* (Paris: Durand, 1755), s. 172- 85 ve sırasıyla s.180 ve s.184. Bkz. D'Avout, *Le meurtre d'Étienne Marcel*, s. 282.
- 119 Navarra kralı çok değil, kısa süre sonra savaşımaya başlayacak ve 1364'te Cocherel'deki son yenilgisine dek inat edecekti.
- 120 Jehan Froissart ve Matteo Villani'nin ikisi de ayrıntılarda biraz ayrışarak dönemin olaylarını birbiriyle ilişkilendiriyor: Froissart, *Chroniques*, c. 6, s. 70 vd.; Villani, *Cronica*, c.2, 10. kitap, bl. 27, s. 491 vd.: "Come una compagnia creata novellamente prese Santo Spirito." Villani, en azından zaman çerçevesi konusunda daha çok bilgi sahibi gibi görünüyor. Benim benimsediğim yeniden kurma için, bkz. Fowler, *Medieval Mercenaries*, c.1, s. 30-33.
- 121 Froissart, *Chroniques*, c.6, s. 72.
- 122 Froissart, *Chroniques*, c.6, s. 71.
- 123 "E stando il detto G[iovanni] al castello di Santo Stefano, misser Giovanni Vernee di sopra nominato con quattro milia huomini da cavallo di buona genti, e sentendo, come il trattato fatto di Lione sopra Rodano era palleggiato, e scoperto per lo tradimento del detto Peron dela Corona, allora prese il Ponte Santo Spirito, e la terra con tutto, il quale Ponte è in sulo Rodano, et è proprio delo Reame di Francia, e presalo venardì a notte adì XXV di dicembre anno 1360" *Istoria*, s. 105

BEŞİNCİ BÖLÜM

- 124 "E il nobile ponte sopra i Rodano di presente accupato fu per quelli della compagna, d'onde aviano libera l'entrata nel Venisì, e potieno a loro piacere cavalcare fi no a Vignone; per tale cagione il papa e ccardinali ebbono gran paura, e lla città tutta prese l'arme serrate le botteghe, e solo si contendea a ffare steccati e bertesche sì alla città sì al gran palagio

del papa, e a provedersi di vittuaglia; e co-soldati s'atendea a buona guardia, e di dì e di notte. E, oltre a-cquesta provisione il papa bandì la croce sopra la compagna"; Matteo Villani, *Cronica*, c.2, 10. kitap, bl. 27, s. 492 vd.

- 125 Froissart, *Chroniques*, c.5, s. 94.
- 126 "...e il ponte aforzavano in forma, che ·lle navi che venieno di Borgogna a Vignone co- vittuaglia non potieno passare, onde la corte sostenne grave carestia"; Matteo Villani, *Cronica*, c.2, 10. kitap, bl. 27, s. 493.
- 127 Roma, Archivio di Stato (buradan itibaren, ASR), *Collezione acquisti e doni*, 23. kitap, s.Vv.
- 128 A.g.e., s. VIIr– XVIIIr.
- 129 "...[le scritture] le quali aveva rechate di Saracinia..."; *Istoria*, s. 134
- 130 "...cierti amici di Daniello..."; *Istoria*, s. 133.
- 131 "Se questi che mi vengono a parlare sono genti da bene, io non mi cielarò punto, ma se fussero genti vile, e di bassa conditione, non ce li fate venire, perciò che io non voglio far fare beffe di me, né gittare mie parole indarno"; *Istoria*, s. 110 vd. Provence'taki otonom şehirlerin kayda değer siyasi etkisi ve Provence kontunun memurlarınca temsil edilen iktidarıyla olan al-ver ilişkisi üzerine, (al-ver ilişkisinin bir örneği burada gayet iyi verilmiştir), bkz. M. Hébert, "Aspects de la culture politique en Provence au XIVe siècle," in *Église et culture en France méridionale (XIIIe– XIVe siècle)* (Toulouse: Éditions Privat/Fanjeaux, Centre d'études historiques de Fanjeaux, 2000; Cahiers de Fanjeaux. Collection d'Histoire religieuse du Languedoc au XIIIe et XIVe siècles, no. 35), s. 475-96.
- 132 "...non erano genti da bene, et che erano genti da fare più tosto beffe di questi fatti, che altro"; *Istoria*, s. 111.
- 133 "Signore, a' ciptadini di questa villa è stato detto come voi sete fi gliuolo delo re Luigi e dela reyna Clementia, et che di ragione v'attiene la Corona di Francia; et per tanto questi, che voi vedete qui rappresentano tutta questa ciptà, et di

tutti provenzali per volere sapere da voi, se voi sete quello, che si dicie, che vi piaccia di paleggiarvi, perciò che la intenzione nostra et di tutti provenzali si è che voi non siate pre-gione, ancho vi sia fatto quello onore, che si richiede come re, però che la madre vostra ebbe singulare amore et divo-tione nella Provenza, et spetialmente nella ciptà di Chassi. Et pertanto noi voliamo pregare, che vi piaccia di dirne la verità”; *Istoria*, s. 111 vd.

- 134 “...nel servizio del detto G., et per acquistare per lui lo Reame di Francia sicome dritto, et naturale re di Francia”; *Istoria*, s. 114.
- 135 ASR, *Collezione acquisti e doni*, 23. kitap, s. LXII, *Istoria’nın girişinde Maccari tarafından yayıma hazırlanmıştır*, s. XIX vd.
- 136 Bu papalık mektubunun değeri hk., aşağıda, bkz. bl. 6.
- 137 “...per levarlisi d’intorno...”; Matteo Villani, *Cronica*, c.2, 10.kitap, bl. 43, s. 511.
- 138 “...lungamente a vivere di preda e di rapina sopra i paesani”; Villani, *Cronica*, c.2, 10. kitap, bl. 43, s. 511.
- 139 “E lassavanlo al buio, e mangiava, e beieva, e stava il dì, e la notte al buio; et tanti vermini, cioè pidocchi, gli abondaro adosso”; *Istoria*, s. 121 vd.
- 140 “...commesso fornicatione in atto di sodomia co’ cardenali, et con altri prelati, cioè stato con loro come fusse vera merettrice”; *Istoria*, s. 122. Özellikle Avignon’daki din adamları arasında fiili livata suçlamaları edebiyatta tekrarlanan bir ögedir. Örneğin, bkz. Boccaccio’nun kısa hikâyesi “Abram giudeo” (*Decameron*, 1. gün, 2. hikâye) ve Filippo degli Agazzari’nin örneği, “Come ’l diavolo usò con un giovane disonestamente,” P. Misciattelli’nin önsözüyle yayıma hazırlanmış, degli Agazzari’nin eseri içinde, *Gli Assempri*, (Siena: Giuntini-Bentivoglio 1922), s. 60-62. Siena yasaları homoseksüelleri ve kalpazanları çok sert bir biçimde cezalandırmıştır; bkz.

Il Costituto del Comune di Siena, V. Bölge, CCLXXXVII. ve CCXCVI. dizinler. Provence'taki kilise karışılığı hakkında, bkz. Hébert, "Aspects de la culture politique en Provence au XIVe siècle," s. 482.

- 141 Bkz. P. Herde, "Römisches und kanonisches Recht bei der Verfolgung des Fälschungsdelikts im Mittelalter," *Traditio* 21 (1965): 291-362.
- 142 "...la reyna di Francia Giovanna..."; *Istoria*, s. 124.
- 143 Bkz. Le Goff, *Saint Louis*, 1. kısım, bl. 3, "Le roi prisonnier" kısmı, s. 192-93 ve 3. kısım, bl. 10, "Le roi souffrant, le roi Christ," özellikle de "La souffrance du prisonnier" kısmı s. 873-75.
- 144 "Io voglio, che tu confessi di tua volontà come tu queste cose, che di te sono dette e fatte, ch'elle sieno tutte fatte, et ordinate da te proprio, e che tu l'abbi fatte malatiosamente, con avere falsati sugielli, et in quanto no' le vogli dire, io ti farò tagliare le mani, e' piei, e farotti gittare in mare"; *Istoria*, s. 125 vd.
- 145 "Come volete voi ch'io confessi quello che non è vero, et che per me non fu mai pensato? E poniamo ch'io dica tutto ciò, che voi volete, e' non sarà creduto, perciò che palese è come lo tribuno mandò per me, et ivi sono co loro, che mi viddero parlare con lui, et dare le scripture, et ivi sono i saracini di Roma che scrissero le letare, et i ciptadini di Siena, che mi furo dati a consiglio"; *Istoria*, s. 125 vd. *Istoria*'nın metninde saracini diye yazılan sözcük aslında senatori diye yazılmak istenmiş olmalı.
- 146 "Se non confessi ciò, ch'io ti dico, di subito ti farò morire" ve "Scrivete tutto ciò, che vi piace ch'io dica"; *Istoria*, s. 125 vd.
- 147 "...e se prima lo trattaro male, allora lo trattaro peggio"; *Istoria*, s. 125 vd.
- 148 Bunlar aynı zamanda yolculuktayken mürettebatın da tükettiği besinlerdi. Bkz. Ch.-E. Dufourcq, *La vie quotidienne dans les ports méditerranéens au Moyen Âge* (Provence-Langu-

edoc-Catalogne) (Paris: Hachette, 1975), s. 75 vd.

- 149 Orta Çağ'da Napoli Krallığı hk., bkz. G. Galasso, *Il Regno di Napoli. Il Mezzogiorno angioino e aragonese (1266-1494)*, *Storia d'Italia* serisinin 15. cildi, haz. G. Galasso (Torino: UTET, 1992). Kısaca Regno ile Toscana arasındaki ilişkiler hk., bkz. F. P. Tocco, *Niccolò Acciaiuoli. Vita e politica in Italia alla metà del XIV secolo* (Roma: Istituto storico italiano per il medio evo, 2001; *Nuovi studi storici*, no. 52). Giannino'nun Napoli'deki tecrübeleri hk., bkz. Léonard, *Histoire de Jeanne Ière*, c.3, s. 462 vd.
- 150 "...che l'aveva mosso ad entrare con ciancie, e con genti d'armi, et dimandare d'essere signore delo Reame di Francia"; *Istoria*, s. 128
- 151 "...gli feciero onore"; *Istoria*, s. 131
- 152 "E qui facciamo fine, et vederemo che sarà, et come le cose andaranno, e seguiremo nostro scripto"; *Istoria*, s. 132.
- 153 "Et ine sto inferriato"; *Istoria*, s. 148. Anıları Giannino'nun 3 Haziran'da sunduğu bir dilekçenin başlığıyla sona eriyor: "Questa si è la petizione, che io feci al'arcivescovo di Napoli per aver le letare, che mi tolse misser Mateo de' Gesualdi quando mi prese, poi le dé alo re Luigi in Napoli" (Bu Napoli başpiskoposuna gönderdiğim Messer Matteo di Gesualdo'nun beni tutukladığında benden aldığı ve daha sonra Napoli'de Kral Luigi'ye verdiği mektupların bana geri verilmesini istediğim dilekçedir.) Onu Giannino'nun kendi yazdığı el yazmasının bittiği noktayı belirten (sonraki nüshalarda yeniden üretilen) küçük haçlardan bir sıra takip ediyor. Başpiskopos ve kraliçeye sunulan dilekçelerin metni Giannino'nun el yazmasına daha sonra eklenmiş. Nüshalarda gerektiği biçimde kopyalanan metin şimdi *Istoria*'nın tümünün sonuç kısmını oluşturuyor. Bkz. s. 148-53.
- 154 Envanter, *Il tesoro di un re [saggio della storia del re Giannino]*, haz., C. Mazzi (Roma: Forzani, 1892), içinde ve *Istoria*'da mevcut, s. 135-44.
- 155 Modern Italyancada *mezzo quarro* diye yazılan *meço quarro*

on dördüncü yüzyıl Toscana kaynaklarında bahsedilen bir ağırlık birimi. Çok küçük ağırlıkları, örneğin bir tarifte kullanılacak karanfil miktarını ölçmede kullanılırdı. Florin ve Venedik dükasının ortalama ağırlığı olan yaklaşık 3,5 grama eşit olmalıydı. Giannino'nun sahip olduğu madeni paralar muhtemelen Giovanni Dolfin'in (1356-61) bastığı altın dükalardı.

- 156 Metinde “küçük çengeller” için kullanılan sözcük günümüz İtalyancasında *gangherelli*'ye denk olan *gangaretti*'dir.
- 157 “Açık miğfer” olarak tercüme edilen sözcük *barbuta*'dır. Bu gözler, burun ve ağız için T şeklinde açıklığı olan bir miğferdi.
- 158 *Vaio* adlı pahalı gri kürk Sibiryalı sincabının kış kürkünden yapıyordu. Giannino *Istoria* içinde (bkz. bl. 3) aynı giyim ürününü anlatırken onun gri kürk yerine ermin kaplamalı olduğunu söylüyordu.
- 159 “Kalın ipek” (İtalyancada *sciamito*) çok pahalı bir ipek kumaştı.
- 160 Çoğulu *posole* olan *posola* arka kayışı bir eyere ya da semere bağlayan deri kayıştan oluşan bir koşum parçasıdır.
- 161 İnce ipek (İtalyancada *zendado*) ipeğin çok ince bir çeşidiydi.
- 162 Yaklaşık bir litreye eşit olan bir hacim birimi.
- 163 *Guarnello* pamuk ve kenevirin karışımından dokunan bir kumaştı.
- 164 Metinde “bağcık” olarak tercüme edilen sözcük aslında modern İtalyancada *ghiere*'ye (tekili *ghiera*) denk olan *guere*'dir. Kastedilen şey, bana göre kılıflar etrafındaki dairesel takviyelerdir.
- 165 *Istoria*, s. XIII. Ayrıca bkz. Biblioteca Apostolica Vaticana (buradan itibaren, BAV olarak kısaltılacaktır), MS Chig. Q. I. 28, s. 160.
- 166 Bkz. *Urbain V* (1362-1370). *Lettres communes analysées*

d'après les registres dits d'Avignon et du Vatican, l'École française de Rome ve M.-H. Laurent tarafınca yayıma hazırlanmış, (Roma: École française de Rome, 1954-58), belge 2608, s. 276 vd., Avignon, 7 Ağustos 1363: V. Urban, Floransalı bir kilise heyeti üyesi olan Iohannes Guccii'yi, ona Paris'teki aynı pozisyonunu elinde tutma izni verip Pisa'daki aynı pozisyonunu ise elinden alarak, yine kilise heyeti üyesi olmak üzere Forlî'deki göreve tayin ediyor; *Lettres secrètes et curiales du pape Urbain V (1362-1370) se rapportant à la France*, haz., P. Lecacheux ve G. Mollat (Paris: E. de Boccard, 1954), belge 731, s. 101, Avignon, 29 Aralık 1363: V. Urban, Valencia'daki kilisenin başkanına ve bir heyet üyesine mektup yazarak Societas Vicecomitis Lapi'nin bir ortağı olup o sırada Barselona'da bulunan tüccar Iohannes Gutii'ye Papalık Merkezi Maliye Kurulu adına on bin florin ödeme yapmaları emrini veriyor.

167 Maccari'nin *Istoria*'ya yazdığı önsöze bkz., s. LV'deki notlar.

ALTINCI BÖLÜM

168 Mevcut eserin teşkil ettiği, yazma deneyimine yol gösteren başlıca soru, analiz ve hikâye arasında doğru bir ilişki kurmak, başka bir deyişle "tarihi dile" kavramsal değer verebildiğimiz kapsamı değerlendirmektir. Bu konu hk., bkz. Carlo Ginzburg, "Proofs and Possibilities," *Yearbook of Comparative and General Literature* 37 (1988): 113-27 [İtalyancada "Prove e possibilità. In margine a *Il ritorno di Martin Guerre* di Natalie Zemon Davis," olarak, N. Zemon Davis, *Il ritorno di Martin Guerre. Un caso di doppia identità nella Francia del Cinquecento* (Torino: Einaudi, 1984) içerisinde yayımlanmıştır, s. 131-54]; Carlo Ginzburg, *History, Rhetoric, and Proof* (Hanover, NH: University Press of New England, 1999) [Ginzburg'un *Rapporti di forza. Storia, retorica, prova* (Milan: Feltrinelli, 2000) adlı eseri *History, Rhetoric, and Proof*'un fazladan bir adet deneme içeren genişletilmiş bir versiyonudur]; P. Burke, "History of Events and the Revival of Narrative," Burke tarafından yayıma hazırlanan, *New*

Perspectives on Historical Writing, 2. baskı. (Cambridge: Polity Press/ Blackwell, 2001), içerisinde, s. 283-300 ve *Cola di Rienzo*, s. 289-94.

- 169 Alain Boureau, *The Myth of Pope Joan*, çev. L. G. Cochrane (Chicago: University of Chicago Press, 2001; ilk defa 1988'de Fransızca yayımlanmıştır).
- 170 Le Goff, *Saint Louis*. Jean-Claude Schmitt'in son kitabı, *La conversion d'Hermann le Juif. Autobiographie, histoire, et fiction*, şimdiki eserinde yer alan temalara benzer pek çok temayı ele alıyor. Metnin durumunu belirlemek için bazı ilginç öneriler "V.Celestin'in otobiyografisi"yle yapılacak bir karşılaştırmadan da elde edilebilir, bkz., V. Licitra'nın çevirisiyle eleştirel baskı, *L'autobiografia di Celestino V*, (Campobasso: Istituto molisano di studi e ricerche, 1992).
- 171 Kendi tercümesini esasen E. Callegari'nin, "Re Giannino (Giovanni Baglioni da Siena): storia o romanzo?" *La Rassegna Nazionale*, anno 27, c.149 (1905), s. 460-92'deki denemesi üzerine temellendiren G. Prunai, bkz., "Baglioni Giovanni (Giannino)," *Dizionario biografico degli italiani*, c.5 (Roma: Istituto della Enciclopedia Italiana, 1963), s. 220-22. Latino Maccari'nin *Istoria*'ya önsözü, *Istoria*'nın ve insan olarak Giannino'nun on altıncı yüzyıl başlarından itibaren farklı tarihi yorumlamalarının karmaşık tarihine işe yarar bir eleştiri sağlıyor. Daha iyi bir değerlendirme için, ayrıca bkz. G. Catoni, "Archivisti ed eruditi alla corte di re Giannino," *Studi in onore di Arnaldo d'Addario*, içerisinde, haz. L. Borgia, F. De Luca, P. Viti ve R. M. Zaccaria (Lecce: Conte Editore, 1995), s. 1119-32. L.-J.-N. de Monmerqué'nin *Dissertation historique sur Jean Ier* içinde yaptığı gözlemlerin bazıları hâlâ ilgi çekici. Aynısı, Girolamo Gigli'nin yayımlanmamış, *Istoria*'nın bir baskısına hazırlık olan el yazması ve *Istoria* üzerine açıklayıcı notlar dizisi olan iki eseri için de geçerli: *La storia del re Giannino di Francia scritta da lui medesimo, e tolta dagli antichi autorevoli manoscritti della Libreria Barberina, e Chisiana da Girolamo Gigli gentiluomo*

sanese il quale per la prima volta l'ha messa in pubblico con nuovi documenti, e colle osservazioni tanto sopra la storia, che sopra la lingua volgare sanese. Quest'anno 1717: BAV, MS Chig. Q. I. 28 ve Osservazioni sopra la storia del re Giannino di Francia di Girolamo Gigli gentiluomo sanese: BAV, MS Chig. Q. II. 29.

- 172 Prunai, "Baglioni Giovanni," s. 222.
- 173 Bercé, *Le roi caché*; Lecuppre, *L'imposture politique*. Lecuppre'ün eserindeki otuz civarında sahtekârlık vakasından birkaç önemli anahat ortaya çıkıyor. Bu kitap ayrıca Giannino hakkında da ilginç sayfalar içeriyor, özellikle bkz. s. 57-58 ve 301-2, VI. Innocent'in mektubu hk.; s. 63, 172 ve 359, sahte imza ve mühürlerin kullanımı hk.; s. 96 ve 201-3, Macaristan kralının mektubu ve Giannino'yla ilişkisi hk.; s. 121, sahtekârların toplumsal kökenleri hk.; s. 133, 147 vd., 155 vd., sahtekârların kişiliklerinin yönlendirilmesi ve siyasi istismarları hk.; s. 136, Giannino'nun kişiliği; s. 149-53, 271 ve 365, Cola di Rienzo'nun rolü ve Giannino'nun sahtekârlığa hazırlık dönemi hk.; s. 162, 330 ve 354 vd., din adamlarının entrikalar yapma ve efsaneler yaymadaki rolü hk., s. 168, Giannino'nun yazılı sözlere olan inancı hk.; s. 169, Giannino'nun çocuklarının isimleri hk., s. 175-77, Giannino'nun parası hk.; s. 189 vd., 288 vd. ve birçok yerde, sahtekârlık ve siyaset arasındaki ilişki hk.; s. 230, bebeklerin değiştirilmesi hk.; s. 238-40, *Istoria*'nın analizi; s. 243, yakalanan sahtekârların itirafları hk.; s. 271 vd. ve 365, Giannino ve kraliyet Mesihçiliği hk. 26-27 Eylül 2003'te Nanterre, Paris X Üniversitesi'ndeki Centre d'Histoire sociale et culturelle de l'Occident médiéval'de *Royautés imaginaires, XIIIe-XVIIe siècles* konusu hakkında bir konferans yapılmıştı.
- 174 Bkz. Bercé, *Le roi caché*, dizinde ve P. Conrad, *Louis XVII, l'énigme du roi perdu* (Paris: Ed. du May, 1988).
- 175 Bkz. Bercé, *Le roi caché*, dizinde ve C. Durand-Cheynet, *Boris Godunov et le mystère Dimitri* (Paris: Perrin, 1986). Küçük ve hükmü kalmamış (her nasılsa hiçbir de I. Jean'ı içermeyen) diğer iki antolojiye de bkz.: E.-J. Chaudon, *Les*

Imposteurs démasqués et les usurpateurs punis, ou l'histoire de plusieurs aventuriers qui ayant pris la qualité d'empereur, de roi, de prince, d'ambassadeur, de tribun, de messie, de prophète, etc., ont fi ni leur vie dans l'obscurité ou par une mort violente (Paris: Nyon, 1776); *Les imposteurs fameux* (Paris: Eymery, 1818).

- 176 Orijinali ASS'de saklanıyor. *Consiglio Generale, Elezioni e Cerne* 390, s. 41r-42r ve Maccari tarafından *Istoria*'daki baskısı için kullanılmış, s. 179-85.
- 177 Mektup VI. Innocent'in papalığının dokuzuncu yılına ait sicil defterinde bulunuyor. Orijinali ise ASR'de saklanıyor, *Collezione acquisti e doni*, 23. kitap, c.4, s. LXIIr-v. Bu mektubun daha eski bir versiyonu için, bkz. E. Martène ve U. Durand, *Thesaurus Novus Anecdotorum*, c. 2 (Paris: sumptibus Florentini Delaulne, 1718), 924. koleksiyon vd. Papalık sicil defterinin on sekizinci yüzyılda Dijon'da tutulan, eğer daha sonra ASR'ye gelen kopya değilse, görünüşe göre kaybolan el yazması bir kopyasından alındı. Maccari, Martène ve Durand'ın baskısını *Istoria* içinde yeniden yayımlıyor, s. XIX-XX. Daha 1717'de Girolamo Gigli bu papalık mektubunu haklı bir şekilde "*Istoria*'yı destekleyen en yetkili belge" olarak değerlendirmişti. (BAV, MS Chig. Q. II. 29, s.102)
- 178 Matteo Villani, *Cronica*, c. 2, 9. kitap, bl. 37, s. 337: "Di una compagnia criata d'inghilesi in Francia." Monmerqué *Dissertation historique sur Jean Ier*, adlı eserinde Giovanni della Guglia'nın Giannino di Guccio'dan başkası olmadığını ısrar ediyor. (Bunun hakkında Maccari'nin *Istoria*'ya önsözüne bkz., s. XXXVII.) Fakat bir Floransa vatandaşı olan Villani, eğer aynı kişiye, söz konusu kişinin Sienalı kökenini vurgulamış olabileceğinden bu doğru olamaz. Aksine, Giovanni della Guglia'yı 1361 yazında çetesiyle Pau şehrini aldığı ve papalık sarayını teyakkuza geçirdiği Güney Fransa'da faal olan fakat daha sonra savaş ganimetinin büyük kısmını teslim ettiği İngiliz kralının emrine giren bir terzi olarak tanıtıyor. Giovanni della Guglia'nın o zamanlar genç olup daha sonra meşhur olan (İtalyancada Giovanni

Acuto olarak bilinen) paralı asker John Hawkwood olarak teşhis edilmesi de aynı şekilde dışarıda bırakılmalı. (bkz. Balestracci, *Le armi i cavalli l'oro*, s. 15 vd.)

- 179 “Sed quid dixisset Poëta noster, non est diu, Zaninum Senensem, qui permisit sibi persuaderi tam facile, quam vane, quod erat rex Franciae? Et iam dabat dignitates, et promittebat officia, dimissa propria hereditate”; Benvenuto de Rambaldi de Imola, *Comentum super Dantis Aldigheris Comoediam*, haz. G. F. Lacaita, c. 3 (Floransa: G. Barbèra, 1887), s. 372; bkz. Maccari'nin *Istoria*'ya önsözü, s. VIII. Benvenuto'nun yorumu Dante'ye atıfta bulunuyor, *Purgatorio*, 13. kanto, 152-55. satırlar : “Tu li vedrai tra quella gente vana/che spera in Talamone, e perderagli/più di speranza che a trovar la Diana/ma più vi perderanno gli ammiragli.”
- 180 Bu Siena gelenegi hk., bkz. Maccari, *Istoria*, s. XIV vd. ve s. 171 vd., İtalyan ve Fransız bilginlerin tarih yazıcılığı hakkında ayrıntılı bir eleştiri sunuyor. Giannino'nun soyundan gelenler hk., bkz. s. LIV-LV'deki notlar. Bu konu hakkında yazan ilk kişi *Historiae Senenses*'in yazarı olan, Giannino'nun soyundan gelenlerin en sonuncusunu tanıyan Sigismondo Tizio bu işe 1506'da başladı, *Istoria*'yı kopyaladı ve diğer bilgileri ona ekledi. Onun hk., bkz. önsöz, *Historiae Senenses*, c.1, haz. M. Doni Garfagnini (Roma: Istituto storico italiano per l'età moderna e contemporanea, 1992; *Rerum italicarum scriptores recentiores*, 6) ve c. 1, 1. kısım, haz. G. Tomasi Stussi (Roma: Istituto storico italiano per l'età moderna e contemporanea, 1995; *Rerum italicarum scriptores recentiores*, 10). *Historiae*'nin Giannino'nun hayatını ve soyundan gelenlerin bilgisini içeren kısmı henüz yayımlanmadı. Kendi el yazması BAV'de, *Chig.* G. I. 32; daha geç bir kopyası Siena'da, Biblioteca comunale degli Intronati, MS B. III. 7.
- 181 Maccari'nin *Istoria* baskısı Giannino di Guccio'nun hayatına dair başlıca kaynağın eleştirel bir metnini oluşturuyor. Önsözü, bkz. s. LVIII-LX, kısa ve öz biçimde başlıcası on beşinci yüzyılda yazılmış, bugün BAV'de bulunan, Giulio Piccolomini tarafından Kardinal Barberini'ye bağışlanan *Barb.*

lat. 3958 kodlu el yazması olmak üzere el yazması geleneğini anlatıyor. Daha geç tarihli redaksiyonlar BAV'de mevcut, (Chig. G. I. 32, Chig. Q. I. 27, Chig. Q. I. 28), Siena'da, (Biblioteca comunale degli Intronati, MS A. III. 27; MS B. III. 7; MS C. IV. 16), Floransa'da, (Biblioteca nazionale, cod. Capponiano 289) ve Paris'te (Bibliothèque Nationale, MS Italien 393). Barb. lat. 3958 Sigismondo Tizio'nun on altıncı yüzyılda eklediği, Giannino'nun soyundan gelenler hakkındaki, diğer kopyalarda yer alan sondaki notları içermiyor. Maccari'nin *Istoria* baskısı C. Mazzi tarafından, görünüşe göre kini yüzünden, olumsuz bir eleştiri aldı, bkz. *Giornale storico della letteratura italiana* 12 (1894): 251-56. Yine de güvenilir bir eser. Ancak Consiglio della Campana'nın Maccari tarafından yayıma hazırlanan tartışmasının yeni bir baskıya ihtiyacı var, bkz. (ASS, *Consiglio generale, Elezioni e Cerne* 390, s. 41r-42r) s. 179-85. Genel konu hk., bkz. C. Mazzi, "Mercanti senesi nei secoli XIII e XIV," *Bullettino senese di storia patria* 30 (1923): 217-30. (Bu makale aslında önsözün beşinci bölümü olarak Mazzi'nin yayımlamak niyetinde olduğu *Storia di re Giannino* adlı esere yazılmıştı.) Bu kaynağın son bir analizi Lecuppre'de bulunabilir, *L'imposture politique*, s. 238-40.

- 182 "...la copia d'uno li**b**ro niente agionto o minuito, il quale scripse di sua propia mano lo re Giovanni ragionevole re di Francia"; *Istoria*, s. 3; BAV, MS Barb. lat. 3958, kitabın başındaki boş sayfaların solda bulunanında.
- 183 Bkz. *Istoria*, s. XLV ve d. n. 3 ve 5.
- 184 *Istoria del re Giannino di Francia* başlığı metne daha sonra verildiğinden en eski el yazmasında görünmüyor. Tommaso degli Agazzari (ya da della Gazzaia) hk., bkz. *Pratica di geometria e tutte le misure di terre: dal ms. C. III. 23 della Biblioteca comunale di Siena*, C. Nanni'nin kopyası ve G. Arrighi'nin, *Dizionario biografico degli italiani* içinde ne de *Repertorium fontium medii aevi* içinde yer verilen yazar hakkında bilgi sağlayan önsözyle (Siena: Servizio editoriale dell'Università, 1982).

- 185 “Ora lassiamo stare il detto conte con sua gente, e torniamo a Giovanni, il quale è in Ongharia, et attende che lo re gli mandi sue letare”; *Istoria*, s. 70 vd. ve bkz. C. Lavinio, *La magia della fi aba: tra oralità e scrittura* (Scandicci: La Nuova Italia, 1993), s. 54, 57 vd.
- 186 Bu konu hk., bkz. *L'Autobiografia nel medioevo, atti del XXXIV convegno storico internazionale, Todi, 12-15 ottobre 1997* (Spoleto: Centro italiano di studi sull'alto medioevo, 1998) ve Schmitt, *La conversion d'Hermann le Juif*, bl. 2, “L'autobiographie médiévale,” s. 63-88.
- 187 Kayda değer bütün şahısların adlarını kontrol ettikten ve haklarında verilen tarihi detayların doğruluğunu onayladıktan sonra bahsedebileceğim tek uyumsuzluk Bernard de Bosquet'nin Napoli başpiskoposu olduğudur. 1365 yılında geleceği bu göreve 1362'de henüz gelmemiştir. (*Istoria*, s. 146.) *Istoria*'nın, Giannino'nun ölümünden birkaç yıl sonra yazıldığı şüphesini meşrulaştıran (Maccari'nin de not ettiği) bu hata bence metindeki, sonradan hatalı biçimde doldurulmuş bir boşluktan kaynaklanıyor.
- 188 “Questo sì è il modo, come fu scambiato lo re Giovanni... Et come fu allevato in Siena... Et come fu ritrovato, et quello che à fatto fino adì 19 di Ferraio anno 1361 che esso fu menato pregione a Napoli...”; *Istoria*, s. 7. Giannino hesaplamayı Siena'da kullanımda olan, yeni yılın ilk gününün 25 Mart Beşaret günü olduğu “Enkarnasyon'dan” yaptığı için tarih bizim hesabımıza göre “1362” olarak anlaşılmalı. Dolayısıyla 1 Ocak-24 Mart arasındaki döneme düşen her tarih bizim hesabımızın bir yıl gerisindedir.
- 189 *Istoria*, s. 132 ve 148. O ana dek tamamen uzak bir geçmişte kurgulanan *Istoria*'nın, Giannino fiil-i livatayla suçlandığında eşzamanlı bir değişimle bir anlığına şimdiki zamana geçtiğini görüyoruz; “Et questo è quello peccato, il quale spiace più al detto G[iovanni], che veruno altro del mondo.” [İşte bu, adı geçen Giannino'yu yeryüzünde tüm başka günahlardan daha çok rahatsız eden günahdır.] S. 122. Bu durum Giannino'yu çarpıcı bir tarz değişimine teşvik edi-

yor. Fiil çekimlerinin anlatıcının “ideolojik işlevini ortaya koyduğu” şekilde, bkz. Lavinio, *La magia della fiaba*, s. 54. É. G. Léonard için *Istoria*’nın, dönemin Napoli’deki olaylarını kaydeden sayfaları değerli bir birinci el tanıklığı oluşturuyor; bkz. Léonard, *Les Angevins de Naples*, özellikle de s. 398: Giannino, Vicaria hapisanesinde mahkûmken, “anılarının bu kısmını bu dönemde Napoli’de gerçekleşmiş olayların doğru bir güncesi yapmaya yetecek kadar özgür” olmuş olmalı. Ayrıca, bkz. Léonard, *Histoire de Jeanne Ière*, c. 3, s. 440, “Anıların ve failin çok zengin ve gerçekte faydalanılmamış başlıca üç karakteristiği: doğrudan bilgi sahibi olduğu çıplak gerçeklikler hakkındaki kusursuz kesinlik, her şeyi kendi endişeleriyle ilişkilendirme eğilimi, ona söylenen her şeye inanmasına sebep olan aşırı saflığı” şeklinde özetliyor.

190 Bkz. yukarıda bl. 2, d. n. 38.

191 BAV, MS *Barb. lat.* 5026, s.62, “Lettera relativa al manoscritto della vita del re Giannino, al sig. Francesco Piccolomini.”

192 BAV, MS *Chig. Q. II.* 29, s.104-105. Gigli hk. (1660-1722) bkz. L. Spera, “Gigli Girolamo,” *Dizionario biografico degli italiani*, 54 (Roma: Istituto della Enciclopedia Italiana, 2000), s. 676-79.

193 Bloch, *The Royal Touch*, 2.kitap, bl. 3, 3. kısım, s. 132.

194 Bkz. Le Goff, *Saint Louis*, 2. kısım, bl. 2, “Guillaume de Chartres,” s. 336, Aziz Louis’nin “ideal Hristiyan kral, diğer krallar için bir model, bir güneş-kral” olarak övülmesi için.

195 “Et questa arte fece fare per dare utile e guadagno a la povara gente più che per volontà di guadagnare”; *Istoria*, s. 30. Övücü parçalar s. 30-33’te odaklanmış.

196 “...non volse fare nullo guadagno in acto di merchanthia”; *Istoria*, s. 33

197 “Costui ch’io vo cercando è de’... Disciesi [Saint Louis’nin], et seguitarà lui”; *Briefwechsel des Cola di Rienzo*, c. 4, s. 194; bkz. yukarıda, bl. 1. Ayrıca, bkz., A. Vauchez, “‘Beata stirps.’ Sainteté et lignage en Occident aux XIIIe et XIVe siècles,” *Famille et parenté dans l’Occident médiéval*, haz. G. Duby ve

- J. Le Goff (Roma: École française de Rome, 1977), s. 337-99; Le Goff, *Saint Louis*; Klaniczay, *Holy Rulers and Blessed Princesses*; Kelly, *The New Solomon*, özellikle de s. 119 vd.
- 198 Calvino, *Fiabe italiane*, c. 1, s. LII; bkz. yukarıda bl. 2. Tüccarlara emredilen düzgün davranış biçimleri hk., özellikle bkz. Paolo da Certaldo, *Il Libro di buoni costumi, Mercanti scrittori. Ricordi nella Firenze tra Medioevo e Rinascimento*, haz. V. Branca (Milan: Rusconi, 1986), s. 1-99. Bu kitabın Giannino'yla aynı yaşta ve aynı kültürel yönelimde olan yazarı "pek çok iyi örneği ve gelenekleri ve atasözlerini ve uyarıları" öğreten üç yüz seksen sekiz talimatı topladı. (s. 3) Siena ve dindarlık ile tüccarlık mesleği arasındaki ilişki üzerine yapılan son çalışmalar arasında, bkz. M. Pellegrini, "Attorno all' 'economia della salvezza.' Note su restituzione d'usura, pratica pastorale ed esercizio della carità, in una vicenda senese del primo Duecento," *Cristianesimo nella storia* 25.1 (2004): 59-102. Laik kutsallık hk., bkz., *La santità medievale* (Rome: Jouvence, 2005), kaynakça ve dizin. Son olarak bu konunun daha derinlikli bir araştırması için, bkz. T. di Carpegna Falconieri, "Il carisma nel medioevo: una considerazione e due casi di studio (Cola di Rienzo e 're Giannino')," *Carisma e istituzioni nel secolo XI, atti del Convegno, Fonte Avellana, 29-30 agosto 2005* (Negrarine di San Pietro in Cariano: Il Segno dei Gabrielli Editori, 2006), s. 219-42.
- 199 Bkz. Maccari'nin *Istoria*'ya önsözü, s. XLVI vd.
- 200 Bkz. Yukarıda bl. 2.
- 201 I. Jean'ın Île de la Cité adasındaki kraliyet sarayının büyük holünde yer alan başka bir heykeli daha vardı. Bebek, elini tutan babasıyla birlikte gösteriliyordu. Heykel tüm diğer heykellerle birlikte 1618 Yangını'nda yok oldu; bkz. Monmerqué, *Dissertation historique sur Jean Ier*, s. 18.
- 202 *Comptes de l'argenterie des rois de France au XIVe siècle*, haz. L. Douët-d'Arcq (Paris: Société de l'Histoire de France, 1851), s. 18 vd.
- 203 12 ve 25 Ekim 1793 tarihleri arasında kraliyet mezarları-

nin deşilmesi hk., bkz. A. Boureau, *Le simple corps du roi. L'impossible sacralité des souverains français, XVe-XVIIIe siècles* (Paris: Les Éditions de Paris, 1988), s. 7 vd. Yazar, German Poirier'nin *Rapport sur l'exhumation des corps royaux à Saint-Denis en 1793* adlı eserini yeniden yayımlıyor. (S. 71-91) I. Jean'ın mezarı hk., s. 74; 18 Ekim'de mezarının deşilmesinin kaydı için, bkz. s. 85: "babasının ölümünden sonra doğan ve en fazla dört gün yaşamış olan küçük kral Jean, babasının [X.Louis] yanında, küçük bir mezarda ya da kurşun kaplı taş bir teknenin içinde yatıyor."

- 204 "Et per intentione di farlo morire, allora istrense il detto fanciullo chi dicie ne' fi anchi, et chi disse nele tempie, et chi disse, che gli fi cchò uno spillo sulo capo, et chi disse, ch'ella vi misse il dito nella fontanella della gola, et chi disse, ch'ella portò veleno ne le dita, et ponesselo ale labra dello fanciullo"; *Istoria*, s. 17 vd.
- 205 Lavinio, *La magia della fiaba*, s. 19 vd. Bkz. Genel olarak, L. Passerini, *Storia e soggettività: le fonti orali, la memoria* (Floransa: La Nuova Italia, 1988); "Cultura orale e cultura scritta," *Lo spazio letterario del medioevo*, 2, *Il medioevo volgare*, c. I/1: *La produzione del testo* (Roma: Salerno Editrice, 1992), s. 117-80; G. Barone, "Oralità e scrittura," *La società medievale*, haz. S. Collodo ve G. Pinto (Bologna: Monduzzi Editore, 1999), s. 553-59.
- 206 Halk arasındaki "beklenti" hk., bkz. Bercé, *Le roi caché*, 3. kısım, bl. 7, "Des interprétations psychologiques; attentes et impostures," s. 311-77.
- 207 Giovanni Villani, *Nuova Cronica*, G. Porta'nın eleştirel basımı, 2 cilt. (Parma: Guanda, 1990-91), c. 1, 7. kitap, bl. 45, s. 357 vd.
- 208 Bkz. S. Benvenuto, *Dicerie e pettegolezzi* (Bologna: il Mulino, 2000); J. H. Brunvand, *Encyclopedia of Urban Legends* (Santa Barbara, CA: ABC-CLIO, 2001).
- 209 A. Milillo, *La vita e il suo racconto: tra favola e memoria storica* (Roma ve Reggio Calabria: Casa del Libro, 1983), s. 83; Lavinio, *La magia della fiaba*, s. 103 vd.

- 210 Bkz. H. Brame, "Historique de l'abbaye de Saint-Pierre de Neauphle-le-Vieux," *Revue Mabillon*, II, XXII, 46 (Nisan-Haziran 1931), s. 62, 125 ve dizin. Neauphle Manastırı hakkındaki Orta Çağ belgeleri için, bkz. *Guide des archives des Yvelines et de l'ancien Département de Seine-et-Oise*, I, *Séries anciennes*, haz. A. Bezaud (Versailles: Conseil Général des Yvelines, 2002), s. 945-47 (kaynakçalı). Her nasılsa Cressay'de bir Augustin manastırı olduğuna dair hiçbir kayıt yok.
- 211 Bkz. Yukarıda bl. 2 ve bl. 5.
- 212 Bercé, *Le roi caché*, s. 343; genel olarak bu parçanın çıkarıldığı bölüme bkz.: 3.kısım, bl. 7, "Les délires d'identité," s. 339-45 (özellikle Giannino hk., s. 343-44).
- 213 Genel olarak bkz., Michel Foucault, *Histoire de la folie à l'âge classique* (1961). Michel Foucault, *History of Madness*, haz. J. Khalfa, çev. J. Khalfa ve J. Murphy (Londra ve New York: Routledge, 2006).
- 214 Sienali tüccarın Orta Çağ romanslarından Fransız hanedanı hakkında edindiği bir edebi görüşü vardı. Örneğin, gördüğümüz üzere iki olayda ilk Fransa kralının bir Romalı olduğuna olan inancını açığa vuruyor: *Istoria*, s. 43 ve 135. Giannino aslında İmparator Konstantin'in efsanevi oğlu Fi-ovo ya da Flovus'a atıfta bulunuyordu. Giannino'nun oğulları ve torunlarını kaydeden birkaç Siena el yazmasında, hanedan işaretini taşıdıkları belirtildiğinden, konuya daha sonra dalarak onun macerasını yeniden işleyenler Andrea da Barberino'nun romansı *I reali di Francia*'dan biraz bilgi edinmiş gibi görünüyorlar. Bu, en uzun süreli Orta Çağ batıl inançlarından biri olan, gerçekte Antik Çağ'a dek izi sürülebilen evrensel bir temadan kaynaklanan ve on üçüncü yüzyıl boyunca Fransız ve Alman macera romanslarında görünen hanedan haçına atıfta bulunuyor. Küçük haç kırmızı ya da bu durumda olduğu gibi beyaz olabilirdi ve normalde söz konusu kişinin vücudunda, sağ omzunun üstünde görünürdü. Charlemagne da sözde bu işaretle, "kraliyet soyunun ve tahta çıkmanın kesin vaadi olan bir kanıt"la doğmuştu. (Bloch, *The Royal Touch*, 2. kitap, bl. 3, 4.kısım, s. 142.) Do-

layısıyla Giannino'nun taşıdığını asla iddia etmediği (ki öyle yapması onun için çok faydalı olurdu!) işaret de onun efsanesine girdi. Aile fakirlik içinde öldüğü için torunlarına çok da faydası dokunmadı.

- 215 Örneğin, bkz. Filippo degli Agazzari, *Gli Assempri*, s. 60-62 ve *Racconti esemplari di predicatori del Due e Trecento*, haz. G. Varanini ve G. Baldassarri (Roma: Salerno Editrice, 1993), 3 cilt.
- 216 “Et molto si dilectò di leggiere, e di scrivere, et di dettare volgalmente [sic]”; *Istoria*, s. 32. Başka bir sefer de tutuklu-yken ondan çalınan *libri da leggere storiali*'den (okuma amaçlı tarihi kitaplar) alıntı yapıyor. (s. 131) Genel konu hk. M. Mancini, “Lettori e lettrici di romanzi,” *Lo spazio letterario del medioevo*, 2, *Il medioevo volgare*, c. 3, *La ricezione del testo* (Rome: Salerno Editrice, 2003), s. 155-76, özellikle de okurların edebi karakterlerle yaygın biçimde özdeşme eğilimini tartışan, 2, “Libro e desiderio mimetico,” s. 159-62, ve 3, “Sogni ed eroismi,” s. 162-68.
- 217 Gianni Rodari, *The Grammar of Fantasy: An Introduction to the Art of Inventing Stories*, çev. Jack Zipes (New York: Teachers and Writers Collaborative, 1996), s. 12-15. (İtalyanca aslı: Gianni Rodari, *Grammatica della fantasia* [Torino: Einaudi, 1973, s. 17-22.)
- 218 Hristiyanlığa geçen Yahudiler hk., bkz. Schmitt, *La conversion d'Hermann le Juif*, kaynakçayla birlikte her yerde.
- 219 Jean de Roquetaillade (yani, Johannes de Rupescissa) Cola di Rienzo'nun hayatındaki bazı olayları biliyordu ve Giannino'nun Avignon'da olduğu sırada o da orada hapsedeydi. Bkz. *Fin du monde et signes des temps*; R. E. Lerner, “Millénarisme littéral et vocation des juifs chez Jean de Roquetaillade,” ve J.-Cl. Maire Vigueur, “Cola di Rienzo et Jean de Roquetaillade ou la rencontre de l'imaginaire,” *Mélanges de l'École française de Rome- Moyen Âge* 102.2 (1990): 311-15 ve 381-89; R. E. Lerner, *The Feast of Saint Abraham: Medieval Millenarians and the Jews* (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2001), özellikle de, s. 73-88. Yazı-

dan çıkarılan, bir başka muhtemel araştırma konusu olan “Krallarla arkadaş olan Yahudiler” görüşü hk., bkz. Schmitt, *La conversion d'Hermann le Juif*, bl. 3, “Juifs et chrétiens rêvaient-ils différemment?” s. 93-95.

- 220 Bloch, *The Royal Touch* ve özellikle de onun Carole Fink tarafından çevirilmiş ve önsözü yazılmış eseri, *Memoirs of War, 1914-15*, (Ithaca, NY: Cornell University Press, 1980), ve “Réflexions d'un historien sur les fausses nouvelles de la guerre,” *Revue de synthèse historique*, n. s., 7 (1921): 13-35 ve Natalie Zemon Davis, *The Return of Martin Guerre* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 1983), bl. 5, “The Invented Marriage,” s. 42 vd. Ayrıca Boreau'nun önsözüne de bkz., *The Myth of Pope Joan*.
- 221 “Vedi Luca, noi no llo aremo mai creduto che fosse stato il re, imperò che non avea, né ha la corona in capo, ma noi ci pensavamo che fosse il prete suo”; Giovanni Gherardi da Prato, *Il Paradiso degli Alberti*, haz. A. Lanza (Roma: Salerno Editrice, 1975), s. 234.
- 222 *Documenting Individual Identity*, haz. J. Caplan ve J. Torpey (Princeton: Princeton University Press, 2001).
- 223 *Il Costituto del Comune di Siena*, II. bölge, CCI. fasıl “De la pena di chi negasse alcuno essere o vero essere essuto padre, o vero fratello, o vero marito” (Birisinin baba ya da erkek kardeş ya da koca olduğunu reddedenler hakkındaki ceza üzerine). Eğer biri halk tarafından öldü diye biliniyorsa onun hayatta olduğunu öne sürmek ya da halk tam zıttını onaylarken onun memurluk yapmadığını öne sürmek de yasaklanmıştı. Ayrıca bkz., Agazzari, *Gli Assempri*, no. 54, s. 212: “E sia certo che non è nessun luogo dove 'l diavolo si diletta tanto di stare et abitare, quanto in su la lingua del mormoratore, e detrattore.” (Ve şunu kesinlikle biliniz ki dedikoducu ve aleyhtarların dilinden başka, şeytanın bulunmaktan böylesine memnun olduğu başka bir yer yoktur.)
- 224 Bkz. Yukarıda bl. 5.
- 225 G. Gigli'nin yazdığı *Libro dei morti di San Domenico di Sie-*

na adlı bir methiyede keşfettiğimize göre Bartolomeo Mini ünlü bir vaizdi, (BAV, MS Chig. Q. II. 29, s. 64r-v): “Venerandus frater Bartolomeus Mini, qui fuit homo magni consilij, clarae litteraturae saecularibus mirabiliter gratosus, qui in Romana Provincia habuit plures promotiones, tam quoad studia, quam ad praelationes; fuit prior in multis conventibus, ac etiam defenitor, et praedicator generalis Ordinis, et sui conventus zelator praecipuus; diem clausit extremum in hospitali sancti Chirici in Hosenna die ultima junij, et /64v/ corpus suum Senis delatum est, et humatum in loco communi fratrum defunctorum die prima iulij cum magna totius civitatis desolatione de absentia tanti patris.” (Muhterem rahip Bartolomeo Mini, rahip sınıfından olmayanlarla en iyi anlaşılan, bilgisiyle meşhur, çok değerli öğütler veren bir adamdı. Rahip Roma vilayetinde hem bilimsel alanlarda hem de piskoposluk alanlarında çeşitli mevkilere sahipti. Pek çok manastırda başkeşişti, tarikatın başvaiziydi ve manastırının öne çıkan bir savunucusuydu. Hayatı San Quirico d’Orcia Hastanesi’nde haziranın son gününde son buldu ve cenazesi Siena’ya getirilerek rahiplere ait bir mezarda, temmuzun ilk günü, tüm şehri böylesi bir rahibin kaybıyla perişan ederek toprağa verildi.) Gigli aynı zamanda Isidoro Ugurgieri Azzolini’nin bir kitabından alıntı yaparak Rahip Bartolomeo’nun “mübarek Giovanni Colombino tarafından Tanrı’nın büyük bir hizmetkârı olarak tanındığını” da beyan ediyor. *Le pompe sanesi o vero relazione delli huomini, e donne illustri di Siena e suo Stato*, 2 cilt. (Pistoia: nella Stamperia di Pier Antonio Fortunati, 1649), c.1, s. 277. Fakat kitapta böyle bir cümle yok ve Gigli, Bartolomeo Mini’yi, mübarek Giovanni Colombini’nin ilk yoldaşlarından biri olan Francesco di Mino Vincenti’yle karıştırmış olabilir.

- 226 Genel olarak bkz., Roberto Rusconi, *Predicazione e vita religiosa nella società italiana da Carlo Magno alla Controriforma* (Torino: Loescher, 1981); Rusconi, “La predicazione: parole in chiesa, parole in piazza,” *Lo spazio letterario del medioevo*, 1, *Il medioevo latino*, c. 2: *La circolazione del testo* (Roma: Salerno Editrice, 1994), s. 571-603. Bartolomeo Mini bu-

rada anlatılmıyor. *Repertorium der lateinischen Sermones des Mittelalters: für die Zeit von 1150-1350*, haz. J. B. Schneyer, 9 cilt. (Münster: Aschendorff, 1969-80). Bu esere başvuramadım. *Repertorium der lateinischen Sermones des Mittelalters: für die Zeit von 1350-1500*, haz. L. Hödl ve W. Knoch, CD-ROM (Münster: Aschendorff, 2001).

- 227 Bkz. Bloch, s. 75-78, *The Royal Touch*, 2. kitap, bl. 1, 4. kısım ; dilenci tarikatları ve onların Aziz Louis'nin anısını inşaları hk., bkz. Le Goff, *Saint Louis*, 2. kısım, bl. 2, "Le roi des hagiographes mendiants: un saint roi du Christianisme rénové," s. 328-44; Remigio de' Girolami hk., bkz. J.-P. Boyer, "Florence et l'idée monarchique. La prédication de Remigio dei Girolami sur les Angevins de Naples," *La Toscane et les Toscans autour de la Renaissance. Cadres de vie, sociétés, croyances. Mélanges offerts à Charles M. de La Roncière* (Aix-en-Provence: Publications de l'Université de Provence, 1999), s. 263-76; ayrıca bkz., Kelly, *The New Solomon*, s. 243 vd. ve A. De Vincentiis, "Origini, memoria e identità a Firenze nel XIV secolo. La rifondazione di Carlomagno," *Mélanges de l'École française de Rome-Moyen Âge* 115.1 (2003): 385-443, özellikle de 403-6 ve 434 vd.
- 228 *Istoria*, s. 126.
- 229 Bu konu hk., bkz. Lavinio, *La magia della fiaba*, özellikle de s. 97 ve 101-9.
- 230 "...[gli] contò di più re, che erano stati scanbiati nella loro nativitate"; *Istoria*, s.41.
- 231 Bkz. Stith Thompson, *Motif-index of Folk-literature. A classification of narrative elements in folktales, ballads, myths, fables, mediaeval romances, exempla, fabliaux, jest-books, and local legends*, eleştirel basım 6 cilt. (Bloomington: Indiana University Press; Copenhagen, Rosenkilde ve Bagger, 1955-58; aslen yayımlandığı yer Helsinki: 1932-36). Konuyla alakalı öğeler H (Sınavlar) ve K (İhanetler). Genel olarak, bkz. Stith Thompson, *The Folktale* (Berkeley: University of

California Press, 1977; Dryden Press baskısının yeni bir baskısı, New York: 1946, 1951).

- 232 Jerry Griswold'un önsözüyle yeni bir baskı; Mark Twain, *The Prince and the Pauper* (New York: Penguin Books, 1997). *Istoria* ve folklora özgü anlatı öğeleri için, özellikle bkz. Thompson, *Motif-index of Folk-literature*, motif K1920, "switched babies" (c. 3, s. 454 vd.) ve değişimin bir demircinin oğluyla bir kralın oğlu arasında gerçekleştirdiği çeşitleri için, bkz. K1921.1 (s. 455) ve bebeklerin bir sütanne tarafından değiştirildiği, K1921.3. Bu son öge aynı zamanda bir İspanyol *novella*sında da görülüyor, (bkz. D. P. Rotunda, *Motif-Index of the Italian Novella in Prose* [Bloomington: Indiana University, 1942], s. 129). Ben genelde İtalyan *novella* geleneğinin bizim hikâyemizde yer alan öğelerle dolu olduğunu fark ediyorum. Örneğin, kralın ya da prensin çoğunlukla bir tüccar kılığına girmesi gibi, (Rotunda, *Motif Index*, s. 122-23; bebeklerin değiştirilmesi için, s. 119, 127 vd.); yine de, ona çok yakın paralellikte bir tek *novella* bile yok.
- 233 Bianca Pitzorno, *Polissena del Porcello* (Milan: Mondadori, 1993).
- 234 Bkz. Thompson, *Motif-index of Folk-literature*, A580 (c. I, s. 125 vd.).
- 235 Bercé, *Le roi caché*, s. 318; 3. kısım, bl. 7, "La découverte d'un prince caché, Valence, 1522," s. 317-23. Bu türden ef-sanelerin işlevleri hk., bkz. 2. kısım, bl. 4, "Le roi sacrifié ciel," s. 189-229.
- 236 2. Krallar 11:1-12.
- 237 *Cyropaedia*'nın yeni bir İngilizce çevirisi; Xenophon, *The Education of Cyrus*, çev. Wayne Ambler (Ithaca, NY ve Londra: Cornell University Press, 2001).
- 238 J. R. R. Tolkien, *Yüzüklerin Efendisi* (Boston: Houghton Mifflin, 1994), s. 167, 241 (her ikisi de *Yüzük Kardeşliği* içerisinde) (Türkçe'ye çeviren Çiğdem Erkal İpek, Şiirleri: Bülent Somay)
- 239 Yuhanna, 1, 10 (İngilizce çevirisi Kudüs İncili'nden). Bkz.

- Genel olarak, J. Leclercq, *L'idée de la royauté du Christ au Moyen Âge* (Paris: Cerf, 1959).
- 240 Bercé, *Le roi caché*, Annexes, Pièces justificatives, 1: "Le roi caché sur les traces du Christ," s. 417-18.
- 241 "Figliuol fu' io d'un beccaio di Parigi"; Dante, *Purgatorio* 20, 52.
- 242 "...fuit extrait de la boucherie" ; François Villon, *Ballade de l'appel*, ll. 9-10
- 243 *Hugues Capet. Chanson de geste du XIVe siècle*, haz. N. Laborderie (Paris: Champion, 1997).
- 244 D'Avout, *Le meurtre d'Étienne Marcel*, s. 121 vd.
- 245 Andrea da Barberino, *Il Guerrin Meschino*, haz.. Mauro Cursietti (Padua: Antenore, 2005).
- 246 Andrea da Barberino, *I reali di Francia*, A. Roncaglia'nın ön-sözü, F. Beggiato'nun notlarıyla (Roma: G. Casini, 1967).
- 247 Chaudon, *Les Imposteurs démasqués*, s. 209-11.
- 248 Monmerqué, *Dissertation sur Jean Ier*, s. 32.
- 249 A.g.e, s. 33.
- 250 L. Bréhaut, "Giannino Baglioni roi de France; épisode de l'histoire du XIVe siècle," *Revue contemporaine*, ser. 2, XVII, 52 (1860); E. Tavernier, "Le roi Giannino: étude historique," *Memoires de l'Académie des sciences, arts et belles lettres d'Aix* 11-12 (1882); F. Gabotto, "Re Giannino. Saggio storico," *Nuova rivista* 2 (1883): 2-16; G. Rondoni, *Tradizioni popolari e leggende di un comune medievale e del suo contado* (Florence: Ufficio della rassegna nazionale, 1886), s. 65-74; *Il tesoro di un re*; Pór, "Nagy Lajos magyar király viszonya Giannino di Guccio"; *Istoria*; Boudet, "Un prétendant au trône de France, Giannino Baglioni"; Callegari, "Re Giannino" (1905). Cola di Rienzo'nun hayatı üzerinde çalışan Papencordt'la başlamak üzere bu listeye pek çok başka tarihçi de eklenmeli. Bunlar hk., bkz. Carpegna Falconieri, *Cola di Rienzo*, s. 235 vd.

- 251 E. Muller, *Jean Posthume*, comédie en un acte (Paris: G. De-
caux, 1878).
- 252 R. de Navery, "Giannino roi de France," Navery, *Coeurs vail-
lants. Nouvelles historiques* (Paris: E. Plon, 1879), s. 59-154.
- 253 A. Palmieri, "La storia del re Giannino," Palmieri, *I racconti
della lupa* (Milan: Treves, 1910), s. 3-100. Dişi kurdun em-
zirdiği ikizler Siena şehrinin olduğu kadar eski Roma'nın da
bir sembolüydü.
- 254 Palmieri, *La storia del re Giannino*, s. 9.
- 255 V. Gonzi, *Re Giannino* (Roma: P. Maglione, 1936).
- 256 Maurice Druon, *Les Rois Maudits*, 3 cilt (Paris: Plon/ Del
Duca, 2005), Josée Dayan'ın yönettiği ve Jeanne Moreau'nun
Artoislı Kontes Mahaut'yu canlandığı yeni televizyon ver-
siyonunun çıkışıyla çakışması için yayımlanan bir yeniden
baskı. Yedi romanın hepsinin de kısa formatta ayrı ayrı bas-
kısı mevcut (Paris: Livre de Poche, 1970). Druon'un, roman
serisi üzerine akademik araştırma için hiçbir kullanılabilirliği
olmayan yeni bir kitap, bkz., É. Le Nabour, *Les rois maudits.
L'enquête historique* (Paris: Perrin, 2005).
- 257 Günahkâr "reine inconnue" (yani, bilinmeyen kraliçe) be-
yaz yerine tamamen siyah taştan oyulmuş mezarıyla Saint-
Denis'deki tek uzanan figür. Ayrıca ayak ucunda iki köpek
yerine iki ejderha yer alıyor.
- 258 "Ils se trouvaient piégés à leur propre trappe"; *La loi des ma-
les* (*Les Rois Maudits*, c. 4; Paris: Livre de Poche, 1970) 3.
kısımın başlarından itibaren, bl. 5, "Un Lombard à Saint-De-
nis," s. 220. Orijinal hikâyede bebeğin halka sunuluşundan
sonra, o gece öldüğü dikkate değer. Yani kraliyet bebeğini
ait olduğu yere geri koymak ve ardından sütannenin oğlu-
nun öldüğünü bildirmek için gerekli zaman olmalıydı.
- 259 Bloch, *The Royal Touch*, 2.kitap, bl. 3, 4. kısım, s. 148.

KAYNAKÇA

Elyazması Kaynaklar

- Florence, Biblioteca Nazionale
Cod. *Capponiano* 289
Paris, Bibliothèque Nationale de France
Ms *Français* 2615
Ms *Français* 2643
Ms *Italien* 393
Ms *Latin* 4975
Rome, Archivio di Stato
Collezione acquisti e doni, b. 23, vol. 4
Siena, Archivio di Stato
Biccherna, Entrata e uscita 235
Biccherna, Memoriali 415
Consiglio Generale, Elezioni e Cerne 390
Ms A 61
Ms C 13
Siena, Biblioteca comunale degli Intronati
Ms A. III. 27
Ms B. III. 7
Ms C. IV. 16
Vatican City, Biblioteca Apostolica Vaticana
Barb. lat. 3958

Barb. lat. 5026

Chig. G. I. 32

Chig. Q. I. 27

Chig. Q. I. 28

Chig. Q. II. 29

Birincil ve İkincil Derecedeki Basılı Kaynaklar

Agazzari, Filippo degli. *Gli Assempri*. Ed., Piero Misciattelli'nin önsözüyle. Siena: Giuntini- Bentivoglio & C., 1922.

Agazzari, Tommaso degli (Tommaso della Gazzaia). *Praticha di geometria e tutte le misure di terre: dal ms. C. III. 23 della Biblioteca comunale di Siena*. Cinzia Nanni'nin transkripsiyonu, Gino Arrighi'nin önsözüyle. Siena: Servizio editoriale dell'Università, 1982.

Agulhon, Maurice, and Noël Coulet. *Histoire de la Provence*. 4th ed. Paris: Presses Universitaires de France, 2001.

Ait, Ivana. *Il commercio nel medioevo*. Rome: Jouvence, 2005.

Andrea da Barberino. *I reali di Francia*. Aurelio Roncaglia'nın önsözü, Fabrizio Beggiato'nun notlarıyla. Rome: G. Casini, 1967.

———. *Il Guerrin Meschino*. Ed. Mauro Cursiotti. Padua: Antenor, 2005.

Anjou- kori Oklévéltar. *Documenta res Hungaricae tempore regum Andegavensium illustrantia (1301– 1387)*. Budapest and Szeged: 1990–

Anonimo romano. *Cronica*. Ed. Giuseppe Porta. Milan: Adelphi, 1979.

L'Autobiografia di Celestino V. Critical edition, with trans. Vincenzo Licitra. Campobasso: Istituto molisano di studi e ricerche, 1992.

L'Autobiografia nel medioevo, atti del XXXIV convegno storico internazionale, Todi, 12– 15 ottobre 1997. Spoleto: Centro italiano di studi sull'alto medioevo, 1998.

- Balestracci, Duccio. *Le armi i cavalli l'oro. Giovanni Acuto e i condottieri nell'Italia del Trecento*. Rome and Bari: Laterza, 2003.
- Balestracci, Duccio, and Gabriella Piccinni. *Siena nel Trecento. Assetto urbano e strutture edilizie*. Florence: Edizioni CLSUF, 1977.
- Bargigia, Fabio, and Aldo A. Settia, *La guerra nel medioevo*. Rome: Jouvence, 2005.
- Barone, Giulia. "Oralità e scrittura" in *La società medievale*, pp. 553– 59. Ed. S. Collodo and G. Pinto. Bologna: Monduzzi Editore, 1999.
- Benvenuto, Sergio. *Dicerie e pettegolezzi*. Bologna: Il Mulino, 2000.
- Benvenutus de Rambaldis de Imola. *Comentum super Dantis Aldigheris Comoediam*. Ed. Giacomo Filippo Lacaita, vol. 3. Florence: G. Barbèra, 1887.
- Bercé, Yves- Marie. *Le roi caché. Sauveurs et imposteurs; mythes politiques populaires dans l'Europe moderne*. Paris: Fayard, 1990.
- Le Biccherne. Tavole dipinte delle magistrature senesi (secoli XIII– XVIII)*. Ed. Luigi Borgia et al. Rome: Ministero per i Beni culturali e ambientali, Ufficio centrale per i beni archivistici, 1984.
- Bigwood, Georges. "Les Tolomei en France au XIVe siècle." *Revue belge de philologie et d'histoire* 8 (1929).
- Bloch, Marc. "Réflexions d'un historien sur les fausses nouvelles de la guerre." *Revue de synthèse historique*, n.s., 7 (1921): 13– 35.
- . *Memoirs of War, 1914– 15*. Trans., Carole Fink'in önsö-züyle. Ithaca, N.Y: Cornell University Press, 1980.
- . *The Royal Touch: Sacred Monarchy and Scrofula in England and France*. Çev. J. E. Anderson. Montreal: McGill- Queen's University Press, 1973. Original title: *Les rois thaumaturges*, 1924.

- Boulhol, Pascal. *Anagnorismos. La scène de reconnaissance dans l'hagiographie antique et médiévale*. Aix-en-Provence: Publications de l'Université de Provence, 1996.
- Boureau, Alain. *Le simple corps du roi. L'impossible sacralité des souverains français, XVe–XVIIIe siècles*. Paris: Les Éditions de Paris, 1988.
- . *The Myth of Pope Joan*. Trans. Lydia G. Cochrane. Chicago: University of Chicago Press, 2001.
- Bowsky, William M. *A Medieval Italian Commune: Siena under the Nine, 1287–1355*. Berkeley: University of California Press, 1981.
- . *The Finances of the Commune of Siena, 1287–1355*. Oxford: Clarendon Press, 1970.
- Boyer, Jean-Paul. "Florence et l'idée monarchique. La prédication de Remigio dei Girolami sur les Angevins de Naples." In *La Toscane et les Toscans autour de la Renaissance. Cadres de vie, sociétés, croyances. Mélanges offerts à Charles M. de La Roncière*, pp. 263–76. Aix-en-Provence: Publications de l'Université de Provence, 1999.
- Brame, Henri. "Historique de l'abbaye de Saint-Pierre de Neauph-le-Vieux." *Revue Mabillon*, s. II, XXII, 46 (April–June 1931).
- Bréhaut, Louis. "Giannino Baglioni roi de France; épisode de l'histoire du XIVe siècle." *Revue contemporaine*, ser. 2, XVII, 52 (1860).
- Briefwechsel des Cola di Rienzo*. Ed. Konrad Burdach and Paul Piur. Berlin: Weidmann, 1912–29. (Vom Mittelalter zur Reformation. Forschungen zur Geschichte deutschen Bildung, II, 1–5).
- Brizio, Elena. "L'elezione degli uffici politici nella Siena del Trecento." *Bullettino senese di storia patria* 98 (1991): 16–62.
- Brown, Elizabeth A. R. "Falsitas Pia sive Reprehensibilis. Medieval Forgers and Their Intentions." *Fälschungen im Mittelalter*, vol. 1, pp. 101–19. Internationaler Kongress der Monumenta Germaniae Historica, München 16.–19. September

- 1986, 6 vols. (Hannover: Hahnsche Buchhandlung, 1988–90; MGH Schriften, 33.
- Brunvand, Jan Harold. *Encyclopedia of Urban Legends*. Santa Barbara, CA: ABC-CLIO, 2001.
- Burke, Peter. "History of Events and the Revival of Narrative." In P. Burke, ed., *New Perspectives on Historical Writing*, pp. 283–300. 2d ed. Cambridge: Polity Press/Blackwell, 2001.
- Callegari, Ettore. "'Re Giannino' (Giovanni Baglioni da Siena): storia o romanzo?" *La Rassegna Nazionale*, anno 27, vol. 149 (1905), pp. 460–492.
- Calvino, Italo. *Fiabe italiane raccolte dalla tradizione popolare durante gli ultimi cento anni e trascritte in lingua dai vari dialetti*. Milan: Mondadori, 1993.
- . *Italian Fables*. Çev. Louis Brigante. New York: Orion Press, 1959.
- Cammarosano, Paolo. *Italia medievale. Struttura e geografi a delle fonti scritte*. 6th ed. Rome: Carocci, 2000.
- Cardini, Franco, et al. *Banchieri e mercanti di Siena*. Preface by C. M. Cipolla. Siena: Monte dei Paschi di Siena, 1987.
- Carpegna Falconieri, Tommaso di. "Il carisma nel medioevo: una considerazione e due casi di studio (Cola di Rienzo e 're Giannino')." *Carisma e istituzioni nel secolo XI, atti del Convegno, Fonte Avellana, 29–30 agosto 2005* içinde, pp. 219–42. Negarine di San Pietro in Cariano: Il Segno dei Gabrielli Editori, 2006.
- . *Cola di Rienzo*. Rome: Salerno Editrice, 2002.
- Catoni, Giuliano. "Archivisti ed eruditi alla corte di re Giannino." *Studi in onore di Arnaldo d'Addario* içinde, pp. 1119–32. Ed. L. Borgia, F. De Luca, P. Viti, and R. M. Zaccaria. Lecce: Conte Editore, 1995.
- . "La dimensione archivistica della ricerca storica: il caso di Siena." *Bullettino senese di storia patria* 84–85 (1977–78): 320–92.
- I ceti dirigenti della Toscana tardo comunale, atti del terzo convegno*

del Comitato di studi sulla storia dei ceti dirigenti in Toscana, Firenze 5– 7 dicembre 1980. Florence: F. Papafava, 1983.

Chaudon, Esprit- Joseph. *Les Imposteurs démasqués et les usurpateurs punis, ou l'histoire de plusieurs aventuriers qui ayant pris la qualité d'empereur, de roi, de prince, d'ambassadeur, de tribun, de messie, de prophète, etc., ont fi ni leur vie dans l'obscurité ou par une mort violente.* Paris: Nyon, 1776.

Chronique latine de Guillaume de Nangis de 1113 à 1300 avec les continuations de cette chronique de 1300 à 1368. Ed. Hércule Géraud. Paris: Société de l'Histoire de France, 2 vols., 1843.

Chronographia regum Francorum. Ed. Henri Moranvillé. Paris: Société de l'Histoire de France, 3 vols., 1891– 1897.

Cicchetti, Angelo, and Raul Mordenti. *I libri di famiglia in Italia, vol. 1, Filologia e storiografi a letteraria.* Rome: Edizioni di Storia e Letteratura, 1985.

Codex diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac civilis. Ed. Georg Fejér, t. 9, vol. 3 (1359– 1366); t. 10, vol. 4 (1367– 1374). Budae: Typis Typogr. Regiae Universitatis Ungaricae, 1834.

Codex diplomaticus Hungaricus Andegavensis. Anjoukori Okmánytar, 7 vols. Budapest: Kiadja a Magyar Tudományos Akadémia, 1878– 1920.

Collard, Franck. *Le crime de poison au Moyen Âge.* Paris: Presses Universitaires de France, 2003.

Collins, Amanda. *Greater than Emperor: Cola di Rienzo (ca. 1313– 1354) and the World of Fourteenth- Century Rome.* Ann Arbor: University of Michigan Press, 2002.

Colloquio italo- ungherese sul tema: gli Angioini di Napoli e d'Ungheria (Roma, 23– 24 maggio 1972) organizzato d'intesa con l'Accademia delle Scienze d'Ungheria. Rome: Accademia Nazionale dei Lincei, 1974; Problemi attuali di scienza e cultura, Quaderno 210.

Comptes de l'argenterie des rois de France au XIVe siècle. Ed. Louis Douët- d'Arcq. Paris: Société de l'Histoire de France, 1851.

Conrad, Philippe. *Louis XVII, l'énigme du roi perdu.* Paris: Ed. du May, 1988.

- Constable, Giles. "Forgery and Plagiarism in the Middle Ages." *Archiv für Diplomatik* 29 (1983): 1–41.
- Il Costituto del Comune di Siena volgarizzato nel MCCCIX–MCCCX edito sotto gli auspici del Ministero dell'Interno*, 2 vols. Siena: R. Archivio di Stato di Siena, 1903. New edition, ed. Mahmoud Salem Elsheik, Siena: Fondazione Monte dei Paschi, 2003. 2 vols.
- Coulet, Noël. "Mutations de l'immigration italienne en Basse Provence Occidentale à la fin du moyen âge." *Strutture familiari, epidemie, migrazioni nell'Italia medievale* içinde, pp. 493–510. Ed. R. Comba, G. Piccinni, and G. Pinto. Naples: Edizioni scientifiche che italiane, 1984.
- "Cultura orale e cultura scritta." *Lo spazio letterario del medioevo*, 2, *Il medioevo volgare*, vol. I/ 1: *La produzione del testo* içinde, pp. 117–80. Rome: Salerno Editrice, 1992.
- Curry, Anne. *The Hundred Years War*. London: Macmillan, 1993.
- D'Avout, Jacques. *Le meurtre d'Étienne Marcel, 31 juillet 1358*. Paris: Gallimard, 1960.
- Davis, Natalie Zemon. *The Return of Martin Guerre*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1983.
- De Vincentiis, Amedeo. "Memorie bruciate. Conflitti, documenti, oblio nelle città italiane del tardo medioevo." *Bullettino dell'Istituto storico italiano per il medio evo* 106.1 (2004): 167–98.
- . "Origini, memoria e identità a Firenze nel XIV secolo. La rifondazione di Carlomagno." *Mélanges de l'École française de Rome – Moyen Âge* 115.1 (2003): 385–443.
- Documenting Individual Identity*. Ed. Jane Caplan and John Torpey. Princeton: Princeton University Press, 2001.
- Domonkos, Leslie S. "The Influence of the Italian Campaigns of Louis the Great on Hungarian Cultural Developments." *Louis the Great, King of Hungary and Poland* içinde, pp. 203–20. Ed. S. B. Várdy, G. Grosschmid, and L. S. Domonkos. Boulder, CO: East European Monographs, 1986.

- Druon, Maurice. *Les Rois Maudits*, 3 vols. Paris: Plon/ Del Duca, 2005; and 7 vols. Paris: Livre de Poche, 1970.
- Dufourcq, Charles- Emmanuel. *La vie quotidienne dans les ports méditerranéens au Moyen Âge (Provence—Languedoc—Catalogne)*. Paris: Hachette, 1975.
- Durand- Cheynet, Catherine. *Boris Godunov et le mystère Dimitri*. Paris: Perrin, 1986. *Écritures et mémoire familiale*. *Annales. Histoire, Sciences Sociales* 59.4 (2004): 785– 858.
- Ernoul le Viel. *Crescens incredulitas/ go. Lais et chansons d'Ernoul de Gastinais içinde*. Ed. Jean Maillard. American Institute of Musicology, 1964.
- L'Expulsion des Juifs de France 1394*. Ed. Gilbert Dahan. Paris: Cerf, 2004.
- Fälschungen im Mittelalter. Internationaler Kongress der Monumenta Germaniae Historica, München 16.– 19. September 1986*, 6 vols. Hannover: Hahnsche Buchhandlung, 1988– 90; MGH Schriften, 33.
- Fin du monde et signes des temps. Visionnaires et prophètes en France méridionale (fin XIIIe– début XVe siècle)*. Toulouse: Éditions Privat; Fanjeaux : Centre d'études historiques de Fanjeaux, 1992; Cahiers de Fanjeaux. Collection d'Histoire religieuse du Languedoc au XIIIe et XIVe siècles, no. 27.
- Fontes- Baratto, Anna. "Le thème de la beffa dans le Décaméron." A. Rochon et al., *Formes et significations de la "beffa" dans la littérature italienne de la Renaissance içinde*, vol. 1, pp. 12– 44. Paris: Université de la Sorbonne Nouvelle, 1972– 1975.
- Foucault, Michel. *History of Madness*. Ed. Jean Khalfa, trans. Jean Khalfa and Jonathan Murphy. London and New York: Routledge, 2006.
- Fowler, Kenneth. *Medieval Mercenaries*, vol. 1, *The Great Companies*. Malden, MA: Blackwell Publishers, 2001.
- Froissart, Jehan. *Chroniques*. 12 vols. Paris: Société de l'Histoire de France, 1869– 1975. Vol. 5 (1356– 1360), ed. Siméon Luce, 1874. Vol. 6 (1360– 1366), ed. Siméon Luce, 1876.

- Gabotto, Ferdinando. "Re Giannino. Saggio storico." *Nuova rivista* 2 (1883): 2–16.
- Galasso, Giuseppe. *Il Regno di Napoli. Il Mezzogiorno angioino e aragonese (1266–1494)*. *Storia d'Italia*, ed. G. Galasso, vol. 15. Turin: UTET, 1992.
- Gherardi, Giovanni da Prato. *Il Paradiso degli Alberti*. Ed. Antonio Lanza. Rome: Salerno Editrice, 1975.
- Ginzburg, Carlo. "Proofs and Possibilities." *Yearbook of Comparative and General Literature* 37 (1988): 113 – 27.
- . *History, Rhetoric, and Proof*. Hanover, NH: University Press of New England, 1999.
- . *Rapporti di forza. Storia, retorica, prova*. Milan: Feltrinelli, 2000. (An enlarged version of Ginzburg's *History, Rhetoric, and Proof*, containing one extra essay.)
- Gonzi, V. *Re Giannino*. Rome: P. Maglione, 1936.
- Gottlieb, Beatrice. "The Meaning of Clandestine Marriage." *Family and Sexuality in French History* içinde, pp. 49–83. Ed. Robert Wheaton and Tamara K. Hareven. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1980.
- Les grandes chroniques de France*. 10 vols. Ed. Jules Viard. Paris: Société de l'Histoire de France, 1920–1953. Vol. 8, 1934. Vol. 9, 1937.
- Les grands traités de la Guerre des Cent Ans*. Ed. Edmond Cosneau. Paris: Alphonse Piccard, 1889.
- Grieco, Sara Matthews, and Carlo A. Corsini. *Historical Perspectives on Breastfeeding*. Florence: UNICEF, 1991.
- Guarducci, Piero. *Un tintore senese del Trecento. Landoccio di Cecco d'Orso*. Siena: Protagon Editori Toscani, 1998.
- Guide des archives des Yvelines et de l'ancien Département de Seine-et-Oise, t. I, Séries anciennes*. Ed. A. Bezaud. Versailles: Conseil Général des Yvelines, 2002.
- Guillemain, Bernard. *La cour pontificale d'Avignon (1309–1376). Étude d'une société*, 2d ed. Rome: École française de Rome,

- 1966; Bibliothèque des Écoles françaises d'Athènes et de Rome, no. 201.
- Hébert, Michel. "Aspects de la culture politique en Provence au XIVe siècle." *Église et culture en France méridionale (XIIe–XIVe siècle)* içinde. Toulouse: Éditions Privat; Fanjeaux Centre d'études historiques de Fanjeaux, 2000; Cahiers de Fanjeaux. Collection d'Histoire religieuse du Languedoc au XIIIe et XIVe siècles, no. 35.
- Herde, Peter. "Römisches und kanonisches Recht bei der Verfolgung des Fälschungsdelikts im Mittelalter." *Traditio* 21 (1965): 291–362.
- Hugues Capet. *Chanson de geste du XIVe siècle*. Ed. Noëlle Laborde-rie. Paris: Champion, 1997.
- Les imposteurs fameux. Ou histoires extraordinaires et singulières des hommes de néant de toutes les nations qui, depuis le temps les plus reculés jusqu'à ce jour, ont usurpé la qualité d'empereur, de roi et de prince; terminées par celles des deux faux Louis XVII, Hervagaudt et Bruneau*. Paris: Eymery, 1818.
- Istoria del re Giannino di Francia*. Ed. Latino Maccari. Siena: Tip. C. Nava, 1893.
- Jászay, Magda. *Incontri e scontri nella storia dei rapporti italo-ungheresi*. Soveria Mannelli: Rubbettino, 2003.
- The Jerusalem Bible. Reader's Edition*. New York: Doubleday, 1971.
- Kantorwicz, Ernest H. *The King's Two Bodies: A Study in Mediaeval Political Theology*. With a new preface by William Chester Jordan. Princeton, NJ: Princeton University Press, 1997; first published 1957.
- Kardos, Tibor. "Ideali e problemi dell'Umanesimo in Ungheria nel periodo angioino" *Colloquio italo- ungherese* içinde, pp. 7–20. Rome: Accademia Nazionale dei Lincei, 1974; Problemi attuali di scienza e cultura, Quaderno 210.
- Kelly, Samantha. *The New Solomon: Robert of Naples (1309–1343) and Fourteenth-Century Kingship*. Leiden and Boston: Brill, 2003.
- Klaniczay, Gábor. *Holy Rulers and Blessed Princesses: Dynastic*

- Klaniczay, Tibor. "Attività letteraria dei francescani e domenicani nell'Ungheria angioina." *Colloquio italo- ungherese* içinde, pp. 27– 40. Rome: Accademia Nazionale dei Lincei, 1974; Problemi attuali di scienza e cultura, Quaderno 210.
- Klapisch- Zuber, Christiane. "Blood Parents and Milk Parents: Wet- nursing in Florence, 1300– 1530." *Women, Family, and Ritual in Renaissance Italy*, pp. 132– 64. Trans. Lydia G. Cochrane. Chicago: University of Chicago Press, 1985.
- Lavinio, Cristina. *La magia della fi aba: tra oralità e scrittura*. Scandicci: La Nuova Italia, 1993.
- Le Goff, Jacques. *Saint Louis*. Paris: Gallimard, 1996.
- . *Your Money or Your Life: Economy and Religion in the Middle Ages*. Çev. Patricia Ranum. New York: Zone Books, 1988; *La bourse et la vie. Économie et religion au Moyen Âge*. 2. ed. Paris: Hachette, 1997.
- Le Nabour, Éric. *Les rois maudits. L'enquête historique*. Paris: Perrin, 2005.
- Leclercq, Jean. *L'idée de la royauté du Christ au Moyen Âge*. Paris: Cerf, 1959.
- Lecuppre, Gilles. *L'imposture politique au Moyen Âge. La seconde vie des rois*. Paris: Presses Universitaires de France, 2005.
- Léonard, Émile G. "Louis Ier de Hongrie protecteur du 're Gian- nino.'" *Revue des Études Hongroises* 6 (1928): 379– 84.
- . *Histoire de Jeanne Ière, reine de Naples, comtesse de Provence (1343– 1382)*, vol. 3, *Le règne de Louis de Tarente*. Monaco: Imprimerie de Monaco; Paris: Picard, 1936.
- . *Les Angevins de Naples*. Paris: Presses Universitaires de France, 1954. Lerner, Robert E. "Millénarisme littéral et vocation des juifs chez Jean de Roquetaillade." *Mélanges de l'École française de Rome—Moyen Âge* 102.2 (1990): 311– 15.

- . *The Feast of Saint Abraham: Medieval Millenarians and the Jews*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2001.
- Leroy, Béatrice. *Le Royaume de Navarre à la fin du Moyen Âge*. Aldershot: Variorum, 1990.
- Lewis, Andrew W. *Royal Succession in Capetian France: Studies on Familial Order and the State*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1981.
- Longo, Umberto. *La santità medievale*. Giulia Barone'un giriş makalesiyle. Rome: Jouvence, 2005.
- Maire Vigueur, Jean- Claude. "Cola di Rienzo et Jean de Roquetaillade ou la rencontre de l'imaginaire." *Mélanges de l'École française de Rome—Moyen Âge* 102.2 (1990): 381– 89.
- Mancini, Mario. "Lettori e lettrici di romanzi." *Lo spazio letterario del medioevo*, 2, *Il medioevo volgare*, vol. 3, *La ricezione del testo* içinde, pp. 155– 76. Rome: Salerno Editrice, 2003.
- Manselli, Raoul. "Il sogno come premonizione, consiglio e predizione nella tradizione medievale." *I sogni nel medioevo, Seminario internazionale, Roma 2– 4 ottobre 1983* içinde, pp. 218– 44. Ed. T. Gregory. Rome: Edizioni dell'Ateneo, 1985.
- Martène, Edmond, and Ursin Durand. *Thesaurus Novus Anecdotorum*, vol. 2. Paris: Sumptibus Florentini Delaulne, 1718.
- Mazzi, Curzio. "Mercanti senesi nei secoli XIII e XIV." *Bullettino senese di storia patria* 30 (1923): 217– 30.
- . *Istoria del re Giannino di Francia* incelemesi, ed. Maccari, *Giornale storico della letteratura italiana* 12 (1894) içinde: 251– 56.
- Meyer, Edmond. *Charles II roi de Navarre, comte d'Évreux et la Normandie au XIVe siècle*. Paris: Ernest Dumont, 1898.
- Milillo, Aurora. *La vita e il suo racconto: tra favola e memoria storica*. Rome and Reggio Calabria: Casa del Libro, 1983.
- Mollat, Guillaume. *The Popes at Avignon, 1305– 1378*. Çev. Janet Love 1949 Fransızca versiyonundan. London: Thomas Nelson, 1963.

- Monmerqué, Louis- Jean- Nicholas de. *Lettre du Frère Antoine à Nicolas de Rienzi suivie de deux lettres de Rienzi, adressées à Giannino, de Sienne. Appendice de la "Dissertation sur Jean Ier, roi de France et de Navarre."* Paris: Tabary, 1845.
- . *Dissertation historique sur Jean Ier, roi de France et de Navarre; par M. Monmerqué, Conseiller à la Cour royale de Paris, membre de l'Académie royale des Inscriptions et Belles-Lettres; suivie d'une charte par laquelle Nicolas de Rienzi reconnaît Giannino, fi ls supposé de Guccius, comme roi de France, et d'autres documents relatifs à ce fait singulier.* Paris: Tabary, 1844.
- Monumenta Hungariae Historica. Magyar Diplomacziak Emlékek az Anjou Korból (Acta externa), vol. 2 (1342– 69).* Ed. Gustáv Wenzel. Budapest: A.M.T. Akadémia Könyvkiadó-Hivatalában, 1875.
- Moscadelli, Stefano. "Apparato burocratico e finanze del Comune di Siena sotto i Dodici (1355– 1368)." *Bullettino senese di storia patria* 89 (1982): 29– 118.
- Mottini, Guido Edoardo. *Il romanzo di Giannetto Parigi re di Francia.* Milano: Alpes, 1928; Torino: Unione Tipografico- Editrice, 1935, 1941, 1942, 1958, 1973 (La scala d'oro, series 4, no. 7).
- Mucciarelli, Roberta. "Un caso di emigrazione mercantile. I Tolomei di Siena." *Demografia e società nell'Italia medievale (secoli IX– XIV)* içinde, pp. 475– 92. Ed. R. Comba and I. Naso. Cuneo: Società per gli studi storici, archeologici ed artistici della provincia di Cuneo, 1994.
- . *I Tolomei banchieri di Siena. La parabola di un casato nel XIII e XIV secolo.* Siena: Protagon Editori Toscani, 1995.
- Muller, E. *Jean Posthume, comédie en un acte.* Paris: G. Decaux, 1878.
- Navery, R. de. "Giannino roi de France." Navery, *Coeurs vaillants. Nouvelles historiques* içinde. Paris: E. Plon, 1879, pp. 59– 154.

- Nouveau recueil de Comptes de l'argenterie des rois de France*. Ed. Louis Douët-d'Arcq. Paris: Société de l'Histoire de France, 1874.
- La Novella del Grasso legnajuolo riscontrata col manoscritto e purgata di molti e gravissimi errori*. Florence: Felice Le Monnier, 1856.
- Novelle del Quattrocento*. Ed. Giuseppe Maria Ferrero and Maria Luisa Doglio. Turin: UTET, 1975.
- Pace e guerra nel basso medioevo, atti del Convegno di Todi, 12– 15 ottobre 2003*. Todi: Centro italiano di studi sul basso medioevo- Accademia tudertina, in course of publication, 2004.
- Palmieri, Antonio. "La storia del re Giannino." *I racconti della lupa* içinde. Milan: Treves, 1910, pp. 3– 100.
- Paolo da Certaldo. *Il libro dei buoni costumi. Mercanti scrittori. Ricordi nella Firenze tra Medioevo e Rinascimento* içinde. Ed. Vittore Branca. Milan: Rusconi, 1986.
- Passerini, Luisa. *Storia e soggettività: le fonti orali, la memoria*. Florence: La Nuova Italia, 1988.
- Pellegrini, Michele. "Attorno all' 'economia della salvezza.' Note su restituzione d'usura, pratica pastorale ed esercizio della carità, in una vicenda senese del primo Duecento." *Cristianesimo nella storia* 25.1 (2004): 59– 102.
- La peste nera: dati di una realtà ed elementi di una interpretazione. Atti del XXX Convegno storico internazionale, Todi 10– 13 settembre 1993*. Spoleto: Centro italiano di studi sull'alto medioevo, 1994.
- Piero Veneziano. *La novella del Bianco Alfani. Novelle del Quattrocento* içinde, pp. 629– 52.
- Pitzorno, Bianca. *Polissena del Porcello*. Milan: Mondadori, 1993.
- Pór, Antal. "Nagy Lajos magyar király viszonya Giannino di Guccio, Francia trónkövetelőhöz [Macarisan krali Muhteşem Louis'nin Fransa tahtının talibi Giannino di Guccio'yla ilişkileri]." *Értekezések a történeti tudományok Köréből* XV kötet, 9 szám (1892).

- Professione, Alfonso. *Siena e le compagnie di ventura nella seconda metà del secolo XIV. Ricerche e appunti con un'appendice di documenti inediti*. Civitanova Marche: Casa editrice Domenico Natalucci, 1898.
- Prunai, Giulio. "Baglioni Giovanni (Giannino)." *Dizionario biografico degli italiani*, vol. 5, pp. 220– 22. Rome: Istituto della Enciclopedia Italiana, 1963.
- Puymaigre, Théodore- Joseph Boudet, comte de. "Un prétendant au trône de France, Giannino Baglioni." *Revue des questions historiques* 57 (April 1895).
- Racconti esemplari di predicatori del Due e Trecento*. Ed. Giorgio Varanini and Guido Baldassarri. 3 vols. Rome: Salerno Editrice, 1993.
- La religiosità popolare nel medioevo*. Ed. Raoul Manselli. Bologna: Il Mulino, 1983.
- Ricerche sull'infl uenza della profezia nel basso medioevo, atti dell'incontro di studio Roma 11 dicembre 2000*. Ed. P. Donadoni, R. Michetti, and G. Milani. *Bullettino dell'Istituto storico italiano per il medio evo* 104 (2002): 145– 208.
- Redon, Odile. *L'espace d'une cité. Sienne et le pays siennois, XIIIe–XIVe siècles*. Rome: École française de Rome, 1994.
- Rehberg, Andreas. "'Nuntii, questuarii, falsarii': l'ospedale di S. Spirito in Sassia e la raccolta delle elemosine nel periodo avignonese." *Mélanges de l'École française de Rome—Moyen Âge* 115.1 (2003): 31– 132.
- Repertorium der lateinischen Sermones des Mittelalters: für die Zeit von 1150– 1350*. Ed. Johannes Baptist Schneyer. 9 vols. Münster: Aschendorff, 1969– 80.
- Repertorium der lateinischen Sermones des Mittelalters: für die Zeit von 1350– 1500*. Ed. Ludwig Hödl and Wendelin Knoch. Münster: Aschendorff, 2001.
- Rochon, André. "Une date importante dans l'histoire de la 'beffa': la Nouvelle du Grasso legnaiuolo." André Rochon et al., *Formes et significations de la "beffa" dans la littérature ita-*

- lienne de la Renaissance içinde, vol. 2, pp. 211– 376. Paris: Université de la Sorbonne Nouvelle, 1972– 75.
- Rochon, André, et al. *Formes et significations de la “beffa” dans la littérature italienne de la Renaissance*, 2 vols. Paris: Université de la Sorbonne Nouvelle, 1972– 75.
- Rodari, Gianni. *The Grammar of Fantasy: An Introduction to the Art of Inventing Stories*. Çev., Jack Zipes’in önsözüyle. New York: Teachers and Writers Collaborative, 1996.
- Rondoni, Giuseppe. *Tradizioni popolari e leggende di un comune medievale e del suo contado*. Florence: Ufficio della rassegna nazionale, 1886.
- Rotunda, Dominic Peter. *Motif- Index of the Italian Novella in Prose*. Bloomington: Indiana University, 1942.
- Rusconi, Roberto. “La predicazione: parole in chiesa, parole in piazza.” *Lo spazio letterario del medioevo*, 1, *Il medioevo latino*, vol. 2: *La circolazione del testo* içinde, pp. 571– 603. Rome: Salerno Editrice, 1994.
- . *Predicazione e vita religiosa nella società italiana da Carlo Magno alla Controriforma*. Turin: Loescher, 1981.
- Sarti, Raffaella. *Vita di casa: abitare, mangiare, vestire nell’Europa moderna*. 3d ed. Rome and Bari: Laterza, 2003.
- Schmitt, Jean- Claude. *La conversion d’Hermann le Juif. Autobiographie, histoire, et fiction*. Paris: Seuil, 2003.
- Secousse, Denis- François. *Recueil de pièces servant de preuves aux Mémoires sur les troubles excités en France par Charles II, dit le Mauvais, roi de Navarre et comte d’Évreux*. Paris: Durand, 1755.
- Lo spazio letterario del medioevo*, 2, *Il medioevo volgare*. 5 vols. Rome: Salerno Editrice, 1992– 2005.
- Selzer, Stephan. *Deutsche Söldner im Italien des Trecento*. Tübingen: Niemeyer, 2001; Bibliothek des Deutschen Historischen Instituts in Rom, 98.
- Sermini, Gentile. *Novelle*. Ed. Giuseppe Vettori. 2 vols. Rome: Avanzini e Torraca, 1968.

- Spera, Lucinda. "Gigli Girolamo." *Dizionario biografico degli italiani*, vol. 54, pp. 676–79. Rome: Istituto della Enciclopedia Italiana, 2000.
- Storia di Siena*. Ed. Roberto Barzanti, Giuliano Catoni, and Mario De Gregorio. Vol. I, *Dalle origini alla fine della Repubblica*. Siena: Asaba, 1995.
- Tamburrini, Filippo. "La Penitenzieria apostolica durante il papato avignonese." *Aux origines de l'État moderne. Le fonctionnement administratif de la papauté d'Avignon* içinde, pp. 251–68. Rome: École française de Rome, 1990.
- Tavernier, Eugène. "Le roi Giannino: étude historique." *Memoires de l'Académie des sciences, arts et belles lettres d'Aix* 11–12 (1882).
- Il tesoro di un re [saggio della storia del re Giannino]*. Ed. C. Mazzi. Rome: Forzani e C. tipografi del Senato, 1892.
- Thompson, Stith. *Motif- index of Folk- literature. A classification of narrative elements in folktales, ballads, myths, fables, mediaeval romances, exempla, fabliaux, jest- books, and local legends*. Rev. ed., 6 vols. Bloomington: Indiana University Press; Copenhagen: Rosenkilde and Bagger, 1955–58.
- . *The Folktale*. Berkeley: University of California Press, 1977 (a reprint of the Dryden Press edition, New York, 1946, 1951).
- Tizio, Sigismondo. *Historiae Senenses*, vol. 1, t. 1. Ed. Manuela Doni Garfagnini. Rome: Istituto storico italiano per l'età moderna e contemporanea, 1992; *Rerum italicarum scriptores recentiores*, 6.
- . *Historiae Senenses*, vol. 1, t. 2, part 1, ed. Grazia Tomasi Stussi. Rome: Istituto storico italiano per l'età moderna e contemporanea, 1995; *Rerum italicarum scriptores recentiores*, 10.
- Tocco, Francesco Paolo. *Niccolò Acciaiuoli. Vita e politica in Italia alla metà del XIV secolo*. Rome: Istituto storico italiano per il medio evo, 2001; *Nuovi studi storici*, no. 52.

- Ugurgieri Azzolini, Isidoro, *Le pompe sanesi o vero relazione delli huomini, e donne illustri di Siena e suo Stato* (Pistoia: Nella Stamperia di Pier Antonio Fortunati, 1649), 2 vols.
- Urban V, Pope. *Lettres secrètes et curiales du pape Urbain V (1362–1370) se rapportant à la France*. Ed. Paul Lecacheux and Guillaume Mollat. Paris: E. de Boccard, 1954.
- . *Urbain V (1362–1370). Lettres communes analysées d'après les registres dits d'Avignon et du Vatican*. Ed. members of the l'École française de Rome and Marie- Hyacinthe Laurent, t. I. Rome: École française de Rome, 1954– 58.
- Vauchez, André. “‘Beata stirps.’ Sainteté et lignage en Occident aux XIIIe et XIVe siècles.” *Famille et parenté dans l'Occident médiéval* içinde, pp. 337– 99. Ed. Georges Duby and Jacques Le Goff. Rome: École française de Rome, 1977.
- Villani, Giovanni. *Nuova Cronica*. Critical edition by Giuseppe Porta. 2 vols. Parma: Guanda, 1990– 91.
- Villani, Matteo. *Cronica, con la continuazione di Filippo Villani*. Critical edition by Giuseppe Porta. 2 vols. Parma: Guanda, 1995.
- Wood, Charles T. “Where Is John the Posthumous? Or Mahaut of Artois Settles Her Royal Debts.” *Documenting the Past: Essays in Medieval History Presented to George Peddy Cuttinno* içinde, pp. 99– 117. Ed. J. S. Hamilton and P. J. Bradley. Wolfeboro, NH: Boydell Press, 1989.
- . *The French Apanages and the Capetian Monarchy, 1224–1328*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1966.

Yıl 1354. Zengin tüccar Giannino, o sıralar Roma'yı yöneten Cola di Rienzo tarafından Roma'ya çağırıldı. Cola di Rienzo kendisini görür görmez ayaklarına kapayıp: "Fransa'nın gerçek kralı sensin, doğduktan sonra beşikte başka bir bebekle değiştirildin," dedi ve ardından bunun nasıl gerçekleştiğini anlatınca, sakın bir hayat süren Sienalı tüccar şaşkına döndü. Böylelikle başladı Giannino, Yüz Yıl Savaşları'nın ortasında tahttaki hakkını talep etmeye ve Avrupa'nın her yerinde yardım aramaya. Fransa'nın düşmanı olan güçlerden biri tarafından desteklenince planlarına kardinalleri ve güçlü lordları dahil etti; sahte evraklar, bir taç, bir kılıç, zırh edinip, bir paralı asker ordusunun eşliğinde "kendi" krallığının fetihlerine başladı.

Çeviren: Emre Güler

www.ithaki.com.tr

facebook.com/ithakiyayin

twitter.com/ithakiyayinlari

18 TL

İnternet Satış:
www.ilknokta.com

